

श्रीशंभुधरपार्थनाथाय नमः

शेठ देवयंठ लालबाध बैन पुस्तकोद्धार इं०—सुरत
ग्रंथांक-६८.

देवसि-राध-प्रतिक्रमणसूत्र.

(विधि सहित)

तथा

चैत्यवन्दनो, स्तवना, सज्जायो, नवरभरण, छंदो, तथा
सम्यक्त्वमत आदि श्रावकनाभार मतनीक्या, पौषधादिविधि,
परच्यङ्गभालो, आदि विषयोथी स्तवधर्मीलाध-अहुनाने
लक्षुवा निमित्ते-भास तैयार करी.

उपावी प्रसिद्ध करनार.

शेठ देवयंठ लालबाध बैन पुस्तकोद्धार इं०
तरकथी

भातीयंठ भगनलाध चौकसी
भेनेछंण दूरी.

संवत् २००७.

भूस्थ ३। ०-१२-०

सने १६५३

मुद्रणस्थानः—“सरस्वती मुद्रणालय” भां जालुलाध हीराजाल
लासने छाप्युं. श्रीपीपुरा-सुरत.

संस्थानुं द्रस्टी भंडण.

श्री नेमचंढ गुलाभचंढ अवेरी.

श्री साकरचंढ पुशालचंढ ”

श्री तलकचंढ भोतीयंढ ”

श्री भाणुलार्ध प्रेमचंढ ”

श्री व्यभीचंढ अवेरचंढ ”

श्री भोतीयंढ मगनलार्ध चोडसी.

(भेनेणंग द्रस्टी)

* प्राप्तिस्थान *

श्री: देवचंढ लाललार्ध नैन पुस्तकोद्धार इंड

गोपीपुरा — सुरत.

યત્કિંચિત્ વક્તવ્ય.

સાવર્નિક અંબુઓ તથા ખેડેનો!

આ બે પ્રતિકમણુસૂત્ર છાપી પ્રસિદ્ધ કરવાનો સંસ્થાનો હેતુ ખાસ હાલમાં પ્રેસનું છપાઈ કામ, કાગલ વિગેરેની સખત મોંઘવારીને કાઠ પાડશાલા તથા અભ્યાસ કરનારાઓને સુસ્કેલી પડતી, જેથી અમોએ શેઠ દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધાર ઇંડ તરફથી પ્રસિદ્ધ કરેલ છે.

આ પ્રતિકમણુસૂત્રમાં ત્રણ વિભાગ આપવામાં આવ્યા છે. (૧) પ્રથમ વિભાગ તરીકે બે પ્રતિકમણુ સૂત્ર અને સાથે અક્ષરસહ વિધિઓ. (૨) ભાગ ખીજમાં—ચૈત્યવંદનો, સ્તવનો, સન્ન્યાયો, થોયો, નવસ્મરણુ આદિ પ્રાતઃકાળમાં સ્મરણુ કરવા લાયક પદ્ય લખાણુ આપેલ છે. (૩) ભાગમાં સમ્યક્ત્વવ્રતની કથા, શ્રાવણના બાર વ્રત ઉપરની તથા રાત્રિભોજન ઉપરની કથાઓ, બારમા તીર્થંકર પ્રભુશ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીએ દારિકા નગરીમાં પોતાની અમૃતમય ગીરામાં દેશના આપી છે. અને શ્રી વર્દ્ધમાનમૂર્તિએ પાંચ હજાર સ્લોકના પ્રમાણુવાળું મહાકાવ્ય વાસુપૂજ્ય ચરિત્ર ખનાવેલ છે. તેમાંથી આ કથાઓ ઉદ્ધરીને આપેલ છે. અને ૨૪ તીર્થંકર પ્રભુનો કુંડો વૃત્તાંત આપી ત્રીજા ભાગની સમાપ્તી કરી છે.

આ પ્રતિકમણુસૂત્રમાં પ્રથમ પ્રતિકમણુના સામાન્ય હેતુ આપી આખા પ્રતિકમણુસૂત્રનો સાર બતાવ્યો છે. જે વાંચવાથી પ્રતિકમણુમાં કહેવામાં આવતા સૂત્રો શા કારણથી બોલાય છે વિગેરે સમજ આપી છે. વળી અઘાપિ પર્યંત બે પ્રતિકમણુસૂત્ર અનેક ભાગ્યશાલીઓએ પ્રસિદ્ધ કરેલ છે. પરંતુ કોઈપણ પ્રતિકમણુસૂત્રમાં અક્ષરસહ વિધિ સહિત જોવામાં આવતું નહિ. “ વાંદણા ” વિગેરે વિષય પુનઃ આવે ત્યારે પૃષ્ઠનો આંક આપી

ત્યાંથી જોઈ લેવા એમ જણાવેલ છે આ પ્રતિક્રમણસૂત્રમાં તે જોટલી વખત વિધિમાં લોગરસ આદિ સૂત્રો આવે છે તે તેટલી વખત આપેલ છે. જેથી પ્રતિક્રમણની વિધિ નહિ જાણનારને આ વિશેષ ઉપયોગી છે. વળી હાલમાં યાજ્ઞકોને વાર્તાના વિષય વિશેષ પ્રિય હોય છે જેથી કથા વિભાગ પણ આપેલ છે.

આ પ્રતિક્રમણસૂત્રના કાર્યમાં પ્રાતઃસ્મરણીય સ્વઃ આગમોદ્ધારક શ્રીઆનંદસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજના વિદ્વાન શિષ્યરત્ન પં. શ્રીચંદ્રસાગર ગણીંદ્રના શિષ્ય પં. ન્યાસજી શ્રીદેવેન્દ્રસાગરજીએ મદદ કરી તેમજ પ્રેસના માલિકે પણ યથાશક્તિ ધ્યાન આપી તૈયાર કરેલ છે. છતાં પ્રેસ ફોપને અંગે ખામીઓ રહી હોય તે સુત્ર જનો ! જણાવશો જેથી ખીજી આવૃત્તિમાં સુધારી શકાય.

લિ.

માતીચંદ. મગનભાઈ ચૌહાની.

મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી. દે. લાં.-સુરત.

આજ્ઞા માગે તેથી સામાયિક ઉભા ઉભા લેવું એમ સુચવાય છે; ખેડેલો ખેસવાની આજ્ઞા માગે તે જેમ હાસ્યપાત્ર થાય છે તેમ અત્ર પણ સમ-જવું. પછી “ખેસણે કાઉ” એટલે ખેસું છું. એજ પ્રકારે “સજ્જાયા સદ્દિસાહુ” એટલે સ્વાધ્યાય કરવાની આજ્ઞા આપો અને “સજ્જાયા કરું” એટલે સ્વાધ્યાય (પડન પાડન)માં પ્રવર્તું છું. પછી મંગલિક અર્થે ત્રણ નવકાર ગણવા.

રાષ્ટ્રપ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

પ્રથમ સામાયિક લઈ “કુસુમિણુ? કુસુમિણુ ઉહડુવણી રાષ્ટ્ર પાય-ચિહ્ન વિસોહણુત્થં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ” ઇત્યાદિ કહી ચાર લોગસ્સનો ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણુ એટલે “સાગરવરગંભીરા” પદ સુધી ગણતાં એક લોગસ્સના ૨૭ પદ થાય તેને ચાર ગુણુ કરતાં ૧૦૮ પદ થાય એટલો કાયોત્સર્ગ કરવો. અત્ર એ વિશેષ છે કે કુસ્વન આવ્યું હેવ પમાસમણુન આવ્યું હોય તો ૧૦૦ શ્વાસોશ્વાસ (અદેસુ નિમ્મલયરા ૫૫૪ પણુ દેર લોગસ્સ)નો કાયોત્સર્ગ કરે અને સ્વનમાં સ્ત્રીસેવન થયું હોય ૫૫૫ના ત્રણ શ્વાસોશ્વાસનો કાયોત્સર્ગ કરે, પણ પ્રમાદવશાત કેવું સ્વન દન થાય છે. અત્ર પૂ. સ્મૃતિ ન રહે, તેથી ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણુનો વર્ શ્રાવકોને વંદન કરાયું છે. એ કાયોત્સર્ગથી રાત્રિ સંબંધી ઘણાં પ્રમાણુ વર્તવા અને અન્યને વર્તાવ ધર્માનુષ્ઠાન દેવગુરુવંદન પૂર્વક કરવું, માટે પ્રતિક્રમણ ઠાવાનો આદેશ માગી વંદન “જયવીયરાય” પર્યંત કરવું. પછી ગાપર સ્થાપી ‘સવ્વસ્સવિ દેવસિઅ’ તથા સ્ત્રીઓનાં નામસ્મરણુથી કહે-પર હાથ તથા મસ્તક સ્થાપવા તેજને સુખશાતા પછી રાષ્ટ્ર પદિક્રમણુ થા સાથે પાપભારથી નમવાનું થયું તે પ્રતિક્રમણુનો આરંભ કરતાં પહેલાં સવિ દેવસિઅ’ થી દિવસના પાપનું ચૈત્યવંદન કર્યું તે આવશ્યક બહારની પ્રતિક્રમણુનું બીજક સમજવું. પછી તે પહેલું આવશ્યક. પછી ચારિત્રા-હેવો. અહિંથી પહેલું આવશ્યક શાની વિશુદ્ધિ અર્થે અનુક્રમે એક લોગસ્સ, ણુવું. આવશ્યક એટલે અવશ્ય કરવને દ્વંષાદિમય કુસ્વન.

તે પાપની આલોચનારૂપ ઇચ્છામિ

એક લોગસ્સની તથા આઠ ગાથાનો કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવે છે. અન્ન આરિત્રાચારનો એક લોગસ્સનો કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવ્યો અને દૈવસિકમાં બે લોગસ્સનો કરવામાં આવે છે તેનું કારણ દિવસ કરતાં રાત્રિને વિષે પ્રવૃત્તિ ઓછી હોવાને લીધે પ્રાયઃ અલ્પ દોષ લાગે છે, તે છે. દોષનું ચિંતવન ત્રીજા કાયોત્સર્ગમાં કરાય છે અને પહેલા કાયોત્સર્ગમાં નહિ તેનું કારણ એ છે કે પહેલા કાયોત્સર્ગમાં કાંઈક નિદ્રાનો ઉદ્ભવ હોય તેથી દોષનું સંભારવું યરાચર ન થાય માટે ત્રીજામાં સંભારવામાં આવે છે. પહેલા કાઉસ્સગ પછી “લોગસ્સ” કહેવાય છે, તે ખીણું આવશ્યક. ત્રીજા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડિલેહીને વાંદણાં દેવાય છે, તે ત્રીજું આવશ્યક. વાંદણાં દીધા પછી ઇચ્છાં રાધ્યં આલોહિં, સાત લાખ, અઠાર પાપસ્થાનક. વંદિતું, અબ્જુકીચ્ચો વિગેરે કહેવામાં આવે છે, તે સર્વ ચોથા આવશ્યકની ક્રિયા છે, તેના હેતુ દૈવસિક પ્રતિક્રમ પેઠે જાણવા. પછી પ્રથમ ત્રણ આચારોના કાયોત્સર્ગથી પણ રહેલા અતિચારોની એકત્ર શુદ્ધર્થે તપચિંતવનનો કાયોત્સર્ગ કર તે ન આવડે તો સોળ નવકારનો કરે, એમ પ્રવર્તન છે. રીતે તો તપનું ચિંતવન જ કરવું જોઈએ, તેની વિધિ આ વીર ભગવતે જ માસી તપ કર્યો, હે ચેતન! તે તપાઈ ચાકસી. ઉત્તર મનમાં ચિંતવવો કે) શક્તિ નથી, પ્રજ્જગ દૂસ્ત્રી. દે. લાં-સુરત. વાસ ઓછો કર! શક્તિ નથી, પ્રણામ કર, એમ યાવત-૨૯ ઉપવાસ ઓછા વખતે શક્તિ નથી, પ્રણામ નથી, એમ ચઉમાસી કર, ત્રિમાસી કર, દ્વિમાસી કર, ઉત્તર મનમાં ચિંતવતા જવું. પછી એમ તેર દિવસ ન્યૂન (૧૭ ઉપવાસ)

૧ રાઈપ્રતિક્રમણનો કાઉસ્સગ પછી તેથી આરિત્રાચાર અને દર્શનાચારના પાંચમા આવશ્યક તરીકે ગણવું ઠીક છે

(૧૬ ઉપવાસ) કરી શકીશ? ૩૨ ભક્ત કર, ૩૦ ભક્ત કર, એમ
 એમ ભક્ત ગોછા કરતાં યાવત એથ ભક્ત સુધી કહેવું, પછી એક ઉપ-
 વાસ કર, આયંબિલ કર, નિવિ કર, એકાસાણું કર, ખેઆસાણું કર,
 અવદ્ધ કર, પુરિમદ્ધ કર, સાદ્ધુપોરિસિ કર, પોરિસિ કર, નમુક્કારસી
 મુદ્ધિસહિઅં કર. અહીં સર્વ સ્થાનકે શક્તિ નથી. પ્રણામ નથી, એમ
 ચિંતવવું. પણ જે તપ કર્યો હોય પણ અત્યારે કરવો ન હોય ત્યાંથી
 કહેવું કે 'શક્તિ છે પણ પ્રણામ નથી,' અને છેલ્લે જે તપ કરવો હોય
 ત્યાં 'શક્તિ પણ છે અને પ્રણામ પણ છે.' એમ કહી કાયોત્સર્ગ
 પારીને લોગસ્સ કહેવો પછી છટ્ટા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડિલેહીને
 વાંદણા દેવા. પછી તીર્થવંદનાદિક કરી કાયોત્સર્ગમાં જે પરચ્યખખાણ
 કરવા ધાર્યું હોય તે અત્ર પ્રકટપણે લેવું, એ છટ્ટું આવશ્યક. પછી

વશ્યક પૂરા થયા તેનો હર્ષ થયો તેથી વીરસ્તુતિરૂપ 'વિશાલલોચન'
 પણ મંદસ્વરે કહે. કારણ કે ઉચ્ચ સ્વરેબોલવાથી હિંસક બને
 મમાસમણ્યામાં પ્રવર્તે તો, તેનો કારણિક પોતે થાય આખું રાષ્ટ્રપ્રતિ-
 યાર્ય પણ લેખરે જ કરવું જોઈએ. પછી ચાર શોષએ દેવવંદન કરે,
 પાકીના તણ પાંચાણુ પૂર્વક સુવાંદિને વાંદી, શ્રાવક 'અદ્ધાઈજજેસુ'
 દિન થાય છે. અત્ર વપા. તથા સિદ્ધાયણજનું ચૈત્યવંદન કરે. તે
 સર્વ શ્રાવકોને વંદન કરાય છે. તેનો એ ઘડીનો કાળ પૂર્ણ કરવા માટે
 પ્રમાણે વર્તવા અને અન્યને વર્તાવવા માટે કાળમાં ઉઠી શકાય નહીં, એમ
 પ્રતિક્રમણ ઠાવાનો આદેશ માગી 'જગચિંતામણિ' તથા 'વિશાલલોચન'
 ણાપર સ્થાપી 'સન્વસ્સવિ દેવસિઅ'. સીમંધરસ્વામી આદિના ચૈત્યવંદન
 પર હાથ તથા મસ્તક સ્થાપવા તે અર્થે સમજવાં. તેજ પ્રમાણે સાંજના
 થા સાથે પાપભારથી નમવાનું થયું. તથા 'અઉક્કસાય' એ એ ચૈત્યવંદનો
 સવિ દેવસિઅ' થી દિવસના પાપનું તથા 'અઉક્કસાય' એ એ ચૈત્યવંદનો
 પ્રતિક્રમણનું બીજક સમજવું. પછી કરીએ છીએ, તે પણ વિશેષ મંગ-
 હેવો. અહિંથી પહેલું આવશ્યક શરૂ વાંદા પહેલાં શ્રાવક પૌષધમાં હોય
 ત્રણું. આવશ્યક એટલે આવશ્ય કરવું મહુવેલ કરશું' એવા આદેશો માગે.
 તે પાપની આલોચનારૂપ 'છચ્છામિ

અહીંથી દેવસિક પ્રતિક્રમણનો આરંભ થાય છે. પ્રથમ પચ્ચખખાણ લેવા માટે ગુરના વિનયાર્થે વાંદણા દેવામાં આવે છે, તેની પહેલાં ખમાસમણ દેવા પૂર્વક મુહપત્તિ પડિલેલવી. આ ખમાસમણ દેવાનો અધિકાર શ્રી સેનપ્રશ્નમાં છે. મુહપત્તિ પડિલેહી, વાંદણા દઈ, પચ્ચખખાણ લઈ, ખમાસમણ દઈ, 'ચૈત્યવંદન' કરવું, તે કરતી વખતે બન્ને ઢીંચણો^૧ ભૂમિપર સ્થાપીને યોગમુદ્રાએ બેસવું. પછી જકિંચિ કહેવું. ચૈત્યવંદન અને જકિંચિથી જિનનું સ્મરણ તથા વંદન થાય છે. હર કાંઈ શુભકાર્યના આરંભમાં દેવવંદન કરવું જોઈએ, એ હેતુથી અત્ર પણ ચાર સ્તુતિએ દેવવંદન કરવામાં આવે છે. પહેલી સ્તુતિથી અમુક અરિહંતનું આરાધન, બીજીથી સર્વ અરિહંતનું આરાધન, ત્રીજીથી શ્રુતજ્ઞાનનું આરાધન અને ચોથીથી ધર્મકાર્યમાં નડતાં વિધોતે દૂર કરનારા શાસનદેવતાનું સ્મરણ થાય છે. આ દેવવંદનમાં ચાર અધિકાર આવે તે આ પ્રમાણે—

‘નમુત્યુણથી જિઅભયાણુ’ સુધી પહેલો અધિકાર તેથી સમવસરણમાં વિરાજિત ભાવઅરિહંત ભગવાનને નમુત્યુણની છેલ્લી ગાથાથી દ્રવ્યજિનને વંદના થાય ત્યારા તીર્થ કરે જેમના જીવો અત્યારે દેવલે^૨ ચાકસી. સિદ્ધ સ્થાનમાં ગયેલાં તીર્થ કરે પણ એક દ્રસ્ટી. દે. લાં.—સુરત. અધિકાર. ‘અરિહંત ચેઈઆણુ’ થી એક ચૈત્યમાં રહેલા સ્થાપનાજિન એ ચોથો અધિકાર છે, તેથી ના વંદના થાય છે. ‘સવ્વલોએ અ સ્થાપનાજિનને વંદન થાય છે. પેલી ગાથાથી વિહરમાણુ જિન વંદન થાય છે; એ છઠ્ઠો અધિકાર.

૧ ડાબો ઢીંચણ ઉભો રાખી
ઢીંચણ ઉભો રાખી વંદિતુ બોલવું

સુતરાનને વંદન થાય છે, એ સાતમો અધિકાર 'સિદ્ધાણુ', યુદ્ધાણુની પેલી ગાથાથી સર્વ સિદ્ધને વંદન થાય છે, એ આઠમો અધિકાર. નવમા અધિકારમાં " જ્ઞે દેવાણુવિ દેવો ને ઇકકોવિ નમુકકારે" એ એ ગાથાથી તીર્થાધિપ શ્રી વીરસ્વામીની સ્તુતિ થાય છે. 'ઉન્નિજંતસેત્રસિહરે' એ ગાથાથી રૈવતાચત્રમંડન શ્રી નેમિનાથને વંદન થાય છે, 'ચતારિ-અકુદસદોપ' એ ગાથાથી અષ્ટાપદ પર્વતને વિષે સ્થાપેલા ચોવીશ જિનને તથા ખીજી અનેક રીતે જિનેશ્વરોને વંદન થાય છે, એ અગ્યારમો અધિકાર. અને છેલ્લે એટલે બારમા અધિકારે 'વેઆવચ્ચગરાણુ' ઇત્યાદિ પાઠથી સમ્યગ્દષ્ટિ દેવનું સ્મરણ થાય છે. એ પ્રકારે બાર અધિકારના સ્થાનકો જાણી તે તે સ્થાનકે ચૈત્યવંદન કરનારાઓએ ઉપયોગપૂર્વક વંદન કરવાનું લક્ષ્યમાં રાખવું જરૂરનું છે.

પછી ચાર ખમાસમણુ પૂર્વક ચારને થોભવંદન કરવાનું છે. પહેલા ખમાસમણુથી 'ભગવાનહ' એ પદવડે અરિહંત ભગવાન અથવા ધર્માચાર્ય પણ લેવા. એટલે જ્ઞેનાથી ધર્મ પામ્યા હોઈએ તેને વંદન કરવું બાકીના ત્રણ પાઠથી અનુક્રમે આચાર્ય ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુને વંદન થાય છે. અત્ર વળી "ઇચ્છકારી સમસ્ત શ્રાવક વંદુ" એ પાઠથી સર્વ શ્રાવકોને વંદન કરાય છે. (આ વિધિનો પ્રચાર થોડો હોવાથી તે પ્રમાણે વર્તાવા અને અન્યને વર્તાવવા ઉપયોગ રાખવો.) પછી દેવ-સિપ્રતિક્રમણુ ઠાવાનો આદેશ માગી જમણો હાથ તથા મસ્તક ચર-બળાપર સ્થાપી 'સવ્વસ્સવિ દેવસિઅ'નો પાઠ કહેવો. અહીં ચરવળા ઉપર હાથ તથા મસ્તક સ્થાપવા તે ગુરૂનું ચરણસ્પર્શવારૂપ સમજવું તથા સાથે પાપભારથી નમવાનું થયું એમ પણ સમજવાનું છે. 'સવ્વ-સ્સવિ દેવસિઅ' થી દિવસના પાપનું સામાન્યપણે આલોચન થાય છે, તે પ્રતિક્રમણુનું ખીજક સમજવું. પછી ઉભા થઈ 'કરેમિભતે'નો પાઠ કહેવો. અહિંથી પહેલું આવશ્યક શરૂ થાય છે, તે સમતાની વૃદ્ધિ અર્થે જાણવું. આવશ્યક એટલે અવશ્ય કરવા યોગ્ય કરણી. પછી કાઠકે સ્ફુટ રીતે પાપની આલોચનારૂપ 'ઇચ્છામિ ઠામિ' કહેવું. પછી 'તસ્સ ઉત્તરી

આદિ કહી આત્મચારની આઠ ગાથાનો કાર્યોત્સર્ગ કરવો. તે કાર્યોત્સર્ગની અંદર પંચાચાર સંબંધી જે દૂષણો લાગ્યા હોય, તે સમક્તિની શુદ્ધ માટે જારી કાઢવાં, જેથી આગળ પાપને વિશેષ આલોચની વખત યુગમ પડે. પછી “લોગસ્સ” કહેવો, એ ખીણું આવશ્યક. પછી ત્રીજા આવશ્યકની મુહપતિ પડિલેહીને વાંદણાં એ દેવાં. (અહીં મુહપતિના ૫૦ બોલ, વાંદણાના ૫૫૧૧ આવશ્યક તથા સત્તર પ્રમાર્જન વગેરે બાબતો ઉપર ધ્યાન રાખવાનું છે. એ ત્રીજું આવશ્યક. અહિંથી આગળ ચાલતાં છેક ‘અબ્લુકૃયો’ સુધી પ્રતિક્રમણ નામક ચોથું આવશ્યક જાણવું. અહીં ગુરૂની સમક્ષ પાપ આલોચવું છે તેથી તેમના વિશેષ વિનયાર્થે દ્વાદશાવર્ત વંદન કરવું. પછી ‘જોમે દેવસિયો અધ્યારો કઓ’ તથા ‘સાત લાખ અને અઠાર પાપસ્થાનક’ ને આલોચવા, તે પાપની સામાન્ય આલોચના જાણવી. પછી ‘સન્વસ્સવિ’ કહેવું, તે ગુરૂ આગળ પ્રાયશ્ચિત માગવારૂપ છે. અત્ર ગુરૂ ‘પડિકકમેહ’ એટલે ‘પ્રતિક્રમણ કરો’ એમ કહે. એ પ્રકારના દશ માંહેલા જીજ્ઞ પ્રાયશ્ચિત્તને પ્રહણ કરી એસીને મગણિક અર્થે એક ‘નવકાર’ ગણે. સમતાની વૃદ્ધને અર્થે ‘કરે-મિભતે’ કહે વારંવાર કરેમિભતે કહેવાથી સમતાની વિશેષ વૃદ્ધિ થાય છે, જે અતિ આવશ્યક છે. પછી સામાન્ય પાપ આલોચવારૂપ “છચ્છામિ પડિક્કમિઉ જો મે વસિઓ” કહે, પછી “વંદિતુ” કહે, તે વિશેષ સ્કુ-ટપણે પાપની આલોચનારૂપ છે. શ્રાવકના આર વ્રત વિગેરેમાં જે જે દોષો લાગ્યા હોય તે તે દોષોનું પ્રાયશ્ચિત કરવા મહા પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક મહા વૈરાગ્યભાવથી ચિંતન કરવાનું છે. જેવા સંકલષ્ટ અધ્યવસાય પાપ બાંધતી વખતે આવ્યા હોય તેવાજ અગર તેથી વધારે વિશુદ્ધ અધ્યવ-સાય પાપને આલોચતી વખતે આવે તો જ તથાપ્રકારે યથાર્થ રીતે તે પાપનો ક્ષય થઈ શકે છે; અન્યથા પ્રતિક્રમણ કર્યા છતાં પણ પૂરા પાપનો ક્ષય થતો નથી. ઉપયોગ વગરની ક્રિયા નિષ્ફળ પ્રાયઃ થાય છે, માટે સાવધાનપણે આલોચના કરવાનું ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું. વંદિતુ

કહેતી વખતે ડાબો દીંચણ વાળીને જમીન ઉપર સ્થાપવો અને તે (ડાબા દીંચણ)ના તળીયા ઉપર જમણા પગની આગુના પગળીને અધોભાગનો સર્વ ભાર આવે તેમ જમણા પગ ઉભો રાખી ખસવું. ખરી રીતે તો આ બે દીંચણ જેવી રીતે સ્થાપવાના કહ્યા છે તેવીજ રીતે ભૂમિપર ફક્ત અને પગની અંગુલીજ સ્થાપીને ઉભડક ખેસવાનું છે. તેમ ન અને તો ઉપર મુજબ ખેસવું. આવા ઉત્કટ આસનથી ઉપયોગ એકાગ્ર થાય છે અને તેથી અતિચારની ચિંતના અરાખર થાય છે.

“તસ્સ ધમ્મસ્સઠ” ગાથાથી ઉભો થઈને શેષ “વદિતુ બોલે. આ વિધિ ભારને ઉતારીને હળવો થનાર મજુરની પેઠે શ્રાવક પણ પાપરૂપી ભારથી હળવો થયો, એમ સૂચવવા અર્થે છે. પછી ગુરૂનો અપરાધ ખમાવવા અર્થે બે વાંદણા પૂર્વક “અબ્બુદ્ધિગ્ગો અભિભંતર” સૂત્રથી અપરાધ ખમાવે. પછી પ્રતિક્રમણ કરવાથી પણ જે અશુદ્ધ રહ્યા હોય તેવા ચારિત્રાચારના અતિચારની શુદ્ધિને માટે કાઉસ્સગ્ગ કરવાનો છે તેથી પ્રથમ બે વાંદણા ઘે. અહિંથી પાંચમું આવશ્યક શરૂ થાય છે. ચારિત્રાચારની વિશુદ્ધિ કષાયની ઉપશાંતિએજ થાય, તેથી આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્થનિરાદિ પ્રત્યે તથા સર્વે જીવ પ્રત્યે કરેલા અપરાધ ખમાવવા માટે “આયરિય ઉવન્ઝાએ” સૂત્ર બોલે. તે પહેલાં ગુરૂ વંદન કરે (બે વાંદણા ઘે) તેનું કારણ, જેમ હરેક ક્રિયા પંચપરમેષ્ટિને નમસ્કાર કરીને કરવામાં આવે છે તેમ ગુરૂ સમીપની સર્વ ક્રિયા ગુરૂના બહુમાનાર્થે વંદન કરવા પૂર્વક કરવી તે છે. તેમજ આડ કારણે વાંદણા દેવામાં આવે છે તેમાંનું કાયોત્સર્ગ પણ એક કારણ છે. અવગ્રહમાંથી પાછો ઓસરતો ઓસરતો “આયરિય ઉવન્ઝાએ” બોલે, તે જાણે પોતે કષાય ચતુષ્ટયથી પાછો નિવર્ત્તતો હોય એમ ખતાવે છે. પછી સમતાની વૃદ્ધિ અર્થે “કરેમિભંતે”, કહી પ્રથમ લખેલા હેતુ પ્રમાણે “ધમ્મજામિ ડામિ, તસ્સ ઉત્તરી” ઇત્યાદિ કહી, બે લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. તેનું કારણ ચારિત્ર વિનાનું એકલું જ્ઞાન પાંગળું છે, ચારિત્ર સહિત જ્ઞાન સફળ થાય, તે છે. ખીન્ન આચારો કરતાં ચારિત્રાચારમાં વિશેષ દૂષણ લાગે છે, તેથી તેની વિશુદ્ધિ

માટે પ્રથમ કાયોત્સર્ગ એ લોગસ્સનો કરવો. પછી સમ્યગ્જ્ઞાનનું મૂળ દર્શન (શ્રદ્ધા-સમ્યક્ત્વ) છે, તેથી દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ માટે એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ જ્ઞાનાચારથી પ્રથમ કરવો. તેને માટે ચતુર્વિંશતિ જિનના ગુણોત્કીર્તનરૂપ “ લોગસ્સં સન્વલોચો ” ઇત્યાદિ કહેતે કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિને અર્થે “ પુખ્ખરવરદીં સુચસ્સ ભગવચ્ચો ” ઇત્યાદિ કહેતો એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી એ સર્વ આચારના નિરતિચારપણે સમ્યક્ આચરણથી ઉત્કૃષ્ટ પ્રાપ્ત કરનાર સર્વ સિદ્ધોને વંદન કરવારૂપ “ સિદ્ધાણું છુદ્ધાણું ” કહે પછી શ્રુતજ્ઞાનથીજ સર્વ ધર્મનું સ્વરૂપ સમગ્રય છે, તે શ્રુતધર્મની વૃદ્ધિ શ્રુતદેવતાથી થતી હોવાથી તેના સ્મરણ અર્થે એક નવકારનો કાયોત્સર્ગ કરી, પારીને “ સુઅદેવયાની ” સ્તુતિ કહે. સ્વરૂપ પ્રયાસે દેવતા સાધ્ય હોવાથી આઠ શ્વાસોર્ચ્ચીસ (એક નવકારના આઠ શ્વાસોર્ચ્ચીસ થાય છે) નો કાયોત્સર્ગ કરવો. તેજ પ્રમાણે જે ક્ષેત્રમાં આપણે રહીએ છીએ તે દેવતા અનુકૂળ હોય તો આપણું ધર્મકાર્ય નિર્વિઘ્નપણે પરિપૂર્ણ થાય, તેથી તેના સ્મરણાર્થે પણ એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારીને “ હસે ખિત્તે સાહ ” ની થાય કહેવી. પછી મંગલાર્થે એક નવકાર ગણી, ખેસીને મુહપત્તિ પડિલેહવી. તે હવે પછી ગુરૂને દ્વાદશાવર્ત વંદન કરવું છે તેને અર્થે લે. લૌકિકમાં પણ રાજ્ય અમુક કાર્ય બતાવે તે ક્યાં બાદ પ્રણામ કરીને નિવેદન કરવાનું પ્રવર્તન છે, તેમ આ છેલ્લું વંદન સમગ્રવું. પચ્ચખખાણરૂપી છઠું આવશ્યક તો પહેલાંજ થઈ ગયું છે, તેથી હવે તે કરવાનું નથી. પછી છ આવશ્યક સંભારવા. પછી “ ઇચ્છામો અણ્ણસદ્ધિ ” કહી ખેસી ઉચ્ચ સ્વરે “ નમો નમો ખમાસમણ્ણાણું નમોહર્હત ” ઇત્યાદિ પૂર્વક “ નમોજ્જતુ વહ્ધમાનાય ” ની ત્રણ સ્તુતિ અને “ નમુત્થુણું તથા સ્તવન ” કહેવાં. “ ઇચ્છામો અણ્ણસદ્ધિ ” એટલે અમે અનુશાસ્તિ-ગુરૂની આજ્ઞા-હિતશિક્ષાને ઇચ્છીએ છીએ, તે આજ્ઞા પ્રમાણે કરવા રૂપ “ નમો ખમાસમણ્ણાણું ” ઇત્યાદિ પદથી ગુરૂને તથા પચ્ચપરમેહિને નમસ્કાર થાય છે, અને ઉચ્ચ સ્વરે ત્રણ સ્તુતિ તથા

નમુન્યુણ અને સ્તવન કહેવાય છે, તે “ પદાવસ્થક નિર્વિદ્ધે પૂર્ણ યાય ” તેનો હર્ષ ઉત્પન્ન થયેલો છે, એ સૂચવવા અર્થે છે. “આ નમોડસ્તુ”ને બદલે તથા સત્રિ પ્રતિક્રમણમાં “ વિશાલલોચન ”ને બદલે સ્ત્રી. “સંસાર દ્વાનાની ” ત્રણ ગાથા કહે; કારણ કે “ નમોડસ્તુ, વિશાલલોચન, નમો-ડસ્ત ” એ પૂર્વાતર્ગત છે તેથી સ્ત્રી ન કહે, એમ કહેલું છે. પછી ઉત્કૃષ્ટ કાળે વર્તતા ૧૭૦ જિનને વાંદવા અર્થે ‘વરકનક’ કહે. તથા ચાર ખમાસમણ પૂર્વક ગુર્વાદિકને વંદન કરે, પછી અદીદીપમાં રહેલા મુનિઓના વંદન અર્થે શ્રાવક “અઢ્ઢાઇનજેસુ” કહે. દરેક ક્રિયા દેવગુરુના વંદનપૂર્વક શરૂ થાય અને દેવગુરુના વંદનપૂર્વક પૂરી થાય, એ અર્થે અત્ર છેલ્લે પણ દેવગુરુનું વંદન કરવામાં આવે છે. આ દેવ-ગુરુવંદન મુનિને નમોડસ્તુતથી ચાર ખમાસમણ દેવા સુધી જાણવું અને શ્રાવકને અઢ્ઢાઇનજેસુ કહેવા પર્યાંત જાણવું. પછી પ્રથમના “ કાઉ-સ્સગ્ગ ” કરતાં રહેલ અતિચારને ટાળવા અર્થે દૈવસિક પ્રાયશ્ચિત વિશો-ધનાર્થે ચાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરે, પછી મંગળાર્થે પ્રકટ લોગસ્સ કહી, એ ખમાસમણ દેવાપૂર્વક સનઝાયના એ આદેશ માગી, ખેસી, એક નવકાર ગણી સનઝાય કહે. ત્રણ આચારની વિશુદ્ધિઅર્થે કાઉસ્સગ્ગો કરવામાં આવ્યા છે અને તપઆચારની વિશુદ્ધિ માટે પરચખખાણ ક્યું છે, તેથી વિશુદ્ધિ થઈ ગઈ છે, તથા પ્રતિક્રમણ કરતાં જે વીર્ય ફેરવવું પડે તેથી વીર્યાચારની શુદ્ધિ થાય છે. સનઝાય કહ્યા પાદ દુઃખક્ષય કર્મ-ક્ષય નિર્મિત્તે ચાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. આ લોગસ્સ પૂરા કહેવા, પાછી સર્વ કાઉસ્સગ્ગોમાં “ અંદેસુ નિન્મલયરા ” સુધી કહેવા. કાઉ-સ્સગ્ગ કર્યા પછી પારીને મંગળાર્થે એક જણ “લઘુશાંતિ” કહે, ખીજા કાયોત્સર્ગમાંજ સાંભળે. કાઉસ્સગ્ગ પારી પ્રકટ “લોગસ્સ” કહે. તે પછી ધરિયાવહિ પ્રતિક્રમે તથા ચઉક્રસાયથી જયવીયરાય સુધી ચૈત્યવંદન કરી સામાયિક પારવા પર્યાંત જે વિધિ છે તે સર્વ કરે. સનઝાય પછીની વિધિની હકીકત મૂળ ગ્રંથમાં નથી. તે વર્તમાન પ્રવૃત્તિને અનુસારે લખી છે. ઇતિ.

વિષયાનુક્રમ.

સામાયિક તથા પ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

પૃ. ૧ થી ૧૪.

	પૃષ્ઠ		પૃષ્ઠ
સામાયિક લેવાનો વિધિ.	અનંત્ય. ૩
નવકાર મંત્ર. ૨	લોગરસ. ૪
પચ્ચિદિય. ૨	મુદપત્તિના ૫૦ ખોલ. ૫
તસ્સઉત્તરી. ૩	કચ્ચેમિભતે. ૭

રાઇ પ્રતિક્રમણ.

પૃષ્ઠ ૯ થી ૮૨ સુધી.

કુસુમિણદુસુમિણનો કાઉસ્સગ્ગ. ૯	વંદિતુચૂત્ર. ૩૦
ગગચિતામણિ. ...	આચરિય ઉવગ્ગઓ. ૩૮
ગગકિચૂત્ર. ...	તીર્થવંદના. ૪૨
નમુત્યુણ. ...	પ્રભાતના પચ્ચક્ષ્ણાણુ	
ગ્ગવંતિચેઆઈ. ...	નવકારંશીનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ. ૪૪
ગ્ગવંતકેવિસાહુ. ...	પોરસી તથા સાઈ પોરસિનું	
ઉવસ્સગ્ગહરં. ...	પુરિમટ્ટ તથા અવટ્ટનું પચ્ચ. ૪૫
ગ્ગયવીયરાય. ...	એકાસણા તથા ખીયાસણાનું	... ૪૫
ભગવાનાદિ ચારને વંદન. ...	આંખેલનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ. ૪૭
ભરહેસરની સગ્ગાય. ...	ચઉવિહારનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ. ૪૮
ગુરને સુખસાતા પૃચ્છા. ...	સવારનું પાણહારનું ,, ૪૮
અતિચારની આડ ગાથા. ...	દેસાવગાસિઅનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ. ૪૯
સિદ્ધાણુબુદ્ધાણુ. ...	અભિગ્રહનું ,, ૪૯
વાંદણાં. ...	વિશાલ લોચન. ૫૦
સાતલાખ. ...	સંસારદાવા સ્તુતિ. ૫૦
અદાર પાપ સ્થાનક. ...	કલ્યાણકંદની થોય ૫૩

અઠ્ઠાઈજ્ઞેસુ પૃષ્ઠ	શત્રુજય સ્તુતિ. ... ૬૭
સીમંધરસ્વામીનું સ્તવન ... ૬૧	સામાયિક પારવાનો વિધિ ... ૬૮
સિદ્ધાચળજીનું સ્તવન. ... ૬૬	રાઈ પ્રતિકમણ સંપૂર્ણ ... ૭૨

દેવસિક પ્રતિકમણ વિષયાનુક્રમ

૭૨ થી ૧૨૪

સાંજના પચ્ચક્ષ્ણાણુ

સૂરેઉગે ચઉવિહારનું પચ્ચ. ૭૫	નમોડરુ વર્ધમાનાય ... ૧૦૮
પાણહારનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ ... ૭૫	સ્ત્રીએ કહેવાની સંસારદાવાની થોય ... ૧૦૮
ચઉવિહારનું " ... ૭૫	ગીરચારેગુણુ-સ્તવન ... ૧૧૦
તિવિહારનું " ... ૭૫	અઠ્ઠાઈજ્ઞેસુ ... ૧૧૧
દુવિહારનું " ... ૭૬	પ્રતિકમણ સ્વરૂપની સજ્જાય ૧૧૩
દેસાવગાસિચ્ચનું " ... ૭૬	લઘુશાંતિ ... ૧૧૫
સકલકુશલવદલી ... ૭૬	સામાયિક પારવાનો વિધિ ૧૧૮
આદિદેવ ચલવેસર ચૈત્યવંદન ૭૭	ચઉક્કસાય ... ૧૨૦
સિદ્ધાણુબુદ્ધાણુ ... ૮૨	દેવસિક પ્રતિકમણુ સમાપ્ત ૧૨૪
સાત લાખ ... ૮૯	નવરમરણુ
અદાર પાપરથાનક ... ૯૦	નવકાર મંત્ર ... ૧૨૫
વંદિતુ ૯૧	ઉપસર્ગહર સ્તવન ... ૧૨૫
સિદ્ધાણુબુદ્ધાણુ' ... ૧૦૪	સંતિકરસ્તવન ... ૧૨૬
પુરૂષે ખોલવાની શ્રુતદેવતાની ૧૦૫	તિજયપહુત ... ૧૨૭
સ્ત્રીએ ખોલવાની કમલદહની સ્તુતિ ... ૧૦૫	નમિજીણુ ... ૧૨૯
પુરૂષે કરવાની ક્ષેત્રદેવતાની સ્તુતિ ... ૧૦૬	અનિતશાંતિ સ્તવન ... ૧૩૧
સ્ત્રીએ કરવાની ક્ષેત્રદેવતાની સ્તુતિ ... ૧૦૬	ભકતામર ... ૧૩૭
	કલ્યાણમંદિર ... ૧૪૪
	મોટીશાંત ... ૧૫૧
	આત્મરક્ષામંત્ર ... ૧૫૫
	ધંટાકર્ણુ ... ૧૫૬

વિભાગ ૨ બે

ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ	૧
ગુરુવંદન કરવાનો	૨
ખોસહ લેવાનો વિધિ	૨
પૌષધમાં પડિલેહણનો	૩
પડિલેહણનો	૪
પૌષધમાં પ્રતિક્રમણ	૪
દેવવાંદવાનો વિધ	૫
સંગમ્ય કરવાનો	૫
બહુપડિપુત્રા પોરસિ	૬
રાષ્ટ્રમુહપતિ પડિલેહવા	૬
પચ્ચક્રખાણુ પાડવાનો	૭
પૌષધમાં આહાર	૮
માતૃ તથા સ્થંડિલ જવાનો વિધિ	૯
ગમણાગમણે આલો- વાનો વિધિ	૯
સાંજના પડિલેહણ વિધિ	૧૦
માંડલા સ્થંડિલની પડિલેહણ	૧૧
સંધારા પોરીસી લણવાનો વિધિ	૧૩
સંધારા પોરીસી સૂત્ર	૧૩
ખોસહ ઉચ્ચારવાનું	૧૪
ખોસહ પારવાનું	૧૫

ખોસહ પારવાનો વિધિ	૧૫
મહાજિજ્ઞાણુની સંગમ્ય	૧૬
છોક આવે તો કાઉચસમ્ય વિધિ	૧૬
પ્રભુ આગળ ખોલવાની સંસ્કૃત સ્તુતિઓ	૧૭
પ્રભુ આગળ ખોલવાની ગુજ- રાતી સ્તુતિઓ	૧૮

ચૈત્યવંદનો

સીમધરસ્વામીનું ચૈત્ય	૧૯
" " " "	૧૯
પુંડરીકસ્વામીનું	૧૯
રાયણનાપગલા આગમનું ચૈત્યવંદન	૨૦
વિવિધતીર્થ	૨૦
ઋપભદ્રેચપ્રભુનું	૨૦
શ્રી શાંતિનાથ	૨૧
શ્રી નેમનાથ	૨૧
શ્રી પાર્શ્વનાથ	૨૧
શ્રીમહાવીરસ્વામી	૨૧
શ્રી મહાવીરસ્વામીનું દિવાળીનું ચૈત્યવંદન	૨૨
શ્રી નરપદજીનું ચૈત્યવંદન	૨૨

શ્રી સિદ્ધચક્રનું	૨૨
બીજનું	૨૩
પાંચમનું	૨૩
જ્ઞાન પાંચમનું	૨૩
આડમનું	૨૪
એકાદશીનું	૨૫
પયુષ્ણપર્વનું	૨૫
યાત્રા નગ્વાણું કરીએ સ્તવન	૨૬
સિદ્ધાચળગિરિ ભેટ્યા	૨૬
મારૂં મન મોહુરે	૨૭
મનનામનોરથ	૨૭
ચાલોને પ્રીતમછ	૨૮
નીલુડીરાયણુતરતલે	૨૯
પ્રથમજિનેશ્વર પ્ર૦	૨૯
ઋષભજિનેશ્વર પ્રી૦	૩૦
જમણવનજગવાલહો	૩૧
માતામરૂદેવીના	૩૧
બાળપણેઆપણુ	૩૨
એકદિનપુંડરીક	૩૨
પ્રીતલડી અધાણીરે	૩૩
શાંતિજિનેશ્વર સાહેબ૦	૩૪
આવો પાસછ મુજ૦	૩૪
મુણો ચંદાછ૦	૩૬
સ્વામી તુમે કાંઈ કામણુ૦	૩૬
મહા રોમુજરો લ્યોને	૩૭

મલ્લિજિન	સ્તવન	૩૭
નેમનાથ પ્રમુનું		૩૮
સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથનું		૩૯
પંચમીનું		૪૦
આડમનું		૪૦
પુણ્યપ્રકાશનું		૪૦
બીજની	બોધ	૪૯
પાંચમની		૪૯
અષ્ટમીની		૫૦
એકાદશીની		૫૧
પયુષ્ણની	બોધ (૧)	૫૨
	" (૨)	૫૩
	" (૩)	૫૪
સોળસતીનો છંદ		૫૫
મહાવીરજિન છંદ		૫૬
ગૌતમસ્વામીનું યુ૦ અષ્ટક		૫૭
પાસસંખેશ્વરા છંદ		૫૮
બાહુબલીજીની સંજ્ઞાય		૫૮
મનભમરાની સ૦		૫૯
સ્થૂલિભદ્રજીની સ૦		૬૦
પાંચમાચારાની સ૦		૬૨
નમસ્કારમહીમા સ્તોત્ર		૬૪
વિરતિ ધર્મનું સ્વરૂપ (લાલપાનું)		
આવકના બાર વ્રતની ટીપ		
ગૌતમાષ્ટક		

વિભાગ ૩ જો

વિક્રમરાજની	કથા	૧	ધર્મનૃપની	„	૫૨
સુર અને ચંદ્રની	કથા	૧૪	સુરસેન મહાસેનની	„	૫૭
હંસરાજની	„	૨૦	કેશરી ચોરની	„	૬૧
લક્ષ્મીપુંજની	„	૨૭	સુમિત્રમંત્રીની	„	૬૭
નાગિલની	„	૩૪	મિત્રાનંદ મંત્રીની	„	૭૨
વિઘ્નાપતીની	„	૪૦	સુમિત્રાની	„	૮૧
સિંહશ્રેણીની	„	૪૬	હંસકેશવની	„	૮૫
			૨૪ તીર્થંકરોનું દુકું	વૃત્તાંત	૯૮

શ્રીસંખેશ્વરપાર્શ્વનાથાય નમઃ

શેઠ દેવચંદ્ર લાલભાઈ-જૈનપુસ્તકોદ્ધાર ફંડ—

ગ્રંથાંક - ૯૮

બે પ્રતિક્રમણ સૂત્ર

[વિધિસહિત]

સામાન્ય સૂચના

દૈવસિક અગર રાઈ પ્રતિક્રમણની શરૂઆતમાં ' સામાયિક ' લેવાની ખાસ જરૂર છે.

સામાયિક લેવાની વિધિ

સામાયિકનાં પૂર્વસાધનો

શ્રાવક કે શ્રાવિકાએ સામાયિક લેવા માટે ખાલ્ય શુદ્ધિ કરવાની જરૂર છે, તેથી સૌથી પ્રથમ હાથ-પગ ઘોઈ સ્વચ્છ થવું અને શુદ્ધ વસ્ત્રો પહેરવાં. ત્યારપછી ચોકખી જગ્યાએ ભૂમિને પૂંજીને ઊંચા આસને કે સાપડા ઉપર ધાર્મિક વિષયનું જેમાં નવકાર તથા પરિચિદ્ધિનો પાઠ હોય તેવું પુસ્તક મૂકવું. સામાયિકનો બે ઘડીનો અગર ૪૮ મિનિટનો સમય ધાર્મિક ક્રિયામાં ગાળવા માટે નવકારવાળી અગર તો ધાર્મિક વિષયનાં જ પુસ્તકો પાસે રાખીને બેસવું. સામાયિકનો કાળ જાણવા માટે ઘડી અગર તો ઘડિયાળ પણ પાસે

રાખવાની જરૂર છે. ત્યારપછી કટાસણું, મુહુપત્તિ અને ચરવળે લઈ પૂર્વ કે ઉત્તર દિશા તરફ મુખ રાખીને જમણા હાથ સ્થાપનાચાર્ય સામે અવળો રાખી નવકાર તથા પંચિંદ્રિ નીચે પ્રમાણે કહેવા.

નમો અરિહંતાણું, નમો સિદ્ધાણું, નમો આયરિ-
યાણું, નમો ઉવજ્જાયાણું, નમો લોએ સંવસાહૂણું,
એસો પંચ નમુક્કારો, સર્વપાવર્ષણાસણો, મંગલાણું
ચ સંવેસિં, પદમં હવધ મંગલં.

પંચિંદ્રિયસંવરણોં, તહ નવવિહબંભચેરગુત્તિધરો.
ચઉવિહકસાયમુક્કો, ઇચ અદ્દારસ ગુણેહિં સંભુત્તો. ૧
પંચમહર્વયભુત્તો, પંચવિહાયારપાલણુંસમેત્થો,
પંચસમિચો તિગુત્તો, છત્તીસગુણો ગુરુ મજ્જ. ૨.

(સાધુ-મુનિરાજ સમક્ષ સામાયિક કે પ્રતિક્રમણ કરતાં નવકાર અને પંચિંદ્રિ યોલવાની જરૂર નથી. પછી ખમાસમણ દેવું.)

૧. આ મહામંત્ર છે, તેમાં પંચ પરમેષ્ટીને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે, તેથી તેનું બીજું નામ “પંચમંગલ” સૂત્ર છે, તેમજ નવપદ હોવાથી નવકાર પણ કહેવાય છે.

૨. આ સૂત્રમાં આચાર્યના છત્રીસ ગુણોનું વર્ણન કર્યું છે, અને ગુરૂની સ્થાપના કરતાં યોલાય છે.

સ્થાપના સ્થાપતાં હાથ ઉંધો રાખવાનું કારણ કોઈ વસ્તુ મુકતાં તેવો હાથ રખાય છે. અહિં સ્થાપના સ્થાપતાં આચાર્યના છત્રીસ ગુણ મુકવાના છે.

ધચ્છામિ ખમાસમણે ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ
નિસીહિઆએ, મત્યએણ વંદામિ.

ધચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ધરિયાવહિયં^૧ પડિ-
ક્રમામિ ? 'ધચ્છં.' ધચ્છામિ પડિક્કમિઉં (૧). ધરિયાવહિ-
યાએ, વિરાહણાએ, (૨). ગમણાગમણે, (૩). પાણુક્રમણે,
ખીયક્રમણે, હરિયકકમણે, એસા-ઉત્તિંગ-પણુગ-દગ,
મટ્ટી-મકકડા સંતાણા-સંકમણે (૪). જે મે જીવા વિરા-
હિયા, (૫). એગિંહિયા, ખેઈંહિયા, તેઈંહિયા, ચઉરિંહિયા,
પંચિંહિયા. (૬). અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા સંધાઘયા,
સંધક્રિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્દવિયા, ડાણાએ
ડાણું સંકામિયા, જીવિયાએ વવરોવિયા, તસ્સ
મિચ્છામિ દુકકડં. (૭).

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણું, પાયચ્છત્તકરણેણું, વિસો-
હીકરણેણું, વિસહીકરણેણું, પાવાણું, કમ્માણું, નિગ્ધા-
યણુદ્દાએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. (૧).

૧. જીવન શુદ્ધિ કરનારને પ્રથમ પાપ દૂર કરવું આવશ્યક
હોઈ રસ્તે ચાલતાં લાગેલા પાપની આમાં માફી માગવામાં
આવી છે તેમજ કયા કયા જીવોની વિરાધના થઈ છે તેનું
વર્ણન છે.

૨. ધરિયાવહિયા કર્યા છતાં, જે પાપ બાકી રહ્યું હોય
તેની શુદ્ધિ માટે ત્રણ શલ્યની શુદ્ધિ માટે આ સૂત્ર જોલાય છે.

અન્યથ ઊસસિએણું, નીસસિએણું, ખાસિએણું
 ધીએણું, જંભાધએણું, ઉકુએણું, વાયનિસગ્ગેણું
 ભમલીએ પિત્તમુચ્છાએ (૧). સુહુમેહિં અંગસંચા-
 લેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં, દ્વિટ્ઠિસંચા-
 લેહિં (૨). એવમાધએહિં, આગારેહિં, અભગ્ગો અવિ-
 રાહિએ હુજ્જ મે કાઉસગ્ગો, (૩). જવ અરિહંતાણું
 ભગવંતાણું નમુકકારેણું ન પારેમિ; (૪). તાવ કાયા
 ઠાણેણું, મોણેણું, ઝાણેણું, અખ્પાણું વોસિરામિ. (૫).

અહીં એક લોગસ્સનો 'ચંદ્રસુ નિમ્મલયરા' સુધીનો ન
 આવડે તો ચાર નવકારનો કાઉસગ્ગ કરવો અને પછી નીચે
 મુજબ પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો.

૨લોગસ્સ ઉજ્જનેઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે;
 અરિહંતે કિત્તધસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧

૧. આ સૂત્રમાં કાઉસગ્ગના બાર અને બીજા ચાર
 આગારો મળી કુલ સોળ આગારોનું વર્ણન છે. તેમજ કાયોત્સર્ગ
 કરતાં સારીરિક અનિવાર્ય છૂટો રાખવામાં આવી છે. આ
 સિવાય વધુ છૂટ લેવામાં આવે તો કાઉસગ્ગનો ભંગ થાય
 તે જણાવ્યું છે.

૨. આ સૂત્રમાં ચોવીશ તીર્થંકરોની નામ પૂર્વક સ્તુતિ
 કરેલી છે તેથી તેનું બીજું નામ નામસ્તવ છે. અને પંચ-
 પરમેષ્ઠિ કે ૨૪ તીર્થંકરોનું સ્મરણ કરવાનું હોવાથી કાઉસગ્ગમાં
 લોગસ્સ કે નવકાર ગણવામાં આવે છે.

ઉસભમજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિણુંદણું ચ સુમર્દં ચ;
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણું ચ ચંદપ્પહં વંદે. ૨

સુવિહં ચ પુપ્ફહંતં, સીઅલ સિજ્જંસ વાસુપુજ્જં ચ;
વિમલમણુંતં ચ જિણું, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩

કુથું અરં ચ મહ્ધિં. વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણું ચ;
વંદામિ રિદ્ધુનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ. ૪.

એવં મએ અભિથુઆ, વિહુયરયમલા પહીણુજરમરણા;
ચઉવીસંપિ જિણુવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫.

કિત્તિયં વંદિય મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરૂગ્ગબોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬.

ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આઘચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જનએ
નિસીહિઆએ, મત્થએણુ વંદામિ.

ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક મુહ-
પત્તિ પરિલેહુ 'ઇચ્છ'. કહી

અહીં મુહપત્તિ પરિલેહવી અને તે પરિલેહતાં સાધુ અથવા
શ્રાવકે નીચે પ્રમાણે તેનાં ૫૦ બોલ મનમાં બોલવાં અને સાધ્વી
તથા શ્રાવિકાએ ત્રણ લેશ્યા, ત્રણ શલ્ય અને ચાર કપાય એ
દસ સિવાય ચાળીસ બોલ બોલવાં.

૧ સૂત્ર અર્થ તત્ત્વ કરી સદહું, ૨ સમ્યક્ત્વ મોહનીય, ૩ મિશ્ર મોહનીય, ૪ મિથ્યાત્વ મોહનીય પરિહરૂં. ૫ કામરાગ ૬ સ્નેહરાગ ૭ દષ્ટિરાગ પરિહરૂં. ૮ સુદેવ ૯ સુગુરુ ૧૦ સુધર્મ આદરૂં. ૧૧ કુદેવ ૧૨ કુગુરુ ૧૩ કુધર્મ પરિહરૂં. ૧૪ જ્ઞાન ૧૫ દર્શન ૧૬ ચારિત્ર આદરૂં. ૧૭ જ્ઞાનવિરાધના ૧૮ દર્શનવિરાધના ૧૯ ચારિત્રવિરાધના પરિહરૂં. ૨૦ મનગુપ્તિ ૨૧ વચનગુપ્તિ ૨૨ કાયગુપ્તિ આદરૂં. ૨૩ મનદંડ ૨૪ વચનદંડ ૨૫ કાયદંડ પરિહરૂં.

બાકીના ૨૫ બોલ અંગ પરિહરૂતાં બોલવા

[ડાબો હાથ પરિહરૂતાં] ૧ હાસ્ય ૨ રતિ ૩ અરતિ પરિહરૂં. [જમણો હાથ પરિહરૂતાં] ૪ ભય ૫ શોક ૬ દુઃખ પરિહરૂં. (માથે પરિહરૂતાં) ૭ કૃષ્ણલેશ્યા, ૮ નીલલેશ્યા ૯ કાષોતલેશ્યા પરિહરૂં. (મોઢે પરિહરૂતાં) ૧૦ રસગારવ ૧૧ ઋદ્ધિગારવ ૧૨ સાતાગારવ પરિહરૂં. (છાતી આગળ પરિહરૂતાં) ૧૩ માયાશલ્ય ૧૪ નિયાણુશલ્ય ૧૫ મિથ્યાત્વશલ્ય પરિહરૂં. [ડાબા ખભે પરિહરૂતાં] ૧૬ ક્રોધ ૧૭ માન પરિહરૂં. [જમણા ખભે પરિહરૂતાં] ૧૮ માયા ૧૯ લોભ પરિહરૂં. [ડાબો ઢીંચણ પરિહરૂતાં] ૨૦ પૃથ્વીકાય ૨૧ અધકાય ૨૨ તેહકાયની જ્યણાં કરૂં. [જમણો ઢીંચણ પરિહરૂતાં] ૨૩ વાયુકાય ૨૪ વનસ્પતિકાય ૨૫ ત્રસાકાયની રક્ષા કરૂં.

દુઃશામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જીવણિજીવણ્યે નિસીહિઆએ, મત્યએણ વંદામિ.

દુઃશાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! સામાયિક સંહિસાહું ? 'દુઃશ' ?

દુઃશામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જીવણિજીવણ્યે નિસીહિઆએ, મત્યએણ વંદામિ.

“ઘચ્છાકારેણ સંહિસહભગવન્ સામાયિક ઠાઉં?” “ઘચ્છ.”

એ હાથ જોડીને,

નમો અરિહંતાણું, નમો સિદ્ધાણું, નમો આય-
રિયાણું નમો ઉવજ્જાયાણું, નમો લોચ્ચે સવ્વસાહૂણું,
એસો પંચ નમુક્કારો, સવ્વપાવપ્પણાસણો, મંગલાણું
ચ સવ્વેસિં, પઠમં હવધ મંગલં.

ઘચ્છકારી ભગવન્ ! પસાય કરી સામાયિક ઠંડક
ઉચ્ચરાવોજી.

ગુરુ કે વડીલ પુરુષ હોય તો તે ઉચ્ચરાવે, નહિ તો જાતે
'કરેમિ ભંતે' કહેવું.

૧કરેમિભંતે સામાધયં, સાવજ્જં જ્ઞેગં પચ્ચકુખામિ
જ્જવ નિયમં પજ્જુવાસામિ, દુવિહં તિવિહેણું મણેણું,
વાયાએ, કાએણું, ન કરેમિ, ન કારવેમિ, તસ્સ ભંતે
પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ.

૧. આ સૂત્રનું ખીજું નામ સામાયિક લેવાનું સૂત્ર છે.
આ સૂત્ર દ્વાદશાંગીના સારભૂત છે. કારણ કે ચાર અનુયોગ
વિગેરે સૂત્રના વિસ્તારરૂપે છે.

આ સૂત્રમાં લિન્ન લિન્ન રીતે છએ આવશ્યક સમાયેલાં
છે. ને જૈન ધર્મના કરણીય આચારને પ્રતિપાદન કરનાર આ
મૂળભૂત સૂત્ર છે.

“દુઃશ્ચમિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ
નિસીહિઆએ, મત્થએણ વંદામિ.”

“દુઃશ્ચાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! ખેસાણે સંહિસાહું” ?
‘દુઃશ્ચ.’

“દુઃશ્ચામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ
નિસીહિઆએ, મત્થએણ વંદામિ.”

“દુઃશ્ચાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! ખેસાણે ડાઉં” ? ‘દુઃશ્ચ.’

“દુઃશ્ચામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ
નિસીહિઆએ, મત્થએણ વંદામિ.”

“દુઃશ્ચાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! સજ્ઞાય સંહિ-
સાહું” ? ‘દુઃશ્ચ.’

“દુઃશ્ચામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ
નિસીહિઆએ, મત્થએણ વંદામિ.”

“દુઃશ્ચાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! સજ્ઞાય કરૂં”
‘દુઃશ્ચ.’

અહીં ઐ હાથ જોડીને મનમાં ત્રણ નવકાર નીચે પ્રમાણે ગણવા.

નમો અરિહંતાણાં, નમો સિદ્ધાણાં, નમો આયરિ-
યાણાં, નમો ઉવજ્ઞાયાણાં, નમો લોએ સવ્વસાહૂણું,
એસો પંચ નમુક્કરો, સવ્વપાવપ્પણાસણો, મંગલાણું
ચ સવ્વેસિ’, પઠમં હવઇ મંગલં.

राध प्रतिक्रमण विधि

प्रथम षताव्या प्रमाणे साभायिक लध, पछी आ प्रमाणे “ राध प्रतिक्रमण ” करवुं.

धृच्छामि षमासमणो ! वंदिं नवण्णनये,
निसीहियाये, मथयेण वंहामि.

“ धृच्छाकारेण संहिसह भगवन् ! कुसुमिणु, दुसु-
मिणु, उड्ढावणि राध-पायच्छित्त विसोहणुत्थं काउ-
स्सग्गं कइं ? ‘ धृच्छं ’. कुसुमिणु दुसुमिणु उड्ढावणि
राधपायच्छित्त विसोहणुत्थं करेमि काउस्सग्गं. ”

अन्नत्थ उिससिअेणुं, नीससिअेणुं, भासिअेणुं,
छीअेणुं, नंभाधअेणुं, उड्ढुअेणुं, वायनिसग्गेणुं,
भमलीअे पित्तमुच्छाअे (१). सुड्ढुमेहिं अंगसंया-
देहिं, सुड्ढुमेहिं षेलसंयादेहिं, सुड्ढुमेहिं, द्विट्ठिसंया-
देहिं (२). अेवभाधअेहिं, आगारेहिं, अलग्गो अवि-
राहियाे ढुण्ण मे काउसग्गो (३). नव अरिहंताणुं
भगवंताणुं, नमुक्कारेणुं न पारेमि; (४). ताव कायं
डाणेणुं, भोणेणुं, आणेणुं, अण्ण्ण्णुं चोसिरामि. (५).

चार लोगस्सनो (सागरवर गंलीरा सुधी) अथवा सोण

નવકારનો કાઉસસગ કરવો. “નમો અરિહંતાણાં.”
 કહી કાઉસસગ પારી પ્રગટ લોગસસ નીચે પ્રમાણે કહેવો.
 લોગસસ ઉજ્જ્ઞેઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે;
 અરિહંતે કિત્તધસસં, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧
 ઉસલમજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિણુંદણું ચ સુમઠં ચ;
 પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણું ચ ચંદપ્પહં વદે. ૨
 સુવિહં ચ પુપ્ફહંતં, સીઅલ સિજ્જંસ વાસુપુજ્જં ચ;
 વિમલમણુંતં ચ જિણું, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩
 કુંથું અરં ચ મહ્ધિં, વદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણું ચ;
 વંદામિ રિટ્ટનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ. ૪.
 એવં મએ અભિથુઆ, વિહુયરયમલા પહીણુજરમરણા;
 ચઉવીસંપિ જિણુવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫.
 કિત્તિય વંદિય મહિયા, જે એ લોગસસ ઉત્તમા સિદ્ધા;
 આરૂગ્ગખોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬.
 ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આધચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
 સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞાએ
 નિસીહિઆએ, મત્થએણ વંદામિ.

ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! ચૈત્યવંદન કંઈ ?
 ‘ઇચ્છ’

૧શ્રીજગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન.

જગચિંતામણિ જગનાહ, જગગુરુ જગરકખણુ,
 જગબંધવ, જગસત્યવાહ, જગભાવવિચ્છેદખણુ, ચટ્ટાવય-
 સંકવિચરુવ, કમ્મટ્ટુવિણાસણુ, ચઉવીસંપિ જિણુવર,
 જયંતુ અપ્પહિહયસાસણુ, ૧. કમ્મભૂમિહિં, કમ્મભૂમિ-
 હિં પઠમસંધયણિ, ઉક્કોસયસત્તરિસય, જિણુવરાણુ વિહ-
 રંત લખ્ખલઠ, નવકોડિહિં કેવલીણુ, કોડિસહસ્સ નવ સાહુ
 ગમ્મઠ, સંપઠ જિણુવર વીસ મુણિ, ખિહુંકોડિહિં
 વર નાણુ, સમણહ કોડિસહસ્સદુચ્ચ, થુણિજ્જઠ નિચ્ચ
 વિહાણિ. (૨). જયઉ સામિય જયઉ સામિય, રિસહ
 સત્તંજિ, ઉક્કિંજ્જતિ પહુ નેમિજિણુ, જયઉ વીર સચ્ચ-
 ઉરિમંડણુ, ભરુચ્ચચ્છહિં મુણિસુવ્વય, મુહરિપાસ, દુહ-
 દુરિઅખંડણુ, અવર વિદેહિં તિત્થયરા, ચિહું દ્વિસિ-
 વિદ્વિસિ જિંકેવિ તીઆણુગયસંપઠચ્ચ, વંદું જિણુ
 સવ્વેવિ. (૩). સત્તાણુવઠ્ઠ સહસ્સા, લકખા છપત્ત અટ્ટુ
 કોડીઓ, ખત્તિસય ખાસિઆઠ્ઠ, તિઅલોચ્ચે ચેઠ્ઠચ્ચે વંદે
 (૪). પનરસ કોડીસયાઠ્ઠ, કોડી ખાયાલ લકખ
 અડવન્ના, છત્તીસ સહસ્સે અસિઠ્ઠ, સાસયખિંખાઠ્ઠ
 પણુમામિ. (૫).

૧. ગૌતમસ્વામી અષ્ટાપદ ઉપર યાત્રા કરવા ગયા ત્યારે
 આ ચૈત્યવંદન બનાવ્યું છે.

૧૪ કિંચિ સૂત્ર.

૪ કિંચિ નામતિત્યં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોચ્ચે,
 જઈ જિણુખિઆઈ, તાઈ સઠ્ઠાઈ વંદામિ. ૧.

૨શ્રી નમુત્યુણું (શકસ્તવ-સૂત્ર)

નમુત્યુણું અરિહંતાણું ભગવંતાણું (૧). આઈ-
 ગરાણું તિત્યયરાણું સયંસંપુદ્ધાણું (૨). પુરિસુત્તમાણું,
 પુરિસસીહાણું, પુરિસવરપુંડરીઆણું, પુરિસવરગંધ-
 હત્થીણું. (૩). લોગુત્તમાણું, લોગનાહાણું, લોગહિ-
 આણું, લોગપઠવાણું, લોગપજ્જેઅગરાણું. (૪).
 અભયદયાણું, ચક્રપુદ્ધયાણું, મગ્ગદયાણું, સરણુદયાણું
 ઘોહિદયાણું (૫). ધમ્મદયાણું, ધમ્મદેસયાણું ધમ્મ-
 નાયગાણું, ધમ્મસારહીણું, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણું.
 (૬). અપ્પહિહયવરનાણુહંસણુધરાણું, વિઅટ્ટછઉમાણું
 (૭). જિણુણું જ્ઞવયાણું, તિન્નાણું તારયાણું, પુદ્ધાણું

૧. આમાં ત્રણે લોકમાં રહેલ તીર્થો અને ત્યાં રહેલ
 પ્રતિમાને વંદન કરાય છે.

૨ શક-ઈન્દ્ર ભગવાનની સ્તુતિ કરતાં આ યોલે છે,
 તેથી આનું ધીજ્ઞું નામ શકસ્તવ છે. શરૂઆતમાં અરિહંત
 ભગવાનની જુદા જુદા ૩૫ વિશેષણોદ્વારા સ્તુતિ કરવામાં
 આવી છે, અને પછી ત્રણે કાળના સિદ્ધ પરમાત્માની મોક્ષનું
 સ્વરૂપ બતાવવા પૂર્વક સ્તુતિ કરવામાં આવી છે.

ખોહયાણું, મુત્તાણું મોચગાણું, (૮). સંવન્નૂણું,
સંવહરિસીણું-સિવ-મયલ-મરૂચ-મણુંત-મકખય મ-
વાખાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઘનામઘેયં, ડાણું સં-
પત્તાણું, નમો જિણાણું જિચ્છયાણું (૯). જેચ્છ
અઘચ્ચા સિદ્ધા, જે ચ્છ ભવિસ્સંતિણાગચે કાલે, સંપઘ
ચ્છ વટ્ટમાણા, સંવે તિવિહેણું વંદામિ. (૧૦).

જવંતિ ચ્છેચ્છિઆઈં સૂત્ર

જવંતિ ચ્છેચ્છિઆઈં, ઉડ્ઠે ચ્છ અહ્હે ચ્છ તિરિયલોચ્છે ચ્છ;
સંવાઈં તાઈં વંદે, ઈહ સંતો તત્થ સંતાઈં ૧.

“ઘચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જજ્જચ્છે
નિસીહિચ્છાચ્છે, મત્થચ્છેણુ વંદામિ.”

૧જવંત કેવિ સાહુ સૂત્ર.

જવંત કેવિ સાહુ, ભરહેરવયમહાવિદેહે ચ્છ,
સંવેસિં તેસિં પણુચ્છો, તિવિહેણુ તિહંડવિરયાણું. ૧

૧ . પંદર કર્મભૂમિને વિષે જે કોઈ સાધુચ્છો મન, વચન
અને કાયાના અશુભ વ્યાપાર પોતે કરતો નથી, અન્ય પાસે
કરાવતા નથી અને કરનારને અનુમોહતા નથી તે સર્વ સાધુચ્છોને
હું નમન કરું છું.

પરમેષ્ઠી નમસ્કાર સૂત્ર.

નમોઽર્હત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વસાધુભ્યઃ

૧શ્રી ઉવસગ્ગહરં (ઉપસર્ગાહર સ્તોત્ર)

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મધણુમુક્કં;
વિસહરવિસનિન્નાસં, મંગલકક્ષાણુઆવાસં. ૧

વિસહરપુલિંગમંતં, કઠે ધારેઈ જ્ઞે સયા મણુઓ;
તસ્સ ગહરોગમારી, દુદ્ધુ જરા જંતિ ઉવસામં. ૨.

ચિદુ ઉ દુરે મંતો, તુજ્ઞ પણામો વિ ળહુક્કલો હોઈ;
નરતિરિએસુ વિ જ્ઞવા પાવંતિ ન દુકખદોગચ્યં. ૩.

તુહ સમ્મત્તે લલ્લે, ચિંતામણિ કપ્પપાયવખ્ખહિએ;
પાવંતિ અવિજ્ઞેણું, જ્ઞવા અચરામરં ડાણું. ૪.

ઈચિંસંથુઓ મહાયસ! ભત્તિખ્ખર નિખ્ખરેણુ હિયએણુ
તા દેવ! દિજ્જ ઘોહિં ભવે ભવે પાસ જિણુચંદ ! ૫.

ઐ હાથ લલાટ સુધી ઉંચા કરવા તે પછી

૧. પાર્શ્વનાથની, પાર્શ્વચક્ષુની સ્તુતિ પૂર્વક ઉપસર્ગ
તથા વિધનને ટાળવાની માગણી હોવાથી ઉપસર્ગાહર સ્તોત્ર
આ સૂત્રનું બીજું નામ છે.

૧૪૫ વીયરાય (પ્રાર્થનાસૂત્ર)

જય વીયરાય! જગગુરૂ!, હોઉ મમ તુહ પભાવઓ ભયવં;
ભવનિન્વેઓ મગ્ગાણુસારિઆ (૧) ઇદુક્લસિદ્ધી લોગ-
વિરૂદ્ધયાઓ, ગુરૂજણુપૂઆ પરત્થ કરણું ચ; સુહ ગુરૂ
જેગો તન્વયણુ, સેવણા આભવમખંડા.

(આરલુ' યોલ્યા પછી ખને હાથ લલાટથી નીચે ઉતારવા)

વારિજ્જઈ જઈવિ નિઆણુ, ખંધણું વીયરાય! તુહ સમ-
એ; તહ વિ મમ હુજ્જ સેવા, ભવે ભવે તુમ્હ ચલણાણું
(૩). દુઃખકખઓ કમ્મ-કખઓ, સમાહિ મરણું ચ યોહિલા-
ભોઅં; સંપજ્જઉ મહ એઅં; તુહ નાહ! પણામ કરણેણું
(૪). સર્વ મંગલ માગદ્યં, સર્વ કલ્યાણુ કારણું; પ્રધાનં
સર્વ ધર્માણું જૈનં, જયતિ શાસનમ્ (૫)

(પછી એક એક ખમાસમણે ભગવાનાદિ ચારને વાંદવા. તે
નીચે પ્રમાણે)

“ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જન્યે
નિસીહિઆએ, મત્થએણુ વંદામિ.” “ભગવાનહ”

“ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જન્યે
નિસીહિઆએ, મત્થએણુ વંદામિ.” “આચાર્યહ”

૧ આ સૂત્રમાં પ્રભુ પાસે ઉત્તમ સેવાની માંગણી કરી છે.

“દુઃશામિ ખમાસમણો વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ નિ-
સીહિઆએ મત્થેણ વંદામિ.” ‘ઉપાધ્યાયહ’

“દુઃશામિ ખમાસમણો વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ નિ
સીહિઆએ મત્થએણ વંદામિ.” ‘સર્વસાધુહ’

“દુઃશાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! સજ્જાય સંહિ-
સાહુ.” ? ‘દુઃશ.’

“દુઃશાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! સજ્જાય કરૂ”
‘દુઃશ.’

નમો અરિહંતાણું, નમો સિદ્ધાણું, નમો આયરિ-
યાણું, નમો ઉવજ્જાયાણું, નમો લોએ સંવસાહૂણું,
એસો પંચ નમુક્કરો, સંવપાવપ્પણાસણો, મંગલાણું
ચ સંવેસિં, પઠમં હવઘ મંગલં.

૧ ભરહેસરની સજ્જાય.

ભરહેસર બાહુબલી, અભયકુમારોઅ ઠંઠણુકુમારો, સિરિ
ઓ અણિઆઉત્તો, અધમુત્તો નાગહત્તો અ (૧). મે અન્ન
થુલિભદ્દો, વચરરિસી નંહિસેણ સીહગિરી; કયવત્તો ચ
સુકોસલ, પુંડરિઓ કેસિ કરકંડુ (૨). હલ્લ વિહલ્લ સુહં.

૧. આ સજ્જાયમાં મહાપુરૂષો જે અનેક સદ્ગુણસંપન્ન
હતા અને જેના નામ માત્ર લેવાથી જ પાપ બંધન તુટી જાય છે. તે
અમને સુખ અપો.

સણ, સાલ મહાસાલ સાલિભદ્રો અ; ભદ્રો દસન્નભદ્રો,
 પસન્નચંદ્રો અ જસભદ્રો (૩). જંબુપદુ વંકચૂલો,
 ગયસુકુમાલો અવંતિસુકુમાલો; ધન્નો ઇલાઈપુત્તો, ચિલાઈ-
 પુત્તો અ બાહુમુણી (૪). અન્નગિરિ અન્નરક્ષિખઅ,
 અન્નસુહૃથી ઉદાયગો મણુગો; કાલયસૂરિ સંખો,
 પન્નુત્તો મૂલદેવો અ (૫). પભવો વિણુકુમારો;
 અદકુમારો દહપ્પહારી અ; સિન્નસં કૂરગડૂ અ.
 સિન્નભવ મેહકુમારો અ (૬). એમાઈ મહાસત્તા,
 દિંતુ સુહં ગુણુગણેહિં સંનુત્તા; જેસિં નામગ્ગહણે,
 પાવપ્પઅંધા વિલય જંતિ (૭). સુલસા ચંદન-
 બાલા, મણોરમા મયણુરેહા દમયંતી; નમયાસુંદરી
 સીયા, નંદા ભદ્રા સુભદ્રા ય (૮). રાઈમઈ રિસિદ્ધતા,
 પઉમાવઈ અંજણા સિરીદેવી; જિદુ સુજિદુ મિગાવઈ,
 પભાવઈ ચિહ્ણણાદેવી (૯). બંભિ સુંદરિ રૂપિણી,
 રેવઈ કુંતી સિવા જયંતી ય; દેવઈ દોવઈ ધારણી,
 કલાવઈ પુષ્કચૂલા ય (૧૦). પઉમાવઈ યગોરી, ગંધારી
 લકખમણા સુસીમા ય; જંબુવઈ સચ્ચભામા, રૂપિણિ
 કણહટ્ટ મહિસીઓ (૧૧). જકૂખા ય જકૂખદિન્ના, ભૂઆ
 તહ ચેવ ભૂઆદિન્ના ય; સેણા વેણા રેણા, ભયાણીઓ
 થુલિભદ્રસ્સ (૧૨). ઇચ્ચાઈ મહાસઈઓ, જયંતિ અક-
 લંકસીલકલિઆઓ; અન્નવિ વન્નઈ જસિં, જસ-
 પડહોતિહુઆણે સયલે (૧૩).

નમો અરિહંતાણું, નમો સિદ્ધાણું, નમો આયરિ-
યાણું, નમો ઉવજ્જાયાણું, નમો લોએ સંવસાહૂણું,
એસો પંચ નમુક્કારો, સંવપાવપ્પણાસણો, મંગલાણું
ચ સંવેસિં, પઠમં હવઘ મંગલં.

(પછી ઉભા થઈ નીચે પ્રમાણે બોલવું.)

૧ ઇચ્છકાર, સુહરાઘ, સુખતપ, શરીર નિરાબાધ,
સુખસંજમન્નત્રા નિર્વાહો છો જી? સ્વામી શાતા છે જી?

“ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્? રાઘચ્ચ પરિક્રમણે
કાઉ” ? ‘ઇચ્છં.’

(કહી જમણો હાથ ચરવલા યા કયાસણા ઉપર સ્થાપીને)

સંવસ્સ વિ, રાઘચ્ચ, દુચ્ચિત્તિચ્ચ, દુખભાસિચ્ચ,
દુચ્ચિટ્ટિચ્ચ, મિચ્છામિ દુક્કડં. (કહેવું, પછી—)

(યોગમુદ્રાએ એસી નમુત્થુણું નીચે પ્રમાણે કહેવું.)

નમુત્થુણું અરિહંતાણું ભગવંતાણું (૧). આઘ-
ગરાણું તિત્થયરાણું સયંસંબુદ્ધાણું (૨). પુરિસુત્તમાણું,

૧. અહિં ‘સ્વામી શાતા છે જી?’ પછી “ભાતપાણીને
લાલ દેને જી” એટલો પાઠ અધિક, ગુરૂવંદન કરતાં, શ્રાવક
શ્રાવિકાએ બોલવો નેહએ. પરંતુ પ્રતિક્રમણમાં તે બોલાતો નથી
એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું નેહએ.

પુરિસસીહાણું, પુરિસવરપુંડરીઆણું, પુરિસવરગંધ-
હૃથીણું (૩). લોગુત્તમાણું, લોગનાહાણું, લોગહિ-
આણું, લોગપઠવાણું, લોગપન્નેઅગરાણું. (૪).
અભયહયાણું, ચક્રપુહયાણું, મગ્ગહયાણું, સરણુહયાણું
ખોહિહયાણું (૫). ધમ્મહયાણું, ધમ્મદેસયાણું ધમ્મ-
નાયગાણું, ધમ્મસારહીણું, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણું.
(૬). અપ્પહિહયવરનાણુહંસણુધરાણું, વિચ્છેદ્ધઉમાણું
(૭) જિણાણું જ્ઞવયાણું, તિન્નાણું તારયાણું, બુદ્ધાણું
ખોહયાણું, મુત્તાણું મોઅગાણું, (૮). સંવન્નૂણું,
સંવહરિસીણું-સિવ-મયલ-મરૂઅ-મણુંત-મકખયમ-
વાખાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઠનામધેયં, ઠાણું સં-
પત્તાણું, નમો જિણાણું જિઅભયાણું (૯). જેઅ
અધ્યા સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિ ણાગયે કાલે, સંપઠ
અ વટ્ટમાણા, સંવે તિવિહેણું વંદામિ. (૧૦).

(કહી ઉભા થઈ નીચેનાં સૂત્રો બોલવાં)

કરેમિ ભંતે ! સામાઠઅિં, સાવજ્જં જ્ઞેગં પરચ-
કૂખામિ, જ્ઞવ નિયમં પજ્જુવાસામિ, દુવિહં તિવિહેણું;
મણેણું, વાયાએ, કાએણું; ન કરેમિ, ન કારવેમિ, તસ્સ
ભંતે ! પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું
વાસિરામિ (૧).

“ઘચ્છામિ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં, જે મે રાઘચ્ચો અઘ-
 ચારો કચ્ચો; કાઘચ્ચો, વાઘચ્ચો, માણસિચ્ચો, ઉસ્સુત્તો,
 ઉમ્મગ્ગો, અકપ્પો, અકરણિન્ને, દુન્નઝાચ્ચો, દુવ્વિ-
 ચિંતિચ્ચો, આણાચારો, અણિચ્છિચ્ચવ્વો, અસાવગ-
 પાઉગ્ગો, નાણે, દંસણે, ચરિત્તાચરિત્તે, સુચ્ચે, સામા-
 ઘચ્ચે, તિણ્ણં ગુત્તીણું, ચઉણ્ણં કસાયાણું, પંચણ્ણમણુ-
 વ્વયાણું, તિણ્ણં ગુણુવ્વયાણું, ચઉણ્ણં સિક્ખાવયાણું,
 આરસવિહસ્સ સાવગધમ્મસ્સ, જં ખંડિચ્ચં જં વિરા-
 હિચ્ચં, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કં.”

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણું, પાયચ્છિત્તકરણેણું, વિસોહી-
 કરણેણું, વિસહ્લીકરણેણું, પાવાણું કમ્માણું નિગ્ધાયાણુ-
 ટ્ઠાચ્ચે, ઠામિ કાઉસગ્ગં (૧).

અન્નત્થ ઊસસિચ્ચેણું, નીસસિચ્ચેણું, ખાસિચ્ચેણું,
 છીચ્ચેણું, જંભાઘચ્ચેણું, ઉકુચ્ચેણું, વાયનિસગ્ગેણું,
 ભમલીચ્ચે, પિત્તમુચ્છાચ્ચે (૧). સુહુમેહિં અંગસંચા-
 લેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં, દ્વિટ્ઠિસંચા-
 લેહિં (૨). એવમાઘચ્ચેહિં, આગારેહિં, અભગ્ગો અવિ-
 રાહિચ્ચો હુન્ન મે કાઉસગ્ગો (૩). જ્ઞવ ચરિહંતાણું,
 ભગવંતાણું, નમુક્કરેણું, ન પારેમિ (૪). તાવ કાયં,
 ઠાણેણું, મોણેણું, ઝાણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ (૫).

(એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ ‘ચ’દેસુ નિમ્મલયરા’ સુધી અથવા ન આવડે તો, ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી “નમો-અરિહંતાણુ” બોલી. કાઉસ્સગ્ગ પારવો. પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. તે આ પ્રમાણે—)

લોગસ્સ ઉન્નેઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે; અરિ-
હંતે કિત્તધસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી (૧). ઉસલ-
મજ્જિઅં ચ વંદે, સંભવમભિણુંદણું ચ સુમઠં ચ;
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણું ચ ચંદપ્પહં વદે (૨).
સુવિહિં ચ પુપ્ફહંતં, સીઅલ સિન્નંસવાસુપુન્નં ચ;
વિમલમણુંતં ચ જિણું, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ (૩).
કુંથું અરં ચ મક્કિં, વદે મુણિસુન્વયં નમિજિણું ચ;
વંદામિ રિટ્ટનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ. (૪).
એવં મએ અભિથુઆ, વિહુયરયમલા પહીણુજરમરણા;
ચઉવીસંપિ જિણુવરાં, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. (૫).
કિત્તિય વંદિય મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરૂગ્ગબોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. (૬).
ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આધચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. (૭).

સન્વલોએ અરિહંતચેઠઆણું, કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં.
(૧). વંદણવત્તિયાએ, પૂઆણવત્તિયાએ, સક્કારવત્તિ-
યાએ સમ્માણવત્તિયાએ, બોહિલાભવત્તિયાએ, નિરૂવ-

સગ્ગવત્તિયાએ. (૨). સદ્ધાએ, મેહાએ, ધિધએ, ધાર-
ણાએ, અણુપ્પેહાએ, વડ્ઢમાણીએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં(૩)

અન્નતથ ઊસસિએણું, નીસસિએણું, ખાસિએણું,
છીએણું, જંભાધએણું, ઉડ્ડુએણું, વાયનિસગ્ગેણું,
ભમલીએ, પિત્તમુચ્છાએ (૧). સુહુમેહિં અંગસંચા-
લેહિં, સુહુમેહિં ખેત્તસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દ્વિટ્ઠિસંચા-
લેહિં. (૨) એવમાધએહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અવિ-
રાહિએ, હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. (૩) જ્ઞવ અરિહંતાણું
ભગવંતાણું, નમુક્કારેણું, ન પારેમિ. (૪) તાવકાયં
ઠાણેણું મોણેણું ઠાણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ. (૫)

(એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ ચદ્દસુ નિમ્મલયરા સુધી અથવા
ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી “નમો અરિહંતાણું” યોલી
કાઉસ્સગ્ગ પારવો, પછી)—

૧પુક્ખરવર દીવડ્ઢે સૂત્ર.

પુક્ખરવરદીવડ્ઢે, ધાયધસંડે અ જંબુદીવે અ, ભર-
હેરવયવિદ્દેહે ધમ્માધગરે નમંસામિ. (૧) તમતિમિર-
પડલવિદ્ધંસણુસ્સસુરગણુનરિંદમહિયસ્સ; સીમાધરસ્સ
વંદે, પપ્પેહાડિઅમોહજ્જલસ્સ (૨). જ્ઞધજ્જરામરણુસોગ-
પણાસણુસ્સ, કક્ષાણુપુક્ખલવિસાલસુહાવહસ્સ; કે દેવ-

૧ આ સૂત્રમાં અઢીદ્વિપમાં વિચરતા તીર્થકરોની તથા જ્ઞાનના
સ્વરૂપ, પ્રતિષ્ઠા અને મહત્તા સાથે સ્તુતિ છે.

हाणुवनरिंहगणुत्रिययस्स, धम्मस्स सार-मुवल्लभ करे
पभायं (३). सिद्धे भो ! पययो एभो जणुभये नंदी
सया संजमे, देवंनाग-सुवन्नकिन्नरगणुस्सल्लभूयभाव-
त्रियये दोगोत्थ पधट्टियो जगभिणुं तेलुक्कमय्यासुरं
धम्मो वड्ढउ सासयोविजययो, धम्मत्तरं वड्ढउ ४.

सुयस्स भगवयो करेभि काउस्सग्गं, वंहणुवत्ति-
याये, पूयणुवत्तियाये, सक्कारवत्तियाये, सम्भाणुव-
त्तियाये, षोडिलाभवत्तियाये, निइवसग्गवत्तियाये.
(२) सद्धाये, मेहाये, धिधये, धारणाये, अणुप्येहाये,
वड्ढभाणीये, ङभि काउस्सग्गं. (३)

अन्नत्थ उिससियेणुं, नीससियेणुं, षासियेणुं,
छीयेणुं, जंभाधयेणुं, उडुयेणुं, वायनिसग्गेणुं,
भमलीये, पित्तमुच्छाये (१). सुडुमेहिं अंगसंथा-
लेहिं, सुडुमेहिं पेलसंथालेहिं, सुडुमेहिं, द्विट्टिसंथा-
लेहिं (२). अेवभाधयेहिं, आगारेहिं, अलग्गो अवि-
राहियेणुं हुज्ज मे काउसग्गो (३). नव अरिहंताणुं,
भगवंताणुं, नमुक्करेणुं, न पारेभि (४). ताव कायं,
आणुणुं, भोणुणुं, आणुणुं, अणुणुं वोसिरामि (५).

(पछी अतियारनी आठ गाथा अथवा आठ नवकारेणो
काउस्सग्ग करेवो, ते आठ गाथा नीचे भुज्ज.)

આહ ગાથાઓ.

નાણુંમિ હંસણુંમિ અ, ચરણુંમિ તવંમિંતહ ય વિરિયંમિ,
આચરણું આચારો, ઇઅ એસો પંચહા ભણિઓ (૧).

કાલે વિણુએ બહુમાણે, ઉવહા,ણે તહઅનિન્હવણે;
વંજણઅત્યતદુભએ, અટુવિહો નાણુમા ચારો (૨)

નિસ્સંકિઅનિક્કંખિઅ, નિવ્વિતિગિચ્છા અમુઠ્ઠિટ્ટિઅ;
ઉવવુહથિરીકરણે, વચ્છણ પભાવણે અટુ (૩).

પણિહાણુજ્જેગણુત્તો, પંચહિં સમિઠ્ઠિં તીહિં ગુત્તીહિં;
એસ ચરિત્તાચારો, અટુવિહો હોઈ નાયવ્વો (૪).

બારસવિહંમિ વિ તવે, સખિભંતરબાહિરે કુસલહિટ્ટે
અગિલાઈ અણાજીવી, નાયવ્વો સો તવાચારો. (૫)

અણસણમૂણોઅરિઆ, વિત્તીસંખેવણું રસચ્ચાઓ,
કાયકિલેસો સંલીણુયા ય, બજ્જો તવો હોઈ (૬).

પાય ચ્છિત્તં વિણુઓ, વેયાવચ્ચં તહેવ સજ્જાઓ;
જાણું ઉસ્સગ્ગો વિ અ, અખિભંતરઓ તવો હોઈ (૭)

અણિગુહિઅબલવિરિઓ, પરકમઠજ્જે જહુત્તમાઉત્તો,
જ્જુંજઈ અજહથામં, નાયવ્વો વીરિઆચારો (૮).

પછી 'નમો અરિહંતાણુ' કહી કઉસ્સગ પારી, સિદ્ધાણુ
બુદ્ધાણું નીચે મુજબ કહેવું—

૧સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું સૂત્ર.

સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું, પારગયાણું પરંપર-ગયાણું;
 લોચગમુવગયાણું, નમો સયા સંવસિદ્ધાણું, ૧.
 જો દેવાણુ વિ દેવો, જં દેવા પંજલી નમંસંતિ;
 તં દેવદેવમહિચં, સિરસા વંદે મહાવીરં. ૨.
 ધક્કોવિ નમુક્કારો, જિણુવરવસહસ્સ વદ્ધમાણુસ્સ;
 સંસારસાગરાચ્ચો, તારેઘં નરં વા નારિં વા. ૩.
 ઉજ્જિજંતસેલસિહરે, દિક્ખા નાણું નિસીહિચા જસ્સ;
 તં ધમ્મચક્કવટ્ઠિં, ચરિટ્ઠં નેમિં નમંસામિ. ૪.
 ચત્તારિ અટ્ટુ દસ દો ય, વંદિયા જિણુવરા ચઉવ્વીસં;
 પરમટ્ટુનિટ્ટિઅટ્ટુ, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૫.

‘ઈચ્છાકારેણ સંદિસહુ ભગવન! ત્રીજા આવશ્યકની મુહપત્તિ પરિલેહુ’ ? ઈચ્છા, કહી મુહપત્તિ પરિલેહવી. પછી એ વાંદણાં દેવાં.

૨સુગુરૂવંદન સૂત્ર (પહેલાં વાંદણાં) સૂત્ર

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જનચ્ચે

૧. આમાં સર્વસિદ્ધ, શ્રી મહાવીરસ્વામી. શ્રી નેમિનાથ તથા શ્રી અષ્ટાપદ ઉપર બિરાજમાન તિર્થંકરોની સ્તુતિ છે.

‘ચત્તારિ’-ગાથામાં સમેતશિખર, શત્રુજ્જય, ગિરનાર અને નંદીશ્વર વિગેરેની ભિન્ન ભિન્ન સ્તુતિઓ સમાચ્છેલ છે.

૨. આ ઉત્કૃષ્ટ વંદન સૂત્ર છે. આમાં ગુરૂનો અતિ મહાન વિનય કઈ રીતે શિષ્ય દર્શાવી શકે, તેની પદ્ધતિ અને વિનયની મહત્તા જણાવવામાં આવી છે.

નિસીહિઆએ. ૧. અણુન્નણહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસીહિ,
 અહો-કાયં કાય-સંક્રસં, ખમણિન્નજ્જે ભે ! કિલામો,
 અપ્પાકિલંતાણું, ખહુસુભેણુ ભે રાઠવઠકકંતા! ૩. જત્તા
 ભે? ૪. જવણિન્નજ્જં ચ ભે? ૫. ખામેમિ ખમાસમણો!
 રાઠચં વઠકકમ્મં ૬. આવસ્સિયાએ, પડિક્કમામિ, ખમા-
 સમણાણું, રાઠચાએ આસાયણાએ તિત્તીસન્નયરાએ. જં
 કિંચિ મિચ્છાએ મણુદુક્કડાએ, વયદુક્કડાએ કાયદુક્ક-
 ડાએ, કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ, સંવકાલિ-
 આએ, સંવમિચ્છોવયારાએ સંવધમ્માઠકકમણાએ
 આસાયણાએ ન્ને મે અઠચારો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો!
 પડિક્કમામિ નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિઉ.

ખીન્નં વાંદણાં.

ઠચ્છામિ ખમાસમણો વંદિઉં જવણિન્નજ્જે
 નિસીહિઆએ. ૧. અણુન્નણહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસીહિ,
 અહો-કાયં કાય-સંક્રસં, ખમણિન્નજ્જે ભે કિલામો અપ્પ-
 કિલંતાણું ખહુ-સુભેણુ ભે રાઠચ વઠકકંતા ! ૩. જત્તા ભે!
 ૪. જવણિન્નજ્જં ચ ભે? ૫. ખામેમિ ખમાસમણો! રાઠચં
 વઠકકમ્મં. ૬. પડિક્કમામિ ખમાસમણાણું રાઠચાએ
 આસાયણાએ તિત્તીસન્નયરાએ, જં કિં ચિ મિચ્છાએ, મ
 ણુદુક્કડાએ, વયદુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ, કોહાએ, માણાએ
 માયાએ લોભાએ સંવકાલિઆએ, સંવમિચ્છોવયા-

રાએ સંવધમ્માઠક્રમણાએ આસાયણાએ ને મે
અધયારો કયો તસ્સ ખમાસમણો!પરિક્કમામિ નિંદામિ
ગરિહામિ, અપ્પાણં વોસિરામિ. ૭.

‘ધચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્!’ રાધઅં આલોઉં?
‘ધચ્છ.’ આલોએમિ.

ને મે રાધયો અધયારો કયો, કાધયો વાધયો
માણુસિયો, ઉસ્સુત્તો, ઉમ્મગ્ગો, અકપ્પો, અકરણિન્ને
દુન્નાયો, દુવ્વિચિંતિયો, અણાયારો, અણિચ્છઅવ્વો,
અસાવગપાઉગ્ગો, નાણે હંસણે ચરિત્તાચરિત્તે સુચે
સામાઠએ તિણ્હં ગુત્તીણં, ચઉણ્હં કસાયાણં, પંચણ્હમ-
ણુવ્વાયાણં, તિણ્હં ગુણુવ્વાયાણં, ચઉણ્હં સિક્ખાવયાણં,
ખારસવિહસ્સ સાવગધમ્મસ્સ, જં ખંડિઅં, જં વિરા-
હિઅં, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

૧સાત લાખ સૂત્ર.

સાત લાખ પૃથ્વીકાય, સાત લાખ અપ્કાય, સાત
લાખ તેઉકાય, સાત લાખ વાઉકાય, દસ લાખ પ્રત્યેક
વનસ્પતિકાય, ચૌદ લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, ખે

૧. આ સૂત્રમાં ત્રણ ભુવનમાં એક સરખા વણુ ગંધ રસ,
અને સ્પર્શવાળી યૌનિઓ કુલ અને અવાન્તર કેટલી છે તેના
વણુન પૂર્વક પોતાનાથી જે જીવાયોનિઓ હણાઇ હોય તે
ખાખતનો મિચ્છામિ દુક્કડં દેવામાં આવ્યો છે.

લાખ બેઈદ્રિય, બે લાખ તેઈદ્રિય, બેલાખ ચઉરિંદ્રિય,
ચાર લાખ દેવતા. ચાર લાખ નારકી, ચાર લાખ તિર્યંચ
પંચેદ્રિય, ચૌદ લાખ મનુષ્ય, એવંકારે ચોરાશી લાખ
જીવયોનિમાંહિ મહારે જીવે જે કોઈ જીવ હણ્યો હોય,
હણાવ્યો હોય, હણતાં પ્રત્યે અનુભોધો હોય, તે સર્વે
મને, વચને, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુકકડં.

અઢાર પાપસ્થાનક સૂત્ર.

પહેલે પ્રાણાતિપાત, બીજે મૃષાવાહ, ત્રીજે અહતા
હાન, ચોથે મૈથુન, પાંચમે પરિગ્રહ, છઠ્ઠે ક્રોધ, સાતમે
માન, આઠમે માયા, નવમે લોભ, દસમે રાગ, અગ્યા-
રમે દ્વેષ, બારમે કલહ, તેરમે અભ્યાખ્યાન, ચૌદમે
પૈશુન્ય, પંદરમે રતિ અરતિ, સોલમે પરપરિવાહ, સત્ત-
રમે માયામૃષાવાહ, અઢારમે મિથ્યાત્વશલ્ય; એ અઢાર
પાપસ્થાનકમાંહિ મારે જીવે જે કોઈ પાપ સેવ્યું હોય,
સેવરાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુભોધું હોય તે સર્વે
મને, વચને, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુકકડં.

સંવસ્સવિ, રાઈચ, દુચ્ચિંતિચ, દુખભાસિચ,
દુચ્ચિદિચ, ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! ઇચ્છં,

૧. આ સૂત્રમાં પાપના પ્રકારો ક્રમસર જણાવી તેમાં
પોતાનાથી ધયેલ પાપની સંભારણાપૂર્વક ક્ષમા માગવામાં આવી
છે. અને પાપ અઢાર પ્રકારે બંધાય છે તે પણ બતાવ્યું છે.

તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

પછી જન્મણે પગ [ઠીંચણ] ઊભો કરી નીચે પ્રમાણે કહેવું.

નમો અરિહંતાણું, નમો સિદ્ધાણું, નમો આયરિ-
યાણું, નમો ઉવજ્જાયાણું, નમો લોચ્ચે સંવસાહૂણું,
એસો પંચ નમુક્કારો, સંવપાવપ્પણાસણો, મંગલાણું,
ચ સંવેસિં, પઠમં હવઘ મંગલં.

કરેમિ ભંતે ! સામાઘયં, સાવજ્જં જ્જેગં પચ્ચક્ખામિ,
જ્જવ નિયમં પજ્જનુવાસામિ, દુવિહં તિવિહેણું મણેણું,
વાયાએ, કાએણું, ન કરેમિ, ન કારવેમિ, તસ્સ ભંતે !
પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણું વોસિરામિ.

ધચ્છામિ પડિક્કમિઉં જ્જે મે રાઘચ્ચો, અઘચ્ચારો
કચ્ચો કાઘચ્ચો વાઘચ્ચો માણસિચ્ચો, ઉસ્સુત્તો, ઉમ્મજ્જો,
અકપ્પો, અકરણિજ્જે, દુજ્જાચ્ચો, દુવ્વિચિંતિચ્ચો
અણાચ્ચારો, અણિચ્ચિચ્ચઅંવો, અસાવગપાઉગ્ગો, નાણે
દંસણે ચરિત્તાચરિત્તે, સુચ્ચે સામાઘચ્ચે તિણ્ણહં ગુત્તીણું,
ચઉણ્ણહં કસાયાણું, પંચણ્ણહમણુવ્વયાણું, તિણ્ણહં ગુણુવ્વ-
યાણું, ચઉણ્ણહં સિક્કખાવયાણું, આરસવિહસ્સ સાવગધમ્મ-
સ્સ, જં ખંડિચ્ચં, જં વિરાહિચ્ચં, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

વંદિતુ સૂત્ર.

વંદિતુ સંવસિદ્ધે, ધમ્માયરિયે ચ સંવસાહૂ ચ;
ધમ્મચામિ પડિક્કમિઉં, સાવગધમ્માધચારસ્સ. ૧

ને મે વયાધચારે, નાણે તહ હંસણે ચરિત્તે ચ;
સુહુમો વ આયરે વા, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ. ૨

દુવિહે પરિગ્ગહમ્મિ, સાવન્ને બહુવિહે ચ આરંભે;
કારાવણે ચ કરણે, પડિક્કમે રાઠચિં સંવં. ૩

જં બદ્ધમિંદિયેહિં, ચઉહિં કસાચ્ચેહિં અપ્પસત્થેહિં
રાગેણુ વ દોસેણુ વ, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ. ૪

આગમણે નિગ્ગમણે, ડાણે ચંકમણે અણાભોગે;
અભિચોગે ચ નિચોગે, પડિક્કમે રાઠચિં સંવં. ૫

સંકા કંખ વિગિચ્છા, પસંસ તહ સંથવો કુલિંગીસુ
સમ્મત્તસ્સ ધચારે, પડિક્કમે રાઠચિં સંવં. ૬

છક્કાયસમારંભે, પયણે ચ પયાવણે ચ જે દોસા;
અત્તદ્દા ચ પરદ્દા, ઉભયદ્દા ચેવ તં નિંદે. ૭

૧. આ સૂત્રનું બીજું નામ 'શ્રાવક-પ્રતિક્રમણ સૂત્ર' છે. આમાં આર વ્રતોનું સ્વરૂપ અને તેના અતિચારો દર્શાવવા સાથે શ્રાવકને કરણીય વિધિની વિરાધનાની માફી માગવામાં આવી છે.

- પંચહ્રમણુવ્યાણું, ગુણુવ્યાણું ચ તિહ્રમધ્યારે;
સિક્ખાણું ચ ચઉહ્રહં, પદિક્કમે રાધચિં સવ્વં. ૮.
- પદમે અણુવ્યમ્મિ, થૂલગપાણાધવાયવિરધ્થો;
આયરિચ્ચમપ્પસત્થે, ઇત્થિ પમાયપ્પસંગેણું. ૯.
- વહ ઊંધ ઇવિચ્છેચ્ચે, અધભારે ભત્તાપાણુવુચ્છેચ્ચે;
પદમવચ્ચસધ્ધિચ્ચારે, પદિક્કમે રાધચિં સવ્વં. ૧૦.
- બીચ્ચે અણુવ્યમ્મિ, પરિથૂલગચ્ચલિયવચ્ચણુવિરધ્થો;
આયરિચ્ચમપ્પસત્થે, ઇત્થિ પમાયપ્પસંગેણું. ૧૧.
- સહસારહસ્સ દારે, મોસુવચ્ચેસે ચ કૂડલેહે ચ;
બીચ્ચવચ્ચસધ્ધિચ્ચારે, પદિક્કમે રાધચિં સવ્વં. ૧૨,
- તધ્ધચ્ચે અણુવ્યમ્મિ, થૂલગપરહવ્વહરણુવિરધ્થો;
આયરિચ્ચમપ્પસત્થે, ઇત્થિ પમાયપ્પસંગેણું. ૧૩.
- તેનાહુડ'પચ્ચોગે, તપ્પદિહ્રવે વિહ્રદ્ધગમણે ચ;
કૂડતુલકૂડમાણે, પદિક્કમે રાધચિં સવ્વં. ૧૪.
- ચઉત્થે અણુવ્યમ્મિ, નિચ્ચયં પરહારગમણુવિરધ્થો;
આયરિચ્ચમપ્પસત્થે, ઇત્થિ પમાયપ્પસંગેણું. ૧૫.
- અપરિગ્ગહિચ્ચા ઇત્તર, અણુંગવિવાહતિવ્વચ્ચણુરાગે;
ચઉત્થવચ્ચસધ્ધિચ્ચારે, પદિક્કમે રાધચિં સવ્વં. ૧૬.
- ઇત્તો અણુવ્યચ્ચે પંચમ્મિ, આયરિચ્ચમપ્પસત્થમ્મિ;
પરિમાણુપરિચ્છેચ્ચે, ઇત્થિ પમાયપ્પસંગેણું. ૧૭.

- ધણધન્નખિત્તવત્થુ, રૂપ્પસુવન્ને ચ કુવિચ્ચપરિભાણે;
 દુપચ્ચે ચઉપ્પયમ્મિય, પડિક્કમે રાઠચિં સવ્વં ૧૮.
- ગમણસ્સ ઉ પરિભાણે, હિસાસુ ઉટ્ઠં ચહે ચ તિરિચ્ચં ચ;
 વુટ્ઠી સઠચિંતરહા, પઠમમ્મિ ગુણુવચ્ચે નિંદે. ૧૯.
- મજ્જમ્મિ ચ મંસમ્મિ ચ, પુપ્ફે ચ ફલે ચ
 ગંધમહલ્લે ચ;
 ઉવભોગપરિભોગે, ખીચ્ચમ્મિ ગુણુવચ્ચે નિંદે. ૨૦
- સચ્ચિત્તે પડિબદ્ધે, અપોલિ દુપ્પોલિચ્ચં ચ આહારે;
 તુચ્છોસહિભક્ખણયા, પડિક્કમે રાઠચિં સવ્વં. ૨૧
- કંઠાલીવણુસાડી-ભાડીકેડી સુવજ્જચ્ચે કમ્મં;
 વાણિજ્જં ચેવ હંત-લક્ખરસકેસવિસવિસયં. ૨૨
- એવં ખુ જંતપિહ્ણણુ- કમ્મં નિહ્ણંછણું ચ હવહાણું;
 સરહહતલાયસોસં, ચસઠપોસં ચ વન્નિજ્જન્ન. ૨૩
- સત્થગ્ગિમુસાલજંતગ-તણુકટ્ટુ મંતમૂલભેસજ્જે;
 હિન્ને હવાવિચ્ચે વા, પડિક્કમે રાઠચિં સવ્વં. ૨૪
- ન્હાણુવટ્ટણુવન્નગ-વિલ્લેવણે સહરૂવરસગંધે;
 વત્થાસણુઆભરણે; પડિક્કમે રાઠચિં સવ્વં. ૨૫
- કંઠપ્પે કુક્કઠચ્ચે, મોહરિ અહિગરણુ ભોગચ્ચઠરિત્તે;
 હંડમ્મિ અણુટ્ટાચ્ચે, તઠચ્ચમ્મિ ગુણુવચ્ચે નિંદે. ૨૬
- તિવિહે દુપ્પણિહાણે આણુવટ્ટાણે તહા સઠવિહૂણે;

સામાધ્ય વિતહકચે, પદમે સિક્ખાવચે નિંદે. ૨૭

આણુવણે પેસવણે, સદ્દે રૂવે ચ પુગ્ગલક્રખેવે;
દેસાવગાસિચ્ચમ્મિ, ખીચે સિક્ખાવચે નિંદે. ૨૮

સંથારુચ્ચારવિહી, પમાય તહ ચેવ ભોયણાભોચે;
પોસહવિહિવિવરીચે, તદ્ધચે સિક્ખાવચે નિંદે. ૨૯

સચ્ચિત્તે નિક્ખિવણે પિહિણે, વવચ્ચેસ મચ્છરે ચેવ;
કાલા ઇક્કમદ્દાણે, ચઉત્થે સિક્ખાવચે નિંદે. ૩૦

સુહિચ્ચેસુ ચ દુહિચ્ચેસુ ચ, જ્ઞ મે ચસંજચ્ચેસુ ચણુકંપા;
રાગેણ વ દોસેણ વ, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ. ૩૧

સાહુસુ સ વિભાગો, ન કચ્ચો તવચ્ચરણકરણનુત્તેસુ;
સંતે ક્કસુચ્ચદ્દાણે, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ. ૩૨

ઇહલોચ્ચે પરલોચ્ચે, જીવિય મરણે ચ આસંસપચ્ચોગે;
પંચવિહો ચધચ્ચારો. મા મજ્જ હુજ્જ મરણુતે. ૩૩

કાચ્ચેણ કાધચ્ચિસ્સ, પડિક્કમે વાધચ્ચિસ્સ વાયાચ્ચે;
મણસા માણસિચ્ચિસ્સ. સંવસ્સ વયાધચ્ચારસ્સ. ૩૪

વંદણુ-વચ-સિક્ખા, ગારવેસુ સન્નાકસાયહંડેસુ;
ગુત્તીસુ ચ સમિધસુ ચ, જ્ઞે ચધચ્ચારો ચ તં નિંદે. ૩૫

સમ્મદ્દિટ્ઠી જીવો, જધવિ હુ પાવં સમાચરધ કિંચિ;
અપ્પોસિ હોઈ ભંધો, જેણ ન નિદ્ધંધસં કુણ્ણ. ૩૬

તંપિ હુ સપડિક્કમણું, સપ્પરિઆવં સઉત્તરગુણું ચ;
 ખિપ્પં ઉવસામેઘ, વાહિવ્વ સુસિક્કિખઓ વિજ્જે. ૩૭
 જહા વિસં કુટ્ટગયં, મંતમૂલવિસારયા,
 વિજ્જા હણુંતિ મંતેહિં, તે તં હવઘ નિવ્વિસં. ૩૮
 એવં અટ્ટુવિહં કમ્મં, રાગદોસસમન્નિજ્જયં;
 આલોચ્યતો અનિંદંતો, ખિપ્પં હણુંઘ સુસાવઓ ૩૯
 ક્યપાવો વિમણુસ્સો, આલોઘચ નિંદિચ ગુરૂ સગાસે;
 હોઠ અઘરેગલહુઓ, ઓહરિચભરૂવ ભારવહો ૪૦
 આવસ્સએણ એએણ, સાવઓ જઘ વિ ખહુરઓ હોઠ;
 દુક્ખાણમંતકિરિચં, કાહી અચિરેણ કાલેણ. ૪૧
 આલોચણા ખહુવિહા, ન ચ સંભારિઆ પડિક્કમણુકાલે;
 મુલગુણુઉત્તરગુણે, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ. ૪૨

પછી ઊભા થઇને અથવા જમણે પગ નીચે રાખી
 નીચેની આઠ ગાથા બોલાવી.

તસ્સ ધમ્મસ્સ કેવલિપત્તસ્સ,
 અબ્ભુટ્ટિઓમિ આરાહણાએ વિરઓમિ;
 વિરાહણાએ તિવિહેણ પડિક્કંતો,
 વંદામિ જિણે ચઉવ્વીસં. ૪૩

જાવંતિ ચેઘઆઠં, ઉડ્ઠેચ અહે ચ તિરિચલોએ ચ;
 સંવાઠં તાઠં વંદે, ઘહિ સંતો તત્થ સંતાઠં. ૪૪

જવંતિ કે વિ સાહુ, ભરહેરવયમહાવિદેહે ચ;
 સંવેસિં તેસિં પણુઓ, તિવિહેણુ તિહંડવિરયાણુ. ૪૫
 ચિરસંચિયપાવપણાસણીઈ, ભવસયસહસ્સમહણીએ;
 ચઉવીસજિણુવિણિગ્ગય કહાઈ, વોલંતુ મે દિચહા. ૪૬
 મમ મંગલમરિહંતા, સિદ્ધા સાહુ સુચં ચ ધમ્મો ચ;
 સમ્મદિટ્ટી દેવા, દિંતુ સમાહિં ચ ળોહિં ચ. ૪૭
 પડિસિદ્ધાણું કરણે, કિચ્ચાણુમકરણે પડિક્કમણું;
 ચસદ્દહણે ચ તહા, વિવરીચપરવણાએ ચ. ૪૮
 ખામેમિ સંવજીવે, સંવે જીવા ખમંતુ મે;
 મિત્તી મે સંવભૂએસુ, વેરં મજ્ઝં ન કેણુઈ. ૪૯
 એવમહં આલોઠચિ, નિંદિચ ગરહિચ દુગંછિચં સમ્મં;
 તિવિહેણુ પડિક્કંતો, વંદામિ જિણે ચઉવ્વીસં. ૫૦
 (હવે નીચે પ્રમાણે વાંદણાં દેવાં)

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જચે
 નિસીહિચાએ. ૧ અણુજ્જણુહ, મે મિઉગ્ગહં. ૨ નિ-
 સીહિ. 'અહો કાયં, કાયસંકાસં', 'ખમણિજ્જે ભે કિલામો,
 અપ્પકિલંતાણું, બહુસુભેણુ ભે ! રાઇ વઘકંતા. ! ૩
 જત્તા ભે ? ૪ જવણિજ્જં ચ ભે ? ૫ ખામેમિ ખમા-
 સમણો ! રાઇચિં વઘકંમ્મં. ૬ આવસ્સિયાએ પડિક્ક-
 મામિ ખમાસમણાણું, રાઇચિયાએ આસાયણાએ તિત્તી-

સન્નયરાએ, જં કિંચિ મિચ્છાએ મણદુક્કડાએ, વયદુક્ક-
ડાએ, કાયદુક્કડાએ, કોહાએ માણાએ માયાએ, લો-
ભાએ, સંવકાલિઆએ, સંવમિચ્છોવયારાએ, સંવધ-
મ્માઠક્રમણાએ, આસાયણાએ, જે મે અધિયારો કચ્ચો,
તસ્સ, ખમાસમણો ! પડિક્રમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ,
અપ્પાણં વોસિરામિ. ૭.

(બીજી વારના વાદણાં)

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્જવણિજ્જનેએ નિસી-
હિઆએ, ૧. અણુજ્જણણહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસીહિ,
'અહો, કાયં કાયસંકાસં,' ખમણિજ્જને ભે ! કિલામો
અપ્પકિલંતાણં, ખહુસુભેણ ભે ! રાઠચિ વઠક્રંતા ! ૩.
જત્તા ભે? ૪. જ્જવણિજ્જં ચ ભે? ૫. ખામેમિ ખમા-
સમણો ! રાઠચં વઠક્રમં ૬. પડિક્રમામિ ખમાસમ-
ણાણં, રાઠચિઆએ, આસાયણાએ, તિત્તિસન્નયરાએ,
જં કિંચિ મિચ્છાએ, મણદુક્કડાએ, વયદુક્કડાએ, કાય-
દુક્કડાએ, કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ સંવ-
કાલિઆએ, સંવમિચ્છોવયારાએ, સંવધમ્માઠક્રમ-
ણાએ, આસાયણાએ જે મે અધિયારો કચ્ચો તસ્સ
ખમાસમણો પડિક્રમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણં
વોસિરામિ. ૭.

ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન ! અપ્પભુટ્ટિઓમિ

अभिन्तर राधय्यं आमेडं ? धृच्छं, आमेमि राधय्यं,
कही यरवणा उपर के कटासणा उपर हाथ स्थापीने.

अण्भुट्टिये (गुरुभाभणा) सूत्र.

नं किंचि अपत्तियं, परपत्तियं, लत्ते, पाणे,
विणुये, वेव्यावये, आलावे, संलावे, उव्यासणे,
सभासणे, अंतरभासाये, उवरिभासाये, नं किंचि,
मन्त्र विणुयपरिहीणं सुहुभं वा भायरं वा तुण्भे
नणुह, अहं न नणुमि, तस्स भिच्छामि दुक्कं १.
(हवे अवग्रहनी अहार नीकणी वांढणं ये देवां)

धृच्छामि अभासभणो ! वंदिडं नवणिन्नये
निसीहियाये १. अणुनणुह मे भिउग्गहं. २.
निसीहि अहो, काय-काय-संशसं अमणिन्ने मे!
किलाभो अप्पकिलंताणुं अहुसुभेणु मे राध वध-
कंता ! ३. नत्ता मे ! ४. नवणिन्नं य मे ? ५.
आमेमि अभासभणो ! राधय्यं वधक्कम्भं ६. आव-
स्सियाये पडिक्कामि अभासभणाणुं, राधयाये, आसा-
यणाये, तित्तिसन्नयराये, नं किंचि भिच्छाये, मणु-
दुक्कंताये, वयदुक्कंताये, कायदुक्कंताये, कोहाये, भाणाये,
भायाये, लोभाये, संवकात्तियाये संवभिच्छोवयाराये,
संवधम्भाक्कभणाये, आसायणाये, ने मे अधयारे
कयो, तस्स अभासभणो ! पडिक्कामि, निंदाभि,
गरिहाभि, अप्पाणुं वोसिराभि. ७.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જને
 નિસીહિયાએ ૧. અણુજાણુહ મે મિઉગ્ગહં. ૨.
 નિસીહિ અહો, કાય-કાય-સંકાસં ખમણિજ્જને ભે
 કિલામે અપ્પકિલંતાણું બહુસુભેણુ ભે રાઈ વઠ
 કંતા ! ૩. જત્તા ભે ! ૪. જવણિજ્જનં ચ ભે ? ૫.
 ખામેમિ ખમાસમણો ! રાઈચિં વઠકમ્મં ૬. આવ
 સ્સિયાએ પડિક્કમામિ ખમાસમણાણું, રાઈયાએ, આસા
 યણાએ, તિત્તિસન્નયરાએ, જં કિંચિ મિચ્છાએ, મણ
 દુક્કડાએ, વયદુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ, કોહાએ, માણાએ,
 માયાએ, લોભાએ, સંવકાલિયાએ સંવમિચ્છોવયારાએ
 સંવધમ્માઈકમણાએ, આસાયણાએ, જે મે અઈચ્છારો
 કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો ! પડિક્કમામિ, નિંદામિ,
 ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ. ૭.

આયરિય ઉવજ્જાએ.

આયરિય-ઉવજ્જાએ, સીસે સાહમ્મિએ કુલગણે અ;
 જે મે કેઈ કસાયા, સંવે તિવિહેણુ ખામેમિ. ૧.
 સંવસ સમણસંધસ્સ, ભગવચ્ચો અંજલિં કરિચ્ચ સીસે;
 સંવં ખમાવઠત્તા, ખમામિ સંવસ્સ અહયં પિ. ૨.
 સંવસ્સ જીવરાસિસ્સ ભાવચ્ચો ધમ્મનિહિચ્ચનિચ્ચિત્તો
 સંવં ખમાવઠત્તા, ખમામિ સંવસ્સ અહયં પિ. ૩.

કરેમિ ભંતે ! સામાધ્યં, સાવજ્જં જ્ઞેગં પચ્ચક્ક-
ખામિ, જ્ઞવ નિયમં પજ્જલુવાસામિ, દુવિહં, તિવિહેણું,
મણેણું, વાયાએ, કાએણું ન કરેમિ ન કારવેમિ, તસ્સ ભંતે!
પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ.

ધચ્છામિ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં જ્ઞે મે રાધઓ, અધયારો
કઓ, કાધઓ, વાધઓ માણસિઓ, ઉસ્સુત્તો, ઉમ્મગ્ગો,
અકપ્પો, અકરણિજ્જે, દુજ્જાઓ, દુવ્વિચિંતિઓ,
અણાચારો, અણિચ્છિચ્ચવ્વો, અસાવગપાઉગ્ગો, નાણે
દંસણે ચરિત્તાચરિત્તે, સુએ સામાધ્યે; તિણ્હં ગુત્તીણું,
ચઉણ્હં સિક્ખાવયાણું, ખારસવિહસ્સ સાવગધમ્મસ,
જં ખંડિચ્ચં જં વિરાહિચ્ચં, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણું, પાયચ્છિત્તકરણેણું, વિસોહી-
કરણેણું, વિસહ્લીકરણેણું, પાવાણું કમ્માણું નિગ્ધાયણુ-
દાએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૧.

અન્નત્થ ઊસસિએણું, નીસસિએણું ખાસિએણું,
છીએણું, જં ભાધએણું, ઉદ્ધુએણું, વાયનિસગ્ગેણું, ભમ-
લીએ, પિત્તમુચ્છાએ. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં,
સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દ્વિટ્ઠિસંચાલેહિં.
૨. એવમાધએહિં આગારેહિં, અભગ્ગો, અવિરાહિઓ,

हुञ्ज मे काडिस्सगो. ३. ञव अरिहंताणुं भगवताणुं
नमुक्कारेणुं न पारेमि. ४. ताव कायं ङाणेषुं भोणेषुं
आणेषुं अप्पाणुं वोसिरामि. ५.

तपयित्तवणी अथवा चार लोगस्सनेो काडिस्सण
अथवा सोण नवकारनेो काडिस्सण करवो पछी 'नभो
अरिहंताणुं' जेम षोली काडिस्सण पारवो.

लोगस्स उज्जेअगरे, धम्मतित्थयरे ज्ञे, अरि-
हंते कित्तधस्सं, यउवीसंपि डेवली. १. उसलमज्जियं
य वंदे, संभवमभिलुं हणुं य सुमधं य; पउमप्पहं
सुपासं, ज्ञेणुं य यं हप्पहं वंदे. २. सुविहिं य
पुप्फहंतं, सीयलसिज्जं स वासुपुज्जं य; विमलमणुं
तं य ज्ञेणुं, धम्मं सतिं य वंहामि. ३. कुंथुं
अरं य भद्धिं, वंदे मुणिसुवयं नमिज्जिणुं य; वंहामि
रिट्टनेमिं, पासं तह वद्धमाणुं य. ४. जेवं मजे
अभिथुआ, विडुयरयमला पहीणुजरभरणा; यउवी-
संपि ज्ञेणुवरा, तित्थयरा मे पसीयंतु. ५. कित्तियवं-
हियमहिया, जे जे लोगस्स उत्तमा सिद्धा; आङ्ग-
षोडिलाभं, समाहिवरमुत्तमं हिंतु. ६. यंदेसु निम्म-
लयरा, आध्वेसु अहियं पयासयरा; सागरवरगंभीरा,
सिद्धा सिद्धिं भम हिसंतु. ७.

ध्विष्ठाकारेणुं संहिसह भगवन् ! छट्टा आवश्यकनी

મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છં. કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞયે નિસીહિઆયે ૧. અણુજ્ઞણુહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસીહિ, ‘અહો કાય-કાય-સંકાસ’ ખમણિજ્ઞજ્ઞે ભે ! કિલામો, અપ્પકિલંતાણું ખહુસુભેણુ ભે રાઈચિ વઠકંતા ! ૩. જત્તા ભે ! ૪. જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞં ચ ભે ? ૫. ખામેમિ ખમાસમણો ! રાઈચિં વઠકંમ્મં ૬. આવ-સ્સિયાયે પડિક્કમામિ ખમાસમણાણું, રાઈઆયે, આસા-યાણાયે, તિત્તિસન્નયરાયે, જં કિંચિ મિચ્છાચે, મણુ-દુક્કડાચે, વયદુક્કડાચે, કાયદુક્કડાચે, કોહાચે, માણાચે, માયાચે, લોભાચે, સંવકાલિઆચે સંવમિચ્છોવયારાચે, સંવધમ્માઈક્રમણાચે, આસાયાણાચે, જ્ઞે મે અઈચ્ચારો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો ! પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ. ૭.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞયે નિસી-હિઆયે, ૧. અણુજ્ઞણુહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસીહિ, ‘અહો, કાયં કાયસંકાસં,’ ખમણિજ્ઞજ્ઞે ભે ! કિલામો અપ્પકિલંતાણું, ખહુસુભેણુ ભે ! રાઈચિ વઠકંતા ! ૩. જત્તા ભે ? ૪. જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞં ચ ભે ? ૫. ખામેમિ ખમા-સમણો ! રાઈચિં વઠકંમ્મં ૬. પડિક્કમામિ ખમાસમ-ણાણું, રાઈઆયે, આસાયાણાચે, તિત્તિસન્નયરાચે,

જં કિંચિ મિચ્છાએ, મણુદુક્કડાએ, વયદુક્કડાએ, કાય-
 દુક્કડાએ, કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ સંવ-
 કાલિયાએ, સંવમિચ્છોવયારાએ, સંવધમ્માઈક્રમ-
 ણાએ, આસાયણાએ જે મે અધ્યારો કચ્ચો તસ્સ
 ખમાસમણો, પદિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપાણું
 વોસિરામિ. ૭.

૧તીર્થવંદના,

સકલતીર્થ વંદું કર જેડ, જિનવર નામે મંગલ કોડ;
 પહેલે સ્વર્ગે લાખ બત્રીશ; જિનવરચૈત્ય નમું નિશદ્દિશ. ૧
 બીજે લાખ અઢાવીસ કહ્યાં, ત્રીજે બાર લાખ સહ્યાં;
 ચોથે સ્વર્ગે અડ લખ ધાર, પાંચમે વંદું લાખ જ ચાર. ૨
 છઠ્ઠે સ્વર્ગે સહસ પચાસ, સાતમે ચાલીસ સહસ પ્રાસાહ,
 આડમે સ્વર્ગે છ હજાર, નવ દશમે વંદું શત ચાર. ૩
 અગ્યાર બારમે ત્રણસેં સાર, નવ-ત્રૈવેયકે ત્રણસેં અઢાર;
 પાંચ અનુત્તર સર્વે મલી, લાખ ચોરાશી અધિકાં વલી. ૪
 સહસસત્તાણું ત્રવીશ સાર, જિનવર ભવન તણો અધિકાર
 લાંબાં સો જેજન વિસ્તાર, પચાસ ઉંચાં બહોંતેર ધાર. ૫

૧. શાશ્વતી પ્રતિમાઓ ત્રણે લોકમાં કેટલી છે? તેની
 ગણના સાથે અશાશ્વતી પ્રતિમાઓવાળાં પ્રસિદ્ધ તીર્થો વિગેરેની
 સંભારણા સાથે વિહરમાન તીર્થકરોની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે.

એકસોએંશી બિંબ પ્રમાણ, સભા સહિત એક ચૈત્યે જાણુ;
 સોકોડ બાવનકોડ સંભાલ, લાખચોરાણું સહસચૌંઆલ. ૬.
 સાતસેં ઉપર સાઠ વિશાલ, સવિ બિંબ પ્રણમં ત્રણ કાલ;
 સાત કોડ ને બહેંતેર લાખ, ભુવનપતિમાં દેવલ ભાખ. ૭.
 એકસોએંશી બિંબ પ્રમાણ એક એક ચૈત્યે સંખ્યા જાણુ;
 તેરસેં કોડ નેવ્યાશી કોડ, સાઠ લાખ વંદુ કર જોડ. ૮
 બત્રીસેં ને ઓગણસાઠ, તિછાં લોકમાં ચૈત્યનો પાઠ;
 ત્રણ લાખ એકાણું હજાર, ત્રણસેં વીશ તે બિંબ જુહાર. ૯.
 વ્યંતર જ્યોતિષીમાં વળી જોહ, શાશ્વતા જિન વંદુ તેહ;
 ઋષભ ચંદ્રાનન વારિષેણુ, વર્ધમાન નામે ગુણુસેણુ. ૧૦.
 સમેતશિખર વંદુ જિન વીશ, અષ્ટાપદ વંદુ ચોવીશઃ
 વિમલાચલ ને ગઢ ગિરનાર, આબુ ઉપર જિનવરજુહાર. ૧૧
 શંખેશ્વર કેસરિયો સાર, તારંગે શ્રી અજિત જુહાર;
 અંતરિક વરકાણો પાસ, જીરાવલો ને થંભણુ-પાસ. ૧૨.
 ગામ નગર પુર પાટણુ જોહ, જિનવર ચૈત્ય નમું ગુણુજોહ;
 વિહરમાન વંદુ જિન વીશ, સિદ્ધ અનંત નમું નિશહિશ. ૧૩.
 અઢી દ્વીપમાં જે અણુગાર, અઢાર સહસ શીલાંગના ધાર;
 પંચ-મહાવ્રત સમિતિ સાર, પાલે પલાવે પંચચાર. ૧૪.
 બાહ્ય અભ્યંતર તપ ઉજમાલ, તે મુનિ વંદુ ગુણુમણિ-માલ;
 નિત નિત ઉઠી કીર્તિ કરે, ' જીવ ' કહે ભવ-સાયર તરે. ૧૫.

પછી નમુક્કારસહિત્યં, પોરસી, સાદપોરસી, પુરિમદ્, એકાસણું, બેસણું, આયંબિલ, ઉપવાસાદિ વિગેરેનું યથા-શક્તિ પચ્ચક્ષ્ણાણુ લેવું. તે પચ્ચક્ષ્ણાણુ સૂત્ર નીચે પ્રમાણે.

૧. નવકારશીનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ.

+ઉગ્ગચ્ચે સૂરે, નમુક્કારસહિત્યં, મુદ્ધિસહિત્યં, પચ્ચક્ષ્ણામિ, *ચઉવ્વહંપિ આહારં, અસણું, પાણું, ખાઇમં, સાઇમં, અન્નત્થણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

૨. (પોરિસિ તથા સાદ-પોરિસિનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ.)

ઉગ્ગચ્ચે સૂરે, નમુક્કાર-સહિત્યં, પોરિસિં, સાદ-પોરિસિં. મુદ્ધિ-સહિત્યં પચ્ચક્ષ્ણામિ; *ઉગ્ગચ્ચે સૂરે, ચ-ઉવ્વિહં-પિ આહારં, અસણું, પાણું, ખાઇમં, સાઇમિં; અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસાગારેણું, પચ્ચન્ન-કાલેણું,

+ સાધુ કે સાધ્વીએ, આ પચ્ચક્ષ્ણાણુ લેવું હોય ત્યારે, આમાં વિગઈ તથા પાણીના આગાર (જે આગળના પચ્ચક્ષ્ણાણુમાં છે તે બેડી ને લેવું.)

* દરેક વખતે, પોતે, સ્વયં પચ્ચક્ષ્ણાણુ કરે ત્યારે 'પચ્ચક્ષ્ણામિ' અને 'વોસિરામિ' બોલવાનું છે. અને બીજાને કરાવવું હોય ત્યારે 'પચ્ચક્ષ્ણામિ'ને બદલે 'પચ્ચક્ષ્ણાઇ' અને 'વોસિરામિ' ને બદલે 'વોસિરઇ' એમ બોલવું બેઇએ. આવી રીતે દરેક પચ્ચક્ષ્ણાણુમાં સમજવું.

હિસા-મોહણું; સાહુ-વયણેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-
સમાહિ-વત્તિયાગારેણું, વોસિરામિ.

૩. (પુરિમહું તથા અવહું પચ્ચક્ષાણ.)

સૂરે ઉગ્ગચ્ચે, પુરિમહું×અવહું-મુટ્ટિ-સહિચ્ચં પચ્ચ-
ક્ષામિ, ચઉ-વ્વિહંપિ આહારં અસણું, પાણું,
ખાઇમં, સાઇમં, અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસા-ગારેણું,
પચ્છન્ન-કાલેણું, હિસા-મોહણું, સાહુ-વયણેણું, મહત્ત-
રાગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું, વોસિરામિ.

૪. (એકસણા તથા બિયાસણાનું પચ્ચક્ષાણ.)

ઉગ્ગચ્ચે સૂરે, નમુક્કાર-સહિચ્ચં, પોરિસિં સાહુ-
પોરિસિં + મુટ્ટિ-સહિચ્ચં પચ્ચક્ષામિ. ઉગ્ગચ્ચે સૂરે
ચઉ-વ્વિહંપિ આહારં, અસણું, પાણું, ખાઇમં,
સાઇમં, અન્નત્થણા-ભોગેણું, સહસા-ગારેણું,
પચ્છન્ન-કાલેણું, હિસા-મોહણું, સાહુ-વયણેણું, મહ-
ત્તરા-ગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું; વિગઇચ્ચો

× પુરિમહુંનુંજ પચ્ચક્ષાણ હોય તો ‘અવહું’ એ
પાઠ ન ખોલવો.

+ જો પુરિમહું કે અવહું કરવું હોય તોય તો, અહિં
“સૂરે ઉગ્ગચ્ચે પુરિમહું અવહું” એટલો પાઠ અધિક ખોલવો.

*પચ્ચક્ષ્ણામિ અન્નત્ય-ણાભોગેણું, સહસા-ગારેણું, લેવાલેવેણું, ગિહત્ય-સંસદ્દેણું, ઉક્ષિપ્ત-વિવેગેણું, પદ્ચમક્ષિપ્તેણું, પારિટ્ટા-વણિયા ગારેણું, મહત્તરા ગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું, એકાસણું xખિયાસણું પચ્ચક્ષ્ણાઠ, તિવિહં પિ અહારં-અસણું, ખાઠમિં, સાઠમં; અન્નત્ય-ણાભોગેણું, સહસા-ગારેણું સાગારિયાગારેણું, આઉંટણું-પસારેણું, ગુરૂ-અખ્ભુટ્ટાણેણું, પારિટ્ટાવણિયાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-સમાહિવત્તિયા-ગારેણું; પાણુસ્સ લેવેણુ વા, અલેવેણુ વા.

* નીવીનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ લેવું હોય તો ‘વિગઠ્ઠો પછી ‘નિવિગઠ્ઠઅં’ એટલો પાઠ વધારે ખોલવો.

x એકસાણાનું પચ્ચક્ષ્ણાણુ કરવું હોય તો, એકલુ ‘એકાસણું’ ખોલવું. અને ખિયાસણાનું કરવું હોય તે ‘ખિયાસણું’ એટલો પાઠ ખોલવો, પણ ‘એકાસણું’ એ પાઠ ખોલવો નહિં.

‘એકલઠાણા’ નું પચ્ચક્ષ્ણાણુ કરવું હોય તો ‘આઉંટણુ પસારેણું’ પાઠ ન કહેવો, અને ખિયાસણુંને બદલે ‘એકલઠાણું’ ખોલવું. તથા ‘તિવિહંપિ આહારં’ ને બદલે ‘ચઉવિહંપિ આહારં’ ખોલવું. તથા ‘અસણું’ પછી ‘પાણું’ એટલે અધિક પાઠ ખોલવો આ પચ્ચક્ષ્ણાણુમાં જમણો હાથ અને મુખ સિવાય, બધાં અંગોપાંગ સ્થિર રાખવાં-અને જમતી વખતે જ ઠામ-ચઉવિહાર કરવાનો હોય છે.

અચ્છેણુ વા, બહુલેવેણુ વા, સસિત્થેણુ વા, અસિત્થેણુ વા, વોસિરામિ.

૫. (આયંભિલનું પચ્ચક્ખાણુ.)

ઉગ્ગચ્છે સૂરે નમુક્કાર-સહિચ્ચં, પોરિસિં, સાહ્-પોરિ-સિં, મુટ્ઠિ-સહિચ્ચં, પચ્ચક્ખામિ. ઉગ્ગચ્છે સૂરે ચઉ-વિ-હંપિ આહારં; અસણું, પાણું, ખાધમં, સાધમિં, અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસા-ગારેણું, પચ્છન્ન-કાલેણું, દ્વિસામ્બો-હેણું, સાહ્-વયગ્ગેણું, મહત્ત-રાગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું; આયંભિલં પચ્ચક્ખામિ, અન્નત્થ-ણાભો-ગેણું, સહસા-ગારેણું, લેવાલેવેણું ગિહત્થ-સંસટ્ટેણું, ઉક્ખિત્ત-વિવેગેણું, પારિટ્ટાવણિયા-ગારેણું, મહત્તરા-ગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું, એગાસણું. પચ્ચ-ક્ખામિ, તિવિહં પિ આહારં, અસણું, ખાધમં, સાધ-મં, અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસા-ગારેણું, સાગારિયા-ગારેણું, આઉંટણુ-પસારેણું, ગુરૂ-અખ્ખુટ્ટાગેણું, પારિટ્ટા-વણિયા-ગારેણું, મહત્ત-રાગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિ-યાગારેણું, પાણુસ્સ લેવેણુ વા, અલેવેણુ વા, અચ્છેણુ વા, બહુ-લેવેણુ વા, સસિત્થેણુ વા, અસિત્થેણુ વા, વોસિરામિ.

૬. (તિવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચક્ખાણુ.)

સૂરે ઉગ્ગચ્છે અખ્ખત્તટ્ઠં પચ્ચક્ખામિ, તિવિહં પિ

આહારં, અસણું, ખાઈમં, સાઈમં; અન્નત્થ-ણાભો
 ગેણું, સહસા-ગારેણું, પારિટ્ટાવણિયાગારેણું, મહત્ત
 રાગારેણું, સંવ-સામાહિવત્તિયા-ગારેણું; પાણુહાર પેરિ
 સિં, સાઈઠ-પેરિસિં, મુટ્ટિ-સહિઅં, પચ્ચક્ખામિ
 અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસા-ગારેણું, પચ્છન્ન-કાલેણું
 દ્વિસા-મોહેણું, સાહુ-વયણેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-
 સમાહિ-વત્તિયાગારેણું, પાણુસ્સ, લેવેણુ વા, અલેવેણ
 વા, અચ્છેણુ વા, ખહુ-લેવેણુ વા; સસિત્થેણુ વા, અસિ
 ત્થેણુ વા વોસિરામિ.

૭. (ચઉવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચક્ખાણુ,)

સૂરે ઉગ્ગચ્ચે અખ્ખત્તટ્ટું પચ્ચક્ખામિ; ચઉવિહ
 ષિ આહારં અસણું, પાણું, ખાઈમં, સાઈમં
 અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસા-ગારેણું, પારિટ્ટાવણિયા-
 ગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું
 વોસિરામિ.

૮. (સવારનું પાણુહારનું પચ્ચક્ખાણુ.)

× પાણુહાર પેરિસિં, સાઈઠ-પેરિસિં, મુટ્ટિ-સહિઅં
 પચ્ચક્ખામિ; અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસાગારેણું, પ-

આ પચ્ચક્ખાણુ પહેલે દિવસે છટ્ટુ આદિનું પચ્ચક્ખા
 લીધું હોય અને બીજે દિવસે પાણી વાપરવું હોય, ત્યાં
 (સવારે) લેવાનું.

અન્ન-કાલેણું, દિસા-મોહેણું, સાહુ-વયણેણું, મહત્ત-
રાગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું; પાણુસ્સ લેવેણ
વા, અલેવેણ વા, અચ્છેણ વા, બહુ-લેવેણ વા,
સસિત્થેણ વા, વોસિરામિ.

૯. (દેસાવગાસિચ્ચંનું પચ્ચક્ખાણુ)

x દેસાવગાસિચ્ચં ઉવભોગં પરિભોગં પચ્ચક્ખામિ,
અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું,
સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

૧૦. (અભિગ્રહંનું પચ્ચક્ખાણુ.)

અભિગ્રહં પચ્ચક્ખામિ અન્નત્થ-ણાભોગેણું, સહસા-ગ-
રેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-સમાહિ-વત્તિયાગારેણું,
વોસિરામિ.

(ઉપર્યુક્ત પચ્ચક્ખાણુમાંથી કોઈપણ એક પચ્ચક્ખાણુ કરવું પછી-)

ઇચ્છાકારેણુ સંહિસહ ભગવન્! સામાયિક, ચઉ-
વિવસત્થો, વાંહણાં, પટિક્કમણું, કાઉસ્સગ્ગ, પચ્ચક્ખાણુ
કર્યું છે જી.

“ઇચ્છામો અણુસટ્ઠિ” નમો ખમાસમણાણું નમો-
હર્ત્તસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ”

x આ પચ્ચક્ખાણુ ચૌદ નિયમ ધારનાર પણ કરી શકે છે.

(કહી, પુરૂષે નીચે પ્રમાણે 'વિશાલ-લોચન-દલ' યોલવું.)

વિશાલલોચન સૂત્ર.

વિશાલલોચનદલં પ્રોઘદન્તાંશુકેસરમ્ ;
પ્રાતવીરજિનેન્દ્રસ્ય, મુખપદ્મં પુનાતુ વઃ ૧.

યેષામભિષેક કર્મ કૃત્વા,
મત્તા હર્ષભરાત્ મુખં સુરેન્દ્રાઃ ;
તૃણમપિ ગણયન્તિ નૈવ નાકં,
પ્રાતઃ સન્તુ શિવાય તે જિનેન્દ્રાઃ ૨.

કલકુંનિર્મુક્તમમુક્તપૂર્ણતં,
કુતકંરાહુયસનં સદોદયમ્ ;
અપૂર્વચન્દ્રં જિનચન્દ્રભાષિતં,
દિનાગમે નૌમિ પુષ્યૈર્નમસ્કૃતમ્. ૩.

શ્રીઓએ “ નમોઽહંત તથા વિશાલલોચન ” નહિ
કહેવું. પણ “ સંસારદાવા ”ની ત્રણ થાય મુઘી કહેવું.

સંસારદાવા સ્તુતિ.

સંસારદાવાનલદાહનીરં, સંમોહધૂલીહરણે સમીરં,
માયારસાદારણુસારસીરં, નમામિ વીરં ગિરિસારધીરમ્. ૧

૧ આ સૂત્રમાં શ્રીવીરપરમાત્માની સર્વ તીર્થકરોની અને શ્રી
જિનવાણીની સ્તુતિ છે આ સવારના પ્રતિક્રમણમાં યોલાય છે.
આ શ્રી ઋતદેવતાના સ્તુતિ છે પુરૂષોજ યોલે છે,

૨-નમોસ્તુ-વિશાલ લોચન આ યે સૂત્રો પૂર્વમાંથી
ઉદ્ધરેલાં હોવાથી શ્રીઓ યોલતી નથી.

भावावनामसुरदानवमानवेन-

यज्ञाविदो लकमलावलिभालितानि;

संपूरितालिनतलोकसभीहितानि,

कामं नभामि जिनराजपदानि तानि. २.

ज्योधागाधं सुपदपदवी-नीरपूराभिरामं;

ज्वाडिसाविरललहरी-सङ्गभागाहृदहम्;

यूलावेलं गुरुगमभणिसंकुलं रूपारं,

सारं वीरागमजलनिधिं साहरं साधु सेवे. ३.

(पुत्रे ' विशाललोचन० नी तथा स्त्रीज्योत्स्ने ' संसारहावा० नी
त्रणु गाथा कही, 'नमुत्थुणु' नीये प्रभाणु कडेवुं.—)

नमुत्थुणुं अरिंहंताणुं, भगवंताणुं. १. आध-
गराणुं, तित्थयराणुं, सयंसंपुद्धाणुं. २. पुरिसुत्तमाणुं,
पुरिससीहाणुं, पुरिसवरपुंडरीयाणुं, पुरिसरवगंध-
हृत्थीणुं. ३. लोगुत्तमाणुं, लोगनाहाणुं, लोगहि-
आणुं, लोगपधवाणुं, लोगपज्जेअगराणुं. ४. अल-
यहयाणुं अङ्गुहयाणुं, भग्गहयाणुं, सरणुहयाणुं,
ज्योडिहयाणुं, ५. धम्महयाणुं, धम्मदेसयाणुं, धम्मना-
यगाणुं, धम्मसारहीणुं, धम्मवरयाउरंतअक्कवट्टीणुं. ६.
अध्पडिहयवरनाणुहंसणुधराणुं, विअट्टछडिमाणुं. ७.
जिणुणुं जवयाणुं, तिन्नाणुं तारयाणुं, पुद्धाणुं ज्योह-

याणुं, मुत्ताणुं भोअग्गाणुं. ८. सव्वन्नूणुं, सव्वहरिसीणुं,
सिव-भयल-भइअ-भणुं त-भइअ-भवाणाह-भपु-
णुरावित्ति-सिद्धिगधनाभयैयं, ङाणुं संपात्ताणुं, नमो
ज्जिण्णाणुं ज्जिअभयाणुं. ९. जे अ अघआ सिद्धा, जे
अ लविस्संति णागये काले, संपघ अ वट्टमाण्णा सव्वे
तिविहेणु वंहामि. १०.

अरिहंतयेधयाणुं, करेमि काउस्सग्गं १. वंहाणुव-
त्तियाये, पूअणुवत्तियाये, सक्कारवत्तियाये, सम्भा-
णुवत्तियाये, ज्योहिलाभवत्तियाये, निइवसग्गवत्ति-
याये, २. सद्धाये, भेहाये, धिधये, धारणाये, अ-
णुप्येहाये, वट्टमाण्णीये, ङामि काउस्सग्गं. ३.

अन्नत्थ उिससियेणुं, नीससियेणुं, आसियेणुं,
छीयेणुं, नं लाधयेणुं, उड्डुयेणुं, वायनिसग्गेणुं, लभ-
दीये, पित्तमुच्छाये. १. सुडुमेहिं अंगसंथादेहिं-
सुडुमेहिं ज्येत्तसंथादेहिं, सुडुमेहिं हित्ठिसंथादेहिं. २.
येवभाधयेहिं आगारेहिं अलग्गे अविरोहिंओ ङु-
न्न मे काउस्सग्गो. ३. नव अरिहंताणुं लगवंताणुं
नमुक्कारेणुं न पारेमि. ४. ताव कायं ङाणेणुं, भाणेणुं,
आणेणुं, अण्णाणुं वासिरामि. ५.

अेक नवकारेणो काउस्सग्गो करी ' नमो अरिहंताणुं ' क्खेवुं.

' नमोऽहंत् सिद्धार्योपाध्यायसर्वसाधुभ्यः ' कही

કલ્પાણકંદની પહેલી થાય કહેવી.

કલ્પાણકંદની સ્તુતિ-પહેલી થાય

કલ્પાણકંદપદમંજિણુંદં,

સંતિતઓનેમિજિણું મુણિંદં;

પાસંપયાસં સુગુણિક્કાણું,

ભત્તીઇ વદે સિરિવદ્ધમાણું ૧.

લોગસ્સ ઉજ્જેઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે, અરિ-
હતે કિત્તઇસ્સ, ચઉવીસંપિ કેવલી. ૧. ઉસભમજિણું
ચ વંદે, સંભવમભિણુંદણું ચ સુમઈ ચ; પઉમપ્પહં
સુપાસં, જિણું ચ ચંદપ્પહં વંદે. ૨. સુવિહિં ચ
પુપ્ફહંતં, સીયલસિજ્જંસ વાસુપુજ્જં ચ; વિમલમણું
તં ચ જિણું, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ. ૩. કુંથું
અરં ચ મહ્ધિં, વદે મુણિસુન્વયં નમિજિણું ચ; વંદામિ
રિટ્ટનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ. ૪. એવં મચ્ચે
અભિથુઆ, વિહુયરયમલા પહીણુજરમરણા; ચઉવી-
સંપિ જિણુવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫. કિત્તિય વં-
દિય મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા; આરૂગ્ગ-
ઓહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬. ચંદેસુ નિમ્મ-
લયરા, આઠ્ઠચેસુ અહિયં પયાસયરા; સાગરવરગંભીરા,
સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭.

સવ્વલોચ્યે અરિહંતચેઘ્યાણું કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં (૧).
 વંદણુવત્તિયાચ્યે, પૂચ્યાણુવત્તિયાચ્યે, સક્કારવત્તિયાચ્યે,
 સમ્માણુવત્તિયાચ્યે, ખોહિલાલવત્તિયાચ્યે, નિરૂવસગ્ગવ-
 ત્તિયાચ્યે, (૨). સદ્ધાચ્યે, મેહાચ્યે, ઘિઘચ્યે, ધારણાચ્યે,
 અણુપ્પેહાચ્યે, વડ્ઢમાણીચ્યે, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં (૩).

અન્નત્થ ઊસસિચ્ચેણું, નીસસિચ્ચેણું, ખાસિચ્ચેણું,
 છીચ્ચેણું, જંભાઘચ્ચેણું, ઉદ્ડુચ્ચેણું, વાયનિસગ્ગેણું,
 ભમ્મલીચ્ચે, પિત્તમુચ્છાચ્ચે (૧.) સુહુમેહિં અંગસંચાલે-
 હિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દ્વિટ્ટુ સંચા-
 લેહિં (૨.) એવમાઘચ્ચેહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અવિ-
 રાહિચ્ચો, હુન્ન મે કાઉસ્સગ્ગો (૩.) જ્જવઅરિહંતાણું
 ભગવંતાણું, નમુક્કારેણું, ન પારેમિ (૪.) તાવ કાયં ઠા-
 ણેણું, મોણેણું, ઝાણેણું, અપ્પ્યાણું વોસિરામિ (૫.)

(એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. 'નમો અરિહંતાણું'
 કહી, પારી, ખીજ થાય નીચે મુજબ કહેવી.)

“અપાર સંસાર સમુદ્ધપારં,
 પત્તાસિવંદિંતુસુધક્કસારં;
 સવે જિણુંદા સુરવિંદવંદા,
 કદ્ધાણુ વહ્લીણુ વિસાલકંદા. ૨

પુક્ખરવરદીવડ્ઠે ધાયઘસંડે ચ જંબુદીવે ચ; ભરહેરવયવિદેહે, ધમ્માઘગરે નમંસામિ (૧). તમતિ-
મિરપડલવિહં, સણ્સસસુરગણુનરિંદમહિયસ્સ, સીમા-
ધરસ્સ વદ્દે, પદ્દેડિચ મોહજ્જલસ્સ (૨). જ્ઞઘજ્જરામ-
રણુસોગપણાસણુસ્સ, કક્ષાણુપુક્ખલવિસાલસુહાવહસ્સ,
કો દેવહાણુવનરિંદગણુચ્ચિચચસ્સ, ધમ્મસ્સ સારમુવલ-
ખ્ખ કરે પમાયં ? (૩). સિદ્ધે ભો ! પયચ્ચોણુમોજ્જણુ-
મચ્ચે નંદી સયા સંજ્જમે, દેવંનાગ સુવન્નકિન્નરગણુસ્સ-
ખ્ખચ્ચભાવચ્ચિચચ્ચે; લોગો જ્જત્થ પઘટ્ટિચ્ચો જ્જગમિણું
તેલુક્કમચ્ચ્યાસુરં, ધમ્મો વડ્ઠઉ સાસચ્ચો વિજ્જયચ્ચો
ધમ્મુત્તરં વડ્ઠઉ (૪). સુચ્ચસ્સ ભગવચ્ચો કરેમિ કાઉ-
સ્સગ્ગં (૧). વંદણુવત્તિયાચ્ચે, પૂચ્ચણુવત્તિયાચ્ચે, સક્કાર-
વત્તિયાચ્ચે, સમ્માણુવત્તિયાચ્ચે, ઘોહિલાભવત્તિયાચ્ચે,
નિરવસગ્ગવત્તિયાચ્ચે (૨). સદ્ધાચ્ચે; મોહાચ્ચે ધિધચ્ચે, ધાર-
ણાચ્ચે, અણુપ્પેહાચ્ચે વડ્ઠમાણીચ્ચે, કામિ કાઉસ્સગ્ગં (૩).

અન્નત્થ ઊસસિચ્ચેણું, નીસસિચ્ચેણું, ખાસિચ્ચેણું,
છીચ્ચેણું, જંભાઘચ્ચેણું, ઉટ્ટુચ્ચેણું, વાયનિસગ્ગેણું, ભમ-
લીચ્ચે, પિત્તમુચ્ચાચ્ચે (૧). સુહમેહિં અંગસંચાલેહિં
સુહુમેહિં દ્વિટ્ટિસંચાલેહિં (૨). એવમાઘચ્ચેહિં આગા-
રેહિં, અભગ્ગો, અવિરાહિચ્ચો હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો
(૩). જ્ઞવચ્ચરિહંતાણું ભગવંતાણું નમુક્કારેણું,

ન પારેમિ (૪). તાવકાયં ડાણેણું, મોણેણું,
ઝાણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ (૫).

(એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. 'નમો અરિહંતાણું'
કહી પારી, ત્રીજી થાય નીચે મુજબ કહેવી.)

નિન્વાણમગ્ગે વરણ્ણકપ્પં,
પણ્ણાસિઆસેસકુવાઇદ્ધપ્પં;
મયં જિણ્ણાણું સરણું પ્પુહાણું,
નમામિ નિચ્ચં તિજ્જગપ્પહાણું. (૩).

સિદ્ધાણું, પ્પુદ્ધાણું, પારગયાણું પરંપરગયાણું;
લોચ્ચગ્ગમુવગયાણું, નમો સયા સન્વસિદ્ધાણું (૧). જ્ઞે
દેવાણુ વિ દેવો, જં દેવા પંજલી નમસંતિ; તં દેવદેવ-
મહિચ્ચં સિરસા વદ્દે મહાવીરં (૨). ઇક્કો વિ નમુક્કારો
જિણ્ણવરવસહસ્સ વદ્ધમાણુસ્સ; સંસાર સાગરાચ્ચો, તા-
રેઇ નરં વ નારિં વા (૩). ઉજ્જિજ્જં તસેલસિહરે, દિદ્ધિખાનાણું
નિસીહિચ્ચા જ્જસ્સ; તં ધમ્મચક્કવટ્ઠિં, અરિટ્ટુનેમિં ન-
મંસામિ (૪). ચત્તારિ અટ્ટુ દ્ધસ દ્ધો ય, વંદિયા જિન-
વરા ચઉન્વીસં; પરમટ્ટુનિટ્ટુઅટ્ટા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ
દ્ધિસંતુ (૫).

વેચ્ચાવચ્ચગરાણું, સંતિગરાણું, સમ્મદ્ધિટ્ટુસમાહિ-
ગરાણું, કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં.

अन्नत्थ उिससियेणुं, नीससियेणुं, षासियेणुं, छीयेणुं, ङंभाधयेणुं, उइइयेणुं, वाय निसग्गेणुं, लमलीये, पित्त मुच्छाये (१). सुहुमेहिं अंगसंया-
लेहिं; सुहुमेहिं जेलसंयालेहिं सुहुमेहिं हिरिसंया-
लेहिं (२). येवभाधयेहिं आगारेहिं, अलग्गो, अवि-
राहियो हुण्ण मे काउस्सग्गो, (३). नवअरिहंताणुं
लगवंताणुं नमुक्कारेणुं, न पारेमि (४). तावकायं डाणे-
णुं, भोणेणुं, जाणेणुं, अप्पाणुं वोसिरामि (५).

(अेक नवकारेणो काउस्सग्गो करवो पछी 'नभो अरिहंताणुं'
कडी, पारी, नभोऽहंत्तसिद्धाचार्योपाध्यायसर्व साधुभ्यः'
कडी, चोथी थाय नीचे प्रभाषे कडेवी.)

कुंदिंहुगोक्कभीरतुसार वत्ता,

सरोजहत्था क्मले निसन्ना;

वायेसिरी पुत्थयवग्गहत्था,

सुहाय सा अम्ह सया पसत्था (४).

(पछी, जेसी, 'नमुत्थुणुं नीचे मुज्ज्ज कडेवुं-)

नमुत्थुणुं अरिहंताणुं, लगवंताणुं, १. आध-
गराणुं, तित्थयराणुं, सयंसंपुद्धाणुं. २. पुरिसुत्तमाणुं,
पुरिससीहाणुं, पुरिसवरपुंडरीयाणुं, पुरिसरवगंध-
हत्थीणुं. ३. लोगुत्तमाणुं, लोगनाहाणुं, लोगहि-
आणुं, लोगपधवाणुं, लोगपन्नेअगराणुं. ४. अल-

યદ્યાણું ચક્રુદ્યાણું, મગ્ગદ્યાણું, સરણુદ્યાણું,
 ઝોહિદ્યાણું, ૫. ધમ્મદ્યાણું, ધમ્મદેસ્યાણું, ધમ્મના-
 યગાણું, ધમ્મસારહીણું, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણું ૬.
 અધ્પિહિયવરનાણુહંસણુધરાણું, વિચ્છદ્ધિમાણું. ૭.
 જિણાણું જ્ઞવયાણું, તિન્નાણું તારયાણું, બુદ્ધાણું ઝોહ-
 યાણું, મુત્તાણું મોચ્ચગાણું. ૮. સંવત્તૂણું, સંવહરિસીણું,
 સિવ-મયલ-મરૂચ્ચ-મણું ત-મક્રુખય-મન્વાખાહ - મપુ-
 ણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઠનામધેયં, ડાણું સંપાત્તાણું, નમ્મો-
 જિણાણું જિચ્ચભયાણું. ૯. જે ચ્ચ અધચ્ચા સિદ્ધા, જે
 ચ્ચ ભવિસ્સંતિણાગચ્ચે કાલે, સંપદ્ધ ચ્ચ વટ્ટમાણા સંવે-
 તિવિહેણુ વંદામિ. ૧૦.

(અહિં ભગવાનાદિ ચારને ચાર ખમાસમણથી થોભવંદન કરવું
 તે આ પ્રમાણે)

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞચ્ચે,
 નિસીહિચ્ચાચ્ચે મત્થચ્ચેણુ વંદામિ ' ભગવાનહં '
 ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞચ્ચે.
 નિસીહિચ્ચાચ્ચે મત્થચ્ચેણુ વંદામિ ' આચાર્યહં. '
 ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞચ્ચે,
 નિસીહિચ્ચાચ્ચે મત્થચ્ચેણુ વંદામિ ' ઉપાધ્યાહં. '
 ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞચ્ચે,
 નિસીહિચ્ચાચ્ચે મત્થચ્ચેણુ વંદામિ ' સર્વસાધુહં. '

પછી જમણો હાથ કયાસણું કે ચરવાળા ઉપર સ્થાપીને,

અઘ્ઘાઠ્ઠજ્જેસુ.

અઘ્ઘાઠ્ઠજ્જેસુ દીવસમુદ્દેસુ, પનરસસુ, કમ્મભૂમીસુ,
 જ્જવંત કે વિ સાહુ, રયહરણુગુચ્છપડિગ્ગહધારા
 પંચમહોવ્વયધારા, અદ્ધારસસહસ્સસીલંગધારા,
 અકપ્પુયાયારચરિત્તા, તે સંવે સિરસા મણુસા
 મત્થએણ વંદામિ.

પછી ત્રણ ખમાસમણા હઈ શ્રી સીમંધરસ્વામી ચૈત્ય-
 વંદન કરવું તે નીચે પ્રમાણે
 ખમાસમણ.

ધચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્જવણિજ્જ્જએ,
 નિસીહિઆએ મત્થએણ વંદામિ.

“ધચ્છાકારેણ સંહિસહ ”ભગવાન્ ! શ્રી સીમંધરસ્વા-
 મી આરાધનાર્થ ચૈત્યવંદન કરૂં? “ધચ્છં.”

શ્રી સીમંધરસ્વામીનું ચૈત્યવંદન
 શ્રી સીમંધર જગદ્ગણી, આ ભારતે આવો;
 કરુણાવંત કરુણા કરી, અમને વંદાવો. ૧.
 સંકલ ભક્ત તુમે ધણી, જે હોવે અમ નાથ;
 ભવ ભવ હું છું તોહરો, નહીં મેલું હવે સાથ. ૨.
 સયલ સંગ છંડી કરી, ચારિત્ર લઈશું;
 પાય તુમારા સેવીને, શિવરમણી વરીશું. ૩.
 એ આણેજે મુજને ધણો, પૂરો સીમંધર દેવ;
 ઈહાં થકી હું વિનવું, અવધારો મુજ સેવ. ૪.

જં કિંચિં નામતિત્થં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોચ્ચે;
જઠં જિણુખિંબાઈ, તાઈ સવ્વાઈ વંદામિ (૧)'

નમુત્થુણં અરિહંતાણું, ભગવંતાણું (૧). આઠગરાણું,
તિત્થયરાણું, સંયસંબુદ્ધાણું (૨). પુરિસુત્તમાણું, પુરિ.
સસીહાણું, પુરિસવરપુંડરીઆણું, પુરિસવરગંધહત્થીણું
(૩). લોગુત્તમાણું, લોગનાહાણું, લોગહિઆણું, લોગ-
પઠવાણું, લોગપન્નેઅગરાણું (૪). અભયહયાણું, ચક્-
ખુહયાણું, મગ્ગહયાણું, સરણુહયાણું, ખોહિહયાણું, (૫).
ધમ્મહયાણું, ધમ્મદેસયાણું, ધમ્મનાયગાણું, ધમ્મ
સારહીણું, ધમ્મ-વર-ચાઉરંત-ચક્ક-વટ્ટીણું, (૬). અ-
પ્પહિહય-વર-નાણુ હંસણુ ધરાણું, વિઅદ્-છઉમાણું
(૭). જિણાણું, જ્ઞવયાણું; તિન્નાણું, તારયાણું; બુદ્ધાણું,
ખોહયાણું; મુત્તાણું, મોઅગાણું; (૮). સવ્વન્નૂણું, સવ્વ
ધરિસીણું; સિવ-મયલ-મરૂઅ-મણુંત-મક્ખય-મવા-
બાહ-મપુણરાવિત્તિ-“ સિદ્ધ-ગઠ ” નામધેયં ડાણું
સંપાત્તાણું; નમો જિણાણું, જિઅભયાણું (૯). જે અ
અધયા સિદ્ધા; જે અ ભવિસ્સંતિ ણાગયે કાલે, સંપઠ
અ વદ્ધમાણા સવ્વે તિવિહેણુ વંદામિ (૧૦).

જવંતિ ચેઠઆઈ, ઉઠ્ઠે અ અહે અ તિરિઅલોચ્ચે અ
સવ્વાઈ તાઈ વંદે, ઇહ સંતો તત્થ સંતાઈ (૧).

ધૃત્ત્યામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ નિસીહિ-
આએ ? મત્થએણ વંદામિ.

જ્ઞવંત કેવિ સાહુ, ભરહરવયમહાવિદેહે અ; સન્વેસિં
તેસિં પણએ, તિવિહેણ તિહંડવીરયાણું (૧).

‘નમોઽર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વ-સાધુભ્ય;’
(કહી શ્રી સીમંધર સ્વામીનું સ્તવન કહેવું:.)

(શ્રી સીમંધર સ્વામીજીનું સ્તવન)

મુણો ચંદાજી ! સીમંધર પરમાતમ પાસે જાજે;
મુજ વિનતડી પ્રેમ ધરીને, એણી પરે તુમે સંભળાવજે. (૨૬)

જે ત્રણ ભુવનના નાયક છે,
જસ ચોસઠ ઇંદ્ર પાયક છે;
નાણુ દરિસણુ જેહને ખાયક છે.-મુણો (૧)

જેની કંચનવરણી કાયા છે,
જસઘોરી લાંછન પાયા છે;
પુંડરિગિણિ નગરીના રાયા છે.-મુણો (૨)

બાર પર્ષદામાંહિ બિરાજે છે,
જસ ચોત્રીસ અતિશય છાજે છે;
ગુણ પાંત્રીસ વાણિએ ગાજે છે.-મુણો (૩)

ભવીજનનેજે પડિખોહે છે,
તુમ અધિક શીતલ ગુણુ સોહે છે;
રૂપ દેખી ભવિજન મોહે છે.-સુણોં (૪)

તુમ સેવા કરવા રસિઓ છું,
પણ ભરતમાં દુરે વસિઓ છું;
મેહા મોહરાય કર ફસિઓ છું.-સુણોં (૫)

પણ સાહિબ ચિત્તમાં ધરિઓ છે,
તુમ આણા ખડ્ગ કર ગ્રહિઓ છે;
પણ કાંઈકે મુજથી ડરિઓ છે.-સુણોં (૬)

જિન ઉત્તમ પૂંઠ હવે પૂરો,
કહે 'પદ્મવિજય' થાઉં શરો;
તો વાઘે મુજ મન અતિ નૂરો.-સુણોં (૭)

(x પછી મુક્તાશુક્તિ-મુદ્રાએ 'જયવીરાય' કહેવા, તેમાં લલાટે હાથ રાખીને 'આભવમખંડા' સુધી, એટલે યે ગાથા પુરી ત્યાં સુધી બોલવું, પછી હાથ સહેજ નીચા લઈ, 'જયવીયરાય' પૂરા કરવા.)

જયવીયરાય ! જગગુરૂ !, હોઉ મમં તુહ પભાવઓ
ભયવં !; ભવનિન્વેઓ મગ્ગાણુ, -સારિઆ ઇદુક્લસિદ્ધી
(૧). લોગવિરૂદ્ધચ્યાઓ, ગુરૂ-જણુ-પૂચ્યા પરત્થ-કરણં
ચ; સુહ-ગુરૂ-જેગો તન્વયણુ-સેવણા આ-ભવમખંડા

(૨). વારીજ્જઘ જઘવિ નિચાણુખંધણું વીયરાય !
 તુહ સમચ્ચે; તહવિ મમ હુજ્જ સેવા, ભવે ભવે તુમ્હ
 ચલણાણું (૩). દુકખકખચ્ચો કમ્મ-કખચ્ચો, સમાહિ-
 મરણું ચ ખોહિ લાભો ચ; સંપજ્જઉ મહચ્ચેચ્ચં, તુહ
 નાહ ! પણામકરણેણું (૪) સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વ-
 કલ્યાણુ કારણુમ્; પ્રધાનં સર્વધર્માણાં જૈનં જયતિ
 શાસનમ્ (૫).

(પછી ઉભા થઈ. નીચેનો પાઠ ખોલવો.)

અરિહંતચ્ચેઘચ્ચાણું, કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં ૧. વંદણુવ-
 ત્તિચ્ચાચ્ચે, પૂઅણુવત્તિચ્ચાચ્ચે, સક્કારવત્તિચ્ચાચ્ચે, સમ્મા-
 ણુવત્તિચ્ચાચ્ચે, ખોહિલાભવત્તિચ્ચાચ્ચે, નિરૂવસગ્ગવત્તિ-
 ચ્ચાચ્ચે, ૨. સદ્ધાચ્ચે, મેહાચ્ચે, ધિઘચ્ચે, ધારણાચ્ચે, અ-
 ણુખ્ખેહાચ્ચે, વઠ્ઠમાણીચ્ચે, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૩.

અન્નત્થ ઊસસિચ્ચેણું, નીસસિચ્ચેણું, ખાસિચ્ચેણું,
 છીચ્ચેણું, જંભાઘચ્ચેણું, ઉટ્ટુંચ્ચેણું, વાયનિસગ્ગેણું, ભમ-
 લીચ્ચે, પિત્તમુચ્ચાચ્ચે. ૧. સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં-
 સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દ્દિટ્ઠિસંચાલેહિં. ૨.
 એવમાઘચ્ચેહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિચ્ચો હુ-
 જ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જ્જવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું
 નમુક્કારેણું ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં ઠાણેણું, મોણેણું,
 ઠાણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ. ૫.

એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી “ નમો અરિહંતાણુ”
 કહેવા પૂર્વક કાઉસ્સગ્ગ પારી, “ નમોઽહંત સિદ્ધાચાર્યોપા-
 ધ્યાય સર્વસાધુભ્યઃ” કહી, શ્રી સીમંધરસ્વામિજીની થોય કહેવ
 શ્રીસીમંધર જિનવર, સુખકર સાહિબ દેવ,
 અરિહંત સકલની, ભાવ ધરી કરેં સેવ;
 સકલાગમ પારગ, ગણુધર ભાષિત વાણી,
 જ્યવંતી આણા, જ્ઞાનવિમળ ગુણુખાણી.

(પછી ત્રણ ખમાસમણાં ઈ. શ્રી સિદ્ધાચલજીનું ચૈત્ય-
 વંદન કરવું. તે નીચે પ્રમાણે—)

ધર્યામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં, ભવણિજ્જનએ
 નિસીહિઆએ મત્યએણુ વંદામિ.

“ ધર્યાકારેણુ સંહિસહ ભગવન્ ! શ્રી સિદ્ધાચલજી
 આરાધનાર્થે ચૈત્યવંદન કરેં ? ધર્યા. ” (કહી. નીચે
 મુજબ ચૈત્યવંદન કરવું.)

(શ્રી સિદ્ધાચલજીનું ચૈત્યવંદન)

શ્રી શત્રુંજય સિદ્ધ-ક્ષેત્ર, દીઠે દુર્ગતિ વારે;
 ભાવ ધરીને જે ચઢે, તેને ભવ પાર ઉતારે (૧).
 અનંત સિદ્ધનો એહ ઠામ, સકલ તીર્થનો રાય;
 પૂર્વ નવાણું રિખવ દેવ, જ્યાં ઠવીઆ પ્રભુ પાય (૨)
 સૂરજ કુંડ સોહામણો , કવડ જક્ષ અભિરામઃ
 નાભિરાય કુલ મંડણો, જિનવર કરેં પ્રણામ (૩).

नङिञ्चि नाम तित्थं, सग्गे पायात्ति भाणुसे लोअे;
नद्धं निणुण्णिंआद्धं, ताद्धं सव्वाद्धं वंहामि (१).

नमुत्थुणुं अरिंहंताणुं, भगवंताणुं, १. आध-
गराणुं, तित्थयराणुं, सयंसंभुद्धाणुं. २. पुरिसुत्तमाणुं,
पुरिससीहाणुं, पुरिसवरपुंउरीआणुं, पुरिसवरगंध-
हत्थीणुं. ३. लोगुत्तमाणुं, लोगनाहाणुं, लोगहि-
आणुं, लोगपधवाणुं, लोगपञ्जेअगराणुं. ४. अल-
यहयाणुं अक्खुहयाणुं, भग्गहयाणुं, सरणुहयाणुं,
ओहिहयाणुं, ५. धम्महयाणुं, धम्मद्वेसयाणुं, धम्मना-
यगाणुं, धम्मसारहीणुं, धम्मवरयाउरंतयक्कवट्टीणुं ६.
अप्यडिहयवरनाणुहंसणुधराणुं, विअट्टछउमाणुं. ७.
निणुणुं नवयाणुं, तिन्नाणुं तारयाणुं, भुद्धाणुं ओह-
याणुं, मुत्ताणुं भोअगाणुं. ८. सव्वन्नूणुं, सव्वहरिसीणुं,
सिव-भयल-भइअ-भणुंत-भक्खय-मव्वाआह-भपु-
णुरावित्ति-सिद्धिगंधनामधेयं, धाणुं संपत्ताणुं, नभो
निणुणुं निअलयाणुं. ९. जे अ अद्धया सिद्धा, जे
अ लविस्संति णागये काले, संपध अ वट्टमाणा सव्वे
तिविहेणु वंहामि. १०.

नवन्ति येधुआद्धं, उद्धे अ अहेअ तिरियलोअे अ;
सव्वाद्धं ताद्धं वंहे, धह संतो तत्थ संताद्धं (१).

ધૃષ્ટામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્યે, નિસી-
હિઆય્યે ? મત્યયેણ વંદામિ.

જ્ઞવંત કેવિ સાહુ ભરહેરવય-મહાવિદેહે અ,
સંવેસિં તેસિં પણ્યો, તિવિહેણુ તિહંડવિરયાણું. (૧).

‘ નમોઽર્હતસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વસાધુભ્યઃ ’

કહી ‘ શ્રી સિદ્ધાચલજીનું સ્તવન ’ કહેવું-

વિમળાચળ નિતુ વંદીએ, ક્રીજે એહની સેવા;

માનું હાથ એ ધર્મનો, શિવતરુક્ષણ લેવા. ૧. વિમલાં

ઉજ્જવળ જિનગૃહ મંડળી, તિહાં દીપે ઉત્તંગા;

માનું હિમગિરિ વિભ્રમે, આઈ અંબર ગંગા. વિમલાં

કેઈ અનેરું જગ નહી, એ તીરથ તોલે;

એમ શ્રીમુખ હરિઆગણે, શ્રી સીમંધર યોલે. ૩. વિં

જે સઘણાં તીરથ કર્યાં, યાત્રા ફળ કહીયે;

તેહથી એ ગિરિ ભેટતાં, શતગણું ફળ લહીયે. ૪ વિં

જન્મ સફળ હોય તેહનો, જે એ ગિરિ વંદે;

સુજશવિજય સંપદ લહે, તેનર ચિર નદે. ૫. વિં

જયવીયરાય ! જગગુરૂ !, હોઉ મમં તુહ પભાવઓ

ભયવં !; ભવનિવ્વેઓ મગ્ગાણુ, સારિયા ઇદુક્લસિદ્ધી

(૧). લોગવિરૂદ્ધચ્યાઓ, ગુરૂ-જણુ-પૂચ્યા પરત્થ-કરણું

ય; સુહ-ગુરૂ-જેગો તવ્વયણુ-સેવણા આ-ભવમખંડા.

(૨). વારીજ્જઠ જઠવિ નિઆણુમંધણું વીયરાય !
 તુહ સમચ્ચે; તહવિ મમ હુજ્જ સેવા, ભવે ભવે તુમ્હ
 ચલણાણું (૩). દુક્ખક્ખચ્ચો કમ્મ-ક્ખચ્ચો, સમાહિ-
 મરણું ચ્ચ ળોહિ લાભો ચ્ચ; સંપજ્જઉ મહચ્ચેચ્ચં, તુહ
 નાહ ! પણામકરણેણું (૪). સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વ-
 કલ્યાણુ કારણુમ; પ્રધાનં સર્વધર્માણાં જ્ઞેનં જયતિ
 શાસનમ્ (૫).

અરિહંતચ્ચેઠચ્ચાણું, કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં ૧. વંદણુવ-
 ત્તિયાચ્ચે, પૂચ્ચણુવત્તિયાચ્ચે, સક્કારવત્તિયાચ્ચે, સમ્મા-
 ણુવત્તિયાચ્ચે, ળોહિલાભવત્તિયાચ્ચે, નિરૂવસગ્ગવત્તિ-
 યાચ્ચે, ૨. સદ્ધાચ્ચે, મેહાચ્ચે, ઘિઠચ્ચે, ધારણાચ્ચે, અ-
 ણુપ્પેહાચ્ચે, વઠ્ઠમાણીચ્ચે, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૩.

એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી ' નમો અરિહંતાણું ' નમોડહંતસિદ્ધાચ્ચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ કહી શ્રી સિદ્ધાચલણની થાય કહેવી.

શ્રી શત્રુંજય સ્તુતિ.

શ્રી શત્રુંજય તીરથ સાર, ગિરિવરમાં જ્ઞેમ મેરૂ ઉદ્ધાર,
 ઠાકેર રામ અપાર; મત્રમાંહી નવકાર જ જ્ઞણું, તારામાં

જેમ ચંદ્ર વખાણું; જળધર જળમા જાણું; પંખીમ
જેમ ઉત્તમ હંસ, કુળમાંહી જેમ રીખવનો વંશ, નાલિ
તણો એ અંશ; ક્ષમાવંતમાં શ્રી ચરિહંત, તપશૂરામાં
મહામુનિવંત, શત્રુંજય ગિરિ ગુણવંત.

હવે સામાયિક પારવાનો વિધિ શરૂ થાય છે.

ધ્વિષ્ઠામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જાવણિજ્જાએ, નિ-
સીહિઆએ, મત્થએણ વંદામિ.

“ધ્વિષ્ઠાકરેણું સંહિસહ ભગવન્ ! ધરિયાવહિયં પડિ-
ક્કમામિ ? ધ્વજ્જં, ધ્વિષ્ઠામિ પડિક્કમિઉં. ૧. ધરિયાવહિ-
યાએ, વિરાહણાએ, ૨. ગમણાગમણે. ૩. પાણુક્કમણે,
ખીયક્કમણે, હરિયક્કમણે, ઓસાઉત્તિંગ-પણુગ-હગ-
મટ્ટી-મક્કડાસંતાણા-સંકમણે. ૪. જે મે જીવા વિરાહિયા.
૫. એગિંહિયા. ખેઈંહિયા, તેઈંહિયા, ચઉરિંહિયા,
પંચિહિયા. ૬. અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઠયા,
સંઘટ્ટિયા પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉહવિયા, ઠાણાઓ
ઠાણું સંકામિયા, જીવિયાઓ વવરોવિયા, તસ્સ
મિષ્ઠામિ દુક્કડં. ૭

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણું, પાયચ્છિત્તકરણેણું, વિસોહી-

કરણેણું વિસદ્વીકરણેણું, પાવાણું કમ્માણું નિગ્ધાયણુ-
દ્વાયે, ડામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૧.

અન્નત્થ ઊસસિચ્ચેણું, નીસસિચ્ચેણું, ખાસિચ્ચેણું,
છીચ્ચેણું, જંભાઘચ્ચેણું, ઉડ્ડુચ્ચેણું, વાય નિસગ્ગેણું,
ભમલીચ્ચે, પિત્ત મુચ્છાચ્ચે (૧). સુહુમેહિં અંગસંચા-
લેહિં; સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં સુહુમેહિં દ્વિટ્ઠિસંચા-
લેહિં (૨). એવંમાઘચ્ચેહિં આગારેહિં, અભગ્ગો, અવિ-
રાહિચ્ચો હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો, (૩). જ્ઞવચ્ચરિહંતાણું
ભગવંતાણું નમુક્કારેણું, ન પારેમિ (૪). તાવકાયં ડાણે-
ણું, મોણેણું, ઝાણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ (૫).

(ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધી, એક લોગસ્સનો અથવા ચાર નવ-
કારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી 'નમો ચ્ચરિહંતાણું' કહી, પારીનીચે
મુજ્જમ પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો).

લોગસ્સ ઉજ્જનેચ્ચગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે; ચ્ચરિહંતે
કિત્તઠ્ઠિસં, ચ્ચઉવીસંપિ કેવલી (૧). ઉસભમજ્જિચ્ચં
ચ વંદે, સંભવમભિણુંદણું ચ્ચ સુમઠં ચ્ચ; પઉમ-પ્પહં
સુપાસં, જિણું ચ્ચ ચંદ્દપ્પહં વંદે (૨.) સુવીહિં ચ્ચ પુપ્ફ-
હંતં, સીચ્ચલ સિજ્જંસ વાસુપુજ્જં ચ્ચ; વિમલમણું તં

ચ જિણું, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ (૩.) કુંથું ચરં
 મહિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણું ચ; વંદામિ રિટ્ઠે
 મિં, પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ (૪). એવં મયે અભિથુઅ
 વિહુયરયમલા પહિણુજરમરણા; ચઉવિસંપિ જિણુવ
 તિત્થયરા મે પસીયંતુ (૫). કિત્તિય વંદિય મહિઅ
 જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા; આરગ્ગ-બોહિલાલ
 સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ (૬). ચંદેસુ નિમ્મલયર
 આઠચેસુ અહિયં પયાસયરા; સાગર-વર ગંભી
 સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ (૭).

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ નિસી
 આએ ? મત્થએણ વંદામિ.

“ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન ! મુહુપતિ પડિલેહુ !
 ઇચ્છ ” કહી, (૫૦ બોલથી) મુહુપતિ પડિલેહવી. પછી, ખ
 સમણું ઇ—“ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન ! સામાયિક પાર
 “ યથાશક્તિ ” કહી, ખમાસમણ ઇ—“ ઇચ્છાકારેણ સંદિ
 ભગવન ! સામાયિક પાર્યું ? “ તહત્તિ ” કહી—

(જમણો હાથ ચરવળા ઉપર અથવા કટાસણા ઉપર સ્થા
 નીચે પ્રમાણે નવકાર તથા સામાયિક પારવાનું સૂત્ર બોલવું.

નમો અરિહંતાણું (૧). નમો સિદ્ધાણું (૨) નમો અ
 ચરિયાણું (૩). નમો ઉવજ્જાયાણું (૪). નમો લો
 સવ્વસાહુણું (૫). એસો પંચ નમુક્કારો (૬). સવ્વ-પ

શાસણો (૭). મંગલાણું ચ સવ્વેસિં (૮). પઠમં
મંગલં (૯),

*(સામાયિક-પારવાનું સૂત્ર)

માઘચ-વચ-જ્જુતો, જ્જવ મણે હોઈ નિયમ સંજ્જુતો;
મઘ ચસુહં કમ્મં, સામાઘચ જ્જતિચ્ચા વારા. (૧).
માઘચમિ ઉ કચ્ચે, સમણો ઘવ સાવચ્ચો હવઈ જ્જમ્હા;
એણ કારણેણું, બહુસો સામાઘચં કુજ્જ (૨).

||માયિક વિધિચ્ચે લીધું, વિધિચ્ચે પાર્યું, વિધિ કરતાં
કોઈ અવિધિ હુચ્ચો હોય, તે સવિ હું મન વચ્ચન
પાચ્ચે કરી, મિચ્છામિ દુક્કડં.

શ મનના, દશ વચ્ચનના, બાર કાયના, એ બત્રીસ
પમાંહે જે કોઈ દોષ લાગ્ચો હોય, તે સવિ હું મન
ન કાયાચ્ચે કરી, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

સૂચના- પુસ્તકાદિની સ્થાપના સ્થાપી (પ્રતિક્રમણ કર્ચું)
। તે સામાયિક પાર્યા પછી જમણો હાથ [ઉત્થાપન સુદ્રાથી]
પના સામે સવળો રાખીને નવકાર ગણી, પછી ઉઠી પુસ્ત-
કોચ્ચે સ્થાને સૂકવું.

* આ વિધિ, છુટક સામાયિક પારવાનો તથા રાઈપ્રતિક્રમણ
દિના સામાયિક પારવાનો છે; પરંતુ દૈવસિક પ્રતિક્રમણના સા-
ચ્ચેનો નથી. (તેનો વિધિ દૈવસિક પ્રતિક્રમણને અંતે આપેલ છે.)

વિધિ સહિત
“ રાઈ પ્રતિક્રમણ ”
સંપૂર્ણ.

દેવસિક પ્રતિક્રમણ વિધિ સહિત

પ્રથમ [પૂવે સામાયિક લેવાનો વિધિ પૃષ્ઠ ૧ થી ૮૪ સુધીમ અતાવ્યો છે, તે પ્રમાણે] સામાયિક લેવું. પછી, પાણી વાપરું હોય તો મુહુપત્તિ પડિલેહવી. આહાર વાપર્યો હોય (ખાધું હોય મુહુપત્તિ પડિલેહી, વાંદણાં જે દેવાં તે આ પ્રમાણે.)

ધૃત્શામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં, જવણિજ્જન્યે નિસીહિઆય્યે. (૧). અણુજ્જણહ. મે મિઉગ્ગહં (૨). નિસીહિ, અ....હો, કા....યં કા....ય સંક્કસં, ખમણિજ્જે, ભે, કિલામો, અપ્પકિલંતાણું, ખહુસુભેણ ભે દિવસો વઠક્કંતો ? (૩). જત્તા ભે ? (૪). જવણિજ્જનં ચ ભે ? (૫). ખામેમિ, ખમાસમણો ! દેવસિયં વઠક્કમ્મં (૬). આવસ્સિઆય્યે પડિક્કમામિ, ખમાસમણાણું, દેવસિઆય્યે, આસાયણાણ્યે, તિત્તિસત્તયરાણ્યે, જંકિંચિ મિચ્છાણ્યે મણુદુક્કડાણ્યે, વયદુક્કડાણ્યે, કાયદુક્કડાણ્યે, કોહાણ્યે, માણાણ્યે, માયાણ્યે, લોભાણ્યે; સંવકાલિઆણ્યે, સંવમિચ્છોવયારાણ્યે, સંવધમ્માઠ્ઠિક્કમણાણ્યે, આસાયણાણ્યે, જે મે અધિયારો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો, પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ.

x (પાણી કે આહાર, જેમાંથી કંઈ પણ જણે વાપર્યું ન હોય, તેને મુહુપત્તિપડિલેહુણ કરવાની અને વાંદણાં દેવાની જરૂરત નથી.)

બીજીવખતના વાંદણા

ધ્વજામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જાએ
 નિસીહિઆએ ૧. અણુજ્જાણહ, મે મિઉગ્ગહં. ૨.
 નિસીહિ, અહો, કાય-કાય-સંકાસં, ખમણિજ્જા મે
 કિલામે અપ્પકિલંતાણું ખહુસુભેણું મે ! દિવસો
 વઠકંતો ! ૩. જત્તા મે ! ૪. જવણિજ્જાં ચ મે ? ૫.
 ખામેમિ ખમાસમણો! દેવસિચં વઠકંમ્મં! ૬. પડિક્ક-
 મામિ, ખમાસમણાણું, દેવસિઆએ, આસાયણાએ, તિ-
 ત્તિસન્નયરાએ, જં કિંચિ મિચ્છાએ મણુદુક્કડાએ, વય-
 દુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ, કોહાએ, માણાએ, માયાએ,
 લોભાએ, સંવકાલિઆએ, સંવમિચ્છોવયારાએ, સંવ-
 ધમ્માઠિક્કમણાએ, આસાયણાએ, જે મે અધઆરો કચ્ચો,
 તસ્સ ખમાસમણો, પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ
 અપ્પાણું વોસિરામિ. ૭.

પચ્ચક્ખાણુ કરવું. તિવિહારો ઉપવાસ, આયંખિલ, નીવિ,
 એકાસણું, ખિયાસણું વગેરે કચ્ચું હોય તો ' પાણુહાર ' તું પ-
 ચ્ચક્ખાણુ કરવું. રાત્રે પાણી પીવું ન હોય તો ' ચઉવિહાર '
 તું; પચ્ચક્ખાણુ કરવું. પાણી પીવાની ભાવના હોય તો
 ' તિવિહાર ' તું અને સ્વાદિમ મુખવાસાદિ પણ છૂટી શકે એમ
 ન હોય તો ' દુવિહાર ' તું પચ્ચક્ખાણુ કરવું.)

***સાંજનાં પરચક્રખાણ.**

(નીચે આપેલાં પરચક્રખાણામાંથી યથાશક્તિ પરચક્રખાણ કરી લેવું.)

(૧) સૂરે ઉગ્ગચે ચઉવિહારનું પરચક્રખાણ.

સૂરે ઉગ્ગચે અખભત્તદું *પરચક્રખામિ; ચઉવિહારં પિ આહારં અસણું, પાણું, ખાઇમં, સાઇમં; અન્નતથણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, *વોસિરામિ.

(૨) પાણુહારનું પરચક્રખાણ.

પાણુહાર દિવસચરિમં પરચક્રખામિ; અન્નતથણાભોગેણું સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

(૩) ચઉવિહારનું પરચક્રખાણ.

દિવસચરિમં પરચક્રખામિ; ચઉવિહારં પિ આહારં અસણું, પાણું, ખાઇમં, સાઇમં, અન્નતથણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

(૪) તિવિહારનું પરચક્રખાણ.

દિવસચરિમં પરચક્રખામિ; તિવિહારં પિ આહારં અસણું, ખાઇમં, સાઇમં; અન્નતથણાભોગેણું, સહસા-

*દરેક પરચક્રખાણમાં, સ્વયં પોતાની મેળે કરતી વખતે 'પરચક્રખામિ' અને 'વોસિરામિ' બોલાવું; તથા બીજને કરાવતી વખતે 'પરચક્રખાઇ' અને 'વોસિરામિ' બોલાવું.

ગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિ-વત્તિયાગારેણું,
વોસિરામિ.

(૫) દુવિહારનું પચ્ચક્ખાણ.

હિવસ ચરિમં પચ્ચક્ખામિ, દુવિહં પિ આહારં અ-
સણું, ખાઇમં; સાઇમિં અન્નત્થણાભોગેણું, સહસાગારેણું,
મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરામિ.

(૬) દેસાવગાસિચ્ચંનું પચ્ચક્ખાણ.

દેસાવગાસિચ્ચં ઉવભોગં પરિભોગં પચ્ચક્ખામિ;
અન્નત્થણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું સ-
ંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરામિ.

[ઉપર્યુક્ત પચ્ચક્ખાણોમાંથી યથારક્તિ યથાયોગ્ય પચ્ચક્-
ખાણ કરી, નીચે અનુસાર, દેવસિક પડિક્કમણું કરવું.]

ઇચ્છામિ ખમાસમણો! વંદિઉં જ્જવણિજ્જ્જયે, નિ-
સીહિચ્ચાયે? મત્થચ્ચેણ વંદામિ.

ઇચ્છાકારેણું સંહિસહ ભગવન્ ! ચૈત્યવંદન કરું ?

‘ ઇચ્છ ’ કહી,

સકલ-કુંશલ-વહ્ની-પુષ્કરાવર્ત-મેધો,

દુરિત-તિમિર-ભાનુઃ કલ્પવૃક્ષોપમાનઃ;

ભવ-જ્જલનિધિ-પોતઃ સર્વ-સંપત્તિ-હેતુઃ

સ ભવતુ સતતં વઃ શ્રેયસૈ શાન્તિનાથઃ

(શ્રેયસે પાર્શ્વનાથઃ)

(અથ ચૈત્યવંદનમ્)

આદિ-દેવ અલવેસર, વિનીતાનો રાય;

નાભિ-રાયા-કુળ-મંડણો, મરદેવી માય. (૧)

પાંચસે ધનુષ્યની દેહડીએ, પ્રભુજી પરમ-હયાળ;

ચોરાશી લાખ પૂર્વનું, જસ આયુ વિશાળ. (૨)

વૃષભ-લંછન જિન વૃષભ-ધરંએ, ઉત્તમ-ગુણ-ખાણ-

તસ પદ-પદ્મ-સેવન થકી, લહીએ અવિચલ ઠાણ. (૩)

જંકિંચિ નામ તિત્થં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસે લોએ;

જાઈ જિણખિંખાઈ, તાઈ સંવાઈ વંદામિ (૧).

નમુત્થુણં અરિંહંતાણં, ભગવંતાણં, ૧. આઠ-
ગરાણં, તિત્થયરાણં, સયંસંબુદ્ધાણં. ૨. પુરિસુત્તમાણં,
પુરિસસીહાણં, પુરિસવરપુંડરીઆણં, પુરિસવરગંધ-
હત્થીણં. ૩. લોગુત્તમાણં, લોગનાહાણં, લોગહિ-
આણં, લોગપદવાણં, લોગપજ્જેઅગરાણં. ૪. અલ-
યહયાણં ચક્ષુહયાણં, મગ્ગહયાણં, સરણુહયાણં,
ખોહિહયાણં, ૫. ધમ્મહયાણં, ધમ્મદેસયાણં, ધમ્મના-
યગાણં, ધમ્મસારહીણં, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણં ૬.
અપ્પહિહયવરનાણુહંસણુધરાણં, વિઅટ્ટછઉમાણં. ૭.
જિણાણં જ્ઞવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં ખોહ-
યાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં. ૮. સંવવ્વણં, સંવવ્વરિસીણં,

સિવ-મયલ-મરૂચ-મણુંત-મકૂખય-મઠ્ઠાબાહ-મકૂ
 ણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઠનામઘેયં, ડાણું સંપત્તાણું, નમે
 જિણાણું જિઅભયાણું. ૯. જે અ અઘચ્ચા સિદ્ધા, જે
 અ ભવિસ્સંતિ ણાગયે કાલે, સંપઘ અ વક્રમાણા સઠ્ઠે
 તિવિહેણ વંદામિ. ૧૦.

(પછી, ચરવલો હોય તો ઉભા થઈ, નીચેનાં સૂત્રો યોલવાં.)

અરિહંતયેઘચ્ચાણું, કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં ૧. વંદણુવ-
 ત્તિયાચ્ચે, પૂચ્ચણુવત્તિયાચ્ચે, સકારવત્તિયાચ્ચે, સમ્મા-
 ણુવત્તિયાચ્ચે, યોહિલાભવત્તિયાચ્ચે, નિરૂવસગ્ગવત્તિ-
 યાચ્ચે, ૨. સદ્ધાચ્ચે, મેહાચ્ચે, ઘિઘચ્ચે, ધારણાચ્ચે, અ-
 ણુપ્પેહાચ્ચે, વક્રમાણીચ્ચે, ડામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૩.

અન્નત્થ ઊસસિચ્ચેણું, નીસસિચ્ચેણું, ખાસિચ્ચેણું,
 છીચ્ચેણું, જંભાઘચ્ચેણું, ઉડ્ડુચ્ચેણું, વાયનિસગ્ગેણું,
 ભમલીચ્ચે, પિત્તમુચ્ચાચ્ચે (૧.) સુહુમેહિં અંગસંચાલે-
 હિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દ્ધિટ્ઠિ સંચા-
 લેહિં (૨.) એવમાઘચ્ચેહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અવિ-
 રાહિચ્ચો, હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો (૩.) જ્જવઅરિહંતાણું
 ભગવતાણું, નમુક્કારેણું, ન પારેમિ (૪.) તાવ કાયં ડા-
 ણેણું, મોણેણું, જાણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ (૫.)

(अत्रैकं नवकारणोऽत्रैकस्मिन् कर्तव्यो. 'नमो अरिहंताणुं' कही, पारी, 'नमोऽहंता-सिद्धाचार्योपाध्यायसर्व-साधुभ्यः' कही अत्रै ते ज्ञेयानी पहेली थोय कहेवी.)

अथ श्री शंभेश्वर पार्श्वनाथजीनी स्तुतिः

शंभेश्वर पासण् पृण्ये, नरभवनो लाहो लीण्ये;
भन-वांछितपूरण-सुरतर, जय वामासुत अलवेसर (१).

लोगस्स उज्जेअगरे, धम्मतिथयरे ज्ञेये; अरिहंते
कित्तधस्सिं, यउविसंपि केवली (१). उसलमज्जियं
य वंहे, संभवमल्लिणुं हणुं य सुमंथं यः पडिम-प्यहं
सुपासं, ज्ञेयुं य यं हं प्यहं वंहे (२.) सुवीहिं य पुप्फ-
हंतं, सीअल सिज्जं स वासुपुज्जं य; विमलमणु तं
य ज्ञेयुं, धम्मं संतिं य वंहामि (३.) कुंथुं अरं य
भद्धिं, वंहे मुणिसुव्वयं नमिज्जिणुं य; वंहामि रिट्टुने-
मिं, पासं तह वद्धमाणुं य (४.) अएवं भये अलिथुआ,
विहुयरयमला पहिणुंजरभरणा; यउविसंपि ज्ञेयुवरा.
तिथयरा मे पसीयंतु (५). कित्तिय वंहिय भडिया,
जे अए लोगस्स उत्तमा सिद्धा; आरुग्ग-ओडिलाल,
समाडिवरमुत्तमं हिंतु (६). यंहेसु निम्मलयरा,
आध्वेसु अहियं पयासयरा; सागर-वर गंभीरा,
सिद्धा सिद्धिं भम हिसंतु (७).

સંવલોચ્યે અરિહંત ચેદ્યાણું કરેમિ કાઉસ્સગ્ગંવંદ-
ણુવત્તિયાચ્યે, પૂચ્યાણુવત્તિયાચ્યે, સક્કારવત્તિયાચ્યે, સમ્મા
ણુવત્તિયાચ્યે, ખેહિલાલવત્તિયાચ્યે, નિરૂવસગ્ગવત્તિ
યાચ્યે, ૨. સદ્ધાચ્યે, મેહાચ્યે, ઘિધચ્યે, ધારણાચ્યે, અ-
ણુપ્પેહાચ્યે, વટ્ટમાણીચ્યે, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં. ૩.

અન્નત્થ ઊસસિચ્યેણું, નીસસિચ્યેણું, ખાસિચ્યેણું,
છીચ્યેણું, જંભાધચ્યેણું, ઉરુચ્યેણું, વાયનિસગ્ગેણું,
ભમલીચ્યે, પિત્તમુચ્છાચ્યે (૧.) સુહુમેહિં અંગસંચાલે-
હિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દ્વિટ્ટિ સંચા-
લેહિં (૨.) એવમાધચ્યેહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અવિ-
રાહિચ્યો, હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો (૩.) જ્ઞવઅરિહંતાણું
ભગવતાણું, નમુક્કારેણું, ન પારેમિ (૪.) તાવ કાયં ઠા-
ણેણું, મોણેણું, ઝાણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ (૫.)

(એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. 'નમો અરિહંતાણું
હી, પારી, ખીલ ધોય કહેવી.

દોય રાતા જિનવર અતિ ભલા,
દોય ધોળા જિનવર ગુણ નીલા;
દોય નીલા દોય શામળ કલા,
સોળે જિન કંચનવર્ણ લલા.

पुङ्गुपरवरदीवरे, धायधसं डे अ न्पुदीवे अ;
 लरहेरवयविदेहे, धम्भाधगिरि नमंसाभि. १.

तमतिभिरपडलविद्धं, -सणुस्स सुरगणुनरिं हभहियस्स
 सीमाधरस्स वंटे, पण्डेडिय-भोहणलस्स. २.

नधजराभरणुसोगपणुसाणुस्स,
 कङ्खाणुपुङ्गुअलविसालसुहावहस्स;
 डे देवहाणुवनरिं हगणुअियस्स,
 धम्भस्स सारमुलणुल करे पमायं ? ३.

सिद्धे लो ! पययो णुभो जणुभये, नंटी सया संजभे,
 देवं नागसुवन्नकिन्नरगणुस्सणुअलावअियये;
 लोगो जत्थ पधट्ठियो जगभियं, तेलुक्कमअ्यासुरं,
 धम्भो वडुडि सासयो विजययो धम्भुत्तरं वडुडि, ४.

सुअस्स लगवयो, करेभि डाडिस्सग्गं, वंहणु-
 वत्तियाये, पूअणुवत्तियाये, सक्कारवत्तियाये,
 सभ्भाणुवत्तियाये, ओहिलालवत्तियाये, निइवसग्ग-
 वत्तियाये. २. सद्धाये, मेहाये, धिधये, धारणुअये,
 अणुअेहाये, वडुभाणुअे ङभि डाडिस्सग्गं. ३.

अन्नत्थ डिससियेणुं, नीससियेणुं, भासियेणुं,
 छीयेणुं, न् लाधयेणुं, डुडुयेणुं, वायनिसग्गेणुं, लभ-
 लीये, पित्तमुअ्याये. १. सुडुभेहिं अंगसंयालेहिं-

સુહુમેહિં ખેલસંચાત્તેહિં, સુહુમેહિં દ્વિટ્સંચાત્તેહિં. ૨.
 એવમાઠએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુ-
 જ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. ૩. જ્જવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું
 નમુક્કારેણું ન પારેમિ. ૪. તાવ કાયં કાણેણું, મોણેણું,
 કાણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ. ૫.

એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી ' નમો અરિહંતાણું '
 કહી ત્રીજી થાય કહેવી.

આગમ તે જિનવર ભાખીઓ,
 ગણધરે તે હૈટે રાખીઓ;
 તેહનો રસ જોણે ચાખીઓ,
 તે હુવો શિવપુર સાખીઓ. ૩.

સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું.

સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું, પારગયાણું પરંપરગયાણું;
 લોઅગ્ગમુવગયાણું, નમો સયા સન્વસિદ્ધાણું. ૧.

જ્જે દેવાણ્ણવિ દેવો, જ્જં દેવા પંજલી નમંસંતિ;
 તં દેવદેવમહિઆં, સિરસા વંદે મહાવીરં. ૨.

ઇક્કો વિ નમુક્કારો, જ્જિણ્ણવરવસહસ્સ વદ્ધમાણ્ણસ્સ;
 સંસારસાગરાઓ, તારેઈ નરં વ નારિં વા. ૩.

ઉજ્જિજંતસેલસિહરે, દ્વિક્કખા નાણું નિસીહિઆ જ્જસ્સ;
 તં ધમ્મચક્કવાદ્દં, અરિટ્ટનેમિં નમંસામિ. ૪.

ચત્તારિ અટ્ટુ હસ દો ય, વંદિત્યા જિણુવરા ચઉવ્વીસં;
પરમટ્ટુનિટ્ટિઅટ્ટા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૫.

વેચાવચ્ચગરાણું, સંતિગરાણું, સમ્મહિટ્ઠિસમા-
હિગરાણું. ૧. કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં,

અન્નત્થ ઊસસિચ્ચેણું, નીસસિચ્ચેણું, ખાસિચ્ચેણું,
છીચ્ચેણું, જંભાઠચ્ચેણું, ઉરુચ્ચેણું, વાયનિસગ્ગેણું,
ભમલીચ્ચે, પિત્તમુચ્ચાચ્ચે (૧.) સુહુમેહિં અંગસંચાલે-
હિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિ સંચા-
લેહિં (૨.) એવમાઠચ્ચેહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અવિ-
રાહિચ્ચો, હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો (૩.) જ્જવચ્ચરિહંતાણું
ભગવંતાણું, નમુક્કારેણું, ન પારેમિ (૪.) તાવ કાયં ઠા-
ણેણું, મોણેણું, આણેણું, અપ્પાણું વોસિરામિ (૫.)

એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી 'નમો ચ્ચરિહંતાણું'
કરી 'નમોઽહંતસિદ્ધાચ્ચાર્યોપાધ્યાય સર્વસાધુભ્યઃ' કહીને ચોથો
થાય કહેવી.

ધરણીધર રાય પદ્માવતી,
પ્રભુ પાર્શ્વતણા ગુણ ગાવતી;
સહુ સંઘના સંકટ ચૂરતી,
નયવિમળના વાંછિત પૂરતી. ૪

(પછી ખેસી ખન્ને ઠીંચણુ જમીન ઉપર સ્થાપી, [યોગમુ-
દ્રાચ્ચે] ખે હાથ જોડી નીચે મુજબ નમુત્થણું ભણવું.)

નમુત્યુણું અરિંહંતાણું, ભગવંતાણું, ૧. આઘ-
 ગરાણું, તિત્યયરાણું, સયંસંબુદ્ધાણું. ૨. પુરિસુત્તમાણું,
 પુરિસસીહાણું, પુરિસવરપુંડરીઆણું, પુરિસવરગંધ-
 હત્થીણું. ૩. લોગુત્તમાણું, લોગનાહાણું, લોગહિ-
 આણું, લોગપઘવાણું, લોગપન્નેઅગરાણું. ૪. અભ-
 યહયાણું ચક્રુહયાણું, મગ્ગહયાણું, સરણુહયાણું,
 ળોહિહયાણું, ૫. ધમ્મહયાણું, ધમ્મદેસયાણું, ધમ્મના-
 યગાણું, ધમ્મસારહીણું, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણું ૬.
 અપ્પિહિયવરનાણુહંસણુધરાણું, વિઅટ્ટજીઉમાણું. ૭.
 જિણાણું જ્ઞવયાણું, તિન્નાણું તારયાણું, બુદ્ધાણું ળોહ-
 યાણું, મુત્તાણું મોઅગાણું. ૮. સંવવ્ત્તણું, સંવવ્હરિસીણું,
 સિવ-મયલ મરૂઅ-મણું ત મરૂપય-મંવાબાહ-મપુણુ-
 રાવિત્તિ સિદ્ધિગઘ નામઘેયં ઠાણું સંપત્તાણું, નમે
 જિણાણું જિઅભયાણું. ૯. જે અ અઘઆ સિદ્ધા, જે
 અ ભવિસ્સંતિ ળાગયે કાલે, સંપઘ અ વટ્ટમાણા સંવે
 તિવિહેણુ વંદામિ. ૧૦.

પછી નીચે મુજબ ચાર ખમાસમણુ દેવાપૂર્વકે ભગવાનાદિ ચારને
 વાંદવા.

ધરૂછામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞઅએ
 નિસીહિઆએ મત્યએણુ વંદામિ 'ભગવાનહં.'
 ધરૂછામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞઅએ
 નિસીહિઆએ મત્યએણુ વંદામિ 'આચાર્યહં.'

ધૃચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ
 નિસીહિઆએ મત્યએણ વંદામિ 'ઉપાધ્યાયહં.'
 ધૃચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ
 નિસીહિઆએ મત્યએણ વંદામિ 'સર્વસાધુહં.'

ધૃચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! દેવસિચ પદિ-
 ક્રમણે ઠાઉં ? ધૃચ્છં.

પછી જમણો હાથ ચરવળા ઉપર અથવા કટાસણા
 ઉપર સ્થાપી.

સંવસ્સ વિ, દેવસિચ, દુચ્ચિચિતિચ, દુખ્ખાસિચ,
 દુચ્ચિટ્ટિચ, મિચ્છામિ દુક્કંડં.

કરેમિ ભંતે ! સામાધયં, સાવજ્જં જ્ઞેગં પરચકુખામિ,
 જ્ઞવ નિયમં પજ્જુવાસામિ, દુવિહં, તિવિહેણં
 મણેણં વાયાએ કાએણં ન કરેમિ ન કારવેમિ તસ્સ ભંતે !
 પદિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ.

ધૃચ્છામિ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં જ્ઞે મે દેવસિચો અધ્યા-
 રો કચ્ચો કાધચ્ચો વાધચ્ચો માણસિચો, ઉસ્સુત્તો, ઉમ્મગો
 અકપ્પો, અકરણિજ્ઞે, દુજ્જાચ્ચો, દુવિચિતિચો,
 અણાચારો, અણિચ્છિચંવો, અસાવગપાઉગ્ગો; નાણે,
 દંસણે, ચરિત્તાચરિતે; સુચ્ચે સામાધચ્ચે; તિણ્ણં ગુત્તી-
 ણં, ચઉણ્ણં કસાયાણં, પંચણ્ણમણુવયાણં, તિણ્ણં

ગુણુવયાણું, ચઉષ્હં સિકૂખાવયાણું; ખારસ વિહસ્સે
સાવગધમ્મસ્સ જં ખંડિયં જં વિરાહિયં; તસ્સ મિ-
ચ્છામિ દુકકડં.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણું, પાયચ્છિત્ત-કરણેણું, વિસોહી-
કરણેણું, વિસક્ષીકરણેણું, પાવાણું કમ્માણું નિગ્ધાયણું
દ્વાયે, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં (૧).

(કહી. અતિચારની આઠ ગાથાનો, અથવા આઠ નવકારને
કાઉસ્સગ્ગ કરવો.) (કાઉસ્સગ્ગમાં ચિંતવવાની આઠ ગાથાઓ
નીચે મુજબ છે.

નાણુમ્મિ હંસણુમ્મિ, અ, ચરણુમ્મિ તવમ્મિ તહ
ય વીરિયમ્મિ; આયરણું આયારો, ધય એસો પંચહ
ભણિઓ (૧). કાલે વિણુયે ખહુમાણે, ઉવહાણે તહ
અનિષ્ઠવણે; વંજણુ-અત્થતદુભયે, અદુવિહો નાણુમા
યારો (૨). નિસ્સંકિય નિક્કંખિય, નિવ્વિતિગિચ્છ
અમૂઠ-હિટ્ટીઅ; ઉવવૂહ-થિરી-કરણે, વચ્છલ્લપ્પભાવણે
અદુ (૩). પણિહાણુ-જ્જેગ-જુત્તો, પંચહિં સમિઠહિ
તીહિં ગુત્તીહિં; એસ ચરિત્તાયારો, અદુ-વિહો હોઠ
નાયવ્વો (૪). ખારસ વિહમ્મિ વિ તવે, સખિંભતર-ખા
હિરે કુસલહિટ્ટુ; અગિલાઠ અણાજીવી, નાયવ્વો સો ત
વાયારો (૫). અણુસણુમ્મણોઅરિયા, વિત્તિસંખેવણું રસ
ચ્ચાઓ, કાયકિલેસો સંલી,ણુયા ય ખજ્જો તવો હોઠ
(૬). પાયચ્છિત્તં વિણુઓ, વેયાવચ્ચં તહેવ સજ્જાઓ

आणुं उस्सग्गो वि अ, अण्णिमंतरयो तवो-होर्ध (७).
अण्णिगूडिय-अल-वीरियो, परक्कमध् ने जहुत्तमाउत्तो,
जुंज्ध अ जहाथामं, नायव्वो वीरियायारो (८).

(' नमो अरिहताणु ' इही, पारी प्रक्य लोगरस्स इहोवो.)

लोगरस्स उज्जनेअगरे, धम्मतिथयरं जिणे; अरिहते
कित्तधस्सिं, अउविसंपि डेवली (१). उसलमज्जियं
अ वंटे, संभवमल्लिणं हणं अ सुमंथं अ; पडिम-प्पहं
सुपासं, जिणं अ अंहप्पहं वंटे (२.) सुवीडिं अ पुप्फ-
हंतं, सीअल सिज्जंस वासुपुज्जं अ; विमलमणु तं-
अ जिणं, धम्मं संतिं अ वंहामि (३.) कुंथुं अरं अ
भद्धिं, वंटे मुणिसुव्वयं नमिज्जिणं अ; वंहामि रिट्टुने-
मिं, पासं तह वद्धमाणं अ (४). एवं मये अलिथुयां,
विहुयरयमला पहिणुजरमरणा; अउविसंपि जिणुवरा-
तिथयरा मे पसीयंतु (५). कित्तिथ वंहिय भडिआ,
अ ये लोगरस्स उत्तमा सिद्धा; आग्ग-ओहिदाल्ल,
समाहिवरमुत्तमं हिंतु (६). अंटेसु निम्भलथरा,
आध्वंसेसु अहियं पयासयरा; सागर-वर गंलीरा,
सिद्धा सिद्धिं मम हिसंतु (७).

(पञ्ची त्रीज्ज आवश्यकनी सुहुपत्ति [५० ओलथी]
पडिसेहुवी अने वांइणं ये देवां.)

દુઃશામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જન્યે નિસી
 હિઆએ ? (૧). અણુજણહ, મે મિઉગ્ગહં (૨). નિ
 સીહિ. “ અ....હો, કા... યં કા....ય, સંકાસં, ” ખમ
 ણિજ્જને, મે કિલામો અપ્પકિલંતાણું, ખહુસુભેણુ મે
 દિવસો વઠકંતો ? (૩). જત્તા મે ? (૪). જ....વ....ણિ
 જ્જં ચ મે ? (૫). ખામેમિ, ખમાસમણો ! દેવસિઅ
 વઠકમ્મં (૬). આવસ્સિયાએ પડિક્કમામિ, ખમાસમણાં
 દેવસિઆએ, આસાયણાએ, તિત્તિસન્નયરાએ જં કિંચિ
 મિચ્છાએ, મણુદુક્કડાએ વચ્છુદુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ
 કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ; સંવકાલિઆએ
 સંવમિચ્છોવયારાએ, સંવધમ્માઠકમણાએ, આસા
 યણાએ, જે મે અઠચારો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો
 પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ

બીજી વારના વાંદણાં

દુઃશામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જન્યે
 નિસીહિઆએ ? ૧. અણુજણહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસી
 હિ, ‘ અ....હો, કાયં, કાય....સંકાસં, ’ ખમણિજ્જને મે
 કિલામો, અપ્પકિલંતાણું ખહુસુભેણુમે દિવસો વઠ
 કંતો ? ૩. જત્તા મે ! ૪. જવણિજ્જં ચ મે ? ૫
 ખામેમિ ખમાસમણો ! દેવસિઅં વઠકમ્મં ૬
 પડિક્કમામિ ખમાસમણાણું, દેવસિઆએ, આસા
 યણાએ, તિત્તિસન્નાયરાએ, જં કિંચિ મિચ્છાએ

મણદુક્કડાયે, વયદુક્કડાયે, કાયદુક્કડાયે, કોહાયે,
માણાયે, માયાયે, લોભાયે, સંવકાલિઆયે, સંવ-
મિચ્છોવયારાયે, સંવધમ્માઈક્રમણાયે, આસાયણાયે,
જે મે અધ્યારો કયો, તસ્સ ખમાસમણો ! પડિક્રમા-
મિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ. ૭.

“ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! દેવસિચ્ચં આ-
લોહિં ? ઇચ્છં, ” આલોચ્ચેમિ, જે મે દેવસિચ્ચો, અધ-
યારો કયો, કાઈચ્ચો, વાઈચ્ચો, માણુસિચ્ચો, ઉસ્સુત્તો
ઉમ્મગ્ગો અકપ્પો, અકરણિન્ને, દુન્નઝાચ્ચો, દુન્નિચ્ચિ-
તિચ્ચો, અણાયારો, અણિચ્ચિચ્ચવ્વો, અસાવગ-પાઉગ્ગો,
નાણે, હંસણે, ચરિતાચરિત્તે, સુચ્ચે, સામાઈચ્ચે, તિણ્ણહં
ગુત્તીણું, ચઉણ્ણહં કસાયાણું, પંચણ્ણમણુ-વ્વયાણું,
તિણ્ણહં ગુણુવ્વયાણું, ચઉણ્ણહં સિક્ખાવયાણું, ખારસ
વિહસ્સ સાવગધમ્મસ્સ, જં ખંડિચ્ચં જં વિરાહિચ્ચં,
તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

[સાત લાખ]

સાત લાખ પૃથ્વીકાય, સાત લાખ અપ્પકાય, સાત લાખ
તેઉકાય, સાત લાખ વાઉકાય, હશ લાખ પ્રત્યેકવનસ્પ-
તિકાય, ચઉહ લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય; જે
લાખ જેઈંદ્રિય, જે લાખ તેઈંદ્રિય, જે લાખ ચઉરિંદ્રિય;
ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ નારકી, ચાર લાખ તિ-

યંચ પંચેન્દ્રિય; ચૌદ લાખ મનુષ્ય; એવંકારે ચોરાશી લાખ જીવા-યોનિમાંહિ મહારે જીવે જે કોઈ જીવ હણ્યો હોય, હણ્યાવ્યો હોય, હણતાં પ્રત્યે અનુમોદો હોય, તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં.

(અઢાર પાપસ્થાનક)

પહેલે પ્રાણાતિપાત, બીજે મૃષાવાદ, ત્રીજે અદ-તાદાન, ચોથે મૈથુન, પાંચમે પરિગ્રહ; છઠ્ઠે ક્રોધ, સાતમે માન, આડમે માયા, નવમે લોભ, દશમે રાગ, અગ્યારમે દ્વેષ; બારમે કલહ, તેરમે અભ્યાખ્યાન, ચૌદમે વૈશુન્ય, પન્નરમે રતિ-અરતિ, સોલમે પર-પરિવાદ, સત્તરમે માયા-મૃષા-વાદ, અઢારમે મિથ્યાત્વ-શલ્ય. એ અઢાર પાપસ્થાનકમાંહિ મહારે જીવે, જે કોઈ પાપ સેવ્યું હોય, સેવરાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુમોદું હોય, તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં.

સવ્વસ્સ વિ દેવસિચ્ચ, દુચ્ચિચ્ચિચ્ચ, દુખ્લાસિચ્ચ, દુચ્ચિચ્ચિચ્ચ, ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ? ‘ઇચ્છ’ તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

(પછી વીરાસને એસી અથવા ન આવડે તો, જમણો પગ [ઢીંચણ] ઉભો રાખી ત્રીચે પ્રમાણે ‘નવકાર-કરેમિ ભંતે-ઇચ્છા-મિ પડિક્કમિઉં.’ એ ત્રણ સૂત્ર કહેવા પૂર્વક ‘વંહિતુ’ કહેવું.)

નમો અરિહંતાણું (૧). નમો સિદ્ધાણું (૨) નમો આ-
યરિયાણું (૩). નમો ઉવજ્જાયાણું (૪). નમો લોચ્ચે
સંવસાહુણું (૫). એસો પંચ નમુક્કારો (૬). સંવ-પાવ
પ્પણાસણો (૭). મંગલાણું ચ સંવેસિં (૮). પઠમં
હવઠ મંગલં (૯),

કરેમિ ભંતે ! સામાઠચિં, સાવજ્જં જ્જેગં પચ્ચક્ખામિ,
જ્જવ નિયમં પજ્જુવાસામિ, દુવિહં, તિવિહેણું મણેણું.
વાયાચ્ચે, કાચ્ચેણું ન કરેમિ, કારવેમિ; તસ્સ ભંતે !
પરિક્કમામિ, નિંહામિ, ગરિહામિ; અપ્પાણું વોસિરામિ.

ઈચ્છામિ પરિક્કમિઉં જ્જે મે દેવસિચ્ચો અઠઆરો
કચ્ચો, કાઠચ્ચો, વાઠચ્ચો, માણસિચ્ચો, ઉસ્સુત્તો, ઉમ્મગ્ગો,
અકપ્પો, અકરણિજ્જ્જે; દુજ્જાચ્ચો, દુવ્વિચિંતિચ્ચો;
અણાચારો, અણિચ્ચિચ્ચવો, અસાવગ-પાઉગ્ગો; નાણે,
હંસણે, ચરિત્તા-ચરિત્તે; સુચ્ચે, સામાઠચ્ચે; તિણ્ણં ગુત્તી-
ણું, ચઉણ્ણં કસાયાણું, પંચણ્ણમણુ-વયાણું, તિણ્ણં
ગુણુવયાણું, ચઉણ્ણં સિક્ખાવયાણું; આરસવિહસ્સ
સાવગધમ્મસ્સ, જ્જં ખંડિચ્ચં જ્જં વિરાહિચ્ચં, તસ્સ
મિચ્છામિ દુક્કડં.

વંદિતા સૂત્ર.

વંદિત્તુ સંવસિદ્ધે, ધમ્માયરિચ્ચે ચ સંવસાહુ ચ;
ઈચ્છામિ પરિક્કમિઉં, સાવગધમ્માઠ આરસ્સ. ૧.

જ્ઞે મે વયાધ્યારો, નાણે તહ દ્વંસણે ચરિત્તે અ;
 સુહુમો અ બાયરો વા, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ. ૨.
 દુવિહે પરિગ્ગહમિ, સાવજ્જે બહુવિહે અ આરંભે;
 કારાવણે અ કરણે, પડિક્કમે દેસિઅં સંવં. ૩.
 જ્ઞં બદ્ધમિંદિએહિં, ચઉહિં કસાએહિં અપ્પસત્થેહિં;
 રાગેણુ વ દોસેણુ વ, તં નિદે તં ચ ગરિહામિ. ૪.
 આગમણે નિગ્ગમણે ડાણે ચંકમણે આણાભોગે;
 અભિઓગે અ નિઓગે, પડિક્કમે દેસિઅં સંવં. ૫.
 સંકા કંખવિગિચ્છા, પસંસ તહ સંથવો કુલિંગીસુ;
 સમ્મત્તસ્સધચ્ચારે, પડિક્કમે દેસિઅં સંવં. ૬.
 છક્કાય સમારંભે, પયણે અ પયાવણે અ જ્ઞે દોસા;
 અત્તદ્દા ય પરદ્દા, ઉભયદ્દા ચેવ તં નિંદે. ૭.
 પંચણ્હમણુવયાણું, ગુણુવયાણું ચ તિણ્હમધચ્ચારે;
 સિક્ખાણું ચ ચઉણ્હં, પડિક્કમે દેસિઅં સંવં. ૮.
 પઠમે અણુવયંમિ, થુલગપાણાધવાયવિરધ્ધઓ;
 આયરિઅમપ્પસત્થે, ઇત્થિ પમાયપ્પસંગેણું. ૯.
 વહબંધછવિચ્છેએ, અધભારે ભત્તપાણુવુચ્છેએ;
 પઠમવયસ્સધચ્ચારે, પડિક્કમે દેસિઅં સંવં. ૧૦.
 ખીએ અણુવયંમિ, પરિથૂલગઅલિયવયણુવિરધ્ધઓ,
 આયરિઅમપ્પસત્થે, ઇત્થિ પમાયપ્પસંગેણું ૧૧.

સહસ્સા રહસ્સ દારે, મોસુવચ્ચેસે ચ કૂલેહે ચ;
બીયવચ્ચસધચ્ચારે, પડિક્કમે દેસિચ્ચં સંવં. ૧૨.

તધચ્ચે ચણુવચ્ચંમિ થૂલગપરહવ્વહરણુવિરધચ્ચો;
આચરિચ્ચમપ્પસત્થે, ઇત્થ પમાયપ્પસંગેણું. ૧૩.

તેનાહડપ્પચ્ચોગે, તપ્પડિરૂવે વિરૂદ્ધગમણે ચ;
કુલ્લ કુલ્લમાણે, પડિક્કમે દેસિચ્ચં સંવં. ૧૪.

ચઉત્થે ચણુવચ્ચંમિ, નિચ્ચં પરદારગમણુવિરધચ્ચો;
આચરિચ્ચમપ્પસત્થે, ઇત્થ પમાયપ્પસંગેણું. ૧૫.

અપરિગ્ગહિચ્ચા ઇત્તર, અણુંગવીવાહતિવ્વચ્ચણુરાગે;
ચઉત્થવચ્ચસધચ્ચારે, પડિક્કમે દેસિચ્ચં સંવં. ૧૬.

ઇત્તો ચણુવચ્ચે પંચમંમિ, આચરિચ્ચમપ્પસત્થંમિ;
પરિમાણુ પરિચ્ચેચ્ચે, ઇત્થપમાયપ્પસંગેણું. ૧૭.

ધણુધન્નપિત્તવત્થુ, રૂપ્પસુવન્ને ચ કુવિચ્ચપરિમાણે;
દુપ્પચ્ચે ચઉપ્પચંમિ ચ, પાડિક્કમે દેસિચ્ચં સંવં. ૧૮.

ગમણુસ્સ ઉ પરિમાણે, દ્વિસાસુ ઉડ્ડં અહે ચ તિરિચ્ચં ચ;
વુડ્ડી સધચ્ચંતરદ્ધા, પઠમંમિ ગુણુવચ્ચે નિંદે. ૧૯.

મજ્જન્નિમિ ચ મંસન્નિમિ ચ, પુપ્ફે ચ ફ્લે ચ

ગંધમલ્લે ચ;

ઉવભોગપરિભોગે, બીયન્નિમિ ગુણુવચ્ચે નિંદે. ૨૦

સચ્ચિત્તે પડિબદ્ધે, અષોલિદ્ધુપ્પોલિચ્ચં ચ આહારે;

તુચ્છોસહિભક્ષણયા, પડિક્કમે દેસિચ્ચં સંવં. ૨૧.
 ઇંગાલીવણુસાડી, -ભાડીફેડી સુવજ્જચ્ચે કમ્મં;
 વાણિજ્જં ચેવ દંતલક્ષ્ણરસકેસવિસવિસયં. ૨૨.
 એવં પુ જંતપિલ્લણુ, -કમ્મં નિલ્લંછણું ચ દવદાણું;
 સરહહતત્તાયસોસં, ચસઠપોસં ચ વજ્જિજ્જન્ન. ૨૩.
 સત્થગ્ગિમુસલ્લજંતગ-તગ-તણુકટ્ટે મંતમૂલભેસજ્જે;
 દિન્ને દવાવિચ્ચે વા, પડિક્કમે દેસિચ્ચં સંવં. ૨૪.
 ન્હાણુવ્વકુણુવન્નગ-વિલેવણે સદ્દેવરસગંધે;
 વત્થાસણુ આભરણે, પડિક્કમે દેસિચ્ચં સંવં. ૨૫.
 કંદપ્પે કુકુઠચ્ચે, મોહરિ અહિગરણુ ભોગચ્ચરિત્તે;
 દંડમ્મિ અણુટ્ટાચ્ચે, તઠચ્ચમ્મિ ગુણુવ્વચ્ચે નિંદે. ૨૬.
 તિવિહે દુપ્પણિહાચ્ચે, અણુવટ્ટાણે તહા સઠવિહૂણે;
 સામાઠચ્ચ વિતહકચ્ચે, પઠમે સિક્ખાવચ્ચે નિંદે. ૨૭.
 આણુવણે પેસવણે, સદ્દે રૂવે ચ પુગ્ગલક્ષ્ણેવે;
 દેસાવગાસિચ્ચમ્મી, ખીચ્ચે સિક્ખાવચ્ચે નિંદે. ૨૮.
 સંઠારચ્ચારવિહી-પમાય તહ ચેવ ભોયણાભોચ્ચે;
 પોસહવિહિવિવરીચ્ચે, તઠચ્ચે સિક્ખાવચ્ચે નિંદે. ૨૯.
 સચ્ચિત્તે નિક્ખવણે, પિહિણે વવચ્ચેસ મચ્છરે ચેવ;
 કાલાઠક્કમદાણે, ચઉત્થે સિક્ખાવચ્ચે નિંદે. ૩૦
 સુહિચ્ચેસુ ચ દુહિચ્ચેસુ ચ, જ્ઞ મે અસંજચ્ચેસુ

અણુકંપા;

રાગેણ વ દોસેણ વ, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ. ૩૧.

સાહસુ સંવિભાગો, ન કચ્ચો તવ ચરણકરણજુત્તેસુ.

સંતે કાસુચ્ચદાણે, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ. ૩૨.

ધહલોચ્ચે પરલોચ્ચે, જીવિચ્ચમરણે ચ આસંસપચ્ચોગે;

પંચવિહો અધચ્ચારો, મા મજ્જં હુજ્જ મરણુંતે. ૩૩.

કાચ્ચેણું કાધચ્ચસ્સ, પડિક્કમે વાધચ્ચસ્સ વાયાચ્ચે;

મણસા માણસિચ્ચસ્સ, સંવસ્સ વયાધચ્ચારસ્સ. ૩૪.

વંહણુ-વચ-સિક્ખાગા-રવેસુ, સણણા-કસાય-દંડેસુ;

ગુત્તીસુ ચ સમિધસુ ચ, જે અધચ્ચારો ચ તં નિંદે. ૩૫.

સમ્મદિટ્ઠી જીવો, જધવિ હુ પાવં સમાચરધ કિંચિ;

અપ્પો સિં હોઈ અથો, જેણ ન નિદ્ધંધસં કુણ્ણ. ૩૬.

તં પિ હુ સપડિક્કમણું, સપ્પરિચ્ચાવં સઉત્તરગુણું ચ;

જહા વિસં કુટ્ટગયં, મંતમૂલવિસારયા;

વિજ્જન્ત હણ્ણતિ મંતેહિં, તો તં હવધ નિવ્વિસં. ૩૮

એવં અટ્ટવિહં કમ્મં, રાગદોસસમન્નિજ્જચ્ચં;

આલોચ્ચંતો ચ નિંદંતો, ખિપ્પં હણ્ણઈ સુસાવચ્ચો. ૩૯

ક્યપાવો વિ મણુસ્સો, આલોધચ્ચિ નિંદિચ્ચ ગુરસગાસે;

હોઈ અધરેગ લહુચ્ચો, ચોહરિચ્ચ ભરૂવ ભારવહો; ૪૦

અવસ્સચ્ચેણુ એચ્ચેણુ, સાવચ્ચો જધવિ બહુરચ્ચો હોઈ;

દુક્ખાણુમંતકિરિચ્ચં, કાહી અચ્ચિરેણુ કાલેણુ. ૪૧.

આલોચણા બહુવિહા, નય સંભરિયા પડિક્રમણકલે,
મૂલગુણઉત્તરગુણે, તં નિદે તં ચ ગરિહામિ. ૪૨.

પછી ઊભા થઈને અથવા જમણા પગ નીચા રાખી
નીચેની આઠ ગાથા બોલવી.

તસ્સ ધમ્મસ્સ કેવલિપન્નત્તસ્સ, અપ્પમુટ્ટિઓમિ
આરાહણાયે, વિરઓમિ વિરાહણાયે, તિવિહણ પડિ
ક્રંતો, વંદામિ જિણે ચઉવ્વીસં. ૪૩.

જવંતિ ચેઘઆઈં, ઉદ્દુ અ અહે અ તિરિચલોચે અ;
સંવાઈં તાઈં વંદે, ઈહિ સંતો તત્થ સંતાઈં. ૪૪.

જવંત કેવિ સાહૂ, ભરહેરવયમહાવિદેહે અ;
સંવેસિં તેસિં પણઓ, તિવિહણ તિહંડવિરયાણું. ૪૫.

ચિરસંચિયપાવપણાસણીઈ, ભવસયસહસ્સમહણીઓ;
ચઉવ્વીસ જિણુ વિણિગ્ગય કહાઈં, વોલંતુ મે દિચહા. ૪૬.

મમ મંગલમરિહંતા, સિદ્ધા સાહૂ સુચ્યં ચ ધમ્મો અ;
પડિસિદ્ધાણું કરણે, કિચ્ચાણુમકરણે પડિક્રમણું;

સમ્મહિટ્ટી દેવા, હિંતુ સમાહિં ચ બોહિં ચ ૪૭.

અસદ્દહણે અ તહા, વિવરીઅપરવણાઓ અ. ૪૮.

ખામેમિ સંવજ્જવે, સંવે જ્જવા ખમંતુ મે;

મિત્તી મે સંવભૂઓસુ, વરં મજ્જ ન કેણુઈ. ૪૯.

એવમહં આલોચચ, નિંદિચગરહિચ દુગંછિચ્યં સમ્મ
તિવિહણ પડિક્રંતો, વંદામિ જિણે ચઉવ્વીસં. ૫૦.

ધ્વજામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્યે નિસી-
હિઆએ ? (૧). અણુજ્ઞણહ, મે મિઉગ્ગહં (૨). નિ-
સીહિ, “ અ....હો, કા... યં કા...ય, સંકાસં, ” ખમ-
ણિજ્ઞજ્યે, મે કિલામો અપ્પકિલંતાણું, ખહુસુભેણુ મે
દિવસો વઠકંતો ? (૩). જત્તા મે ? (૪). જ....વ....ણિ-
જ્ઞજ્યે ય મે ? (૫). ખામેમિ, ખમાસમણો ! દેવસિચ્ચં
વઠકંમ્મં (૬). આવસ્સિયાએ પડિક્કમામિ, ખમાસમણાણું
દેવસિચ્ચાએ, આસાયણાએ, તિત્તિસન્નયરાએ જં કિંચિ
મિચ્છાએ, મણુદુક્કડાએ વચ્છુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ
કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ; સંવકાલિચ્ચાએ,
સંવમિચ્છોવયારાએ, સંવધમ્માઠકિમણાએ, આસા-
યણાએ, જે મે અધચ્ચારો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો,
પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ.

બીજી વારના વાંદણું

ધ્વજામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્યે
નિસીહિઆએ ? ૧. અણુજ્ઞણહ મે મિઉગ્ગહં ! ૨. નિસી-
હિ, ‘અ....હો, કાયં, કાય....સંકાસં,’ ખમણિજ્ઞજ્યે મે !
કિલામો, અપ્પકિલંતાણું ખહુસુભેણુમે દિવસો વઠ-
કંતો ? ૩. જત્તા મે ! ૪. જવણિજ્ઞજ્યે ય મે ? ૫.
ખામેમિ ખમાસમણો ! દેવસિચ્ચં વઠકંમ્મં ૬.
પડિક્કમામિ ખમાસમણાણું, દેવસિચ્ચાએ, આસા-
યણાએ, તિત્તિસન્નાયરાએ, જં કિંચિ મિચ્છાએ;

મણદુક્કડાએ, વયદુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ, કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ, સંવકાલિઆએ, સંવ-
મિચ્છોવયારાએ, સંવધમ્માઇક્કમણાએ, આસાયણાએ,
જે મે અધ્યારો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો ! પડિક્કમા-
મિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ. ૭.

(હવે અવગ્રહમાં રહી ગુરુઆમણાં કરવા તે આ પ્રમાણે)

ધચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્? અપ્પભુટ્ટિચ્ચોમિ અ-
ખિભંતર દેવસિચ્ચં ખામેઉં? ‘ધચ્છ’ ખામેમિ દેવસિચ્ચં
કહી ચરવલા યા ક્યાસણા ઉપર હાથ સ્થાપા, નીચે પ્રમાણે
બોલવું:-

જં કિંચિ અપત્તિચ્ચં, પરપત્તિચ્ચં, ભત્તે, પાણે, વિ-
ણુએ, વેયાવચ્ચે, આલાવે, સંલાવે, ઉચ્ચાસણે, સમા-
સણે, અંતરભાસાએ, ઉવરિભાસાએ, જં કિંચિ મજ્જ
વિણુય-પરિહીણું સુહુમં વા આયરં વા, તુખ્ખે જાણહ,
અહં ન જાણામિ, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

પછી નીચે પ્રમાણે ઐ વાંદણાં દેવાં.

ધચ્છામિ ખમાસમણો ! વંહિઉં જાવણિજ્જન્યે નિસી-
હિઆએ ? (૧). અણુજાણહ, મે મિઉગ્ગહં (૨). નિ-
સીહિ, “ અ....હો, કા... યં કા....ય, સંકાસં, ” ખમ-
ણિજ્જને, મે કિલામે અપ્પકિલંતાણું, ખહુસુભેણ મે
દિવસો વધકંતો ? (૩). જત્તા મે ? (૪). જ....વ....ણિ-
જ્જં ચ મે ? (૫). ખામેમિ, ખમાસમણો ! દેવસિચ્ચં

વઠક્રમ્મં(૬).આવસ્તિસયાએ પરિક્રમામિ, ખમાસમણાણું
દેવસિઆએ, આસાયણાએ, તિત્તિસન્નયરાએ જં કિંચિ
મિચ્છાએ, મણદુક્કડાએ વયદુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ
કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ; સંવકાલિઆએ,
સંવમિચ્છોવયારાએ, સંવધમ્માઈક્રમણાએ, આસા-
યણાએ, જે મે અઈઆરો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો,
પરિક્રમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ.

બીજી વારના વાંદણાં

ધચ્છામિ ખમાસમણો ! વંહિઉં જવણિજ્જને
નિસીહિઆએ ? ૧. અણુજણહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસી-
હિ, 'અ....હો, કાયં, કાય....સંકાસં,' ખમણિજ્જને મે !
કિલામો, અપ્પકિલંતાણું ખહુસુભેણુમે દિવસો વઠ-
ક્રંતો ? ૩. જત્તા મે ! ૪. જવણિજ્જં ચ મે ? ૫.
ખામેમિ ખમાસમણો ! દેવસિચં વઠક્રમ્મં ૬.
પરિક્રમામિ ખમાસમણાણું, દેવસિઆએ, આસા-
યણાએ, તિત્તિસન્નાયરાએ, જં કિંચિ મિચ્છાએ,
મણદુક્કડાએ વયદુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ કોહાએ, મા-
ણાએ, માયાએ, લોભાએ, સંવકાલિઆએ, સંવમિ-
ચ્છોવયારાએ, સંવધમ્માઈક્રમણાએ, આસા-યણાએ;
જે મે અઈઆરો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો, પરિક્ર-
મામિ નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ.

પછી અવગ્રહની બહાર નીકળીને-ઉભા થઈ હાથ જોડીને
'આયરિય-ઉવજ્જાએ' નીચે પ્રમાણે કહેવું—

આયરિય-ઉવજ્જાએ, સીસે સાહમ્મિએ કુલગણે અ;
જે મે કેઈ કસાયા, સંવે તિવિહણે ખામેમિ (૧)

સંવસ્સ સમણસંધસ્સ, ભગવયો અંજલિં કરિઅ સીસે;
સંવં ખમાવઠ્ઠા, ખામેમિ સંવસ્સ અહયંપિ (૨)

સંવસ્સ જીવરાસિસ્સ, ભાવયો ધમ્મનિહિઅનિઅચિત્તે
સંવં ખમાવઠ્ઠા, ખમામિ સંવસ્સ અહયં પિ (૩)

કરેમિ ભંતે ! સામાઠ્ઠિયં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચક્ખામિ,
જીવ નિયમં પજ્જુવાસામિ, દુવિહં, તિવિહણં મણેણં.
વાયાએ, કાએણં ન કરેમિ, કારવેમિ; તસ્સ ભંતે !
પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ; અપ્પાણં વોસિરામિ.

ધમ્મજામિ ડામિ કાઉસ્સગ્ગં, જે મે દેવસિએ અ-
ધયારો કએ, કાઠએ, વાઠએ, માણસિએ; ઉસુત્તો,
ઉમ્મગ્ગો; અકપ્પો, અકરણિજ્જએ; દુજ્જાએ, દુવિ-
ચિંતિએ; અણાયારો, અણિચ્છિઅવ્વો, અસાવગ પા-
ઉગ્ગો; નાણે, દંસણે, ચરિત્તાચરિત્તે; સુએ, સામાઠ્ઠએ;
તિણ્હં ગુત્તીણં, ચઉણ્હં કસાયાણં, પંચણ્હમણુવ-
યાણં, તિણ્હં ગુણવયાણં, ચઉણ્હં સિક્ખાવયાણં;
ખારસવિહસ્સ સાવગધમ્મસ્સ, જં ખંડિઅં જં વિરા-
હિઅં; તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કં.

तस्स उत्तरीकरणेषुं, पायच्छित्तकरणेषुं, विसोहि-
करणेषुं, विसङ्गीकरणेषुं, पावाणुं कम्भाणुं निग्घायणु-
दाये, डाभि काउस्सग्गं.

अन्नत्थ उंससियेणुं; निससियेणुं, आसियेणुं,
छीयेणुं, ञंलाधयेणुं, उड्डुयेणुं, वायनिसग्गेणुं,
लमलीये, पित्तमुच्छये (१) सुडुमेहिं अंगसंयात्तेहिं
सुडुमेहिं जेतसंयात्तेहिं, सुडुमेहिं द्विट्ठिसंयात्तेहिं (२)
येवमाधयेहिं, आगारेहिं, अलग्गो अविराहिये,
डुण्ण मे काउस्सग्गो (३) ञवअरिहंताणुं लगवंताणुं
नमुक्कारेणुं, न पारेभि (४) ताव कायं डाणेषुं, भाणेषुं,
आणेषुं अप्पाणुं वासिरामि (५).

(य)द्वेषु निम्भलयरा सुधी ये लोगस्सतो अथवा आह नवकार
तो काउस्सग्ग करेवो; पछी 'नमे अरिहंताणुं अट्ठुं भोली
पारवो. पछी

लोगस्स उण्णेअगरे, धम्मतित्थयरे ञ्णेषुं; अरि-
हते कित्तधस्सं, यउंसपि डेवली (१) उंसलमण्णियं
य वंटे, संभवमण्णियं हणुं य सुमर्धं य; पउमप्यहं
सुपासं ञ्णियं य अहंप्यहं वंटे (२). सुविहिं य पुण्ह-
हंतं, सीअलसिण्णंस वासुपुण्णं य; विमलमणुंतं
य ञ्णियं धम्मं संतिं य वंहाभि (३). कुंथुं अरं य
भक्षिं, वंटे मुखिसुवयं नभिण्णियं य; वंहाभि रिट्ठु-
नेभिं, पासं तह वद्धमाणुं य (४). येवं भये अलि-

થુઆ, વિહુયરયમલા પહીણુજરમરણા; ચઉસંપિ
જિણુવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ, (૫) કિત્તિય વંદિ
મહિયા, જ એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા; આરૂગ્ગખોહિ
લાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ (૬). ચંદેસુ નિમ્મલયરા
આધચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા; સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધ
સિદ્ધિં મમ દિસંતુ (૭).

સંવ લોએ અરિહંતચેઠ્યાણું, કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ
વંદણુવત્તિયાએ, પુઆણુવત્તિયાએ, સમ્માણુવત્તિયાએ
ખોહિલાભવત્તિયાએ, નિરૂવસગ્ગવત્તિયાએ, સદ્ધાએ
મેહાએ, ધિઠએ, ધારણાએ; અણુપ્પેહાએ, વઠ્ઠમાણીએ
ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અનત્થ ઉસસિએણું; નિસસિએણું, ખાસિએણું
છીએણું, જંભાધએણું, ઉડ્ડુએણું, વાયનિસગ્ગેણું
ભમલીએ, પિત્તમુચ્છાએ (૧) સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિ
સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિ, સુહુમેહિં દ્વિટ્ઠિસંચાલેહિં (૨)
એવમાધએહિં, આગારેહિં, અભગ્ગો અવિરાહિએ
હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો (૩) જ્ઞવઅરિહંતાણું ભગવંતાણ
નમુક્કારેણું, ન પારેમિ (૪) તાવ કાયં ઠાણેણું, મોણેણું
ઠાણેણું અપ્પાણું વોસિરામિ (૫)

(ચંદેસુ નિમ્મલયરા સુધીએક લોગસ્સનો અથવા ચાર નવક
નો કાઉસ્સગ્ગ કરવો, પછી 'નમો અરિહંતાણું એટલું' ખોહ
પારવો. પછી

પુકખરવરદીવડે, ધાયધસંડે અ જંબુદીવે અ; ભર-
 હેરવયવિદેહે, ધમ્માધગરે નમંસામિ (૧) તમ તિમિર-
 પડલવિદ્ધં, સણુસ્સ સુરગણુનરિંદમહિઅસ્સ; સીમા-
 ધરસ્સ વંદે, પંકેડિઅમોહજ્જલસ્સ, (૨) જ્ઞધજ્જરામર-
 ણુસોગપણાસણુસ્સ, કહ્લાણુપુકખલવિસાલસુહાવહસ્સ,
 કો દેવદાણુવનરિંદગણુચ્ચિઅસ્સ; ધમ્મસ્સ સારમુવલ-
 ખ્ખ કરે પમાય? (૩) સિદ્ધે ભો! પયઓ ણુમોજ્જિણુમ-
 ઁ નંદીસયા સંજમે, દેવંનાગસુવન્નકિન્નરગણુસ્સભૂઅ-
 ભાવચ્ચિઅ, લોગો જ્જથ પધદ્ધિઓ જ્જમિણું તેલુક્ક-
 મચ્ચાસુરં, ધમ્મો વડ્ડિ સાસઓ વિજ્જયઓ ધમ્મુત્તરં
 વંદિ (૪) સુઅસ્સ ભગવઓ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં, વંદણુ-
 વત્તિયાઓ, પૂઅણુવત્તિયાઓ, સક્કારવત્તિયાઓ, સમ્મા-
 ણુવત્તિયાઓ, ખેહિલાભવત્તિયાઓ નિરૂવસગ્ગવત્તિયાઓ,
 (૨) સદ્ધાઓ, મેહાઓ, ધિધઓ, ધારણાઓ, અણુપ્પેહા-
 ઁ, વડ્ડમાણીઓ; કામિ કાઉસ્સગ્ગં. (૩)

અન્નથ ઊસસિઓણું, નિસસિઓણું, ખાસિઓણું,
 છીઓણું, જંભાધઓણું; ઉડ્ડુઓણું, વાયનિસ્સગ્ગોણું,
 ભમલીઓ, પિત્તમુચ્છાઓ (૧) સુહુમેહિં અંગ-
 સંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં સુમેહિં દ્વિટ્ટી-
 સંચાલેહિં, (૨) એવમાધઓહિં, આગારેહિં, અભગ્ગો
 અવિરાહિઓ, હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો (૩) જ્ઞવ-

અરિહંતાણું ભગવંતાણું, નમુક્કારેણું, ન પારેમિ (૪)
તાવ કાયં, ઠાણેણું મોણેણું, આણેણું અપ્યાણું વોસિરામિ

(એક લોગસ્સ ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધી અથવા ચાર નવ
કારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી 'નમો અરિહંતાણું' કહી પારવો.

સિદ્ધાણું પુદ્ધાણું, પારગયાણું પરંપરગયાણું;
લોઅગ્ગમુવગયાણું નમો સયાસંવસિદ્ધાણું. (૧)

જે દેવાણુ વિ દેવો, જં દેવા પંજલી નમંસંતિ;
તં દેવદેવમહિઅં, સિરિસા વંદે મહાવીરં (૨)

ઇક્કો વિ નમુક્કારો, જિણુવરવસહસ્સ વદ્ધમાણુસ્સ;
સંસારસાગરાઅો, તારેઈ નરં વ નારિં વા (૩)

ઉન્નિજંતસેલસિહરે, દ્વિદ્ધા નાણું નિસીહિઆ જસ્સ;
તં ધમ્મચક્કવદ્ધિં, અરિદ્ધનેમિં નમંસામિ (૪)

અત્તારિ અદ્ધુ હસ દોય, વંદિયા જિણુવરા અઉંવીસં;
પરમદુનિદ્ધિઅદ્ધા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ (૫)

'સુઅદેવયાઅે કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં.'

અન્નત્થ ઊસસિઅેણું, નિસસિઅેણું, ખાસિઅેણું,
છીઅેણું, જંભાઇઅેણું; ઉદ્ધુઅેણું, વાયનિસ્સગ્ગેણું,
ભમલીઅે, પિત્તમુઅ્છાઅે (૧) સુહુમેહિ અંગ-
સંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં સુમેહિં દ્વિટ્ઠી-
સંચાલેહિં, (૨) એવમાઇઅેહિં, આગારેહિં, અભગ્ગો
અવિરાહિઅો, હુન્ન મે કાઉસ્સગ્ગો (૩) જવ-

अरिहंताणुं भगवंताणुं, नमुक्कारेणुं, न पारेभि (४)
ताव कायं, डाणुणुं भोगेणुं, आणुणुं अप्पाणुं वासिरामि.

(अेक नवकारेणो काउस्सग्ग करी) 'नमो अरिहंताणुं' कही
पारी, नमोऽहंतासिद्धाचार्योपाध्याय सर्व साधुभ्यः ' कही. पुइये
'सुअदेवया'नी थाय अडेवी. अने स्त्रीअे ' कमलहल 'नी थाय
अडेवी.

पुइपोअे भोलवानी श्रुतदेवतानी स्तुति.

सुअदेवया भगवध, नाणावरणीय कम्मसंधायं;
नेसिं भवेउ सययं, जेसिं सुअसायरे भत्ती. १.

स्त्रीअे भोलवानी कमलहलनी स्तुति.

कमलहलविपुलनयना, कमलभुभी कमलगर्भ समगौरी,
कमले स्थिता भगवती, हहाणु श्रुतदेवता सिद्धिभू।१।

पित्तादेवयाअे करेभि काउस्सग्गं.

अन्नत्थ उससिअेणुं; निससिअेणुं, आसिअेणुं,
धीअेणुं, जंभाधअेणुं, उड्डुअेणुं, वायनिसग्गोणुं,
भमवीअे, पित्तमुअ्छाअे (१) सुड्डुमेहिं अंगसंयालेहिं
सुड्डुमेहिं भेलसंयालेहिं, सुड्डुमेहिं द्विट्टिसंयालेहिं (२)
अेवभाधअेहिं, आगारेहिं, अलग्गो अचिराहिअो,
हुण्ण मे काउस्सग्गो(३) नवअरिहंताणुं भगवंताणुं
नमुक्कारेणुं, न पारेभि (४) ताव कायं डाणुणुं, भोगेणुं,
आणुणुं अप्पाणुं वासिरामि (५)

એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી નમો અરિહંતાણું કહી પારી
 “ નમોઽર્હત સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વસાધુભ્યઃ ” કહી પુરૂષે
 ‘જીસે ખિત્તે સાહૂં એ ક્ષેત્રદેવતાની સ્તુતિ કહેવી. અને સ્ત્રીએ
 “ યસ્યાઃ ક્ષેત્રં ” એ સ્તુતિ કહેવી.

પુરૂષે કહેવાની ક્ષેત્રદેવતાની સ્તુતિ

જીસે ખિત્તે સાહૂ, દંસણનાણેહિં ચરણસહિએહિં;
 સાહંતિ મુક્ખ મગ્ગં, સા દેવી હરઉ દુરિઆઇં. (૧)

સ્ત્રીએ કહેવાની ક્ષેત્ર દેવતાની સ્તુતિ

યસ્યાઃ ક્ષેત્રં સમાશ્રિત્ય, સાધુભિઃ સાધ્યતે ક્રિયાઃ;
 સા ક્ષેત્રદેવતા નિત્યં, ભૂયાન્ન સુખદાયિની (૧)

પ્રગટ નવકા

નમો અરિહંતાણું (૧). નમો સિદ્ધાણું (૨) નમો આ-
 ચરિયાણું (૩). નમો ઉવજ્જાયાણું (૪). નમો લોએ
 સંવસાહૂણું (૫). એસો પંચ નમુક્કરો (૬). સંવ-પાવ
 ધ્યાણાસણો (૭). મંગલાણું ચ સંવેસિં (૮). પઢમં
 હવઇ મંગલં (૯).

ઘચ્છાકારેણું સંહિસહ ભગવન્! છટ્ટા આવશ્યકની મુ-
 હપત્તિ પડિલેહું? “ઘચ્છ” કહી મુહપ ત્ત પડિલેહવી.
 વાંદણાં

ઘચ્છામિ ખમાસમણો! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞએ નિસી-
 હિઆએ ? (૧). અણુજ્ઞણહ, મે મિઉગ્ગહં (૨). નિ-
 સીહિ, “ અ....હો, કા... યં કા...ય, સંકસં, ” ખમ
 ણિજ્ઞે, મે કિલામો અપ્પકિલંતાણું, અહુસુભેણુ ભે

દિવસો વધક્રંતો? (૩). જતા ભે? (૪). જ....વ....ણિ-
જ્જં ચ ભે? (૫). ખામેમિ, ખમાસમણો! દેવસિચ્ચં
વધક્રમ્મં (૬). આવસ્સિયાચ્ચે પદિક્કમામિ, ખમાસમણાણું
દેવસિચ્ચાચ્ચે, આસાયણાચ્ચે, તિત્તિસન્નયરાચ્ચે જં કિંચિ
મિચ્છાચ્ચે, મણદુક્કડાચ્ચે વયદુક્કડાચ્ચે, કાયદુક્કડાચ્ચે
કોહાચ્ચે, માણાચ્ચે, માયાચ્ચે, લોભાચ્ચે; સંવકાલિચ્ચાચ્ચે,
સંવમિચ્છોવયાચ્ચે, સંવધમ્માઠક્રમણાચ્ચે, આસા-
યણાચ્ચે, જે મે અઠચ્ચારો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો,
પદિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ.

ધચ્છામિ ખમાસમણો! વંહિઉં જવણિજ્જંચે
નિસીહિચ્ચાચ્ચે? ૧. અણુજ્જણુહ મે મિઉગ્ગહં. ૨. નિસી-
હિ, 'અ....હો, કાયં, કાય....સંકાસં,' ખમણિજ્જંતે ભે!
કિલામો, અપ્પકિલંતાણું ખહુસુભેણુભે દિવસો વધ-
ક્રંતો? ૩. જતા ભે! ૪. જવણિજ્જં ચ ભે? ૫.
ખામેમિ ખમાસમણો! દેવસિચ્ચં વધક્રમ્મં ૬.
પદિક્કમામિ ખમાસમણાણું, દેવસિચ્ચાચ્ચે, આસા-
યણાચ્ચે, તિત્તિસન્નાયરાચ્ચે, જં કિંચિ મિચ્છાચ્ચે,
મણદુક્કડાચ્ચે વયદુક્કડાચ્ચે, કાયદુક્કડાચ્ચે કોહાચ્ચે, મા-
ણાચ્ચે, માયાચ્ચે, લોભાચ્ચે, સંવકાલિચ્ચાચ્ચે, સંવમિ-
ચ્છોવયાચ્ચે, સંવધમ્માઠક્રમણાચ્ચે, આસા-યણાચ્ચે;
જે મે અઠચ્ચારો કચ્ચો, તસ્સ ખમાસમણો, પદિક્ક-
મામિ નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણું વોસિરામિ.

સામાયિક, ચતુર્વિસત્થો, વંદનક, પરિક્રમણ,
કાઉસ્સગ્ગ, પરચક્ખાણ કયાં છે જી. કહી પુરુષે-
' નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય ' કહેવું અને સ્ત્રીએ 'સંસાર-દાવાનલ'ની
ત્રણ ગાથા સુધી કહેવું.

ઈચ્છામો અણુસટ્ઠિં નમો ખમાસમણાણું નમોઽ-
હંત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ

પછી ઊંચે સ્વરે પુરુષે ' નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય ' બોલવું.
નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય, સ્પર્ધમાનાય કર્મણા;
તન્ન્યાવાપ્તમેક્ષાય, પરોક્ષાય કૃતીર્થિનામ્ ૧.

યેષાં વિકચારવિન્દરાજ્યા,

ન્યાયઃકમકમલાવલિંદધત્યા;

સદરૈરિતિ સંગત પ્રશસ્યં,

કથિતં સન્તુ શિવાય તે જિનેન્દ્રાઃ ૨.

કપાયતાપાર્દિતજંતુનિર્વૃતિં,

કરોતિ યો જૈનમુખામ્પુટોદ્ગતઃ;

સ શુકમાસોદ્ભવવૃષ્ટિસન્નિભો,

દધાતુ તુષ્ટિં મયિ વિસ્તરો ગિરા ૩.

સ્ત્રીઓએ સંસારદાવાની ત્રણ થોય કહેવી.

સંસારદાવાનલ દાહ-નીરં,

સંમોહધલીહરણે સમીરમ્ ।

માયા રસાદારણસારસીરમ્ ,

નમામિ વીરં ગિરિસારધીરમ્ ૧.

भावावनामसुरदानवमानवेन,
 यज्ञाविलोलकमलावलिमासितानि;
 संपूरिताभिनतलोकासमिहितानि,
 काममं नभामि जिनराजपदानि तानि २.

भोधागाधं सुपहपहवी-नीरपुरालिरामम् ;
 ज्वाहिंसाविरललहरीसंगभागाहदोहम् ;
 यज्ञावेलं गुर्गमणीसंकुलं हूरपारम् ,
 सारं वीरागमजलनिधिं साहरं साधु सेवे ३.

पञ्ची नीचे ऐसी योगमुद्राओं 'नमुत्थुणु' कहेतुं

नमुत्थुणुं अरिहंताणुं भगवताणुं (१). आधगराणुं
 तित्थयराणुं, सयंसंपुद्धाणुं (२). पुरिसुत्तमाणुं,
 पुरिससीहाणुं, पुरिसवरपुंरीयाणुं, पुरिसवरगंध-
 हत्थीणुं (३). लोगुत्तमाणुं, लोगनाहाणुं, लोगहिआणुं,
 लोगपधवाणुं, लोगपन्नेअगराणुं, (४) अलयहयाणुं,
 यद्धुहयाणुं, मग्गहयाणुं, सरणुहयाणुं, ओहिहयाणुं, (५).
 धम्महयाणुं, धम्मद्वेसयाणुं, धम्मनायगाणुं, धम्मसारहीणुं,
 धम्मवरयाउरंतयक्कवट्टीणुं (६). अप्पिहियवरनाणुहं-
 सणुधराणुं, विउट्टिउमाणुं (७). जिण्णाणुं नवयाणुं,
 तिन्नाणुं तारयाणुं, पुद्धाणुं, ओहयाणुं; मुत्ताणुं भो-
 अगाणुं, सवन्नूणुं, सवहरिसीणुं; सीवमयसमइअ-
 मणुंतमइअयमववआहमपुणुरावित्ति सिद्धिगध नाम-

ધેયં ઠાણું, સંપત્તાણું નમો જિણાણું, જિઅભયાણું દ,
જે અ અધ્યા સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિ ણાગયે કાલે,
સંપઠઅ વટ્ટમાણા સવ્વે તિવિહેણુ વંદામિ.(૧૦).

‘ ઈચ્છાકારેણુ સંહિસહુ ભગવન ! સ્તવન ભણું ? ’ [એમ
આદેશ માંગી] “ ઈચ્છ ” કહી ‘ નમોઽહુત-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય
સર્વ-સાધુભ્યઃ ’ (કહી, કોઈ પણ [પૂર્વાચાર્ય-વિરચિત] સ્તવન
કહેવું, અથવા નીચે પ્રમાણે કહેવું.)

શ્રી મહાવીરસ્વામીજીનું સ્તવન.

ગિર્યા રે ગુણુ તુમ તણા, શ્રી વર્ધમાન જિનરાચારે;
સુણતાં શ્રવણે અમી ઝરે, મારી નિર્મળ થાયે કાચારે.-ગિ.
તુમ ગુણુ ગણુ ગંગા-જળે, હું ઝીલીને નિર્મળ થાઉંરે;
અવર ન ધંધો આદર, નિશ-દિન તોરા ગુણુ ગાઉંરે-ગિ.
ઝીલ્યા જે ગંગા-જળે, તે છીલર-જળ નવિ પેસેરે;
જે માલતી પુલે મોહિયા, તે બાવળ જઈ નવિ યેસેરે.-ગિ.
એમ અમે તુમ ગુણુ ગોહશું, રંગેરાચ્યા ને વળી માચ્યારે;
તે કેમ પર સુર આદરે ? જે પર-નારી-વશ રાચ્યારે.-ગિ.
તું ગતિ તું મતિ આશરો, તું આલંબન મુજ પ્યારોરે;
વાચક જશ કહે માહરે, તું જીવ-જીવન આધારોરે.-ગિ.

(પછી, ‘ વરકનક ’ સૂત્રથી ૧૭૦ જિનને વંદન કરવું)

વરકનકશંખવિદુમ-મરકતઘનસન્નિભં વિગતમોહમ્ ;
સપ્તતિશતં જિનાનાં, સર્વામરપૂજિતં વદે. ૧.

भगवानादि वंदन,

धृच्छामि भमासभणो ! वंदितं नवशुक्लशुभे
 निसीद्विआये मत्थयेणु वंदामि ' भगवानहं '
 धृच्छामि भमासभणो ! वंदितं नवशुक्लशुभे
 निसीद्विआये मत्थयेणु वंदामि ' आचार्यहं '
 धृच्छामि भणुसभणो ! वंदितं नवशुक्लशुभे
 निसीद्विआये मत्थयेणु वंदामि ' उपाध्यायहं '
 धृच्छामि भमासभणो ! वंदितं नवशुक्लशुभे
 निसीद्विआये मत्थयेणु वंदामि ' सर्वसाधुहं . '

(पछी, नभणो हाथ चरवला या कडासणु उपर स्थापी, नीचे मुज्ज ' अद्दार्धण्णेषु ' कहेवुं).

अद्दार्धण्णेषु दीवसमुद्देषु, पनरससु कम्मभूमीसु,
 नवतं के वि साह, रयहरणुगुच्छपडिग्गहधारा. १.

पंचमहव्वयधारा, अट्टारससहस्ससीलंगधारा,
 अक्खुयायारयरित्ता, ते सव्वे सिरसा भणुसा मत्थयेणु
 वंदामि. २.

धृच्छाकारेणु संहिसह भगवन् ! देवसिय-पायच्छित्त
 विसोहणुत्थं काउस्सग्ग करं ? धृच्छं देवसिय-पाय-
 च्छित्त विसोहणुत्थं करेमि काउस्सग्गं.

अन्नत्थ उिससियेणं, निससियेणं, आसियेणं,
 छीयेणं, जंभाधयेणं; उड्डुयेणं, वायनिस्सग्गेणं,
 लभलीये, पित्तमुच्छाये (१) सुड्डुमेहिं अंज-
 संयालेहिं, सुड्डुमेहिं जेलसंयालेहिं सुमेहिं हिदी-
 संयालेहिं, (२) जेवमाधयेहिं, आगारेहिं, अलज्जे
 अविरेहिं, उज्ज मे उड्डुस्सग्गे (३) जव
 अरिहंताणं, लज्जवताणं नमुक्कारेणं न पारेमि ता-
 कायं ज्ञेणं मेणं ज्ञेणं अण्णं वासिरामि.

आर लोगस्सतो अथवा सोण नवकारतो उड्डुस्सग्गे ज्ञी
 प्रगट लोगस्स कहेवा.

लोगस्स उज्ज्जेअगरे, धम्मतिथयरे ज्ञेणं; अरि-
 हंते उित्तधस्सं, यउिसं पि डेवली (१) उिसलभज्जियं
 य वंटे, संभवमल्लिणं हणं य सुभं य; पडिमण्णं
 सुपासं ज्ञेणं य अण्णं वंटे (२). सुविहिं य पुण्णं
 हंतं, सीअलसिज्जं स वासुपुण्णं य; विमलमण्णं
 य ज्ञेणं धम्मं संतिं य वंहामि (३). कुंथुं अरं य
 भद्धिं, वंटे मुण्णिसुवयं नमिज्जिणं य; वंहामि रिदु-
 नेमिं, पासं तह वद्धमाणं य (४). जेवं मज्जे अलि-
 थुआ, विडुयरयमला पहीण्णरभरण्णा; यउिसं पि
 ज्ञेणवरा, तिथयरा मे पसीयंतु, (५) उित्थिय वंहिय
 भद्धिया, जे जे लोगस्स उित्तमा सिद्धा; आइग्गेणोहि-
 ललं, समाहिवरमुत्तमं हिंतु (६). यंटेसु निग्गलयरा,

આઠચ્ચેસુ અહિયં પયાંસયરા; સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા
સિદ્ધિં મમ દિસંતુ (૭).

“ઘ્ચ્છામિ ખમાસમણો! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞએ નિ-
સીહિઆએ? મત્યએણું વંદામિ.

“ઘ્ચ્છાકારેણું સંદિસહ ભગવન્! સજ્ઞાય સંદિસાહુ? (એ
આદેશ માંગી) “ઘ્ચ્છ” (કહી, ઉપર પ્રમાણે ખીજું ખમાસમણ
દ્ધ) “ઘ્ચ્છાકારેણું સંદિસહ ભગવન્! સજ્ઞાય કરું? (એ આદેશ
માંગી.) “ઘ્ચ્છ” (કહી, નીચે એસી, એક નવકાર ગણી, કોઈ પણ
એક સજ્ઞાય અથવા નીચેની સજ્ઞાય કહેવી.)

ઘ્ચ્છાકારેણું સંદિસહ ભગવન્! સજ્ઞાય કરું? “ઘ્ચ્છ”.
નમો અરિહંતાણું (૧). નમો સિદ્ધાણું (૨) નમો આ-
યરિયાણું (૩). નમો ઉવજ્ઞાયાણું (૪). નમો લોએ
સંવસાહુણું (૫). એસો પંચ નમુક્કારો (૬). સંવ-પાવ
ખાણાસણો (૭). મંગલાણું ચ સંવેસિં (૮). પઠમં
હવઠ મંગલં (૯).

સજ્ઞાય ગમે તે કહેવી અથવા નીચે પ્રમાણે કહેવી.
(સામાયિકફલ, તથા પ્રતિક્રમણસ્વરુપ દર્શક સજ્ઞાય)
કર પદિક્રમણું ભાવશું, દોય ઘડી શુભ ધ્યાન લાલરે;
પરભવ જ્ઞતાં જીવને, સંખલ સાચું જાણુ લાલરે. કર૦૧
શ્રીવીરમુખે એમ ઉચ્ચરે, ઐણિકરાયપ્રત્યે જાણુ લાલરે;
લાખ ખાંડી સોના તણું દીયે દિન પ્રત્યે દાન લાલરે; કર૦ ૨.
લાખ વરસ લગે તે વળી; એમ દીયે દ્રવ્ય અપાર લાલરે;
એક સામાયિકને તોલે, ન આવે તેહ લગાર લાલરે; કર૦૩.

સામાયિક ચઉવિસત્થો ભલું, વંહન દોય દોય વાર લાલરે; વ્રત સંભારો રે આપણાં, તે ભવકર્મ નિવાર લાલરે, ૬૦૪ કર કાઉસ્સગ્ગ શુભ ધ્યાનથી, પચ્ચક્ખાણુ સૂધું વિચાર; દોય સન્ઝાય તે વળી, ટાળો ટાળો અતિચાર લાલરે, ૬૦૫ શ્રીસામાયિક પ્રતાપથી, લહિએ અમરવિમાન લાલરે; ધર્મસિંહમુનિ એમભણે, એછે મુક્તનિદાન લાલરે. ૬૦૬ નમો અરિહંતાણું (૧). નમો સિદ્ધાણું (૨). નમો આચરિઆણું (૩). નમો ઉવન્ઝાયાણું, (૪). નમો લોએ સન્વસાહૂણું (૫). એસો પંચ નમુક્કારો, (૬). સન્વપાવ પણાસણો (૭) મંગલાણું ચ સન્વેસિં (૮). પઠમં હવઠ મંગલમ્ (૯),

(પછી ખમાસમણુ દેઠ નીચેનો આદેશ માંગવો.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞન્થએ નિસી-
હીઆએ ? મત્થેણ વંદામિ.

ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ? દુઃકખખયકમ્મકખ-
યનિમિત્તં કાઉસ્સગ્ગં કરે. “ ઇચ્છ ” દુકખકખય
કમ્મકખય નિમિત્તં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ ઊસસિએણું, નિસસિએણું, ખાસિએણું,
છીએણું, જંભાઇએણું; ઉડ્ડુએણું, વાયનિસ્સગ્ગેણું,
ભમલીએ, પિત્તમુચ્છાએ (૧) સુહુમેહિં અંગ
સંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં સુમેહિં દિટ્ઠી

संख्यालेहिं, (२) अथवाअथैहिं, आगारेहिं, अलग्गो
अविराहिअो, हुण्ण मे काउस्सग्गो (३) नव-
अरिहंताणुं, लगवंताणुं नमुक्कारेणुं न पारेमि ताव
कायं ङाणेणुं भोगेणुं आणेणुं अप्पाणुं वोसिरामि.

पछी संपूर्ण आर लोगस्स अथवा सोण नवकारेणो का-
उस्सग्ग करी ' नमो अरिहंताणुं ' कही लघुशान्ति कहवी.

लघु-शान्ति स्तव.

शान्तिं शान्ति-निशान्तं, शान्तं शान्ताऽ-शिवं नमस्कृत्य;
स्तोतुः शान्ति-निमित्तं, मन्त्रपदैः शान्तये स्तौमि १.

ओमिति निश्चित-वयसे नमो नमो लगवतेऽर्हते पूज्यम्;
शान्ति-जिनाय जयवते, यशस्विने स्वाभिने ह्यभिनाम् (२)

सकलातिशेषक-महा, -संपत्ति-समन्विताय शस्याय;

त्रैलोक्य-पूजिताय य, नमो नमः शान्ति-देवाय ३.

सर्वाभर-सुसमूह, -स्वामिक-संपूजिताय न जिताय;

भुवन-जन-पालनोधत, -तमाय सततं नमस्तस्मै ४.

सर्वदुरितौघ-नाशन, -कराय सर्वाऽशिव-प्रशमनाय;

दुष्ट-ग्रह-भूत-पिशाच, -शाकिनीनां प्रमथनाय ५.

यस्येति नाम-मन्त्र, -प्रधान-वाक्योपर्योग-कृत-तोषा;

विज्या कुंठे जन-हित, -भति य नुंता नमत तं शान्तिम् ६

भवतु नमस्ते लगवति !, विज्ये! सुज्ये! परापरेरजिते!

અપરાજિતે ! જગત્યાં, જયંતીતિ જયા વહે ! ભવતિ ૭
 સર્વસ્યાપિ ચ સંઘસ્ય, ભદ્ર-કલ્યાણ-મંગલ-પ્રદદે !;
 સાધૂનાં ચ સદા શિવ, સુતુષ્ટિ-પુષ્ટિપ્રદે ! જ્યાઃ (૮).
 ભવ્યાનાં કૃત-સિદ્ધે!, નિર્વૃત્તિ-નિર્વાણ-જનનિ! સત્વાનામ્
 અભય-પ્રદાન-નિરતે!, નમોઽસ્તુ સ્વસ્તિ-પ્રદે ! તુભ્યમ્
 ભકતાનાં જન્તૂનાં, શુભા-વહે ! નિત્યમુચ્ચતે ! દેવિ !;
 સમ્યગ્-દૃષ્ટીનાં ધૃતિ, રતિ-મતિ-પુદ્ધિ-પ્રદાનાય ૧૦.
 જિનશાસનનિરતાનાં, શાંતિનતાનાં ચ જગતિ જનતાનામ્
 શ્રી-સંપત્કીર્તિ-યશો, વર્દ્ધનિ ! જય દેવિ ! વિજયસ્વ ૧૧.
 સલિલાનલ-વિષ-વિષધર, દુષ્ટગ્રહ-રાજરોગરણભયતઃ
 રાક્ષસ-રિપુ-ગુણ-મારિ, ચૌરેતિ-શ્વાપદાહિભ્યઃ ૧૨.
 અથ રક્ષ રક્ષ સુશિવં, કુરે કુરે શાન્તિં ચ કુરે કુરે સદેતિ
 તુષ્ટિં કુરે કુરે પુષ્ટિં, કુરે કુરે સ્વસ્તિં ચ કુરે કુરે ત્વમ્ ૧૩.
 ભગવતિ ! ગુણવતિ ! શિવ-શાન્તિ,-

તુષ્ટિ-પુષ્ટિ-સ્વસ્તીહ કુરે કુરે જનાનામ્;
 ઓમિતિ નમો નમો હ્રા હ્રી હું હ્ઃ યઃ ક્ષઃ હ્રી કુદ્ કુદ્ સ્વાહા ૧૪
 એવં યન્નામાક્ષર, પુરસ્સરં સંસ્તુતા જયા-દેવી;
 કુરેતે શાન્તિ નમતાં, નમો નમઃ શાંતયે તસ્મૈ ૧૫.
 ઇતિ પૂર્વ-સૂરિ-દર્શિત, મન્ત્રપદ્ધવિહર્ભિતઃ સ્તવઃ શાન્તેઃ;
 સલિલાહિભયવિનાશી, શાન્ત્યાહિ-કરશ્ચ ભકિતમતામ્ ૧૬,
 યશ્ચૈનં પઠતિ સદા, શ્રુણોતિ ભાવયતિ વા યથા યોગમ્;
 સ હિ શાન્તિ-પદં યાયાત્, સૂરિઃ શ્રી-માન-દેવશ્ચ ૧૭.

उपसर्गाः क्षयं यान्ति, स्थिद्यन्ते विघ्न-वह्नयः;

मनः प्रसन्नतामेति, पूज्यमाने जिनेश्वरे १८.

सर्व-भंगल-भंगल्यं, सर्व-कल्याण-कारणम्:

प्रधानं सर्व-धर्माणां, जैनं जयति शासनम् १९.

‘नमो अरिहंताय’ इही पारी पछी प्रगट लोणस इहेवो.

लोगस्स उज्ज्वेअगरे, धम्मतित्थयरे ज्ञे; अरि-
हते कित्तधस्सं, यउसंपि केवली (१) उसलमज्जियं
य वंटे, संभवमल्लिणुं हणुं य सुमर्थं य; पउमप्यहं
मुपासं ज्ञेणुं य यं हं प्यहं वंटे (२). सुविहिं य पुष्क-
हंतं, सीअलसिज्जं स वासुपुज्जं य; विमलमणुंतं
य ज्ञेणुं धम्मं संतिं य वं हामि (३). कुंथुं अरं य
भद्धिं, वंटे मुणिसुव्वयं नमिज्जिणुं य; वं हामि रिट्ठ-
नेमिं, पासं तह वद्धमाणुं य (४). अयेवं मये अलि-
थुआ, विडुययमला पहीणुजरभरण्णा; यउसंपि
ज्ञेणुवरा, तित्थयरा मे पसीयंतु, (५) कित्ति य वं हिय
भडिया, जे अये लोगस्स उत्तमा सिद्धा; आइग्गणेहि-
लामं, सभाहिवरमुत्तमं हिंतु (६). यं टेसु निम्मलयरा,
आठरियेसु अडियं पयास-यरा; सागर-वर-गंभीरा,
सिद्धा सिद्धिं मम हिसंतु (७).

(पछीये घडी [४८ मीनीट] पूरी थये नीये मुज्ज्य सामायिक पारवुं)

अहीं द्वैतसिद्धिप्रतिक्रमणपूरुं थाय छे तेथी हवे सामा-
यिक पारवानो विधि शरु थाय छे—

અથ સામાયિક પારવાનો વિધિ.

ધ્વિષ્ટામિ-ખમા-સમણો ! વંદિઉં જ્ઞવણિજ્ઞજ્ઞથે
નિસીહિઆથે ? મત્થએણ વંદામિ.

ધ્વિષ્ટાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! ધરિયાવહિયં પરિ
ક્રમામિ ? ‘ધ્વષ્ટ’ (૧). ધ્વષ્ટામિ પરિક્રમિઉં, ધરિયાવ
હિયાથે, વિરાહણાથે (૨). ગમણાગમણે (૩). પાણુ
ક્રમણે, ખીયક્રમણે-હરિય-ક્રમણે; યોસા ઉત્તિંગ-પણુ
હગ-મટ્ટી-મકકડા-સંતાણા-સંક્રમણે (૪) જેમે જીવા વિર
હિયા (૫). એગિંદિયા, ખેઈંદિયા, તેઈંદિયા, ચઉરિંદિય
પચિંદિયા (૬) અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઘયા
સંઘટિયા, પરિયાવિયા, કિલિમિયા ઉદ્ધવિયા, ડાણાએ
ડાણું સંક્રમિયા, જીવીયાઓ વવરોવિયા, તસ્સ મિચ્છામિ
દુકકડં (૭).

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણું, પાયચ્છિત્તકરણેણું, વિસોહિ-
કરણેણું, વિસક્ષીકરણેણું, પાવાણું ક્રમ્માણું નિગ્ધાયણુ-
ટાએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નત્થ ઉસસિએણું; નીસસિએણું, ખાસિએણું,
છીએણું, જંભાઘએણું, ઉડ્ડુએણું, વાયનિસગ્ગેણું,
ભમલીએ, પિત્તમુચ્છાએ (૧) સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં
સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દ્વિટ્ટિસંચાલેહિં (૨)
એવમાઘએહિં, આગારેહિં, અભગ્ગો અવિરાહિએ,

दुष्कृतं मे काउत्ससङ्गो(३) नवव्यरिहंताणुं लगवन्ताणुं
नमुक्कारेणुं, न पारेभि (४) ताव कायं डाणुं, भाणुं,
आणुं अप्पाणुं वासिरामि (५)

(यद्देषु निम्नलयरं सुधी अकं लोकास्सतो अथवा चार नवकार
तो काउत्ससङ्ग करवो, पछी 'नमो अरिहन्ताणुं अट्ठुं ओली
पारवो. पछी प्रगत लोकास्स कळेवो.

लोकास्स उज्ज्वेअगरे, धम्मतित्थयरे ज्ञिणुं; अरि-
हन्ते कित्तधस्सं, यउत्संपि डेवली (१) उत्तमज्जिअं
य वंदे, संलवमलिणुं हणुं य सुमर्धं य; पउत्तमपहं
सुपासं ज्ञिणुं य यद्देषु वंदे (२). सुविहिं य पुष्क-
हंतं, सीअलसिज्जं वासुपुज्जं य; विमलमणुंतं
य ज्ञिणुं धम्मं सन्तिं य वंहाभि (३). कुंथुं अरं य
भक्षिं, वंदे मुणिसुव्वयं नभिज्जिणुं य; वंहाभि रिट्ठ-
नेभिं, पासं तह वद्धमाणुं य (४). अएवं मअए अलि-
थुआ, विडुयरयमला पहीणुणरभरणा; यउत्संपि
ज्ञिणवरा, तित्थयरा मे पसीयंतु, (५) कित्तिय वंदिय
भडिया, जे अए लोकास्स उत्तमा सिद्धा; आइण्णओहि-
लालं, सभाहिवरमुत्तमं हिंतु (६). यद्देषु निम्नलयरं,
आध्वयेसु अडियं पयास-यरा; सागर-वर-गंभीरा,
सिद्धा सिद्धिं भम दिसंतु (७).

(પછી ચેત્યવંદન આકારે બેસી 'ચઉક્કસાય' વગેરે નીચે મુજબ કહેવું)

ચઉક્કસાય-પડિમલ્લુલ્લુરણુ, દુજ્જય-મયણુ-આણુ
 મુસુમૂરણુ; સરસ-પિયંગુ-વન્નુ ગય-ગામિઉ, જયઉ પાસે
 ભુવણુ-તય-સામિઉ (૧). જસુ તણુ-કંતિ-કડપ્પ-સિણિ
 ઢઉ, સોહધકિણિમણિકિરણાલિઢઉ. નં નવ-જલ-હર-તા
 ઢય લંછિઉ, સો જિણુ પાસુ પયચ્છઉ વંછિઉ (૨.)

નમુત્થણું અરિહંતાણું ભગવંતાણું (૧). આધગરાણું
 તિત્થયરાણું, સયંસંબુદ્ધાણું (૨). પુરિસુત્તમાણું,
 પુરિસસીહાણું, પુરિસવરપુંડરીઆણું, પુરિસવરગંધ-
 હત્થીણું (૩). લોગુત્તમાણું, લોગનાહાણું, લોગહિઆણું,
 લોગપદ્ધવાણું, લોગપજ્જેઅગરાણું, (૪) અભયહયાણું,
 ચક્રપુહયાણું, મગ્ગહયાણું, સરણુહયાણું, ખોહિહયાણું, (૫)
 ધમ્મહયાણું, ધમ્મદેસયાણું, ધમ્મનાયગાણું, ધમ્મસારહીણું
 ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણું (૬). અપ્પહિહયવરનાણું
 સણુધરાણું, વિચ્છેદિમાણું (૭). જિણાણું જ્ઞવયાણું
 તિન્નાણું તારયાણું, બુદ્ધાણું, ખોહયાણું; મુત્તાણું મો
 અગાણું, (૮) સંવન્નૂણું, સંવહરિસીણું; સીવમયલમ
 રચમણું તમકપ્પયમંવાખાહમપુણુરાવિત્તિ 'સિદ્ધિગઠ'
 નામધેયં ઢાણું, સંપત્તાણું નમો જિણાણું, જિઅભયાણું
 (૯). જે અ અધયા સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિ ણાગરે
 કાલે, સંપદઅ વટ્ટમાણા સંવે તિવિહેણુ વંદામિ. (૧૦).

જવંતિ ચેષ્યાઈ, ઉડ્ઠે ચ અહે ચ તિરિચ-લોચે ચ;
સંવાઈ તાઈ વંદે, ઈહ સંતો તત્થ સંતાઈ. ૧.

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિજ્જાચે,
નિસીહિચાચે, મત્થચેણ વંદામિ.

જવંત કેવિ સાહુ. ભરહેરવયમહાવિદેહે ચ;
સંવેસિં તેસિં પણુચો, તિવિહેણ તિહંડવિરયાણું. ૧.
નમોઽહં વસિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણુમુક્કં,
વિસહરવિસનિનાસં, મંગલકક્ષાણુઆવાસં. ૧.

વિસહરપુલિંગમંતં, કંઠે ધારેઈ જ્ઞે સયા મણુચો,
તસ્સ ગહરોગમારી-દુદુજ્જરા જંતિ ઉવસામં. ૨.

ચિદુ ઉ દ્ધરે મંતો, તુજ્જ પણામોવિ બહુક્કલો હોઈ,
નરતિરિચેસુ વિ જ્જવા, પાવંતિ ન દુક્ખદોગચ્ચં. ૩.

તુહ સમ્મત્તે લલ્લે, ચિંતામણિકપ્પપાયવખ્ખહિચે,
પાવંતિ અવિગ્ગેણું, જ્જવા અચરામરં ઠાણું. ૪.

ઈચ્છ સંથુચો મહાયસ ! ભત્તિખ્ખરનિખ્ખરેણ હિચ્ચચેણુ
તા દેવ ! દિજ્જ ખોહિં, ભત્તે ભત્તે પાસ ! જ્જણુચંદ. ૫

જય વીયરાય

જય વીયરાય ! જગગુરુ ! હોઉ મમં તુહ પભવચો ભયવં !
ભવનિવ્વેચો મગ્ગા-ણુસારિયા ઈદુક્કલસિદ્ધિ. ૧.

લોગવિરૂદ્ધચ્યાઓ, ગુરૂજણપૂચ્યા પરત્યકરણં ચ, ૧
 સુહગુરૂજેગો! તવ્વચણ-સેવણા આભવમખંડા. ૨
 વારિજ્જહ જહવિ નિયાણખંધણં વીયરાય! તુહ સમયે
 તહવિ મમ હુજ્જ સેવા, ભવે ભવે તુમ્હ ચત્તણાણં. ૩
 દુક્ખક્ખઓ કમ્મક્ખઓ સમાહિમરણં ચ યોહિલાભોઃ
 સંપજ્જઉ મહ એચં, તુહ નાહ! પણામકરણેણં. ૪
 સર્વમંગલમાર્ગુદ્યં, સર્વકલ્યાણકારણમ્,
 પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈન જયતિ શાસનમ્. ૫

ઘચ્છાકારેણુ સંહિસહ ભગવન્! મુહપત્તિ પડિલેહુ
 “ઘચ્છ” કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી.

ઘચ્છામિ ખમાસમણો! વંદિઉં, જ્જવણિજ્જન્નચ્ચે નિસી
 હિચ્ચાચ્ચે, મત્થચ્ચેણુ વંદામિ. ૧

ઘચ્છાકારેણુ સંહિસહ ભગવન્! સામાયિક પાર્? ?
 ‘યથાશક્તિ.’

ઘચ્છામિ ખમાસમણો! વંદિઉં જ્જવણિજ્જન્નચ્ચે નિસી-
 હિચ્ચાચ્ચે, મત્થચ્ચેણુ વંદામિ.

ઘચ્છાકારેણુ સંહિસહ ભગવન્! સામાયિક પાર્થુ? ?
 ‘તહત્તિ.’

જમણો હાથ ચરવળા કે ક્યાસણા ઉપર સ્થાપીને—
 નમો અરિહંતાણું (૧). નમો સિદ્ધાણું (૨) નમો આ-
 ચરિયાણું (૩). નમો ઉવજ્જાયાણું (૪). નમો લોચ્ચે
 સવ્વસાહુણું (૫). એસો પંચ નમુક્કારો (૬). સવ્વ-પાવ

પણાસણો (૭). મંગલાણું ચ સંવેસિં (૮). પઠમં હવઠ મંગલં (૯).

સામાઠ્ય વચ્ચુત્તો.

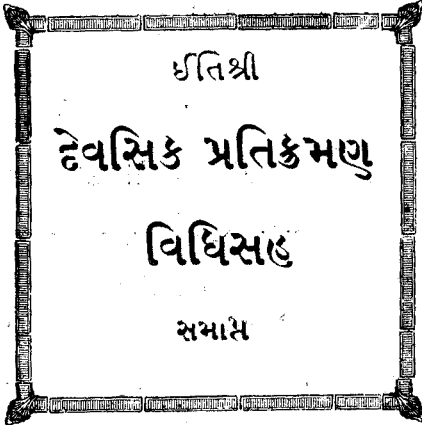
સામાઠ્ય-વચ્ચુત્તો, જવ મણે હોઠ નિયમસંજ્ઞુત્તો;
છિન્નઠ અસુહં કમ્મં, સામાઠ્ય જત્તિયા વારા ૧.
સામાઠ્યમિ ઉ કચ્ચે, સમણો ઠવિ સાવચ્ચે હવઠ જમ્હા;
એચ્ચેણુ કારણેણું, બહુસો સામાઠ્યમિં કુંજ્જ. ૨.

સામાયિક વિધિએ લીધું વિધિએ પાર્યું, વિધિ
રતાં જે કોઈ અવિધિ હુચ્ચો હોય, તે સવિ હું મન વચ્ચન
કાયાએ કરી, મિચ્છામિ દુક્કડં. દશ મનના, દશ વચ્ચ-
ના, બાર કાયાના એવંકારે બત્રીસ દોષમાંહે જે કોઈ
દોષ લાગ્ચો હોય તે સર્વે હું મન વચ્ચન કાયાએ કરી
મિચ્છા મિ દુક્કડં.

નમો અરિહંતાણું (૧). નમો સિદ્ધાણું (૨). નમો આ-
ચરિઆણું (૩). નમો ઉવજ્જાયાણું, (૪). નમો લોચ્ચે
સંવસાહુણું (૫). એસો પંચ નમુક્કારો, (૬). સંવપાવ-
પણાસણો (૭) મંગલાણું ચ સંવેસિં (૮). પઠમં હવઠ
મંગલમ્ (૯),

(પછી સ્થાપના સ્થાપી હોય તો, જમણો હાથ સ્થાપનાજી
સન્મુખ સવણો રાખી (ઉત્થાપનમુદ્રાએ) મુખથી એક નવકાર
ગણવો.)

॥ સામાયિક પારવાનો વિધિ: સંપૂર્ણ: ॥

अथ नव-स्मरणानि.

१. पंचपरमेष्ठि नमस्कार मन्त्र. [प्रथमं स्मरणम्.]

नमो अरिहंतः। १. नमो सिद्धाणुं २. नमो
आयरियाणुं ३. नमो उवञ्जायाणुं ४. नमो लोअे
सव्वसाहूणुं ५. अेसो पंच नमुक्कारो ६. सव्व पाव-
पण्णासणो ७. मंगलाणुं अ सव्वेसिं ८. पढमं हवध
मंगलं ९.

२. उपसर्गहरस्तवनम् [द्वितीयं स्मरणम्]

उवसग्गहरं पासं, पासं वंदाभि कम्मधणुमुक्कं,
विसहरविसनिन्नासं, मंगलकक्षाणुआवासं १. विस-
हरपुत्तिंगमतं, कडे धारेधं जे सया मणुअो, तस्स गह
रोगमारी, दुदु जरा जंति उवसाभं २. यिदु उद्वरे मंतो,
तुक्क पण्णाभो वि अडुक्को होध, नरतिरिअेसुविण्णा,
पावंति न दुःअटोअयं ३. तुक्क सम्भत्ते लद्धे, यिंता-
मण्णि कम्पपायवण्णहिअे, पावंति अविग्गेणुं ण्णा
अयराभरं हाणुं. ४. धअ संथुअो महायस, लत्तिण्णर-
निण्णरेणु हिअअेणु, ता देव दिक्कण्णोहिं, लवे लवे
पासण्णिणुअं ५.

૩. સંતિકરં સ્તવનમ્. [તૃતીયં સ્મરણમ્]

સંતિકરં સંતિજિણું, જગસરણું જયસિરીઘંદાચારં;
 સમરામિ ભક્તપાલગ, નિવ્વાણીગરૂડકયસેવં (૧).
 ઐં સ નમો વિષ્ણોસહિ, પત્તાણું સંતિસામિપાયાણું;
 ઐં સ્વાહામંતેણું, સંવાસિવદુરિઅહરણાણું (૨).
 ઐં સંતિનમુક્કરો, ખેલોસહિમાઘલદ્વિપત્તાણું સૌં ઠીં
 નમો સંવો, સહિપત્તાણું ચ દેઘ સિરિં (૩). વાણીતિ-
 હુઅણુસામિણિ, સિરિદેવીજક્ષ્મરાયગણિપિડગા; ગહદ્દિ-
 સિપાલસુરિંદા, સયાવિ રક્ષંતું જિણુભક્તે (૪). રક્ષંતું
 મમ રોહિણી, પન્નત્તી વજ્જસિખ્પ્પાયા સયા; વજ્જ-
 કુસિ ચકકેસરિ, નરદત્તા કાલી મહાકાલી (૫). ગોરી તહ
 ગંધારી, મહજ્જલા માણવી અ વધરૂદ્ધા; અચ્છુત્તા માણ-
 સિઆ, મહામાણસિઆઓ દેવીઓ (૬). જક્ષ્માગે.મુહ
 મહજક્ષ્મ, તિમુહજક્ષ્મેસતું અરૂકુસુમો; માયંગવિજ્જય-
 અજિઆ, અંભોમણુઓ સુરકુમારો (૭). છમ્મુહપયાલ-
 કિન્નર, ગરૂડો (ગરુડો) ગંધવ્વ તહય જક્ષ્મદો; કૂખર
 વરૂણો ભિઉડી, ગોમેહો પાસમાયંગા (૮). દેવીઓ ચકકે-
 સરિ, અજિઆ દુરિઆરિ કાલિ મહાકાલી; અચ્ચુઅ
 સંતા જ્જલા. સુતારયા સોચ્ચ સિરિવચ્છા (૯). ચંડા
 વિજ્જયંકુ.સિ, પન્નઘત્તિનિવ્વાણિ-અચ્ચુઆ ધરણી; વધ-
 રૂદ્ધુત્ત (દત્ત) ગંધારી, અંબપઉમાવધસિદ્ધા (૧૦)

धृति तित्थरक्षणापुरया, अन्ने विसुरासुरीये यडिहा वि;
 वंतरन्नेधणिपमुहा, कुणुंतु रक्षं सया अम्ह (११).
 अत्रं सुद्धिदिसुरगुण, सडियो संवस्स संतिज्जिणयटो;
 भण्णवि करेडि रक्षं, मुणिसुं हरसूरिथुअमडिमा (१२).
 धअसंतिनाह सम्भ, द्दिदुरक्षं सरधतिकालन्ने; सव्वा-
 वद्वरडियो, स लहधं सुहसंपयं परमं (१३). तव-
 गच्छगयणुद्विणयर, लुगवरसिरिसोमसुं हरगुणुं; सुप-
 सायलद्धगणुहर, विण्णसिद्धी लणुधं सीसो (१४).

४. तिज्यपडुत्तं (सत्तरिसय) [चतुर्थं स्मरणम्]

तिज्यपडुत्तपयासय, अट्टमहापाडिहेरनुत्ताणुं;
 समयद्धिअत्तडियाणुं, सरंभि यक्कं जिणुंदाणुं (१).
 पणुवीसा य असीया, पनरस पन्नास जिणुवरसमूहो;
 नासेडि सयल दुरियं, लवियाणुं लत्तिनुत्ताणुं (२).
 वीसा पणुयाला वि य, तीसा पन्नतरी जिणुवरिंदा;
 गडुअरक्षसाधणि, धोइवसग्गं पणुसंतु (३).
 सत्तरि पणु तीसा वि य, सट्टी पंचेव जिणुगणो असेो;
 वाडिजलजलणुहरिकरि, योरारिमहालयं हरडि (४).
 पणुपन्ना य दसेव य, पन्नट्टी तह य येव यात्तीसा;
 रक्षंतु मे सरीरं, देवासुरपणुभिया सिद्धा (५). ॐ
 हरहुंढः सरसुंसः; हरहुंढः तह य येव सरसुंसः;

આલિહિયનામગળ્લં, ચક્કં કિર સંવચ્ચોભહં (૬).
 ઐરોહિણિપન્નત્તી, વજ્જસિંખત્તા તહય વરુકંકે-
 સિઆ; ચક્કેસરિ નરહત્તા, કાલિ મહાકાલિ તહ
 ગોરી (૭). ગંધારી મહબ્બત્તા, માણુવિ વધરુકં તહય
 અચ્છુત્તા; માણુસિ મહમાણુસિઆ, વિજ્જદેવીઆ
 રુકંખંતં (પંચહસકમ્મભૂમિસુ, ઉપ્પન્નં સત્તરી જિણાણુ
 સયં; વિવિહરયણાધવન્નો, વસોહિચ્ચં હરઉ દુરિ-
 આઈં (૯). ચઉત્તીસઅધસયજ્જુઆ, અદુમહાપાડિહર-
 કયસોહા; તિત્થયરા ગયમોહા, ઝાચ્ચેચ્ચવા પયત્તેણં (૧૦).
 ઐવરકણુયસંખવિદુમ, મરગયધણુસન્નિહં વિગયમોહં;
 સત્તરિસયં જિણાણું; સંવામરપૂઝચ્ચં વંદે(સ્વાહા) (૧૧).
 ઐ ભવણુવધવાણુવંતર, જ્ઞેઃસિવાસી વિમાણુવાસી ચ;
 જ્ઞે કે વિ દુદ્દેવા, તે સંવે ઉવસમંતુ મમ (સ્વાહા) (૧૨).
 ચંદણુકપ્પૂરેણું ફલચ્ચે, ત્રિહિઝિણુ ખાલિચ્ચં પીચ્ચં;
 એગંતરાધગહભૂચ્ચ, સાધણિમુગ્ગં પણાસેઈ (૧૩). ધચ્ચ
 સત્તરિસયં જંતં, સમ્મં મંતં દુવારિ પડિલિહિચ્ચં;
 દુરિઆરિવિજ્જયવંતં, નિબ્બંતં નિચ્ચમચ્ચેહ (૧૪).

॥ इति सत्तरिसयं शुत्त. ॥

१. अथ नमिजिण. (महालयहरम्) [पञ्चमं स्मरणम्].

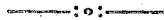
नमिजिण पणुय सुरगण, यूडामणिकिरणुरन्त्रियं
 षिणो; यत्तणुन्नुअलं महालय, पणुसणुं संधव
 च्छं (१). सडियकरयरणु नहमुड, निष्पुडुनासा विवन्त
 यन्ना; कट्टुमहारोगानल, पुलिंगनिहूंसवंगा (२).

तुह यत्तणुाराहणु, सलिलंजलिसेयवुड्ढियच्छाया
 उच्छाहा]; वणुहवहूँ गिरिपा, यवव पत्ता पुणो
 च्छं (३). दुव्वायपुलियजलनिहि, उण्णडकट्टोत्त
 षणु रावे; संलंतलयविसंहुल, निज्जामयमुक्क
 वारे (४). अविहलियन्तणुवत्ता, षणुणु पावन्ति
 च्छयं हुलं; पासणुयत्तणुन्नुअलं, निच्यं चिय
 नमन्ति नरा (५). षणुपवणुणुयवणुहवन्तलावति-
 भेलियसयलदुमगहणे; उज्जंतमुद्धमयवहु, षणुसणुव
 षणुसणुमि वणे (६). जगगुणो कभन्नुअलं, निव्वा-
 विअसयत्तणुअणुाभोअं; जे संलरन्ति मणुया, न
 कुण्णं जलणो लयं तेसिं (७). विलसंतभोगळीसणु,
 पुरियाणुनयणुतरलणुहालं; उज्जलुअंगं नवजल,
 यत्तणुहं षणुसणुयारं (८). भन्तन्ति डीउसरिसं, हूरपरि-
 च्छुहविसमविसवेगा; तुह नामणुणुपरपुडसिद्ध, मंत-
 षणुणुया नरा लोअे (९). अडवीसु लिह्वतकर, पुलिंद
 सहूलसहलीभासु; षणुयविहुरवुन्नकायर, उडलूरिय-

पहियसत्थासु (१०). अविद्रुत्तविहवसारा, तुह नाह!
 पणामभत्तवावारा; ववगयविग्धासिग्धं, पत्ता हिय-
 ह्मिच्छयं दाणुं (११). पण्णिलिय्यानलनयणुं, हूरविया-
 रियमुहं महाकायं; नहकुलिसधायवियलिय, गधंह-
 कुंभत्थलाभोयं (१२). पणुयससंभमपत्थिव, नहभण्णि-
 भाण्णिकपडियपडिमस्स; तुह वयणुपहरणुधरा, सीहं
 कुद्धं पि न गणुंति (१३). ससिधवत्तहंतमुसलं, दीह
 इइत्तालवुट्ठ उच्चहाहं; महुपिं गनयणु णुयत्तं, सस-
 लिलनवजलहरारावं (१४). लीमं महागधंहं, अय्या-
 सन्नं पि ते न वि गणुंति; जे तुम्ह यलणुणुयत्तं,
 मुण्णिवध! तुं गं समद्वीणा (१५). समरम्मि तिक्ख-
 णग्गा, भिग्घायपविद्धउद्धुयकण्णधे; कुंतविण्णिभिन्नकरि,
 कलहमुक्कमिक्कारपउरंमिं (१६). निग्गयहधुपरद्धररिउ,
 नरिं हनिवहा लदा जसं धवलं; पावंतिपावपसमिणु!,
 पासण्णिणु! तुहपभावेणु (१७). रोगजलजलणुविस-
 हर, योरारिभं हगयरणुभयाधं; पासण्णिणुनामसंकि,
 तणेणु पसमत्ति सग्वाधं (१८). येवं महाभयहरं,
 पासण्णिणुंहरस संधवमुयारं; भवियण्णिणाणुं हयरं,
 क्ख्खाणुपरंपरनिहाणुं (१९). रायभयज्जप्परक्ष्णस, उंसु-
 मिणुहुस्सउण्णुरिक्खणीडासु; संजासु होसु पंथे, उव-
 सग्गे तहय रयणीसु (२०). जे पढं जे य निसुणुं,
 ताणुं क्खणे य भाणुतुं गस्स; पासो पावं पसमेउ,

स्यत्तुवणुच्चियंयत्तुवणु (२१). उवसण्णंते कुमड,
 मुग्गि अणुओ न्ने न संयलियो; सुरतरकिन्तर
 पुवण्हिं, संथुओ न्णयडि पासण्हिओ (२२). ओअरस
 ण्णयारे, अरसरसअण्हिं न्ने मंतो; न्ने न्णणुठ सो
 आयण्ह, परमपयत्थं पुडं पासं (२३) पासहसमरणु
 ओ कुणुठ, संतुं हियओणु; अरतरसयंवाहिलय, नासहं
 तस्स हरेणु (२४).

[इति महाभयदर-नामकं पञ्चमं स्मरणम्]

६. अथ श्री अजितशांतिस्तवनम्. [षष्ठं स्मरणम्]

अजियं जियसंवल्यं, संतिं च पसंतसंवल्यं
 मयपावं; न्णय गुइ संतिगुणुकरे, हो वि जियुवरे पणुि-
 वयमि ॥ गाहा ॥ (१). ववगयमंगुलभावे, तेहं विउल
 तवनिम्भत्तसदावे; निरुवममहं पभावे, थोसाभि सुहिं
 संलभावे ॥ गाहा ॥ (२). संवल्युत्तं पसंतीणुं, संवल्यं
 पावपसंतीणुं; सया अजियसंतीणुं, नमो अजिय-
 संतीणुं ॥ सिलोणा ॥ (३). अजियजियु! सुहं प-
 वत्तणुं, तव पुरिसुत्तम! नामकित्तणुं; तहं य धिधंमं-
 पवत्तणुं, तव य जियुत्तम! संति! कित्तणुं ॥ भाग-
 हिया ॥ (४). किरिआविहिसंयियअकम्मकिलेसविमुक्कअयरं,
 अजियं निजियं च गणुहिं महामणिसिद्धिगयं:

અજિત્યસ્સય ય સંતિ મહામુણિણો વિ અ સંતિકર
 સયયં મમ નિવૃદ્ધકારણ્યં ચ નમંસણ્યં ॥ આ
 ગણ્યં ॥ (૫). પુરિસા! જઈ દુક્ખવારણ્યં, જઈ
 વિમંગ્ગહ સુક્ખકારણ્યં; અજિત્યં સંતિં ચ ભાવ્યો
 અભયકરે સરણ્યં પવજ્જહા ॥ માગહિયા ॥ (૬)
 અરધરઘતિમિરવિરહિઅ, મુવરયજરમરણ્યં સુરઅસુ
 ગરુલભુયગવધપયયપણિવધ્યં; અજિત્યમહમવિઅ, સુ
 નયનયનિઉણમભયકરં, સરણ્યમુવસરિઅભુવિદ્ધિવિજ
 મહિઅં, સયયમુવણ્યમે ॥ સંગયયં ॥ (૭). તં ચ જિણ
 તમમુત્તમનિત્તમસત્તધરં, અજ્જવમહવખંતિવિમુત્તિ
 સમાહિનિહિં; સંતિકરં પણ્મામિ દમુત્તમતિત્થયરં
 સંતિમુણી મમ સંતિસમાહિ વરં દ્ધિસઉ ॥ સોવાણ્યં
 (૮). સાવત્થિપુવ્વપત્થિવં ચ, વરહત્થિમત્થયપસત્થ
 વિચ્છિન્નસંથિઅં; થિરસરિચ્છવચ્છં મયગલ્લીતાર
 માણવરગંવહત્થિપ્ત્યાણપત્થિયં સંથવારિહં ॥ હરિ
 હત્થખાહું ધંતકણ્ણગરુઅગનિરુવહયપિંજરં પવરલક્ષ
 ણોવચિઅસોમચારુરુવં, સુધસુહમણ્ણાભિરામપરમર
 ણિજ્જવરદેવદુંદુહિનિનાયમહુરયરસુકગિરં ॥ વેઢ્યો
 (૯). અજિત્યં જિઆરિગણ્યં, જિઅસવ્વભયં ભવો
 રિઉં; પણ્મામિ અહં પયચ્ચો, પાવં પસમેઉ મે ભય
 ॥ રાસાલુદ્ધચ્ચો ॥ (૧૦). કુરુજણ્ણવયહત્થિણાઉરનરીસં
 પદમં, તચ્ચો મહાયક્કવદ્ધિભોચ્ચે મહપ્પભાવો, જો બા

तरिपुरवरसहस्रवरनगरनिगमज्जुवयवध, अत्तीसा
 रायवरसहस्रसाणुयायभग्गे ॥ अउदसवररयणुनवमहा
 निदियउसदिसहस्रसपवरज्जुवधण सुंहरवध, युलसी-
 हयगयरहसयसहस्रसामी छन्नवधगाम डडिसामी
 आसी जे भारहम्भि लयवं ॥ वेङ्गेये ॥ (११). तं
 संतिं संतिकरं, संतिण्णं सव्वभया; संतिं थुण्णामि
 ण्णं, संतिं विहेउ मे ॥ रासानाहिययं ॥ (१२).
 धम्मपाग! विहेहनरीसर! नरवसहा! मुणिवसहा!
 नवसारयससिसकलाणुण! विगयतमा! विहुअरया!
 अण्डित्तमतेअगुणेहिं महामुणियअभियणला! विउल-
 कुला!, पण्णामि ते भवभयभूरणु! जगसरणा!
 भम सरणं ॥ यित्तलेहा ॥ (१३). देवहाणुविंदयं दसूर-
 वं ह! इदुत्तुदुण्डुपरम, लदुरुव! धंतुरुप्पपदुसेय सुद्ध-
 निद्धधवल; हंतपंति! संति! सत्तिडित्तिमुत्तिणुत्ति-
 गुत्तिपवर! हित्ततेअवं ह! वेय! सव्वलोअभावि-
 अण्णभावा णेय! पधसि मे सभाहिं ॥ नाग-
 यये ॥ (१४). विमलससिकलाधरेयसोभं, वितिभिर
 सूरकराधरेयतेयं: तिअसवधगणाधरेयइवं, धरणि-
 धरंप्पवराधरेयसारं ॥ कुसुमलया ॥ (१५). सत्ते अ सया
 अण्णियं, नागीरे अ अले अण्णियं; तव संजसे
 अ अण्णियं, येस थुण्णामि ण्णं अण्णियं ॥ सुअ-
 गण्णिरिणियं (१६). सोमगुणेहिं पावधं न तं नव

સરયમસી, તેઅગુણેહિં પાવઈ ન તં નવ સરયરવી;
 રૂચગુણેહિં પાવઈ ન તં તિઅસગણવઈ, સારગુ-
 ણેહિં પાવઈ ન તં ધરણિધરવઈ ॥ ખિન્નિઅઅયં ॥
 (૧૭). તિત્થવરપવત્તયં તમરયરહિઅં, ધીરજ્જણથુ-
 અઅિઅઅં ચુઅકલિકલુપં: સંતિસુહપ્પવત્તયંતિગણ-
 પયઅો, સંતિમહં મહામુણિં સરણમુવણમે ॥ લલિ-
 અઅં ॥ (૧૮). વિશુઅોચયસિરરઈઅંજ્જિરિસિગણ-
 સંથુઅં, થિમિઅં, વિપુહાહિવધણવઈનરવઈથુઅમહિ-
 અઅિઅઅં ખહુસો; અઈરૂગયસરયદિવાયરસમહિઅ-
 સપ્પભં તવસા, ગયણં ગણવિયરણ સમુદ્ધઅચારણ-
 વહિઅં સિરસા ॥ કિસલયમાલા ॥ (૧૯). અસુરગરૂત-
 પરિવંહિઅં, કિન્નેરગનમંસિઅં; દેવકોડિસયસંથુઅં,
 સમણસંધપરિવંહિઅં ॥ સુમુહં ॥ (૨૦). અભયં અણહં,
 અરયં અરૂયં; અજિઅં અજિઅં, પયઅો પણમે ॥
 વિન્નુવિલસિઅં ॥ (૨૧). આગયા વવિમાણહિવ-
 ઠણગરહતુરયપહકરસએહિં હુલિઅં; સસંભમો અરણ-
 ખુભિઅ હુલિઅ-ચલકંડલંગયતિરીડ-સોહંતંમઉલિ-
 માલા ॥ વેરૂઅો ॥ (૨૨). જં સુરસંધા સ.સુરસંધા વે-
 નિઉત્તા ભત્તિસુન્નુત્તા, આયરણુસિઅસંભમપિંડિઅ-
 સુરૂહુસુવિહિઅસવ્વખલોધા; ઉત્તમકંચણુરયાણપરૂવિઅ-
 ભાસુરભપણભસુરિઅંગા, ગાયસમોણુલભત્તિવસાગય-
 પંજલિપેસિયસીસપણામાં ॥ રયણમાલા ॥ (૨૩). વંહિ-
 ઊણ થોઊણ તો જિણં, તિગુણુમેવ ય પુણો પયા-

द्विषुः; पद्मिनीषु य ज्विषुं सुः सुः॥, पमुद्रया सल-
 दण्डं तो गया ॥ पित्तयं ॥ (२३). तं महाभुषिभङ्गि
 पञ्जडी, रागदोसलयमोहवज्जिज्यं; देवहाणुवनरिंह-
 वंदिभ्यं, संतिमुत्तमं महातवं नमे ॥ पित्तयं ॥ (२५).
 अंभरंतरविचारणियादिं, लज्जियहंसवहुगाभिषि-
 आदिं; पीयूषोषिपणुसासिषियादिं, अकलकमनहल
 लोअषियादिं ॥ दीवयं ॥ (२६). पीणनिरंतरथलभर
 विणुभियगायत्रयादिं, भणिकंयणुपसिठिलमेहलसोदिअ
 सोषितयादिं; वरभिंषिषि नेउरसतित्रयवलयविभू-
 सणियादिं, रघ-कर-व्यउर-भणोहर-सुंहर-हंसणियादिं
 यित्तक्षपरा ॥ (२७). देवसुहरीदिं पायवंदियादिं
 वंदिया य जस्स ते सुविक्कमा कमा, अण्यणो निडाल-
 येदिं भंडणोडुण्यणगारयेदिं डेदिं डेदिं वी; अवंग-
 तिनयपत्तसेहनामयेदिं चिह्नयेदिं संगयंगयादिं,
 लत्तिसन्निविट्ठवंहणगयादिं, हुंति ते वंदिया पुणो
 पुणो ॥ नारायण्यो ॥ (२८). तमहं ज्विणुयंहं, अज्जियं
 ज्वियमोहं; धुयसव्वडिलेसं, पयण्यो पणुमानि ॥ नंदि-
 अयं ॥ (२९). थुअवंदियस्स रिसिगणुदेवगणोदिं, तो
 देववहुदिं पयण्यो पणुभियस्सा; जस्स जगुत्तमसा-
 सणुअस्सा लत्तिसागयपिंडिययादिं; देववरअधरसा
 अहुयादिं, सुरवररघुणुपण्डिययादि ॥ ल.सुरयं ॥
 (३०). वंससहत्तंतितालमेत्तिये, तिउक्खपराभिराम

गुणान् गुणप्रमुद्र ! शशांककान्तान्, कस्ते क्षमः सु
 गुर्भेतिभोऽपि युद्धया ?; कल्याणकालपवनोद्धतनकयकं
 को वा तरीतुमत्रमभ्युनिधिं सुज्जल्यम् ? (४). सोऽहं
 तथाऽपि तव लक्षितवशान्मुनीश !, कर्तुं स्तव विगत
 शक्तिरपि प्रवृत्तः; प्रीत्याऽऽत्मवीर्यमविचार्य मृगो
 मृगोन्द्रं, नाह्येति किं निजशिशोः परिपालना-
 र्थम् ? (५). अद्यश्रुतं श्रुतवतां परिहासधाम, त्वहं
 लक्षितरेव मुष्णीकुर्वते षण्णान्मम् ; यत्कोकिलः किल
 मधौ मधुरं विरोति, तस्याश्च्युतकलिकानिकरैकहेतुः (६).
 त्वत्संस्तवेन लयसन्ततिसन्निगद्धं, पापं क्षणत्क्षयं
 मुपैति शरीरभाजम् ; आङ्कन्तस्रोकमलिनीत्रमशेष
 भाशु, सूर्यांशुभिन्नमिव शार्वरमन्धकाःम् (७). भवेति
 नाथ ! तव संस्तवनं भयेह, भार्गवते तनुधियाऽपि
 तव प्रभावात् : येतो हरिष्यति सतां नलिनीहलेषु
 मुक्ताङ्गलघुतिमुपैति ननूहणिन्दुः (८). आस्तां तव
 स्तवनमस्तप्रमस्तदोषं, त्वत्संकथाऽपि जगतां हरि-
 तानि हन्ति; हरे सहस्रकिरणः कुर्वते प्रलैव, पद्माकरेण
 जलजनि विकारलंजि (९). नात्यहमुतं सुवनलुप्य
 लूतनाथ !, लूतैर्गुहैर्लुवि लवन्तमलिष्टवन्तः; तुभ्य
 लवन्ति लवतो ननु तेन किं वा ? , लूत्याऽऽश्रित
 य षड् नात्मसमं करोति (१०). दृष्ट्वा लवन्तमनि
 भेषवीशोऽनीयं, नान्यत्र तोषमुपयति जनस्य यशुः

पीत्वा पयः शशिकरघुतिदुग्धसिन्धोः, क्षारं जलं जल-
निधेरशितुं क्व छिद्येत्? (११). यैः शान्तरागश्चिबिः
परमालुलिस्त्रं, निर्नापितस्त्रिभुवनैकलजामभूत!; ता-
वन्त एव षड्भुतेऽप्यणुवः पृथिव्यां, यत्ते समानमपरं
नहि रूपमस्ति (१२). वक्ष्त्रं क्व ते सुरनरोरगनेत्र
हारि, निःशेषनिर्जितजगत्त्रितयोपमानम्; गिम्भं
कलंकमलिनं क्व निशाकरस्य?. यद्वासरे भवति पांडु-
पत्राशकल्पम् (१३). संपूर्णमंडलशशांककलाकलाप,
शुभ्रा गुणुस्त्रिभुवनं तव लंघयन्निः ये संत्रितास्त्रि-
जगदीश्वरनाथमेकं, कस्तान्निवारयति अंचरतो यथे-
ष्टम् (१४). चित्रं किमत्र यद्दि ते त्रिदशांगनालि-
नीतं मनागपि मनो न विकारमार्गम्?; कल्यान्त
कालमश्ता यत्प्रिताड्यसेन, किं मन्दराद्रिशिष्यं य-
त्प्रितं कदाचित्? (१५). निर्द्धूमवर्तिरपवन्निर्जततैल-
पूरः, कृत्स्नं जगत्त्रयमिहं प्रकटीकरोपि; गभ्यो न
जनु मर्शनां यत्प्रिताड्यज्ञानां, दीपोऽपरस्त्वमसि नाथ!
जगत्प्रकाशः (१६). नास्तं कदाचित्पुपयासि न रङ्गु-
गभ्यः; स्पष्टीकरोपि सःसा युगपज्जगन्ति; नाम्भो-
धरोहरनिर्द्धमहाप्रभावः, सूर्यातिशायिमहिमाऽसि सु-
नीन्द्र! लोके (१७). नित्योदयं हसितमोहमहान्धकारं,
गभ्यं न राङ्गुवहनस्य न वारिहानमः विभ्राजते तव
मुष्णज्जमनल्पकान्ति, विद्योतयज्जगदृष्टशशांकमि-

षिम्भम् (१८). किं शर्वरीषु शशिनाऽह्नि विचस्वत
 वा?, युष्मन्मुष्मेन्दुदलितेषु तमस्सु नाथ!; निष्पन्न
 शालिनि ज्वलोके, कार्यं क्रियन्मन्त्रैर्जलभारनत्रैः
 (१९). ज्ञानं यथा त्वयि विभाति कृताऽवकाशं, नैव
 तथा हरिहरादिषु नायकेषु; तेजः स्फुरन्मणिषु याति
 यथा महत्त्वं, नैवं तु कायशकले किरणकुलेऽपि (२०)
 मन्ये वरं हरिहरादय एव दृष्टा, दृष्टेषु येषु हृद्य
 त्वयि तोषमेति; किं वीक्षितेन भवता भुवि ये-
 नान्यः; कश्चिन्मनो हरति नाथ! भवान्तरेऽपि (२१)
 स्त्रीणां शतानि शतशो जनयन्ति पुत्रान्, नान्य
 सुतं त्वद्गुणं जननी प्रसूता; सर्वा हिशो हृद्यति
 भानि सहस्ररश्मिं, प्राण्येव हि जनयति स्फुरदंशु
 जलम् (२२). त्वामामनन्ति मुनयः परमं पुमांस
 भादित्यवर्णममलं तमसः पुरस्तात्; त्वामेव सम्य
 गुपज्ज्य जनन्ति मृत्युं, नान्यः शिवः शिवपदस्य
 मुनीन्द्र! पन्थाः (२३). त्वामव्ययं विभुमयिन्त्यम
 संप्रयमाद्यं, प्रह्लाणुमीश्वरमनन्तमनंगकेतुम्; योगी
 श्वरं विदितयोगमनेकमेकं, ज्ञानस्वरूपममलं प्रव
 दन्ति सन्तः (२४). पुद्गलमेव विभुधार्यितपुद्गि
 भेधात्, त्वं शंकरोऽसि भुवनत्रयशंकरत्वात्; धाताऽसि
 धीर! शिवमार्गविधेर्विधानात्, व्यक्तं त्वमेव भग-
 वन् ? पुरुषोत्तमोऽसि (२५). तुल्यं नमः प्रभुवनात्ति-

हराय नाथ!, तुल्यं नमः क्षितितलाऽमलभूपणाय;
 तुल्यं नमस्त्रिजगतः परमेश्वराय, तुल्यं नमो जिन!
 भवोहधिशोषणाय (२६). को विस्मयोऽत्र? यद्दि नाम
 गुणैरशेषै-स्त्वं संश्रितो निरवकाशतया मुनीश!;
 द्योषैश्चात्तविविधाश्रयन्तगर्वैः, स्वानान्तरेऽपि न कदा-
 यिहपीक्षितोऽसि (२७). उच्चैरशोकतश्श्रितमुन्मयूष्-
 माभाति इपममलं भवतो नितान्तम्; स्पष्टोद्भ-
 सत्किरणमस्ततमोवितानं, जिम्भं रवेरिव पयोधर-
 पार्श्ववर्त्ति (२८) सिंहासने मणिमयूष्शिषाविचित्रे,
 विभ्राजते तव वपुः कुन्दावहातम्; जिम्भं वियद्वि-
 लसदंशुन्नतावितानं, तुंगोहयाद्रिशिरसीवसहस्ररश्मेः
 (२९). कुन्दावहातयत्रयाभरयारुशोभं, विभ्राजते तव
 वपुः कलधौतकान्तम्; उच्चैश्शशांकशुचिनिर्जरवारिधार-
 मुच्चैस्तटं सुरगिरेरिव शांतकौम्भम् (३०). छत्रत्रयं
 तव विभाति शशांककान्त-मुच्चैः स्थितं स्थगित
 भानुकरप्रतापम्; मुक्ताङ्गलप्रकरन्तलविवृद्धशोभं; प्रण्या-
 पयत् त्रिजगतः परमेश्वरत्वम् (३१). उन्निरुद्धेभ-
 नवपङ्कजपुङ्गकान्ति-पर्युद्धसन्नभमयूष्शिषाभिरामौ;
 पाहौ पद्मानि तव यत्र जिनेन्द्र! धत्तः, पद्मानि तत्र

विष्णुधाः परिकल्पयन्ति (३२). धृतिं यथा तव विभूति
 रभूज्जनेन्द्र!, धर्मेपिदेशनविधौ न तथा परस्य
 यादङ् प्रभा हिनकृतः प्रहृतान्व्यकारा, तादङ् उतो प्रह
 गणस्य विधाशिनोऽपि? (३३). श्रयोतन्महाविलवि
 लोसकपोलमूल, भक्तप्रभद्विभ्रमरनाहवित्रुद्धकोपम्; अर
 वतामभिलभमुद्धतभापतन्तं, दृष्ट्वा भयं भवति ने
 भवहाश्रितानाम् (३४) भिन्नेभकुंभगलदुग्ग्वलशोणि
 ताक्त, सूक्ताङ्गप्रकरभूषितभूमिभागः, अङ्कभकभ
 गतं हरिणाधिपोऽपि, नाकाभति कभयुगायलसंश्रित
 ते (३५). उदयान्तकालपवनोद्धतवह्निद्वयं, हावानल
 ज्वलितमुग्ग्वलमुत्पुलिंगम्; विश्वं जिवत्सुभिव
 सम्भुभमापतन्तं; त्वन्नामकीर्त्तनजलं शभयत्यशेषम्
 (३६). रक्तेक्षणं समहकोकिलकं नीलं, कोधोद्धत
 इणितमुत्क्षणमापतन्तम्; आकाभति कभयुगेन निरस्त
 शङ्क-स्त्वन्नामनागहमनी हृदि यस्य पुंसः (३७).
 वदगत्तुरंगगजगर्जितलीमनाह-मान्ने अलं अलवता
 भपि भूपतीनाम्; उद्वहिवाकरभयूभशिभाऽपविद्धं
 त्वत्कीर्त्तनात्तम धवाशु भिद्दामुपैति (३८). कुन्ताप्र
 भिन्नगजशोणितवारिवाह, वेगावतारतरणातुरयोधलीभे

युद्धे जयं विजितदुर्जयजेयपक्षा, -स्त्वत्पादपंकज
 वनाश्रयिणो लभन्ते (३६) अम्भोनिधौ क्षुभितलीपणु
 नकथक, पाठीनपीडभयदोषप्रणुवाडवाग्नौ; रंगत्तरंग
 शिपरस्थितयानपात्रा, खासं विहाय लवतः स्म-
 रणाद् व्रजन्ति (४०). उद्भूतलीपणुजलोहरभारमुग्नाः,
 शोभ्यां दशामुपगताश्च्युतञ्जविताशाः; त्वत्पादपंकज
 रणेऽभूतद्विग्नदोषा, भर्त्या लवन्ति भकरकवजतुल्य
 रूपाः (४१). आपादकण्डमुश्शुंभलवेष्टितांगा, गाढं
 बहन्निगडकोटिनिघृष्टजंघाः; त्वन्नाममन्त्रमनिशंमनुजः
 स्मरन्तः, सद्यः स्वयं विगतमन्धमयाभवन्ति (४२)
 भक्तद्विपेन्द्रभृगराजहवानलाहि, संश्रामवारिधिभहोहर
 भन्धनोत्थम् ; तस्याशु नाशमुपयाति भयं लियेव,
 यस्तावकं स्तवभिभं भतिमानधीते (४३). स्तोत्रसूत्रं
 तव जितेन्द्र ! गुणैर्निबद्धां, लक्ष्म्या मया रुचिर
 वर्षाविचित्रपुष्पाम् ; धत्ते जनो य षड् डंडगतामजस्रं,
 तं मानतुंगमवशा समुपैति लक्ष्मीः (४४).

॥ धृति लक्ष्मामर स्तोत्रं संपूर्णम् ॥ ८ ॥

कल्याणुमन्दिर-स्तोत्रम् [अष्टमं स्मरणम्]

(वसन्ततिलका वृत्तम्.)

कल्याणुमन्दिरमुद्धारभवद्यमेहि, लीलाऽलयप्रहम
निन्दितमंघ्रिपद्मम् ; संसारसागरनिमज्जदशेषजन्तु-
पोतायमानमलिनम्य जिनेश्वरस्य (१). यस्य स्वय
सुरगुर्गरिभाम्पुराशोः, स्तोत्रं सुविस्तृतमति-र्न विभु
विधातुम् ; तीर्थेश्वरस्य कमलस्मयधूमकेतो-स्तस्याह-
मेष किल संस्तवनं करिष्ये (२). ॥ युग्मम् ॥ सामा-
न्यतोऽपि तव वर्णयितुं स्वल्प-मस्मादशाः कथम-
धीश ! लवन्त्यधीशाः; धृष्टोऽपि कौशिकशिशुर्यदि
वा हिवान्धो, रूपं प्ररुपयति किं किल धर्मरश्मेः (३).
मोहक्षयाहनुभवन्नपि नाथ ! मर्त्यो, नूनं गुणान् गण-
यितुं न तव क्षमेत; कल्पान्तवान्तपयसः प्रकटोऽपि
यस्मान्, भीयेत केन जलधेर्ननु रत्नराशिः (४).
अल्पुघतोऽस्मि तव नाथ ! जडाशयोऽपि, कर्तुं स्तवं
लसहसंभ्यगुणाकरस्य; आलोऽपि किं न निजआहुयुगं
वितत्य, विस्तीर्णतां कथयति स्वधियाऽम्पुराशोः ! (५).
ये योगिनामपि न यांति गुणास्तवेश !, वक्तुं कथं
भवति तेषु मभावकाशः ?; जता तदेवमसमीक्षित-

ऋषितेयं, जल्पन्ति वा निजगिरा ननु पक्षिणोऽपि (६).
 मास्तामयिन्त्यमहिमा जिन! संस्तवस्ते, नामापि
 ऋषि भवतो भवतो जगन्ति; तीव्रातपोपहतपान्थ-
 १नाग्निहाधे, प्रीणाति पद्मसरसः सरसोऽनित्रोऽपि (७)
 दुर्द्धर्तिनित्वयि विभो शिथिलीभवन्ति, जन्तोः क्षणेन
 नेभिडा अपि कर्मबन्धाः; सद्यो लुब्धगममया ध्रुव
 इन्द्र्यभाग-मभ्यागते वनशिष्यंदिनि यंहनस्य (८).
 पुश्यन्त एव मनुजः सहसा जिनेन्द्र!, रौद्रैरुपद्रव
 तैस्त्वयि वीक्षितेपि; गोस्वामिनि स्फुरिततेजसि
 ष्टमात्रे, यौरैरिवाशु पशवः प्रपत्नायमानैः (९). त्वं
 ऋषिके जिन! कथं भवितां त एव, त्वामुद्धहन्ति
 दुह्येन यदुत्तरन्तः; यद्वा दृतिस्तरति यज्जलमेध
 न-मन्तर्गतस्य भङ्गतः स किलानुभावः (१०). यस्मिन्
 प्रप्रभृतयोऽपि हतप्रभावाः, सोऽपि त्वया रतिप्रतिः
 ऋषितः क्षणेन; विद्यापिता हुतलुब्धः पयसाऽथ येन,
 गीतं न किं तदपि दुर्द्धरवाऽवेन? (११), स्वाभिन्न-
 तल्पगरीभाणुमपि प्रपत्ना-स्त्वां जन्तवः कथमहो हृह्ये
 धानाः; जन्मोद्धधिं लघु तरन्त्यतिलाधवेन?, यिन्त्यो
 १ हुन्त महतां यद्दि वा प्रभावः (१२). कौधस्त्वया

यहि विभो! प्रथमं निरस्तो, ध्वस्तास्तदा षत
 किल कर्मयौराः?; प्लोषत्यमुत्र यहि वा शिशिरा
 लोके, नीलद्रुमाणि विपिनानि न किं डिभानी? (१३)
 त्वां योगिनो जिन! सदा परमात्मरूप, -मन्वेषया
 हृद्याम्प्युज्ज्वलशद्वेशे; पूतस्य निर्मलज्ञेय्यह
 किमन्य, -दक्षस्य संलवि पदं ननु कर्णिकायाः? (१४)
 ध्यानाज्जिनेश! भवतो भविनः क्षणेन, देहं विह
 परमात्मदशां प्रगन्ति; तीव्रानलाद्दुपलभावमपास्य लो
 याभीकरत्वमयिराहिव धातुभेदाः (१५). अन्तः स
 जिन! यस्य विभाव्यसे त्वं, लब्धैः कथं तद
 नाशयसे शरीरम्?; अतस्त्वपमथमध्यविवर्ति
 डि, यद्विग्रहं प्रशमयन्ति मद्भानुभावाः (१६). आत्म
 मनीषिभिरयं त्वहमेहपुद्ग्या, ध्यातो ज्जिनेन्द्र! भव
 तीह भवत्प्रभावः; पानीयमध्यमृतमित्यनुचिन्त्यमान
 किं नाम नो विषविकारमपाकरोति? (१७). त्वाभे
 वीत तमसं परवाहिनोऽपि, नूनं विभो! हरिहरादि
 धिया प्रपन्नाः; किं कायकामलिभिरीश! सितोऽ
 शङ्भो, नो गृह्यते विविधवर्णविपर्ययेण? (१८)
 धर्मेपदेशसमये सविधानुभावा, -हास्तां जनो भवति

तद्दर्शयशोकः; अल्पयुद्धगते हिनपतौ समह्रीड्ढोऽपि,
 किं वा विषोऽधमुपयाति न ऽवलोकः? (१६). चित्रं
 विभो! कथमवाऽमुष्म-वृन्तमेव, विष्वक् पतत्यविरला
 पुरपुष्पवृष्टिः?, त्वद्गोचरे सुमनसां यद्दि वा मुनीश!
 मच्छन्ति नूनमथ एव हि अन्धनानि (२०). स्थाने
 गलीर-हृद्योहृद्यि-संभवायाः, धीयूषतां तव गिरः
 समुदीरयन्तिः; धीत्वा यतः परम-संभद-संग-भाजे,
 मव्या व्रजन्ति तरसाऽप्यनराऽमरत्वम्? (२१) स्वा-
 मिनः! सु-द्वरभवनभ्य समुत्पतन्तो, मन्ये वहन्ति
 शुचयः सुर-यामरौवाः; “येऽस्मै नतिं विदधते
 मुनियुग्वाय, ते नूनमूर्ध्वगतयः अत्र शुद्धभावाः”(२२).
 श्यामं गलीरगिरमुज्ज्वल हेमरत्न, सिंहासनस्थभिह
 मव्यशिष्यिणस्तत्त्वाभू; आलोकयन्ति रत्नसेन नहन्त-
 मुच्यै, -श्वाभीकराद्रिशिरसीव नवाभ्युवाहम् (२३). उद्द-
 मच्छता तव शितिद्युतिमण्डलेन, लुप्तच्छदच्छविर-
 लोकतर्भूव; सान्निध्यतोऽपि यद्दि वा तव वीतराग!,
 वीतरागतां व्रजति के न स-येतनोऽपि? (२४).
 भो भोः प्रमाहभवधूय भजध्वमेन-मागत्य, निर्वृति-
 पुरीं प्रति सार्थवाहम्; 'येतन्निवेहयति देव! जगत्त्र-

याय, मन्ये नहन्नभिनलः सुरदुन्दुभिस्ते (२५). उद्यो-
 तितेषु भवता भुवनेषु नाथ!, तारान्वितो विधुरय-
 विहताधिकारः; मुक्ताकलापकलितोऽध्वसितातपत्र, -व्या-
 न्त्रिधा धृततनुर्ध्रुवमभ्युपेतः (२६). स्वेन प्रपूरित-
 जगत्त्रय-पिण्डितेन, कान्ति-प्रतपा-यश-साभिव संय-
 येन; भाण्डिक्य-हेम-रजत-प्रविनिर्भितेन, साल-त्रयेषु
 भगवन्नभितो विभ्रासि, द्विव्य-संज्ञे जिन! नमस्त्रि-
 दशाधिपाना, भुत्सृण्य रत्न-रचितानपि भौलि-बंधान्;
 पाहौ श्रयन्ति भवतो यद्दि वा परत्र, त्वत्संगमे
 सु-भनसो न रमन्त एव (२८). त्वं नाथ! जन्म-
 जलधेर्विपरा-भुभोऽपि, यत्तारयस्यसुभतो निजपृष्ठ-
 लणनान्; युक्तं हि पार्थिव-निपस्य सतस्तवैव
 चित्रं विभो! यदसि कर्मविपाकशून्यः (२९). विश्वेश्व-
 रोऽपि जन-पालक! दुर्गतस्त्वं, किं वाऽक्षरप्रकृति-
 रप्यलिपिस्त्वभीशा!; अज्ञानवत्यपि सहैव कथंचिद्देव
 ज्ञानं त्वयि स्फुरति विश्वविकाशहेतुः (३०). प्राणभार-
 संभृतनभांसि रत्नांसि रोषा, -दुत्थापितानि कभडेन
 शडेन यानि; छायाऽपि तैस्तव न नाथ! हता हताशो
 प्रस्तस्त्वभीभिरयमेव परं दुरात्मा (३१). यद्गर्ज-

दुर्जितवनौघमहप्रलीमं, अशयत्तडिन्मुसलमांसलघोर-
 धारम् ॥ इत्येन मुक्तमथ दुस्तरवारि हवे, तेनैव तस्य
 जिन! दुस्तरवारिकृत्यम् (३२). इवस्तोर्वकेशविकृता-
 कृतिमर्त्यमुष्ट-प्रासम्भ-भृह्लयह-वङ्त्र-विनर्यहग्निः;
 प्रेतत्रजः प्रतिभवन्तमपीरितो यः, सोऽस्याऽभवत्प्रति-
 भवं भवद्दुःखहेतुः (३३). धन्यास्त एवमुवनाधिपः
 वे त्रिसन्ध्य-भाराधयन्ति विधिवद्विधुतान्यकृत्याः; ल-
 क्त्योद्धसत्पुलकपक्षमलदोहदोशाः, पाहद्वयं तव विभो!
 भुवि जन्मलाजः (३४). अस्मिन्नपारभववारिनिधौ
 मुनीश!; मन्ये न मे श्रवणुगोचरतां गतोऽसि; आ-
 कर्णिते तु तव गोत्रपवित्रमन्त्रे, किं वा विपद्विषधरी
 सविधं समेति? (३५) जन्मान्तरेऽपि तव पाहयुगं
 न देव!, मन्ये मया भडितभीडितदानहक्षम्; तेनेह
 जन्मनि मुनीश! परालवानां, जतो निकेतनमहं
 मथिताशयानाम्? (३६). नूनं न मोहतिभिरावृतलोच-
 नेन, पूर्वं विभो! सकृदपि प्रविलोकतोऽसि; मर्मा-
 विधौ विधुरयन्ति हि मामनर्थाः, प्रोद्यत्प्रभन्धगतयः
 इथमन्ययैते?(३७). आकर्णितोऽपि भडितोऽपि निरीक्षि-
 तोऽपि, नूनं न येतसि मया विधृतोऽसि लकृत्या;
 प्रतोऽस्मि तेन जनभान्धव! दुःखपात्रं, यस्मात्किंयाः
 प्रतिक्षन्ति न भावशून्याः (३८). त्वं नाथ! दुःखि-
 तनवत्सल! हे शरण्या!, कारुण्यपुण्यवसते! वशिनां

वरेष्यः! अक्षया नते भयि भ्रेश! ह्यां विधाय,
 दुःभाङ्कुरोहलनतत्परतां विधेहि (३९). निःसंभ्यसार-
 शरणां शरणां शरण्या-भासाद्य साहितरिपुप्रथितावहातमः
 त्वत्पाहपङ्कमपि प्रणिधानवन्ध्यो, वध्योऽस्मि येह
 भुवनपावन! हा! हतोऽस्मि (४०). देवेन्द्रवन्ध! वि-
 हिताभिलवस्तुसार!, संसारतारक! विभो! भुवनाधि-
 नाथ!; त्रायस्व देव! करुणाहृह! मां पुनीहि, सीह-
 न्तमद्य लयहव्यसनाभ्युराशेः (४१). यद्यस्ति नाथ!
 भवद्द्विसरोरुहाणां, अक्षतेः इलं किमपि सन्तति-
 संयितायाः; “तन्मे त्वदेकशरणास्य शरण्या! भूयाः,
 स्वामी त्वमेव भुवनेऽत्र भवान्तरेऽपि” (४२). धृत्वं
 सभाहितधियो विधिवन्निजनेन्द!, सान्द्रोहसत्पुलक-
 कंचुकिताङ्गभागाः; त्वद्द्विभ्रमनिर्भलमुष्माभ्युज्ज्वल-
 लक्ष्या, ये संस्तवं तव विभो! रययन्ति भव्याः (४३).
 [आर्या] जननयनकुमुहयन्द्र! प्रभास्वराः, स्वर्गसंपदो
 भुक्त्वा; ते विगलितमलनियया, अचिरान्भोक्षं प्र-
 पद्यन्ते (४४). ॥ युग्मम् ॥

॥ धृति श्रीकल्याणमंदिर-स्तोत्रं संपूर्णम् ॥ ८ ॥

६. षुडत्-शान्ति-स्तवनम्.

॥ नवमं स्मरणम् ॥

लो लो लव्याः! शृणुत वचनं प्रस्तुतं सर्वमेतद्,
 ये यात्रायां त्रिभुवनगुरोराहता! लक्ष्मिभाजः!; तेषां
 शान्तिर्भवतु भवतामर्हद्वाह्निप्रभावा-ह्यरोग्यश्रीधृतिभति-
 क्री क्लेशविध्वंसहेतुः (१). लो लो लव्यलोका! धृष्ट
 भरतैरावतविद्वेहसंभवानां समस्ततीर्थकृतां जन्म-
 न्यासनप्रकम्पानन्तरभवधिना विज्ञाय, सौधर्माधिपतिः,
 सुधोषाधष्टायालनात्नन्तरं सकलसुराऽसुरेन्द्रैः सह समा-
 गत्य, संविनयमर्हद्भद्रारकं गृहीत्वा, गत्वा कन-
 काद्रिशृङ्गे विहितजन्माभिषेकः शान्तिमुद्घोषयति,
 ततोऽहम् “कृतानुकारमिति” कृत्वा, “महाजनो येन
 गतः स पन्थाः” धृति लव्यजनैः सह समेत्य
 स्नात्रपीठे स्नात्रं विधाय, शान्तिमुद्घोषयामि. तत्
 पूज-यात्रा-स्नात्राह्निमहोत्सवानन्तरमिति कृत्वा, कर्णुं
 हत्वा निशम्यतां निशम्यतां स्वाहा. ॐ पुष्ट्याहं
 पुष्ट्याहम्. प्रीयन्तां प्रीयन्ताम्. भगवन्तोऽर्हन्तः
 सर्वज्ञाः सर्वदृशिं नस्त्रिलोकनाथास्त्रिलोकमहितास्त्रिलोक-

पूज्यास्त्रिलोकेश्वरास्त्रिलोकेशोत्तराः ॥ ॐ ऋषभ-अजित
 संभव-अभिनन्दन-सुमति-पद्मप्रभ-सुपार्श्व-चन्द्रप्रभ
 सुविधि-शीतल-त्रेयांस-वासुपूज्य-विमल-अनन्त-धर्म
 शान्ति-कुन्धु-अर-भक्षि-मुनिसुव्रत-नभि-नेभि-पार्श्व-
 वर्द्धमानान्ता जिनाः शान्ताः शान्तिकरा भवन्तु स्वाहा.
 ॐ मुनयो मुनिप्रवरा रिपुविजय दुर्भिक्षकान्तारेषु दुर्ग-
 मार्गेषु रक्षन्तु वो नित्यं स्वाहा. ॐ ह्रीं श्रीं धृति-मति-
 कीर्त्ति-कान्ति-पुद्धि-लक्ष्मी-मेधा-विद्यासाधन-प्रवेशन-
 निवेशनेषु सुगृहीत-नामानो ज्यन्तु ते जिनेन्द्राः
 ॐ रोहिणी-प्रज्ञप्ति-वज्रशृंगला-वज्रकुशी-अप्रतियका
 पुत्रपहता-काली-महाकाली-गौरी-गान्धारी-सर्वास्त्रा-महा-
 ज्वाला-मानवी-वैरोट्या-अच्छुभेता-मानसी-महामानसी
 षोडश विद्यादेव्यो रक्षन्तु वो नित्यं स्वाहा.
 ॐ आचार्योपाध्याय-प्रभृति-यातुर्वर्णस्य श्रीश्रमण-
 संधस्य शांतिर्भवतु तुष्टिर्भवतु पुष्टिर्भवतु. ॐ ग्रहा-
 चन्द्र-सूर्याङ्गारक-पुष्य-भृहस्पति-शुक्र-शनैश्वर-राहु-केतु
 सहिताः सप्तोक्तपालाः सोम-यम-वरेण-कुण्डेर-वासवा-
 हित्य-स्कंह-विनायकोपेताः, ये आन्येऽपि ग्राम-नगर-क्षेत्र
 देवताऽऽहयस्ते सर्वे प्रीयन्तां प्रीयन्ताम्, अक्षीण-केश

कोष्ठागारा नरपतयश्च भवन्तु स्वाहा. ॐ पुत्रभित्रभातृ-
 कलत्रसुहृत्स्वजनसंमन्धिअन्धुवर्गसहिता नित्यं या-
 मोहप्रमोहकारिणः, अस्मिँश्च भूमष्टलायतननिवासि-
 साधुसाध्वीश्रावकश्राविकाणां रोगोपसर्गव्याधिदुःखदु-
 र्भिक्षदौर्भिस्योपशमनाय शान्तिर्भवतु. ॐ तुष्टिपुष्टि-
 ऋद्धिवृद्धिभाग्योत्सवाः सहा प्रादुर्भूतानि पापानि
 शाम्यन्तु दुरितानि, शत्रवः पराङ्मुखा भवन्तु स्वाहा
 श्रीभते शान्तिनाथाय, नमः शान्तिविधायिने; त्रैलोक्य-
 स्यामराधीश, मुकुटाभ्यर्चिताद्भ्ये (१). शांतिः शांति-
 करः श्रीमान्, शांतिं दिशतु मे गुरुः; शांतिरेव सहा
 तेषां, येषां शांतिगृहे गृहे (२). उन्मृष्टरिष्टदुष्टग्रहगति-
 दुःस्वप्नदुर्निमित्तादि; संपादित-हित-संपन्नाम-ग्रहणं
 जयति शान्तेः (३). श्रीसंघजगज्जनपहरान्ध्रिपराज-
 सन्निवेशानाम्; गोष्ठिकपुरमुज्याणां, व्याहरणैर्व्याहरे-
 स्थान्तिम् (४). श्रीश्रमण-संघस्य शान्तिर्भवतु,
 श्रीजनपदानां शांतिर्भवतु, श्रीरान्ध्रिपानां शांति-
 र्भवतु, श्रीराजसन्निवेशानां शान्तिर्भवतु, श्रीगोष्ठिकानां
 शांतिर्भवतु, श्रीपौरमुज्याणां शांतिर्भवतु, श्रीपौर-
 जनस्य शांतिर्भवतु, श्रीप्रल्लोकस्य शांति-
 र्भवतु, ॐ स्वाहा ॐ स्वाहा ॐ श्रीपार्श्वनाथाय
 स्वाहा. येषां शांतिः प्रतिष्ठायात्रास्नात्राद्यवसानेषु,

શાંતિકલશં ગૃહીત્વા કુંકુંમચંદનકર્પૂરાગરુધૂપવાસકુ
 સુમાંજ્જિસમેતઃ સ્નાત્રચતુષ્કિકાયાં શ્રીસંઘસમેતઃ શુચિ
 શુચિવપુઃ પુષ્પવસ્ત્રચંદનાભરણાલકૃતઃ પુષ્પમાલ
 કઠે કૃત્વા, શાંતિમુદ્ધોષયિત્વા શાંતિપાનીયં મસ્તો
 દ્વાતવ્યમિતિ. નૃત્યન્તિ નૃત્યં મણિપુષ્પવર્ષં, સૃજન્તિ
 ગાયન્તિ, ચ મંગલાનિ; સ્તોત્રાણિ ગોત્રાણિ પઠન્તિ
 મંત્રાનૂ, કલ્યાણભાજે હિ જિનાભિષેકે (૧). શિવમસ્ત
 સર્વજગતઃ, પરહિતનિરતાભવંતુ ભૂતગણાઃ, દોષા
 પ્રયાંતુ નાશં, સર્વત્ર સુખીભવતુ લોકાઃ (૨). અહ
 તિત્યયરમાયા, સિવાદેવી તુમ્હ નયરનિવાસિની
 અમ્હ સિવં તુમ્હ સિવં; અસિવોવસમં સિવં ભુવ
 સ્ત્રાહા (૩). ઉપસર્ગાઃ ક્ષયં યાંતિ, છિદ્યન્તે વિદ્યવહ્નયઃ
 મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાનોઃ જિનેશ્વરે (૪) સર્વમંગલ
 માંગલ્યં, સર્વકલ્યાણકારણમ્, પ્રધાનં સર્વધર્માણાં
 જૈનં જયતિ શાસનમ્ (૫). ઇતિ બૃહસ્પતિસ્તવનમ્ ॥૬

॥ ઇતિ નવસ્મરણાનિ સમાપ્તાનિ ॥

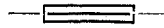
श्री आत्मरक्षा नवकार मन्त्र.

—:—

ॐ परमेष्ठि नमस्कारं, सारं नवपदात्मकं ।
 आत्मरक्षाकरं वञ्च-पञ्चराय स्मराम्यहं ॥ १ ॥
 ॐ नमो अरिहंताणुं, शिरस्कं शिरसि स्थितं ।
 ॐ नमो सञ्च सिद्धाणुं, मुष्णे मुष्णपटांजरम् ॥ २ ॥
 ॐ नमो आयरियाणुं, अंगरक्षातिशायिनी ।
 ॐ नमो उवञ्जयाणुं आयुधं हस्तयोर्द्रढं ॥ ३ ॥
 ॐ नमो क्षेत्र्ये सञ्च-साहूणुं, भोयके पाहयोःशुभे ।
 अस्मै पञ्च नमुक्कारे, शिलावञ्चभयी तले ॥ ४ ॥
 सञ्च पावप्यणुसणो, वप्रो वञ्चभयो ञ्जिः ।
 भंगलाणुं च सञ्चवेसिं, ञ्जिद्विरंगार ञ्जितिकाः ॥ ५ ॥
 स्वाहांतं च पदं ज्ञेयं, पदमं हवञ्च भंगलं ।
 वप्रोपरि वञ्चभयं, पिधानं देह रक्षणे ॥ ६ ॥
 महाप्रभावा रक्षेयं, क्षुद्रोपद्रव नाशिनी ।
 परमेष्ठि पदोद्भूता, कथिता पूर्व सूरिभिः ॥ ७ ॥
 यश्चैनां कुरते रक्षां, परमेष्ठिपदैः सदा ।
 तस्य तस्याहंभयं व्याधि-राधिश्चैवपि कदाचन ॥ ८ ॥

घंटाकर्णु महावीर मन्त्र स्तोत्र.

ॐ कौं ह्रीं श्रीं श्रीमहावीरं घंटाकर्णु ! महाभक्तिम् ।
 महारोगान् भयान् घोरान्, नाशय नाशय कुतम् ॥१॥
 सर्पाहिकं विषं शीघ्रं, ञ्छि ञ्छि विनाशय ।
 शाकिनी भूत वेतालान्, राक्षसांश्च निवारय ॥२॥
 त्वन्नाम मन्त्रं जपेत्, त्वन्मन्त्रं श्रवणेन च ।
 भूतबीतिर्भहाभारी, शीघ्रं नश्यतु मे ध्रुवम् ॥३॥
 यन्त्रस्थो मन्त्र इषेणु, यत्र त्वं तिष्ठसि ध्रुवम् ।
 तत्र शान्तिं च तुष्टिं च, पुष्टिं कुंश्च भंगलम् ॥४॥

—: श्री घंटाकर्णु महावीर मूल मंत्रो यथा:—

ॐ ह्रीं श्रीं व्यां कौं घंटाकर्णु महावीर नमोऽस्तुते
 ङः ङः ङः स्वाहा:

ॐ घंटाकर्णु महावीर, सर्वव्याधिविनाशक ।
 विस्फोटकं भये प्राप्ते रक्ष रक्ष महाभक्त ॥१॥
 यत्र त्वं तिष्ठसे देव, लिप्पितोऽक्षर पङ्क्तिभिः ।
 रोगास्तत्र प्रणश्यन्ति, वात-पित्तं कुंश्चैव वाः ॥२॥
 तत्र राजभयं नास्ति, यांति कर्णुं जपाद् क्षयं ।
 शाकिनी भूतवेताल, राक्षसाः प्रभवन्ति न ॥३॥
 नाऽकाशे भरणं तस्य, न च सर्पेषु दृश्यते ।
 अग्नि यौर भयं नास्ति, नास्ति तस्याप्यरि भयम् ॥४॥

વિભાગ બીજો.

ચૈત્યવંદનવિધિ, ગુરૂવંદનવિધિ, તથા પૌષ્ઠને લગતી

તમામ વિધિઓ ચૈત્યવંદનો, સ્તવનો સજ્ઞાય

આદિ સ્વાધ્યાય કરવા સાયક વિષયો.

ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ

પ્રથમ ત્રણ ખમાસમણ દઈ 'ઈચ્છાકારેણ સંહિસહ લગ-
વન! ચૈત્યવંદન કરું? 'ઈચ્છમ્' કહી [સકલ કુશલવહ્નીં તથા
બીજું] કોઈ પણ ચૈત્યવંદન તથા 'જંકિંચિં' કહેવું. પછી જે
કોણી પેટ પર રાખી, જે હાથ જોડી 'નમુત્યુણું' કહેવું. પછી
મુક્તાશુકિત મુદ્રાએ 'જવંતિ ચેઈઆઈં' કહી, ખમાસમણું
દઈ તેજ મુદ્રાએ 'જવંતિ કેવિ સહૂં' કહેવું. પછી અંજલી
કરી 'નમોહર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ' કહી 'ઉવસ-
ગ્ગહરં' અથવા કોઈપણ (સુવિહિત સાધુનું સ્થેતું) સ્તવન
કહેવું. (અથવા સ્તવન ને ઉવસગ્ગહરં બન્ને કહેવાં.) પછી મુક્તા
શુકિત-મુદ્રાએ 'જય વીરાયં' 'આલવમખંડા' સુધી કહી, હાથ
જરા નીચે ઉતારી, જય વીરાય પૂરા કહેવા. પછી ઉભા થઈ જે
પગ વચ્ચે ચાર આંગળનું આંતરૂં રાખી જે હાથે અંજલી કરી
'અરિહંત ચેઈઆણું' કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં તથા અન્નતથ ઉસસિ-
એણું' કહી, એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી 'નમો
અરિહંતાણું' કહી, નમોહર્હત્-સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વ-સાધુ-
ભ્યઃ' કહી કોઈ પણ થોય જોડામાંથી પહેલી થોય કહેવી.

અથ ગુરૂવંદન કરવાનો વિધિ.

પ્રથમ બે ખમાસમણુ દઈ આ પ્રમાણે સુખસાતા પૂછવી-
 ઇચ્છિકાર સુહ સઈ, સુહ દેવસિ, સુખ તપ શરીર નિરાખા
 સુખ સંજમ જાત્રા નિર્વાહો છો જી? સ્વામી સાતા છે જી? લા
 પાણીનો લાલ દેજોજી. પછી (પદસ્થ હોય તો) ખમાસમણુ દ
 ‘ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! અખ્લુદ્ધિઓમિ અખ્લિત
 રાઈઅં [અથવા દેવસિઅં] ખામેઉ’ ? (ગુરૂ-‘ખામેહ’ પછી
 ‘ઇચ્છ’ ખામેમિ રાઈઅં (અથવા દેવસિય) કહી ‘જંકિ
 અપત્તિયંવાણો આગળનો પાઠ બોલતાં અખ્લુદ્ધિઓ ખામવે
 પછી યથાશક્તિ પચ્ચખખાણુ લેવું.

પૌષધને લગતી વિધિઓ.

પૌસહ લેવાનો વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણુ દેઈ, પ્રગટ લોગરસ કહેવા પર્યાંત ઇરિયાવહી
 પડિક્કમી, ખમાસમણુ દેઈ “ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ? પૌસ
 મુહપત્તિ પડિલેહું ? એમ બોલી, ગુરુ આદેશ આપે એટલે “ઇચ્છ” ક
 મુહપત્તિ (પ૦) બોલથી પડિલેહવી. પછી ખમા૦ દેઈ, ‘ઇચ્છા૦ સ
 લ૦ પૌસહ સંદિસાહું ? ‘ઇચ્છ’ ફરીથી ખમા૦ દેઈ, ઇચ્છા૦ સં લ
 પૌસહ ઠાઉં. ‘ઇચ્છ’ કહી, બે હાથ જોડી, નવકાર ગણી, ‘ઇચ્છાકા
 ભગવન્ ! પસાય કરી પૌસહ દંડક ઉચ્ચરાવોજી.’ કહેવું, ત્યારે ગુરૂ
 વડીલ, પૌસહની ‘કરેમિભતે૦’ (પૌસહ ઉચ્ચરવાતું સૂત્ર) ઉચ્ચરા
 પછી, ખમાસમણુ દેઈ, ઇચ્છા૦ સંદિં ભગ૦ સામાયિક મુહપ
 પડિલેહું ? ‘ઇચ્છ’ કહી, મુહપત્તિ પડિલેહી, ખમા૦ દેઈ ‘ઇચ્છા૦ સંદિ

ભગ૦ સામાયિક સંદિસાહું? ઇચ્છં' કહી ખમા૦ દઈ 'ઇચ્છાકારી ભગવન! પસાય કરી સામાયિક દંડક ઉચ્ચરવોજી' એમ કહેવું અહિં શુરૂ યા વડીલ 'કરેમિ ભતે સામાયં' નો પાક કહે. (તેમાં "જ્યવ ત્રિયમ" ને અદલે 'જ્યવ પોસહ' ખોલવું.) પછી ખમા૦ દઈ, 'ઇચ્છાં સંદિં ભગ૦ ખેસણે સંદિસાહું? ઇચ્છં' કહી ખમા૦ દઈ 'ઇચ્છાં સંદિં ભગ૦ ખેસણે ડાઉ? ઇચ્છં.' ખમા૦ દઈ, ઇચ્છાં સં. ભગ૦ 'સન્નઝાય સંદિસાહું?' 'ઇચ્છં? ખમા૦ દઈ, ઇચ્છાં સંદિં ભગ૦ સન્નઝાય કરે?' 'ઇચ્છં' કહી ત્રણ નવકાર ગણવા પછી, ખમા૦ દઈ, "ઇચ્છાં સંદિં ભગ૦ અહુવેલ સંદિસાહું?" કહી ખમા૦ દઈ, 'ઇચ્છાં સંદિં ભગ૦ અહુવેલ કર્યું.' 'ઇચ્છં.'

[પૌષધમાં પરિલેહણ કરવાનો વિધિ.]

પછી, ખમા૦ દઈ, ઇચ્છાં સંદિં ભગ૦ પરિલેહણ કરે? 'ઇચ્છં' કહીને મુહપત્તિ વિગેરે પાંચ વાનાં પરિલેહવાં, [પોસહ લીધા મગાઉ, ઘેર અથવા ઉપાશ્રયે પરિલેહણ કર્યું હોય તેણે, અહીં, તથા ઉપધિ સંબંધી આદેશ વખતે, માત્ર મુહપત્તિ જ પરિલેહવી]. (મુહપત્તિ ૫૦ ખોલથી, ચરવજો ૧૦ ખોલથી, કટાસણુ ૨૫ ખોલથી, સૂતરનો કદીરો ૧૦ ખોલથી અને ઘોતીયું ૨૫ ખોલથી પરિલેહવું.) પછી ઇચ્છાવહિ પરિક્રમી, ખમાસમણુ દઈ "ઇચ્છાકારી ભગવન! પસાય કરી પરિલેહણા પરિલેહવોજી?" એમ કહી, વડીલ (અભયચર્યવ્રતધારી) નું અણપરિલેહું એક વસ્ત્ર (ઉત્તરાસણુ) પરિલેહવું. પછી ખમા૦ દઈ, ઇચ્છાં સંદિં ભગ૦ "ઉપધિ મુહપત્તિ પરિલેહું?" 'ઇચ્છં' કહી, મુહપત્તિ પરિલેહવી. પછી ખમા૦ દઈ, ઇચ્છાં સંદિં ભગ૦ "ઉપધિ સંદિસાહું?" 'ઇચ્છં' કહી, ખમા૦ દઈ, ઇચ્છાં સં. ભગ૦ "ઉપધિ પરિલેહું?" 'ઇચ્છં' કહીને, પૂર્વે પરિલેહતાં બાકી રહેલ ઉત્તરાસણુ, માત્ર કરવા જવાનું વસ્ત્ર (અને રાત્રિ પોસહ કરવો હોય તો કાંબળી) ઘેરે તમામ વસ્ત્રો ૨૫-૨૫ ખોલથી પરિલેહવાં. પછી એક જણે

દંડાસણુ યાત્રી લેવું, તેને પડિલેહી, ધરિયાવહી પડિક્કમીને કાળે લેવો કાળે શુદ્ધ કરીને (એટલે તપાસીને) ત્યાં જ સ્થાપનાચાર્યની સન્મુખ ઉભા રહીને, ધરિયાવહી પડિક્કમવા. પછી કાળે ઉદ્ધરી યથાયોગ્ય સ્થાને ' આણુબાણુહ જરસુગ્ગહો ' કહી પરડવવો. પરડવ્યા પછી ત્રણ વાર ' વોસિરે વોસિરે ' કહેવું. પછી મૂલ સ્થાનકે આવીને સૌ સાથે દેવ વાંદવા અને સનઝાય કરવી.

પડિલેહણુ કરવાનો વિધિ.

(આ વિધિ, પૌષધ લીધા પહેલાં, પડિલેહણુ કરનાર માટે, તથા વિધિ સહિત ઓળી વગેરે કરનાર માટે છે.)

પ્રથમ ધરિયાવહી પડિક્કમીને ખમાસમણુ દઈ ' ઇચ્છાં સંદિવ ભગં પડિલેહણુ કરં ? ' ' ઇચ્છાં ' કહી, ઉભડક પગે ખેસી, મુહપતિ ચરવજો, કટાસણું વગેરે સઘણાં વસ્ત્રની એકી સાથે (પૂર્વે કહ્યા તેટલા ખોલથી) પડિલેહી, ધરિયાવહી પડિક્કમી, કાળે લઈ, શુદ્ધ કરી, ત્યાં જ ધરિયાવહી પડિક્કમીને પૂર્વોક્ત વિધિપૂર્વક કાળે પરડવવવો.

ત્યાર પછી પૂર્વોક્ત વિધિએ પોસાહ લેવો. પણ તેમાં પડિલેહણુ કરવી નહીં, તથા કાળે પણ, લેવો નહીં; પરંતુ પડિલેહણુના આદેશ તે જરૂર ફરીથી માંગી લેવા, અને તેમાં ફક્ત મુહપતિ પડિલેહવી. છેવટે વિધિ કરતાં જે કાંઈ અવિધિ થયો હોય તેનો ' મિચ્છામિ દુક્કડં ' દઈને, દેવ વાંદવા અને ' મન્હજિણુણુ ' ની સનઝાય કહેવી.

પૌષધમાં-પ્રતિક્રમણુ.

પૌષધ લીધા પછી, રાઇ-પ્રતિક્રમણુ યાકી હોય તો, છેવટે દેવ વાંદવા પહેલાં તે કરવું, પરંતુ પ્રતિક્રમણુ કરતાં નીચેની સૂચનાઓ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવી.

૧. પ્રથમ, ઇરિયાવહી પડિક્કમી, 'કુસુમિણુ' ના કાઉરસગ્ગથી શરૂઆત કરવી. [અહીં સામાયિક લેવાની કે પારવાની જરૂર નથી.]
 ૨. 'સાત લાખ' અને 'અઠાર પાપરથાનક' ને અદલે 'ગમણા-ગમણે' આલોવવા. [જે આગળ આપેલ છે] ૩. કરેમિ-ભતેન્માં 'જવ નિયમ' ને અદલે 'જવ પોસહ' ખોલવું. ૪. અઠ્ઠા-ઈન્નેસુન્ પહેલાં-નમુત્થુણું કહ્યા પછી, ખમાસમણુ દઈ, ઇચ્છાન્ સંદિન્ ભગન્ અહુવેલ સંદિસાહુ? (ગુરુ-સંદિસહ) ઇચ્છન્. કહી ખીણું ખમા-સમણુ દઈ, ઇચ્છાન્ સંદિન્ ભગન્ અહુવેલ કરશું? (ગુરુ-કરેને) ઇચ્છન્. કહી, પછી, ચાર ખમાસમણુ પૂર્વક ભગવાનાદિ ચારને વાંદી અઠ્ઠાઇ-ન્નેસુન્ કહેવું. (પ્રતિક્રમણુ કર્યા પછી પડિલેહણુની શરૂઆત કરવી.)

અથ દેવ વાંદવાનો વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણુ દઈ, (લોગરસ સુધી) ઇરિયાવહિયા પડિક્કમી, ઉત્તરાસણુ નાખીને ખમાન્ દઈ. ઇચ્છાન્ સંદિન્ ભગન્ "ચૈત્યવંદન કરે? ઇચ્છન્," કહી ચૈત્યવંદન કરી, જંકિચિન્ નમુત્થુણું અને "જવ વીય-રાયન્" 'લવમખંડા' સુધી કહી, ખમાન્ દઈ, ખીણું ચૈત્યવંદન કરી, જંકિચિન્ નમુત્થુણું કહી યાવત ચાર થોઇઓ કહેવી. પછી નમુત્થુણું કહીને ખીણ વાર ચાર થોઇઓ કહેવી. પછી નમુત્થુણું કહી ખે-જવતિન્ તથા નમોહર્તન્ કહી, (ઉવસગ્ગહરં અથવા ખીણું) સ્તવન કહેવું, અને જવ વીયરાયન્ અર્ધા (આભવમખંડા સુધી) કહેવા. પછી ખમાન્ દઈ ચૈત્યવંદન કરી, જંકિચિન્ નમુત્થુણું કહીને જવવીયરાયન્ સંપૂર્ણ કહેવા, અને ખમાન્ દઈ, 'અવિાધ આશાતના મિચ્છામિ દુકકક' કહેવું.

સજ્જાય કરવાનો વિધિ.

પ્રભાતના દેવવંદનમાં છેવટે 'મન્હ જિણાણુ' ની સજ્જાય કહેવી. (અપોરે તથા સાંજે ન કહેવી.) તે સજ્જાયને માટે, એક ખમાન્ દઈ,

“ ઇચ્છાં સંદિં ભગં સનગાય કર્કં ? ઇચ્છં ” કહી, નવકાર ગણી ઉભડક પગે ખેસી, એક જણ ‘ મન્હ જિણાણું ’ની સનગાય કહે, પછી ખમાં દઈ, ‘ અવિધિ આશાતના મિચ્છામિ દુકકડં. કહેવું.

બહુપટિપુત્રા પોરિસિનો વિધિ.

[છ ઘડી દિવસ ચઢ્યા પછી આ પોરસી ભણવાય]. પ્રથમ, ખમાં દઈ, “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં બહુપટિપુત્રા પોરિસિ ? ” (ગુરુ-‘ તહત્તિ ’) પછી, ખમાં દઈ, ઇરિવહિયાં પ્રગટ લોગરસ પર્યાન્ત પડિકકમી, ખમાં દઈ, “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં પડિલેહણુ કર્કં ? (ગુરુ-કરેહ) ઇચ્છં ” કહીને મુહપત્તિ (પં બોલથી) પડિલેહવી.

ત્યાર પછી ગુરુ હોય તેમની સમક્ષ રાષ્ટ્ર-મુહપત્તિ પડિલેહવી, તેનો વિધિ આ પ્રમાણે—

રાષ્ટ્ર-મુહપત્તિ પડિલેહવાનો વિધિ.

[આ વિધિ-ગુરુ-મહારાજ સાથે રાષ્ટ્ર-પ્રતિક્રમણ ન કર્યું હોય તેને માટે છે, જે ‘ દ્વાદશાવર્ત-વંદન ’ વિધિ પણ કહેવાય છે.]

પ્રથમ ખમાં દઈ, ઇરિયાવહિયાં પડિકકમી, ખમાં દઈ, ઇચ્છાં સંદિં ભગં રાષ્ટ્ર મુહપત્તિ પડિલેહું ? (ગુરુ-પડિલિહેહ) ‘ ઇચ્છં ’ કહી, મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી એ વાંદણાં દેવાં. પછી, ઇચ્છાં સંદિં ભગં રાષ્ટ્ર અલોર્ક ? (ગુરુ-આલોએહ) ઇચ્છં, કહી તેનો પાડ કહેવો. પછી, ‘ સવ્યસવિ રાષ્ટ્રિય દુચ્ચિતિય દુખભાસિય, દુચ્ચિ-દ્વિય, ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન ! (ગુરુ-પડિકકમેહ) ઇચ્છં, તસ્મ મિચ્છામિ દુકકડં. ’ કહીને, પદસ્થ હોય તો તેમને એ વાંદણાં દેવાં, ન હોય તો એકજ ખમાસમણુ દેવું. પછી ઇચ્છાકાર સુહરાષ્ટ્રં કહીને,

અબલુદ્ધિએ ખામવો. પછી, એ વાંદણાં દઈ, ‘ ઇચ્છાકારી ભગવન્ પસાય ફરી પચ્ચખ્ખાણુનો આદેશ દેશોજી, ’ એમ કહી, પચ્ચખ્ખાણુ લેવું.

[પછી સર્વ મુનિએને ગુરુવંદન વિધિ પ્રમાણે વાંદવા.]

અથ પચ્ચખ્ખાણુ પારવાનો વિધિ.

પ્રથમ લોગસ્સ પર્યાંત, ઇરિયાવહિયા પડિક્રમી, ખમાસમણુ દઈ “ ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! ચૈત્યવંદન કર્ ? ઇચ્છં, ” કહી, જંકિચિં નમુત્યુણું જવંતિ ચેઈં કહી, ખમાસમણુ દઈ, જવંત કૃવિં નમોડહંતં ઉવસગહરં જયવીયરાયં કહેવા. પછી ખમાસમણુ દઈ ‘ ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! સજ્જાય કર્ ? ઇચ્છં, ’ કહી એક નવકાર ગણી ‘ મન્હ જિણાણું [મુનિએ ધમ્મે મંગલં] ની સજ્જાય કહેવી. પછી ખમાસમણુ દઈ, “ ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છં. ” કહી મુમપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમાં દઈ, ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! પચ્ચખ્ખાણુ પાર્ ? ‘ યથાશક્તિ ’ કહી, ખમાં દઈ, ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન્ ! પચ્ચખ્ખાણુ પાયુર્ ? ‘ તહત્તિ ’ કહી, અંગુઠો મુઠીની અંદર વાળી, જમણો હાથ ચરવલા યા કટાસણા ઉપર સ્થાપી, એક નવકાર ગણી (નવકારસીથી આયંબીલ સુધીનાં પચ્ચખ્ખાણુ આ પ્રમાણે વાપરવા.)

“ ઉગ્ગએ સૂરે, નમુક્કાર-સહિયં (૧) પોરિસિં (૨) સાટ્ટુ-પોરિસિં (૩) સૂરે ઉગ્ગએ પુરિમટ્ટું (૪) અવટ્ટું (૫) મુદ્ધિસહિયં પચ્ચખ્ખાણુ ક્યુર્ ચઉવિહાર, આયંબીલ (૧) નીવી (૨) એકાસણું (૩) ખેઆસણું (૪) પચ્ચખ્ખાણુ ક્યુર્ તિવિહાર; પચ્ચખ્ખાણુ ક્કાસિયં, પાલિયં, સોહિયં, તિરિઅં, કિટ્ટિઅં, આંરાહિઅં, જં ચ ન આંરાહિઅં તસ્સ મિચ્છામિ દુકકડં (આમાનું જે પચ્ચખ્ખાણુ ક્યુર્ હોય ત્યાં સુધી ખેલવું, આગળનાં પચ્ચખ્ખાણુ ન ખેલવાં.)

(તિવિહાર ઉપવાસવાળાએ આ પ્રમાણે કહેવું.)

“ સૂરે ઉગ્યે પચ્ચખખાણુ કયુ” તિવિહાર, પોરિસિ, સાટ્ટુપોરિસિ, પુરિમટ્ટ, અવટ્ટ મુદ્ધિસહિયં પચ્ચખખાણુ કયુ” પાણુહાર; પચ્ચખખાણુ ફાસિયં, પાલિયં, સોહિયં, તિરિયં, કિદ્ધિયં, આરાહિય, જં ચન આરાહિયં તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.” પછી એક નવકાર ગણી, [મુનીએ ‘ધમ્મો મંગલ’ ૦ ૧૭ ગાથાઓ બોલી] ખમાસમણુ દેષ, અવિધિ આશાતના મિચ્છામિ દુક્કડં કહેવું.

પૌષ્ઠમાં આહાર વિધિ.

ત્રણ વાર ‘આવસ્સહિ’ કહી, પૌષ્ઠ-શાળામાંથી નીકળવું, સાથે ક્રિયામાં વાપરવા શિવાયનું બીજું ધોતીયું હોય તે ધરિયાસમિતિ શોધતા જવું. ઘરમાં પ્રવેશ કરતાં ‘જયણા મંગળ’ બોલવું. સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપી, ધરિયાવહિયા ૦ પડિકકમી, સો હાથ ઉપર હોય તો ગમણાગમણું કહી, પાટલા, વાસણુ, ભૂમિ વગેરેની પ્રતિલેખના તથા પ્રમાર્જના કરવી વસ્ત્ર બદલી, કટાસણુ ઉપર બેસી, મુહપત્તિથી મુખ પ્રમાર્જ, ચરવળો બાણુએ મૂકી, મુહપત્તિ કેડે રાખી, નવકાર ગણીને આહાર કરવો, અને જોગ હોય તો તેમાંથી અતિથિ-સવિભાગ કરવો.

આહાર કરતાં મૌન જાળવવું. જરા પણ ઊંડવું નહીં. જન્મતા કદાચ બોલવું પડે તો પાણી પીધા વિના બોલવું નહીં, કેમકે-તેથી જ્ઞાનની આશાતના થાય છે. જે સ્ત્રીને પીરસી હોય તે માટે બીજે ‘વાપરો’ એમ કહે, સાર પછી વપરાય. કોઈ પણ સચિત્ત, કે પાપ વગેરે અવાજ થાય તેવી સ્ત્રી ન વાપરવી. અચકારા ન બોલાવાય સૂરસૂર અવાજ ન કરાય. આહારમાંથી કોઈ પણ ન ઊંડવું. થાળી વગેરે ધોધને પી જવું. અને થાલી વાટકા લુધને સાફ કરી નાંખવા; જેથી પાછળથી ઉટકવા વગેરેથી ક્રિયા ન લાગે. આ વિધિ છે.

ઉડતાં 'તિવિહાર'નું પરચક્રખાણ કરવું ને નવકાર ગણી ઉઠવું, પછી કાળે લઈ, પરડવી, પૌષ્ઠશાળાએ જવું, ને નિસિહી ત્રણવાર કહી, પ્રવેશ કરવો.

આહાર પછી—આહાર કરીને પૌષ્ઠશાળાએ આવ્યા પાદ, ધરિયાવહિયા પડિકકમી, સો ડગલાંથી ઉપર હોય તો ગમણાગમણે કહી, ખમાસમણ દઈ, જગચિંતામણીનું ચત્યવંદન (જયવિચારાય સુધી) કરવું

માત્રુ કરવાનો તથા સ્થંડિલ જવાનો વિધિ.

માત્રુ કરવા જવાનું વસ્ત્ર બદલવું. કાળ વખત હોય તો, માથે કાંચળી રાખી, પુંજણીથી કેરી કુંડી જોઈને પ્રમાજ્ઞી, તેમાં માત્રુ કરી, ત્રણ વાર આવરસહી (મનમાં) કહી, પરડવાની જગ્યાએ જઈ, કુંડી નીચે મૂકી, યોગ્ય ભૂમિ જોઈ. ૩ વાર અણુજાણુ જસુગ્ગો (મનમાં) કહી, માત્રુ પરડવું. કુંડી નીચે મુકી, વોસિરે વોસિરે ત્રણ વાર કહેવું. પછી નિસિહી ત્રણ વાર કહી, વસતિમાં પ્રવેશી, કુંડી મૂળ જગ્યાએ મૂકી, અચિત્ત પાણીથી હાથ ધોઈ, વસ્ત્ર બદલી, સ્થાપનાચાર્ય સન્મુખ ધરિયાવહિયા પડિકકમવા.

આ પ્રમાણે જ સ્થંડિલ જવાનો વિધિ સમજવો. લોટો વગેરે જળપાત્ર લઈને જવું અને ખેસતા અણુજાણુ જસુગ્ગો અને ઉડ્યા પછી વોસિરે વોસિરે ત્રણ વાર કહેવું, પછી પૌષ્ઠશાળાએ હાથનું પ્રક્ષાલન કરી, વસ્ત્ર બદલી, સ્થાપનાચાર્ય સામે ધરિયાવહિયા કરી, ગમણા-ગમણે આલોવવા.

ગમણાગમણે—આલોવવાનો વિધિ.

પ્રથમ ધરિયાવહિયા (લોગરસ સુધી) પડિકકમવા; પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સદ્દિસહ ભગવન્! ગમણાગમણે આલોઉં ? (ગુરૂં યા વડીલ-આલોએહ) ‘ ઇચ્છા ’ કહી, [નીચેનો પાઠ બોલવો.]

ધર્મા-સમિતિ, ભાષા-સમિતિ, એષણા-સમિતિ, આદાન-ભા-
મત-નિક્ષેપણા-સમિતિ, પારિષ્ઠાપનિકા-સમિતિ; મનો-ગુપ્તિ, વચન-ગુ-
કાય-ગુપ્તિ; એ પાંચ સમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ; એ અષ્ટ-પ્રવચન-માતા ત્રા-
તણે ધર્મે; સામાયિક પોસહ લીધે રૂડી પેરે પાળી નહિ, જે પાંડવ
વિરાધના હુમ્મ હોય, તે સવિ હું મન વચન કાયાએ કરી; મિચ્છામિ દુક્કડ

સાંજના પડિલેહણનો વિધિ.

પ્રથમ ખમા૦ દર્ષ, ઇચ્છા૦ સંદિ૦ ભગ૦ બહુપડિપુત્રા પોરિસિ ?
(ગુરૂ મહારાજ ' તહત્તિ ' કહે પછી) ખમા૦ દર્ષ, ઇચ્છા૦ સંદિ૦
ભગ૦ ઇરિયાવહિયં પાંડકમામિ ? (ગુરૂ મહારાજ - ' પડિક્કમેહ ')
' ઇચ્છા ' કહી, પછી લોગસ પર્યાંત ઇરિયાવહિયા પડિક્કમવા. પછી
ખમા૦ દર્ષ, ઇચ્છા૦ સંદિ૦ ભગ૦ ગમણાગમણે આલોઉ ? (ગુરૂ
આલોહે) ' ઇચ્છા ' કહી, ગમણાગમણે આલોવવા. પછી, ખમા૦ દર્ષ
ઇચ્છા૦ સંદિ૦ ભગ૦ પડિલેહણ કરું ? (ગુરૂ - ' કરેહ ') ' ઇચ્છા ' કહી
ખમા૦ દર્ષ, ઇચ્છા૦ સંદિ૦ ભગ૦ પોસહસાલા પ્રમાર્જી ? (ગુરૂ
કહે ' પ્રમાર્જી ') પછી ' ઇચ્છા ' કહીને ઉપવાસ વાળાએ મુહપત્તિ
ચરવળો અને કટાસણું પડિલેહવું, અને ખાન્ધું હોય તેણે (એટલે-આયં
ખીલ તથા એકાસણાવાળાએ) કદોરા, ઘોતીયા સહિત પાંચ વાનાં
પડિલેહવાં. પછી, (કદોરો છોડી આંધનારે) લોગસ પર્યાંત ઇરિયા-
વહિયા પડિક્કમવા, પછી ખમા૦ દર્ષ, " ઇચ્છકારી ભગવન ! પસાય
કરી પડિલેહણા પડિલેહવાણ ! " એમ કહીને વડોલનું એક (ખેસ)
વસ્ત્ર પડિલેહવું. [અહિં મુનિએ સ્થાપનાણ પડિલેહવા, અથવા કાંબળ
પડિલેહવી.] પછી ખમા૦ દર્ષ, ઇચ્છા૦ સંદિ૦ ભગ૦ ઉપધિ મુહપત્તિ
પડિલેહું ? (ગુરૂ - પડિલેહેહ) ' ઇચ્છા ' કહી મુહપત્તિ પડિલેહીને ખમા૦
દર્ષ, ઇચ્છા૦ સંદિ૦ ભગ૦ સન્નઝાય કરું ? (ગુરૂ - કરેહ) ' ઇચ્છા ' કહી
એક નવકાર ગણીને, (મન્હ જિણાણું ની) સન્નઝાય ઉલડક પમે
એસીને કહેવી. પછી ખાન્ધું હોય તો વાંદણાં એ દધને (ખમાસમણ દર્ષ

‘ ઇચ્છિકારી ભગવન! પસાય કરી પચ્ચક્ષ્ણુનો આદેશ દેશો છ! ’ એ આદેશ માંગી) પાણુહારનું પચ્ચક્ષ્ણુ કરવું. તિવિહાર ઉપવાસવાળાએ ફક્ત ખમાસમણ દઈ, પાણુહારનું પચ્ચક્ષ્ણુ કરવું.

(ચૌવિહાર ઉપવાસવાળાને તો એમને એમ ખેસવાનું છે, પરંતુ પુનઃ સ્મરણ માટે ચઉવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચક્ષ્ણુ કરવું, તથા પ્રભાતે તિવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચક્ષ્ણુ લીધું હોય અને પાણી ન પીધું હોય કે ન પીવું હોય તો પણ, આ વખતે ચૌવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચક્ષ્ણુ કરવું.)

પછી ખમાં દઈ, ઇચ્છાં સંદિં ભગં ઉપધિ સંદિસાહું ? (ગુરૂ-સંદિસહ) ‘ ઇચ્છ ’ ખમાં દઈ, ઇચ્છાં સંદિં ભગં ઉપધિ પડિલેહું ? (ગુરૂ-પડિલેહેહ) ‘ ઇચ્છ ’ કહી, પ્રથમ પડિલેહતાં આકી રહેલાં તમામ વસ્ત્રોની પડિલેહણા કરવી. તેમાં રત્રિપોસહ કરનાર, પ્રથમ કાંબળી પડિલેહે. પડિલેહણુ યઈ રહે એટલે સર્વ ઉપધિ (વસ્ત્રાદિ) લઈને ઉભા થાય અને એક જણ દાંડાસણુ ચાચી પડિલેહી. ઇરિયાવહી પડિક્કમીને કાળે લે તેને શુદ્ધ કરી-એટલે કે જીવજંતુ જીવતું કે મરેલ હોય તે તપાસી, ત્યાં જ સ્થાપનાચાર્ય સન્મુખ ઉભા રહી પુનઃ ઇરિયાવહી પડિક્કમી, પ્રમાર્જતાં પ્રમાર્જતાં જઈ ‘ અણુજણુહ જસ્સુગ્ગહો ’ કહી, કાળે પરડવતાં ત્રણ વાર ‘ વોસિરે વોસિરે ’ કહે, પછી સર્વે દેવ વાદિં.

૨૪ માંડલા-સ્થાંડિલની પડિલેહણા.

રાત્રે, વડીનીતિ (ડહલો) કે લઘુનીતિ (માત્રુ) વિગેરે પરડવવા યોગ્ય જગ્યા, દિવસ છતાં જોઈ આવીને પ્રતિલેખન નિમિત્તે નીચે પ્રમાણે ૨૪ માંડલાં કરવાનાં છે. તેમાં પ્રથમ ઇરિયાવહિ પડિક્કમી, ખમાં દઈ, ઇચ્છાં સંદિં ભગં સ્થાંડિલ પડિલેહું ? (ગુરૂ-પડિલેહેહ) ‘ ઇચ્છ ’ કહી; સંથારા પાસેની જગ્યાએ; સંથારાની આણુ મનમાં કદખી, તે તરફ ચરવજો ક્રમાવતાં પહેલાં ૭ માંડલાં કરવાં.—

- ૧ આઘાટે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે.
- ૨ આઘાટે આસન્ને પાસવણે અણહિયાસે.
- ૩ આઘાટે મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે.
- ૪ આઘાટે મજ્જે પાસવણે અણહિયાસે.
- ૫ આઘાટે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે.
- ૬ આઘાટે દૂરે પાસવણે અણહિયાસે.

[બીજાં છ માંડલાં ઉપાશ્રયના આરણાની અંદરનો ભાગ કલ્પી કરવાં]

- (૧) આઘાટે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે.
- (૨) આઘાટે આસન્ને પાસવણે અહિયાસે.
- (૩) આઘાટે મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે.
- (૪) આઘાટે મજ્જે પાસવણે અહિયાસે.
- (૫) આઘાટે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે.
- (૬) આઘાટે દૂરે પાસવણે અહિયાસે.

[ત્રીજાં છ માંડલાં ઉપાશ્રયના આરણાની બહાર નજીક પ્રદેશ કલ્પી કરવાં.]

- (૧) અણાગાટે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે.
- (૨) અણાગાટે આસન્ને પાસવણે અણહિયાસે.
- (૩) અણાગાટે મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે.
- (૪) અણાગાટે મજ્જે પાસવણે અણહિયાસે.
- (૫) અણાગાટે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે.
- (૬) અણાગાટે દૂરે પાસવણે અણહિયાસે. (૧૮)

[ચોથાં છ માંડલાં, ઉપાશ્રયથી સો સો ડગલાં દૂર કલ્પી કરવાં]

- (૧) અણાગાટે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે.
- (૨) અણાગાટે આસન્ને પાસવણે અહિયાસે.
- (૩) અણાગાટે મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે.
- (૪) અણાગાટે મજ્જે પાસવણે અહિયાસે.
- (૫) અણાગાટે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવણે અહિયાસે.
- (૬) અણાગાટે દૂરે પાસવણે અહિયાસે. (૨૪)

સંથારા પોરિસી-ભણવાનો વિધિ.

(છ ઘડી રાત્રી ગયા પછી આ વિધિ ભણાવી શકાય.)

પ્રથમ ખમાસમણ દઈ, “ ઇચ્છાકારેણ સદ્દિસહ ભગવન્ બહુપડિ-
પુત્રા પોરિસી ? ” (ગુરૂ કહે-‘તલત્તિ’ પછી પ્રગટ લોગરસ પર્યાંત ઇરિયા-
વહિયા પડકકમી, ખમાં દઈ, ‘ ઇચ્છાકારેણ સદ્દિસહ ભગવન્ ! બહુ
પડિપુત્રા પોરિસી રાઘય-સંથારએ ડાઘથુ ? ’ કહેવું; (ગુરૂ કહે-
‘ ડાઘને ’) પછી ‘ ઇચ્છ ’ કહી. ચક્રિક્સાયં. નમુથ્યુણં, જ્વતિં
ખમાં, જ્વતં, નમોજ્જ્ઞતં, ઉવસજ્જહરં, અને જ્યવિયરાયં અનુક્રમે
કહેવા. પછી ખમાં દઈ “ ઇચ્છાં સં ભં સંથારા પોરિસી (વિધિ)
ભણવા મુહપત્તિ પડિલેહુ ? ” (ગુરૂ કહે-પડિલેહેહ) પછી ‘ ઇચ્છ ’ કહી
પં બોલથી મુહપત્તિ પડિલેહી, ત્રીએ પ્રમાણે સંથારા પોરિસી સૂત્ર ભણવું.

(સંથારા પોરિસી સૂત્ર)

નિસીહિ નિસીહિ નિસીહિ, નમો ખમા-સમણાણં ગોયમાઠણં
મહામુણીણં. ॥ નમો અરિહંતાણં. નમો સિદ્ધાણં. નમો આયરિયાણં.
નમો ઉવજ્જાયાણં. નમો લોએ સવ્વ-સાહુણં. એસો પંચ નમુક્કારો.
સવ્વ-પાય-પ્પણાસણો. મંગલાણં ચ સવ્વેસિ. પઠમં હવઠ મંગલં. ॥
કરેમિ ભંતે ! સામાઘયં સાવજ્જં જ્જેગં પચ્ચખ્ખામિ. જ્વ-નિયમં
પજ્જુવાસામિ, દુવિહં તિવેહેણં, મણેણં, વાયાએ, કાએણં; ન કરેમિ,
ન કરાવેમિ, તસ્સ ભંતે ? પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણં
વોસિરામિ. (ઉપર્યુક્તા સમગ્ર પાઠ ત્રણ વાર બોલવો.)

આણુજ્જહુહ જિદ્ધિજ્જહ ! આણુજ્જહણુ પરમ-ગુરૂ !; ગુરૂ-ગુણુ-રય-
ણુહિં મંડિય-સરીરા ! બહુ-પડિપુત્રા પોરિસિ, રાઘય-સંથારએ ડામિ
(૧). આણુજ્જહણુ સંથારં, બહુ-વહાણેણું, વામ-પાસેણું; કુકકુડિ-
પાય-પસારણુ, અતરંત પમજ્જએ ભૂમિં (૨). સંકોઠય સંડાસા,
ઉવ્વટંતે અ કાય-પડિલેહા; દવ્યાઈ-ઉવચોગં, ઊસાસ-નિંહણા લોએ
(૩). જઈ મે હુજ્જ પમાઓ, ઇમસ્સ દેહસ્સિમાઠ રયણીએ; આહાર-

મુવહિ-દેહં, સવ્વં તિ-વિહેણુ વોસિરિચ્ચં (૪) ચત્તારિ મંગલં; અહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં, સાહૂ મંગલં, કેવલિ-પન્નતો ધમ્મ મંગલં (૫). ચત્તારિ લોગુત્તમા; અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા, સાહૂ લોગુત્તમા, કેવલિ-પન્નતો-ધમ્મો લોગુત્તમો (૬). ચત્તારિ સરણુ પવજ્જમિ, અરિહંતે સરણુ પવજ્જમિ, સિદ્ધે સરણુ પવજ્જમિ, સાહૂ સરણુ પવજ્જમિ, કેવલિ-પન્નતં ધમ્મં સરણુ પવજ્જમિ (૭). પાણાઠવાયમલિચ્ચં, ચોરિકકં મેહુણું દવિણુ-મુચ્છં; કોહં માણુ માણુ લોભં પિણ્ણં તહા દોસં (૮). કલહં અપ્પભૂક્ખાણુ, પેસુન્નં રક્ખં અરઠ-સમાહિત્તં; પર-પરિવાયં માયા, -મોસં મિચ્છત-સલ્લં ચ (૯). વોસિરિસુ ઠમાઠં, -મુક્ખ-મગ્ગ-સંસગ્ગ-વિગ્ગ-ભૂઆઠં; દુગ્ગઠ-નિચ્છં ધણાઠં, અદ્ધારસ પાવ-ડાણાઠં (૧૦). એગોહં નિરિથિ મે કોઠં, નાહ મન્નસ્સ કરસઠં; એવં અદીણુ-માણુસો, અપ્પાણુમાણુસાસઠં (૧૧). એગો મે સાસચ્ચો અપ્પા; નાણુ-દંસણુસંજુચ્ચો; સેસા મે વ્હાહિરા ભાવ સવ્વે સંજ્ઞેચ-લખ્ખણા (૧૨). સંજ્ઞેગ-મૂઢા જીવેણુ, પત્તા દુક્ખં પરંપરા; તમ્હા સંજ્ઞેગ-સંબંધ, સવ્વં તિ-વિહેણુ વોસિરિચ્ચં (૧૩)

અરિહંતો મહ દેવો, જીવજીવં સુસાહુણો ગુણો; જિણુપત્તં તત્તં, ઇચ્ચ સમ્મતં મચ્ચે ગહિચ્ચં (૧૪).

ખમિચ્ચ ખમાવિચ્ચ મઠં ખમહ, સવ્વહ જીવ-નિકાય; સિદ્ધ સાખ આલોચણુહ, મુજ્જહ વઠરિ ન ભાવ (૧૫). સવ્વે જીવા કમ્મવઃ ચઉદ્દહ-રાજ ભમંત; તે મે સવ્વ ખમાવિચ્ચા, મુજ્જ વિ તેહ ખમ (૧૬). જં જં મણેણુ ખહં, જં જં વાચ્ચેણુ ભાસિચ્ચં પાવં; જં કાચ્ચેણુ કયં, મિચ્છામિ દુકકડં તસ્સ (૧૭). [સંથારા પોરિસં વિધિ: સમાપ્ત:].

પોસહ ઉચ્ચરવાનું સૂત્ર.

કરેમિ ભંતે ! પોસહં, આહાર પોસહં દેસચ્ચો સવ્વચ્ચે સરીર-સક્કાર-પોસહં સવ્વચ્ચો; ખંભચેર-પોસહં સવ્વચ્ચે

પવાવાર-પોસહું સંવચ્ચો, ચઉવિહું પોસહું કામિ, જવ-દિવસં,
હોરત્તં પન્નુવાસામિ. દુવિહું, તિવિહેણું મણેણું વાયાચ્ચે,
એણું ન કરેમિ ન કારવેમિ; તસ્સ ભંતે! પડિક્કમામિ
નેંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણું વોસિરામિ.

(પોસહ પારવાનું સૂત્ર. સાગરચન્દો)

સાગરચન્દો કામો, ચંદવડિસો સુદંસણો ધન્નો; જેસિં
પોસહપડિમા, અખંડિઆ જીવિયં તે વિ. (૧) ધન્ના સલાહ-
ણિન્ન, સુલસા આણુંદ કામદેવા ય; જસ પસંસઈ ભયવં,
દ્દંવચત્તં મહાવીરો. (૨) પોસહ વિધિએ લીધો, વિધિએ
પાર્યો, વિધિ કરતાં જે કોઈ અવિધિ હુચ્ચો હોય, તે સવિ
હું મન, વચન, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં.

પોસહ પારવાનો વિધિ.

પ્રથમ-લોગસ્સ પર્યંત ઇચ્છિયાવહિયા પડિક્કમી, ચઉ-
ક્કસાયં નમુત્થુણું જવંતિં ખમાં જવંતં નમોહંતં
ઉવસગ્ગં તથા જય વીયરાયં સંપૂર્ણું કહેવા પછી—

ખમાસમણ દઈ, “ઇચ્છાંસંદિંલંમુહપત્તિ પડિલેહું?”
(ગુરૂ-પડિલેહેહ) ‘ઇચ્છ’ કહી મુહપત્તિ પડિલેહી ખમાં
દઈ, “ઇચ્છાંસંદિંલંપોસહપાર્ઝે?” (ગુરૂ-પુણેવિ કાયંવો)
‘થથાશક્તિ’ કહી ખમાં દઈ, “ઇચ્છાંસંલંપોસહ પાર્યો
(ગુરૂ-આયારો ન મોત્તંવો) ‘તહત્તિ’ કહી, ચરવલા ઉપર
હાથ સ્થાપી, એક નવકાર ગણી ‘સાગરચન્દો’ કહી અને
પોસહ પારવો. પછી સામાયિક પારવાના આદેશો માંગી
સામાયિક પારવું.

(સૂચના:—સવારે રાત્રિપૌષ્ઠ પારવામાં ચઉક્કસાયથી જયવીયરાય સુધીના સૂત્રો ખોલવાં ન જોઈએ—ખાકીનો વિધિ સરખો જ છે.)

મન્હ જિણાણુંની સજ્જાય,

મણહ જિણાણું આણું; મિચ્છં પરિહર ધરહ સમ્મત્તં;
છવિવહુ-આવસ્સયમિ, ઉજ્જુત્તો હોઇ પઇ-દિવસં (૧).

પંવેસુ પોસહુ-વયં, દાણું સીલં તવો અ ભાવો અ;
સજ્જાય નમુક્કારો, પરોવયારો અ જયણા અ (૨).

જિણુ-પૂઆ જિણુ-થુણણું, ગુરુ-થુઅ સાહમ્મિઆણુ વચ્છલ્લં;
વવહારસ્સ ય સુદ્ધી, રહુ-જત્તા, તિત્થ-જત્તા ય (૩)

ઉવસમ-વિવેગ-સંવર, ભાસા-સમિઈ છજ્જવ-કરુણા ય;
ધમ્મિઅ-જણુ-સંસગ્ગો, કરણુ-દમ્મો ચરણુ-પરિણુમો (૪).

સંઘોવરિ ખહુમાણો, પુત્થય-લિહણું પભાવણા તિત્થે;
સઠ્ઠાણું કિચ્ચમેઅં, નિચ્ચં સુગુસ્સ-વચ્ચેસેણું. (૫).

છીંક આવે તો, કાઉસ્સગ્ગ કરવાનો વિધિ.

જો પાક્ષિક અતિચાર અગાઉ છીંક આવે તો ધરિઆવહીથી માંડીને પ્રારંભથી સર્વ ફરીને કરવું. ત્યાર પછી કૂહચ્છાંતિ સુધીમાં જો આવે તો દુક્ખખચ્ચો નો કાઉસ્સગ્ગ કર્યા અગાઉ (એટલે સજ્જાય ખોલ્યા પછી) ધરિયાવહી પડિકકમી, લોગસ્સ કહી, ખમાસમણું દઈ, ઇચ્છાકારેણું સંદિસહ ભગવન્! ક્ષુદ્રોપદ્રવ ઓહડાવણુત્થં કાઉસ્સગ્ગ કરે? 'ઇચ્છં' ક્ષુદ્રોપદ્રવ ઓહડાવણુત્થં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં કહી, અન્નથં કહી, ચાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ સાગરવરગંભીરા સુધી કરવો. તે પારીને નીચેની ગાથા કહેવી—(ખીન્નચો કાઉસ્સગ્ગમાંજ સાંભળે)—

“ સર્વે યક્ષાંખિકાઘા યે, વૈયાવૃત્યકરા જિને; ક્ષુદ્રોપદ્રવ-સંઘાતં, તે દુતં ધ્રાવયન્તુ ન: ॥ ૧ ॥ ” પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. પછી ખાકીની વિધિ કરવી.

(આ ગાથા ત્રણ તથા પાંચ વખત પણ ખોલાય છે.)

प्रभु आगण भोलवानी संस्कृत स्तुतिओ.

- मंगलं भगवान् वीरो, मंगलं गौतमः प्रभुः;
मंगलं स्थूलभद्राद्या, जैन-धर्मोऽस्तु मंगलम्. (१)
- अहन्तो भगवन्तं धृष्ट-महिताः, सिद्धाश्च सिद्धि-स्थिताः,
आचार्या जिन-शासनोन्नति-कराः, पूज्या उपाध्यायकाः;
श्री-सिद्धान्त-सुपाठका मुनि-वराः, रत्न-त्रयारंभकाः,
पञ्चैते परमेष्ठिनः प्रतिदिनं, कुर्वन्तु वो मंगलम् (२)
- दर्शनं देव-देवस्य, दर्शनं पाप-नाशनम्;
दर्शनं स्वर्ग-सोपानं, दर्शनं मोक्ष-साधनम्. (३)
- दर्शनाद् दुरित-ध्वंसी, वन्दनाद् वाञ्छित-प्रदः;
पूजनात् पूरकः श्रीष्टां, जिनः साक्षात् सुरकुम्भः. (४)
- जिने लज्जित-जिने लज्जित, जिने लज्जित-दिने दिने;
सदा भेऽस्तु सदा भेऽस्तु, सदा भेऽस्तु लवे लवे. (५)
- अद्य मे सङ्गं जन्म, अद्य मे सङ्गला क्रिया;
शुभो दिनोऽद्योऽस्माकं, जिनेन्द्र! तव दर्शनात्. (६)
- अन्यथा शरणं नास्ति, त्वमेव शरणं मम;
तस्मात् कारुण्य-भावेन, रक्ष रक्ष जिनेश्वर! (७)
- पूर्वानन्द-भयं भद्रोदय-भयं, कैवल्य-चिद्-दङ्-भयं,
रुपातीत-भयं स्वर्ग-रमणं, स्वाभाविकी-श्रीभयम्;
ज्ञानोद्योत-भयं कृपा-रस-भयं, स्याद्वाह-विद्या-लयम्,
श्री-सिद्धाचल-तीर्थ-राजभनिशं, वन्दे-ऽहोमाहीश्वरम् (८)
- नेवानन्द-करी लवोदधि-तरी, त्रयस्तरोर्मंजरी,
श्रीमद्भर्म-मह्ला-नरेन्द्र-नगरी, व्यापञ्चिता-धूमरी;
दुर्षोत्कर्ष-शुभ-प्रलाप-लहरी, राग-द्विषां जित्वरी,
भुक्तिः श्री-जिनपुंगवस्य लयतु, त्रयस्सरी देहिनाम् (९)

અઘાભવત્ સંકલ્પા નયન-દ્વયસ્ય,

દેવ ! ત્વદીય-ચરણાભ્યુજ-વીક્ષણેન,

અઘ ત્રિલોક-તિલક ! પ્રતિભાસતે મે,

સંસાર-વારિધિસ્યં ચુલુકં-પ્રમાણુઃ. (૧૦)

પ્રશમ-રસ-નિમગ્નં દષ્ટિ-યુગ્મં પ્રસન્નં,

વદન-કમલમકંઃ કામિની-સંગ-શૂન્યઃ;

કર-યુગમપિ યત્ શસ્ત્ર-સંપન્ન-વન્ધ્યં,

તદસિ જગતિ દેવ ? વીતરાગસ્ત્વમેવ. (૧૧)

નમ્નો દુવાર-રાગાદિ-વૈરિ-ધાર-નિવારિણુઃ;

અહુતિ યોગિ-નાથાય, મહાવીરાય તાયિને. (૧૨)

પ્રભુ આગળ યોગવાની ગુજરાતી સ્તુતિઓ.

પ્રભુ દરિશન સુખ સંપદા, પ્રભુ દરિશન નવનિધ;

પ્રભુ દરિશનથી પ.મીઓ, સકલ પદારથ સિદ્ધ. (૧)

ભાવે ભાવના ભાવિઓ, ભાવે દીજીઓ દાન;

ભાવે જિનવર પૂજીઓ, ભાવે કેવળ-જ્ઞાન. (૨)

જીવડા ! જિનવર પૂજીઓ, પૂજનાં ફળ હોય;

રાજ્ઞં નમે પ્રજ્ઞ નમે, આણુ ન કોપે કોય. (૩)

કૂલડાંકેરા બાગમાં, બેઠા શ્રી જિનરાય;

જેમ તારામાં ચંદ્રમાં, તેમ શૈલે મહારાય. (૪)

ત્રિભુવન નાયક તું ધણી, મહી મ્હેટો મહારાજ;

મોટે પુણ્યે પામીઓ, તુમ દરિશન હું આજ. (૫)

આજ મનોરથ સવિ ફળ્યા, પ્રગટ્યા પુણ્ય-કલ્લોલ;

પાપ કરમ દૂરે દલ્યા, નાઠા દુઃખ દલોલ. (૬)

પંચમ કાળે પામવો, દુલહો પ્રભુ દેહાર;

તો પણુ તેહુના નામનો, છે મ્હેટો અધાર. (૭)

ચૈત્યવંદનો.

૧. શ્રી સીમંધર-સ્વામીનું ચૈત્યવંદન.

- શ્રી સીમંધર વીતરાગ, ત્રિભુવન તુમે ઉપકારી;
શ્રી શ્રેયાંસ પિતા કુલે, અહુ શોભા તુમારી. (૧)
- ધન્ય ધન્ય માતા સત્યકી, જોણે જાણે જથકારી;
વૃષભ-લંછન ખિરાજમાન, વદે નરનારી. (૨)
- ધનુષ પાંચશે દેહડી; સોહે સોવન-વાન;
કીર્તિ વિજય ઉવજાણ્યો, વિનય ધરે તુમ ધ્યાન. (૩)

૨. શ્રી સીમંધરસ્વામીનું ચૈત્યવંદન.

- શ્રી સીમંધર જગદણી, આ ભરતે આવો;
કરુણાવંત ! કરુણા કરી, અમને વંદાવો. ૧
- સકલ ભક્ત તુમે ધણી, જો હોવે અમ નાથ;
ભવો-ભવ હું છું તાહરો, નહિ મેલુ હવે સાથ. ૨
- સયલ સંગ છંડી કરી એ, ચારિત્ર લક્ષ્યું;
પાય તુમારા સેવીને, શિવ-રમણી વરીશું. ૩
- એ અવજો મુજને ધણો એ, પૂરો સીમંધર દેવ;
ઈહાં થકી હું વિનવું, અવધારો મુજ સેવ. ૪

૩. શ્રી પુંડરીકસ્વામીનું ચૈત્યવંદન.

- આદીશ્વર જિનરાયનો, ગણધર ગુણવંત;
પ્રગટ નામ પુંડરીક જનસ, મહીમાંહે મહંત. (૧)
- પંચ કોડી સાથે મુણીંદ, અણુસણુ તીહાં કીધ;
શુક્લધ્યાન ધ્યાતાં અમૂલ, કેવલ તીહા લીધ. (૨)
- ચૈત્રી પુનમને દિને એ, પામ્યા પદ મહાનંદ;
તે દિમથી પુંડરીકગિરિ, નામ દાન મુખકંદ. (૩)

૪. શ્રી રાયણુપગલાનું ચૈત્યવંદન.

- એહ ગિરિ ઉપર આદિદેવ, પ્રભુ પ્રતિમા વદો;
 રાયણુ હેકે પાદુકા, પૂજી આણુદો. ૧
- એહ ગિરિનો મહિમા અનંત, કુણ કરે વખાણુ;
 ચૈત્રી પૂનમને દિને, તેહ અધિકો જાણુ. ૨
- એહ તીરથ સેવો સદા ઐ, આણી ભક્તિ ઉદાર;
 શ્રી શત્રુંજય સુખદાયકો, દાનવિજય જયકાર. ૩

૫. વિવિધતીર્થ-ચૈત્યવંદન.

- આદિ દેવ અરિહંત નમુ, સમરું તારું નામ;
 જ્યાં જ્યાં પ્રતિમા જિનતણી, ત્યાં ત્યાં કરું પ્રણામ. (૧)
- શેત્રુંજે શ્રી આદિદેવ, નેમ નમું ગિરનાર;
 તારંગે શ્રી અજિતનાથ, આખૂ ઋષભ જુહાર. (૨)
- અષ્ટાપદ ગિરિ ઉપરે, જિન ચોવીશે જોય;
 મણિમય મૂરતિ માનશું, ભરતે ભરાવી સોય. (૩)
- સમેતશિખર તીરથ વડો, જિહાં વીશે જિન પાય;
 વૈભારગિરિ-વર ઉપરે, શ્રીવીરજિનેશ્વર રાય. (૪)
- માંડવગઢનો રાંજીયો-નામે દેવ સુપાસ;
 ઋષભ કહે જિન સમરતાં, પહોંચે મનની આશ. (૫)

૬. શ્રીઋષભદેવસ્વામીનું ચૈત્યવંદન.

- આદિ દેવ અલવેસર, વિનીતાનો રાય;
 નાભિરાયા કૂળ-મંડણો, મરુદેવા માય. (૧)
- પાંચસે ધનુષની દેહડી, પ્રભુજી પરમ-દયાળ;
 ચોરાશી લાખ પૂર્વનું, જસ આયુ વિશાળ. (૨)
- વૃષભ-લંછન જિન વૃષભ ધરુએ, ઉત્તમ ગુણ-મણિ-ખાણુ;
 તસ પદ પદ્મ સેવન થકી, લખએ અવિચલ ડાણુ. (૩)

૭. શ્રી શાંતિનાથસ્વામીનું ચૈત્યવંદન.

શાંતિ જિનેશ્વર સોળમા, અચિરા-સુત વંદો;
વિશ્વસેન કુલ-નભો-મણી, ભવિ-જન-સુખ--કંદો. (૧)

મૃગ-લાંછન જિન આઉખુંએ, લાખ વરસ પ્રમાણ;
હથિણાઉર-નયરી-ધણી, પ્રભુજી ગુણ-મણી-ખાણ. (૨)

ચાલીશ ધનુષની દેહડી, સમચોરસ સંદાણ;
વદન પદ્મ જ્યુ ચંદલો દીકે પરમ કસ્યાણ. (૩)

૮. શ્રી નેમિનાથસ્વામિનું ચૈત્યવંદન.

નેમિનાથ બાવીશમા, શિવાદેવી માય;
સમુદ્રવિજય પૃથ્વીપતિ, જે પ્રભુના તાય. (૧)

દશ ધનુષની દેહડી, આયુ વરસ હજાર;
શંખ-સંજન-ધર સ્વામીજી, તજી રાબુલ-નાર. (૨)

સૌરીપુરી નયરી ભલીએ, બ્રહ્મચારી ભગવાન;
જિન ઉત્તમ પદ પદ્મને, નમતાં અવિચળ સ્થાન. (૩)

૯. શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ચૈત્યવંદન.

જ્ય ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથા, જ્ય ત્રિભુવન-સ્વામી;
અષ્ટ કર્મ સિધુ છતીને, પંચમ ગતિ પામી. (૧)

પ્રભુ નામે આનંદકંદ, સુખ સંપત્તિ લહીયે;
પ્રભુ નામે ભવભવતણાં પાતક સખ દહીયે (૨)

ઉંઘી વણું જોડી કરીએ, જપીએ પારસ નામ;
વિષ અમૃત થઈ પરિણમે, પાવે અવિચલ ઠામ. (૩)

૧૦. શ્રીમહાવીરસ્વામીનું ચૈત્યવંદન.

સિદ્ધારથ સુત વંદીએ, ત્રિશલાનો જાઓ;
ક્ષત્રીકુંડમાં અવતર્યો, સુરનરપતિ ગાઓ. (૧)

મૃગપતિ લાંછન પાઉલે, સાત હાથની કાય;
બહોતેર વરસનું આવખું, વીરજનેશ્વર રાય. (૨)

ખિમાવિજય જિનરાજનો એ, ઉત્તમ ગુણુ અવદાત;
સાત મોલથી વર્ણુવ્યો, પદ્મવિજય વિખ્યાત. (૩)

૧૨ શ્રીમહાવીરસ્વામીનું દિવાળીનું ચૈત્યવંદન.

શ્રી સિદ્ધાર્થ નૃપ કુલતિલો, ત્રિશલા જસ માત;
હરિલાંછન તનુ સાત હાથ, મહિમા વિખ્યાત ૧
ત્રીસ વરસ ગૃહવાસ છંડી લીએ સંયમ ભાર;
બાર વરસ છદ્મસ્થ માન, લહી કેવલ સાર. ૨
ત્રીસ વરસ એમ સવિ મલી એ, બહોતેર આયુ પ્રમાણુ;
દિવાળી દિન શિવ ગયા, કહે નય તે ગુણુખાણુ. ૩

૧૩. શ્રી નવપદ્મનું ચૈત્યવંદન.

શ્રીસિદ્ધચક્ર આરાધીએ, આસો ચૈતર માસ;
નવ દિન આંખિલ કરી, કીજે ઝોળી ખાસ. (૧)
કેસર વંદન ધસી ધણાં, કર્તૂરી બરાસ;
ભુગતે જિનવર પૂજ્યા, મયણા ને શ્રીપાળ. (૨)
પૂજન અષ્ટ પ્રકારની, દેવવંદન ત્રણુ કાળ;
મંત્ર જપો ત્રણુ કાળ ને, ગુણુણું તેર હળર. (૩)
કષ્ટ ટણું ઉંબરતણું; જપતાં નવપદ ધ્યાન;
શ્રી શ્રીપાળ નરિંદ થયા, વાધ્યો બમણો વાન. (૪)
સાતસો કોઠી સુખ લલા, પામ્યા નિજ આવાસ;
પુણ્યે મુક્તિવધુ વર્યા. પામ્યા લીલાવિલાસ. (૫)

૧૪. શ્રી સિદ્ધચક્ર (નવપદ્મ)નું ચૈત્યવંદન.

જે ધુરિ સિરિ--અરિહંત--મૂલ: દઢ--પીઠ--પદ્મદ્વિઓ;
સિદ્ધ સૂરિ ઉજગાય સાહુ, ચિહું સાહુ--ગરિદ્વિઓ. (૧)

દંસણુ—નાણુ—ચરિત—તવહિ, પડિસાહા સુંદર;
 તતકખર—સર—વગ્ગ—લહ્હિ,—ગુરુપય—દલ દુંખર. (૨)
 દિસિવાલ-જકખ-જકખણી-પમુહ, સુર-કુસુમેહિંઅલકિયો;
 સો સિદ્ધચક્ક ગુરુ કલ્પતરુ, અમ્હ મનવંછિય ફલ દિઓ. (૩)

૧૫. બીજનું ચૈત્યવંદન.

દુવિધ અધનને ટાલીએ, જે વળી રાખ ને દ્વેષ;
 આર્ત—રૌદ્ર હોય અશુભ ધ્યાન, નવિ કરે લવલેશ. (૧)
 બીજ—દિન ને વળી ખોધિ—બીજ, ચિત ઠાણે વાવો;
 જેમ દુઃખ દુર્ગંતિ નવિ લહો, જગમાં જશ ચાવો. (૨)
 ભાવો રૂડી ભાવનાએ, ખોધો શુભ ગુણુ—ઠાણુ;
 જ્ઞાનવિમલ તપ જેહથી, હોય કોડી કલ્યાણુ. (૩)

૧૬. પંચમીનું ચૈત્યવંદન.

શામળવા ને સોહામણા, શ્રી નેમિ—જિનેશ્વર;
 સમયસરણુ ખેઠા કહે, ઉપદેશ સુહંકર. (૧)
 પંચમી તપ આરાધતાં, લહે પંચમ નાણુ;
 પાંચ વર્ષ સાહા તથા, એ છે તપ પરિમાણુ. (૨)
 જેમ વરદત્ત ગુણુમંજરીએ, આરાધ્યો તપ એહ;
 જ્ઞાનવિમલ ગુરુ એમ કહે, ધન્યધન્ય જગમાં તેહ.

૧૭. જ્ઞાનપંચમીનું ચૈત્યવંદન.

ખાર પર્ષદા આગલે, શ્રી નેમિ જિનરાય;
 મધુરધ્વનિ દીપે દેશના, ભવિજનને હિતદાય. (૧)
 પંચમી તપ આરાધીએ, જિમ લહીએ જ્ઞાન અપાર;
 કાર્તિક સુદિ પંચમી ત્રહો, હરખ ઘણો બહુમાન. (૨)
 પાંચ વર્ષ ઉપર વળી, પંચ માસ લગે જાણુ;
 અથવા જવજીવ લગે, આરાધો ગુણુખાણુ. (૩)

- વરદત્ત ને ગુણમંજરી, પંચમી આરાધી;
 અતિ આરાધન કરી, શિવપુરીને સાધી. (૪)
- દાણિપરે જે આરાધશે એ, પંચમી વિધિ-સંયુક્ત;
 જિન ઉત્તમ પદ પદ્મને, નમી થાયે શિવ-ભક્ત. (૫)

૧૮. આઠમનું ચૈત્યવંદન.

- આઠ ત્રિગુણ જિનવરતણી. નિત્ય કીજે સેવા;
 વહાલી મુજ મન અતિ ઘણી, જિમ ગજ મન રેવા. (૧)
- પ્રતિહારજ આઠશું, ઠકુરાઇ જાજે;
 આઠ મંગળ આગલે, જેહને વળી રાજે. (૨)
- ભાંજે ભય આઠ મોટકાંજે, આઠ કર્મ કરે દૂર;
 આઠમ દિન આરાધતાં, જ્ઞાનવિમલ ભરપૂર. (૩)

૧૯. અષ્ટમીનું ચૈત્યવંદન.

- મહા સુદિ આઠમને દિને, વિજયાસુત જાઓ;
 તેમ દાગણ સુદિ આઠમે, સંભવ ચવી આઠ્યો. (૧)
- ચૈતર વદતી આઠમે, જનમ્યા ઋષભ જિણુંદ;
 દીક્ષા પણ એ દિન લહી, હુઆ પ્રથમ મુનિચંદ. (૨)
- માધવ સુદિ આઠમ દિને, આઠ કર્મ કરી દૂર;
 અભિનંદન ચોથા પ્રભુ, પામ્યા સુખ ભરપૂર. (૩)
- એહિજ આઠમ ઉજળી, જનમ્યા સુમતિ જિણુંદ;
 આઠ જાતિ કણશે કરી, નહવરાવે સુર ઈદ. (૪)
- જનમ્યા જેડ વદિ આઠમે, મુનિસુવત સ્વામી;
 તેમ અષાઠ સુદિ આઠમે, અષ્ટમી ગતિ પામી. (૫)
- શ્રાવણ વદતી આઠમે, નમિ જનમ્યા જગ-ભાણુ;
 તેમ શ્રાવણ સુદિ આઠમે, પાસજનું નિરવાણુ. (૬)
- ભાદ્રવા વદિ આઠમ દિને, અવિયા સ્વામી સુપાસ;
 જિન ઉત્તમ પદ પદ્મને, સેવ્યાથી શિવ-વાસ. (૭)

२०. ऐकादशीनुं चैत्यवन्दन

- अंग अग्यार आराधीये, ऐकादशी दिवसे;
ऐकादश प्रतिमा वडो, समकित गुण विकसे. (१)
- ऐकादशी दिवसे थया, दीक्षा ने नाणु;
मन्म लखा कोष्ठ जिनवरा, आगम गृहिमाणु. (२)
- ज्ञानविमल गुण वाधतां ये, सकल कला लंडार;
अग्यारश आराधतां, लडीये लवणल पार. (३)

२१. श्री पर्युषणुपर्वनुं चैत्यवन्दन.

- चार भासा-त्तर धिर रहे, ऐडीज अर्थ उदार. (१)
- आपाठ सुद यउदशयकी, संपत्सरी पयास;
मुनिवर दिन सितेरमे, पडिऊमता यउभास. (२)
- आवक पणु समता धरी, करे गुरुनां अडु-मान;
कल्पसूत्र सुविहित मुणे, सांभले थछ ऐक-तान. (३)
- जिनवर चैत्य जुहारीये, गुरुभक्ति विशाल;
प्राये अष्ट बलांतरे, वरीये शिव वरमाल. (४)
- दुर्षणुथी जिन रुपनो, जुवे सुदष्टि रुप;
दुर्षणु अनुभव अर्षणु, ज्ञानरमणु मुनि-रूप (५)
- आतम स्वरुप विलोकताये, प्रगटयो मित्र-स्वभाव
राय उदायी आभलां, पर्व पर्युषणु दाव. (६)
- नव पणालु पूण सुणो, शुक्ल अणुर्थी सीमा;
पंचमी दिन पांचे सुणे, होय विरोधी नीमा. (७)
- ऐ नहीं पर्वे पंचती, सर्व समाणी चोथे;
भवलीरु मुनि मानरी, लाण्युं अरिहा-नाथे. (८)
- श्रुत-केवली वयणु सुणी, लडी मानव अवतार;
श्री शुभवरीने शासने, पाण्या जय-जय-कार. (९)

સિદ્ધાચળના સ્તવન.

યાત્રા નવાણું કરીએ વિમલગિરિ, યાત્રા નવાણું કરીએ,
 પૂર્વ નવાણું વાર શત્રુઞ્ચ ગિરિ, ઋષભ ત્રિણુંદ સમોસરીએ,
 વિમલગિરિ યાત્રા નવાણું કરીએ ॥ ૧ ॥ કોડી સહસ્ર લવ
 પાતક ત્રુટે, શેત્રુઞ્ચ સામો ડગ ભરીએ ॥ વિં યાં ॥ ૨ ॥
 સાત છકુ દોય અકુમ તપરથા, કરી ચડીએ ગિરિવરીએ ॥ વિં
 યાં ॥ ૩ ॥ પુંડરીક પદ જપીએ મન હરખે, અધ્યવસાય શુભ
 ધરીએ ॥ વિં યાં ॥ ૪ ॥ પાપી અભવ્ય ન નજરે દેખે,
 હિંસક પણ ઉદ્ધરીએ. ॥ વિં યાં ॥ ૫ ॥ ભૂમિ સંથારો ને
 નારી તણે સંગ દૂર થકી પરિહરીએ. ॥ વિં યાં ॥ ૬ ॥
 સચિત્ત પરિહારી ને એકલ આહારી ગુરૂ સાથે પદ ચરીએ.
 ॥ વિં યાં ॥ ૭ ॥ પડિચ્છમણાં દોય વિધિશું કરીએ, પાપ
 પડલ પરિહરીએ ॥ વિં યાં ॥ ૮ ॥ કલિકાળે એ તીરથ મોટું
 પ્રવહણ જેમ ભર દરિયે. ॥ વિં યાં ॥ ૯ ॥ ઉત્તમ એ ગિરિ-
 વર સેવંતા, પદ્મ કહે લવ તરીએ ॥ વિં યાં ॥ ૧૦ ॥

(૨)

સિદ્ધાચળ ગિરિ ભેટ્યા રે, ધન્ય લાગ્ય હુમારાં; એ ગિરિ-
 વરનો મહિમા મોટો, કહેતાં ન આવે પાર, રાયણુ રૂપ સમો-
 સર્યા સ્વામી, પૂર્વ નવાણું વાર રે. ॥ ધન્યં ॥ ૧ ॥ મૂળ નાયક
 શ્રી આદિ જિનેશ્વર, ચૌમુખ પ્રતિમા ચાર; અષ્ટ દ્રવ્ય શું પૂજે
 ભાવે, સમકિત મૂળ આધાર રે. ॥ ધન્યં ॥ ૨ ॥ ભાવ ભક્તિશું
 પ્રભુ ગુણુ ગાવે, અપના જન્મ સુધારા; યાત્રા કરી ભવિજન
 શુભ ભાવે, નરક તિર્યાચ ગતિ વારા રે. ॥ ધન્યં ॥ ૩ ॥ દૂર
 દેશાંતરથી હું આવ્યો, શ્રવણે સુણી ગુણુ તોરા; પતિત ઉદ્ધા-

शुभ्रु षिइइ तमाइं, अे तीरुथ न्ग सारा रे. ॥ धन्य० ॥ ४ ॥
 स्रं वत अठार त्याशी मास अषाढा, वही आठम लोभवारा;
 प्रलुके यरलु प्रतापसे संघमे, क्षमारत्न प्रलु प्यारा रे, धन्य
 लाग्य हमार ॥ ५ ॥

(३)

माइं मन मोहूं रे श्री सिद्धाच्यणे रे, होभीने डुरणित
 होय; विधी शुं डीने रे यात्रा अेहनी रे, लव लवनां दुःख
 लय. ॥ माइं० ॥ १ ॥ पंचमे आरे रे पावन कारणे रे, अे
 समो तीरथ न कोय; मोटो महिमा रे न्गमां अेहने रे,
 आ लरते अहोया लेय. ॥ माइं० ॥ २ ॥ हंलु गिरि आव्या
 रे न्गिनवर गणुधरा रे, सीध्या साधु अनंत; कठलु करम पणु
 ये गिरि इरसतां रे, होवे करम निशांत. ॥ माइं० ॥ ३ ॥
 नैन धर्मतो साथो न्गणीअे रे, मानुं तीरथ अे स्तंल; सुर
 नर किन्नर नृप विद्याधरा रे, करता नाटारंल ॥ माइं० ॥ ४ ॥
 धन्य धन्य दडाडो रे, धन्य वेणा घडी रे, धरीअे इहय मोजार;
 ज्ञान विभणसूरि गुणु अेहना घणु रे, कडेतां नावे पार.
 ॥ माइं० ॥ ५ ॥

(४)

मनना मनोरथ सवी इण्या अे सीध्यां वांछित कण;
 पूजे गिरिशब्ने रे. ॥ आये अे गिरि शाश्वतो अे, लवण्ण
 तरवा अडाण. ॥ पूजे० ॥ १ ॥ मणु माणुक मुकताइणे अे,
 रणत कनकनां कुल. ॥ पूजे० ॥ केसर अंहन घसी घणुं अे,
 णीलु वस्तु अभूल. ॥ पूजे० ॥ २ ॥ छकु अंगे हाभीयो अे,
 आठमे अंगे लाण. ॥ पूजे० ॥ स्थविरावती पयन्ने वरणुये

એ, એ આગમની સાખ. ॥ પૂજો ॥ ૩ ॥ વિમળ કરે ભવિ
લોકને એ, તેને વિમળાયળ બાણુ ॥ પૂજો ॥ શુક રાબથી
વિસ્તર્યે એ, શત્રુજય ગુણુ ખાણુ ॥ પૂજો ॥ ૪ ॥ પુ'ડરીક
ગણુધરથી થયો એ, પુ'ડરીકગિરિ ગુણુધામ ॥ પૂજો ॥ સુર નર
કૃત એમ બાણીએ એ, ઉત્તમ એકવીશ નામ. ॥ પૂજો ॥ ૫ ॥
એ ગિરિવરના ગુણુ ઘણુ એ, ^૧નાણીએ નવી કહેવાય ॥ પૂજો ॥
બાણુ પણુ કહી નવી શકે એ, મુગદ ધુવડને ન્યાય ॥ પૂજો ॥
૬ ॥ ગિરિવર ફરસન નવી કર્યો એ, રહ્યો ગરભાવાસ ॥ પૂજો ॥
નમન દર્શન ફરસન કર્યો એ, પુરે મનની આશ ॥ પુજો ॥
૭ ॥ આજ મહોદય મેં લહ્યો એ પામ્યો પ્રમોદ રસાળ ॥ પુજો ॥
મણિ ઉઘોત ગિરિ સેવતાં એ ઘેર ઘેર મંગળ માળ ॥ પુજો
ગિરિરાજને રે ॥ ૮ ॥

(૫)

ચાલોને પ્રીતમણુ ખ્યારા, શત્રુજય જઈએ; શત્રુજય
જઈયે રે. ચાલો ॥ એ આંકણી. ॥ શુ' સંસારે રહ્યા છે મુંજ,
દિન દિન તન ધીજે, આઠ આલની ધાયા સરખી, પોતાની
કીજે. ચાલો ॥ ૧ ॥ જે કરવું તે પહેલ કીજે, કાલે શી વાતો;
અણુચિંતવી આવીને પડશે, સખજાની લાતો. ચા ॥ ૨ ॥
ચતુરાઈ શુ' ચિત્તમાં ચેતી, હાથે તે સાથે; મરણુ તણું નિશાનો
મોટાં ગાજે છે માથે. ચા ॥ ૩ ॥ માતા મરૂદેવાનંદન નિરખી
લવ સફળો કીજે; દાનવિજય સાહેબની સેવા, એ રસખલ
લીજે. ચા ॥ ૪ ॥

(૬)

નીલુડી રાયણ તરૂ તળે સુણ સુદરી. પીલુડા પ્રભુના પાય
 રે ગુણમંજરી; ઉજવળ ધ્યાને ધ્યાઈએ સુણું એહીજ મુક્તિ
 ઉપાય રે. ગુણું ॥ ૧ ॥ શીતળ છાંયડે બેસીએ સુણું. સંતડો
 કરી મન રંગ રે ગુણું, પુણએ સોવન કુલડે સુણું જેમ
 હોય પાવન અંગ રે. ગુણું ॥ ૨ ॥ ખીર ઝરે જેહ ઉપરે
 સુણું, નેહ ધરીને એહ રે ગુણું; ત્રીજે લવે તે શિવ લહે
 સુણું, થાયે નિર્મળ દેહ રે, ગુણું ॥ ૩ ॥ પ્રીત ધરી પ્રદક્ષિણા
 સુણું દીયે એહને જે સાર રે ગુણું અલંગ પ્રીતિ હોય
 તેહને સુણું, લવલવ તુમ આધાર રે. ગુણું ॥ ૪ ॥ કુસુમ
 પત્ર ફળ મંજરે સુણું, શાખા થડ ને મૂળ રે ગુણું, દેવ
 તણા વાસાય છે સુણું, તીરથને અનુકુળ રે. ગુણું ॥ ૫ ॥
 તીરથ ધ્યાન ધરો મુદ્ધા સુણું સેવો એહની છાંય રે ગુણું
 જ્ઞાનવિમલ ગુણુ લાખીયો સુણું, શેત્રુંજી મહાત્મ્ય માંદા રે
 ગુણમંજરી ॥ ૬ ॥

શ્રી આદીશ્વર પ્રભુનું સ્તવન (૧ લું)

પ્રથમ જિનેશ્વર પ્રભુમીએ, જસ સુગંધી રે કાય; કંપ-
 વૃક્ષ પરે તાસ ઈંદ્રાણી નયન જે, લંગ પરે લપટાય. ॥ ૧ ॥
 રોગ ઉરગ તુજ નવિ નડે, અમૃત જે આસ્વાદ; તેહથી પ્રતિ-
 હત તેહમાંનું કોઈ નવિ કરે, જગમાં તુમશું રે વાદ. ॥ ૨ ॥
 વગર ઘોઈ તુજ નિરમળી; કાયા કંચનવાન; નહીં પ્રસ્વેદ લગાર
 તારે તું તેહને, જે ધરે તાહરું ધ્યાન ॥ ૩ ॥ રાગ ગયો તુજ
 મન થકી, તેહમાં ચિત્ર ન હોય; રૂઢિર આમિષથી રાગ ગયો

તુજ જન્મથી, દૂધ સહોદર હોય. ॥૪॥ શ્વાસોશ્વાસ કમળ
સમો, તુજ લોકોત્તર વાહ; દેખે ન આહાર નિહાર ચર્મચક્ષુ
ઘણી એવા તુજ અવદાત. ॥૫॥ ચાર અતિશય મૂળથી,
ઓગણીશ દેવના ક્ષીધ; કર્મ ખપ્યાથી અચ્યાર ચોત્રીશ એમ
અતિશયા, સમવાયાંગે પ્રસિદ્ધ. ॥૬॥ જિન ઉત્તમ ગુણ
ગાવતાં, ગુણુ આવે નિજ અંગ; પદ્મવિજય કહે એહ સમય
પ્રભુ પાળજો, જેમ થાઉં અક્ષય અલંગ. પ્રથમ૦ ॥૭॥

ઋષભજિનેશ્વરનું સ્તવન.

(૨)

(કરમ પરીક્ષા કરણુ કુમર ચલ્યો રે-એ દેશી.)

ઋષભ જિનેશ્વર પ્રીતમ માહારોરે, ઔર ન ચાહુંરે કંત;
રીજ્યો સાહેબ સંગ ન પરિહરે રે, ભાંગે સાદિ અનંત.
ઋષભ૦ ॥ ૧ ॥ પ્રીત સગાઈ રે જગમાં સહુ કરે રે, પ્રીત
સગાઈ ન કોય; પ્રીત સગાઈ રે નિરૂપાધિક કહી રે, સોપાધિક
ધન ખોય. ઋષભ૦ ॥ ૨ ॥ કોઈ કંત કારણુ કાષ્ઠલક્ષણુ કરે રે,
મળશું કંતને ધ્યાય; એ મેજો નવિ કહિયે સંભવે રે, મેજો
ઠામ ન થાય. ઋષભ૦ ॥ ૩ ॥ કોઈ પતિ રંજન અતિ ઘણું તપ
કરે રે, પતિ રંજન તન તાપ; એ પતિ રંજન મેં નવિ ચિત્ત
ધર્યું રે, રંજન ધાતુ મિલાપ. ઋષભ૦ ॥ ૪ ॥ કોઈ કહે લીલા
રે અલખ લલખ તણી રે, લખ પુરે મન આશ; દોષ રહિતને
લીલા નવિ ઘટે રે, લીલા દોષ વિલાસ. ઋષભ૦ ॥ ૫ ॥ ચિત્ત
પ્રસન્ને રે પુજન ફલ કહ્યું રે, પુજા અખડિત એહ; કપટ
રહિત થઈ આતમ અરણ્યા રે, આનંદધન પદ રેહ; ઋષભ૦ ॥ ૬ ॥

(૩)

જગજીવન જગ વાલહો, મરૂદેવીનો નંદ લાલ રે; મુખ
 દીઠે સુખે ઉપજે, દર્શન અતિહિ આનંદ લાલરે. ॥ જગ૦ ॥ ૧ ॥
 આંખડી અંબુજ પાંખડી, અષ્ટમી શશિ સમ લાલ લાલ રે;
 વદન તે શારદ ચંદલો, વાણિ અતિહિ રસાલ લાલરે. ॥ જગ૦
 ॥ ૨ ॥ લક્ષણ અંગે વિરાજતાં, અડહિય સહસ ઉદાર લાલ
 રે; રેખા કર ચરણાદિ કે, અભ્યંતર નહીં પાર લાલ રે. ॥ જગ૦
 ॥ ૩ ॥ ઈંદ્ર ચંદ્ર રવિગિરિ તણા, ગુણુ લઈ ઘડીયું અંગ લાલ
 રે; ભાવ્ય કિહાં થકી આવીયું, અચરિજ એહ ઉત્તંગ લાલ રે.
 ॥ જગ૦ ॥ ૪ ॥ ગુણુ સઘળા અંગે કર્યાં, દૂર કર્યાં સવિ દોષ
 લાલ રે; વાચક ચશવિજયે થુણ્યે દેજે સુખનો પોષ લાલ રે.
 ॥ જગ૦ ॥ ૫ ॥

(૪)

માતા મરૂદેવીના નંદ દેખી તાહરી મૂરતિ માંરૂ મન
 લોભાણુંજી; માંરૂ દિલ લોભાણુંજી દેખી૦ ॥ ૧ ॥ કરૂણા નાગર
 કરૂણા સાગર, કાયા કંચનવાન; ધોરી લંછન પાઉલે કાંઈ ધનુષ્ય
 પાંચસેં માન. માતા૦ ॥ ૨ ॥ ત્રિગડે ખેસી ધર્મ કહેતાં, સુણે
 પર્ષદા ખાર; જોજન ગામિની વાણી મીઠી, વરસંતી જળધાર.
 માતા૦ ॥ ૩ ॥ ઉરવશી રૂડી અપછરા ને, રામા છે મનરંગ;
 પાયે નેપૂર રણજણે કાંઈ કરતી નાટરંલ. માતા૦ ॥ ૪ ॥ તુંહી
 બ્રહ્મા તુંહી વિધાતા તું જગ તારણહાર; તુજ સરીખો નહીં
 દેવ જગતમાં અરવડીઆ આધાર. માતા૦ ॥ ૫ ॥ તુંહી બ્રાતા
 તુંહી ત્રાતા, તું જગતનો દેવ; સુરનર કિન્નર વાસુદેવા, કરતા
 તુજ પદ સેવ. માતા૦ ॥ ૬ ॥ શ્રી સિદ્ધાચળ તીરથ કેરે,
 રાજા ઋષલ જિણુંદ; કીર્તિ કરે માણેક મુનિ તહારી, ટાળો
 ભવલય કંદ માતા૦ ॥ ૭ ॥

(૫)

બાળપણે આપણુ સસનેહી, રમતા નવનવે વેશે; આજ તમે યામ્યા પ્રભુતાર્થે અમે તો સંસાર નિવેશે હો પ્રભુજી; ઓલંભડે મત ખીજો. ॥ ૧ ॥ જો તુમ ધ્યાતાં શિવસુખ લહીએ, તો તુમને કેઈ ધ્યાવે; પણ ભવસ્થિતિ પરિપાક થયા વિણ, કેઈ ન મુક્તિ જાવે હો પ્રભુજી; ઓલંભડે મત ખીજો. ॥ ૨ ॥ સિદ્ધ નિવાસ લહે ભવસિદ્ધિ, તેમાં શો પાડ તુમારો; તો ઉપગાર તમારો વહીએ, અભવ્ય સિદ્ધને તારો હો પ્રભુજી ॥ ૩ ॥ નાણુ રચણુ પામી એકાન્તે થઈ બેઠા મેવાસી; તેહ માંહેલો એક અંશ જો આપો, તે વાતે સાબાશી હો પ્રભુજી ॥ ૪ ॥ અક્ષય પદ દેતાં ભવિજનને, સંકીર્ણતાં નવિ થાય, શિવપદ દેવા જો સમરથ છે, તો જશ લેતાં શું જાય હો પ્રભુજી ॥ ૫ ॥ સેવા શુણુ રંજ્યો ભવી જનને, જો તમે કરો વડ ભાગી; તો તમે સ્વામી કેમ કહેવાશે, નિર્મમને નિરાંગી હો પ્રભુજી ॥ ૬ ॥ નાભિ નંદન જગ વંદન પ્યારો, જગ શુરૂ જગ હિતકારી; રૂપ વિબુદ્ધનો મોહન પલણે, વૃષભ લંછન બલીહારી હો પ્રભુજી; ઓલંભડે મત ખીજો. ॥ ૭ ॥

શ્રી પુંડરીક સ્વામીનું સ્તવન

એક દિન પુંડરીક ગણુધરૂં રે લાલ, પૂવ શ્રી આદિ જિણુંદ, સુખકારી રે; કહીએ તે ભવજળ ઉતરી રે લાલ, પામીશ પરમાનંદ ભવ વારી રે. એકં ॥ ૧ ॥ કહે જિન ઈણુ ગિરિ પામશે રે લાલ, જ્ઞાન અને નિર્વાણુ જયકારી રે; તીરથ મહિમા વાધશે રે લાલ, અધિક અધિક મંડાણુ નિરધારી રે. એકં ॥ ૨ ॥ ઈમ નિસુણીને તિહાં આવીયા રે લાલ, ઘાતિ કરમ કર્યાં ફર

તમ વારી રે; પંચ કોડ મુનિ પરીવર્યા રે લાલ, હુઆ સિદ્ધિ
હુનુર ભવ પરી રે એકં ॥ ૩ ॥ ચત્રી પુનમ દિન કીજીએ
રે લાલ, પૂજા વિવિધ પ્રકાર દીલ ધારી રે; કૃણ પ્રદિક્ષણા
કઊસ્સગા રે લાલ, લોગસ્સ થુઈ નમુક્કાર, નર નારી રે. એકં
॥ ૪ ॥ દસ વીસ ત્રીસ ચાલીશ લલા રે લાલ, પચાસ પુષ્પની
માળ અતિ સારી રે; નરભવ લાહો લીજીએ રે લાલ, જેમ
હોય જ્ઞાન વિશાળ મનોહારી રે; એક દિન પુંડરીકં ॥ ૫ ॥

શ્રી અજિતનાથ પ્રભુનું સ્તવન.

પ્રીતલડી ખંધાણી રે અજિત જિણુંદશું, કાંઈ પ્રભુ પાખે
ક્ષણ એકે મન ન સહાય જો; ધ્યાનની તાળી રે લાગી નેહશું,
જલદ ઘટા જિમ શિવસુત-વાહન દાય જો. ॥ ૧ ॥ નેહ ઘેલું
મન માઈ રે પ્રભુ અલજો રહે, તન મન ધન એ કારણથી
પ્રભુ મુજ જો; મારે તો આધાર રે સહિય રાવજો,
અંતર્ગતની પ્રભુ આગળ કહું ગુજ જો. ॥ પ્રીં ૨ ॥
સાહેબ તે સાચો રે જગમાં જાણીએ, સેવકનાં જે સહેજે
સુધારે કાજ જો; એહવે રે આચરણે કેમ કરીને રહું, બિરૂદ
તમારો તારણ તરણ જહાજ જો. ॥ પ્રીં ૩ ॥ તારકતા તુજ
માહિ રે શ્રવણે ॥ સાંભળી, તે લાણી હું આંચો છું દીનદયાલ
જો; તુજ કરુણાની લહેરે રે મુજ કારજ સરે, શું ઘણું કહીએ
લાણુ આગળ કૃપાળ જો. ॥ ૪ ॥ કરુણા દષ્ટિ કીધી રે સેવક
શિપરે, ભવ ભવ ભાવઠ ભાંગી ભક્તિ પ્રસંગ જો; મનવાંછિત
જ્યાં રે તુજ આલંબને, કરજોડીને મોહન કહે મનરંગ જો.
પ્રીં ૫ ॥

શાન્તિનાથ જિન સ્તવન.

શાંતિ જિનેશ્વર સાચો સાહિબ, શાંતિ કરણ અનુકુલમે
 હો જિનજી; તું મેરા મનમે, તું મેરા દિલમે; ધ્યાન ધરૂં પલ
 પલમે સાહેબજી. તું મેરાં ॥ ૧ ॥ લવમાં લમતાં મેં દરિશન
 પાયો, આશા પુરો એક પલમે હો જિનજી. તું મેરાં ॥ ૨ ॥
 નિર્મલ જ્યોત વદન પર સોહો, નિકસ્યો જ્યુ અંદ વાદલમે
 હો જિનજી. તું મેરાં ॥ ૩ ॥ મેરો મન તુમ સાથે લીને,
 મીન વસે જ્યુ જલમે સાહેબજી. તું મેરાં ॥ ૪ ॥ જિનરંગ
 કહે પ્રભુ શાંતિ જિનેશ્વર, દીઠોજી દેવ સકલમે હો જિનજી.
 તું મેરાં ॥ ૫ ॥

શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું સ્તવન. ૧

આવો આવો પાસજી મુજ મળીયા રે, મારા મનન
 મનોરથ ફળીયા. આવોં ॥ તારી મૂરતિ મોહનગારી રે. સહુ
 સંઘને લાગે છે ખ્યારી રે; તમને મોહી રહ્યા સુર નર નારી
 આવોં ॥ ૧ ॥ અલખેલી મૂરત પ્રભુ તારી રે, તારા મુખક
 ઉપર જાડે વારી રે, નાગ નાગણીની જોડ ઉગારી. આવોં
 ॥ ૨ ॥ ધન્ય ધન્ય દેવાધિદેવોરે, સુર લોક કરે છે સેવા રે,
 અમને આપોને શિવપુર મેવા. આવોં ॥ ૩ ॥ તમે શિવરમ-
 ણીના રસીયારે, જઈ મોક્ષપુરીમાં વસીયા રે; મારા હૃદય કમ
 ળમાં વસીયા. આવોં ॥ ૪ ॥ જે કોઈ પાર્શ્વ તણા ગુણ ગાશે
 રે, લવ લવનાં પાતિક જાશે રે, તેનાં સમકિત નિર્મળ થાશે
 આવોં ॥ ૫ ॥ પ્રભુ ત્રેવીશમાં જિનરાયા રે, માતા વામાદેવીન
 જાયા રે; અમને દરિશન ઘોને દયાળા. આવોં ॥ ૬ ॥ હું તે

લળી લળી લાગું છું પાય રે, મારા ઉરમાં તે હરખ ન માય
રે; એમ માણેકવિજય ગુણ ગાય. આવોં ॥ ૭ ॥

શ્રી સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ સ્તવન.

અંતરજમી સુણ અલવેસર, મહિમા ત્રિજગ તમારોરે;
સાંભળીને આવ્યો હું તીરે, જન્મ મરણ દુઃખ વારો સેવક
અરજ કરે છે રાજ, અમને શિવસુખ આપો. ॥ એ આંકણી
સહુકોનાં મન વાંછિત પૂરો, ચિંતા સહુની ચુરો રે; એહવું
ખિરૂદ છે રાજ તમારું, કેમ રાખો છે દૂરે. સેં ॥ ૨ ॥ સેવ-
કને વલવલતો દેખી, મનમાં મહેર ન ધરશો રે; કરુણાસાગર
કેમ કહેવાશો, જો ઉપગાર ન કરશો. સેં ॥ ૩ ॥ લટપટનું
હવે કામ નહીં છે, પ્રત્યક્ષ દરિશન દીજે રે; ધૂમાડે ધીનું
નહીં સાહિબ, પેટ પડ્યાં પ્રતીજે. સેં ॥ ૪ ॥ શ્રીસંખેશ્વર
મંડન સહિબ, વિનતડી અવધારોરે; કહે જિનહર્ષ માયા કરી
મુજને, લવસાગરથી તારો. સેવકં ॥ ૫ ॥

મહાવીર સ્વામીનું સ્તવન.

સિદ્ધારથનારે નંદન વિનવું, વિનતડી અવધાર, લવમં-
ડપમારે નાટક નાચીયો, હવે મુજ દાન દેવરાવ હવે મુજ
પાર ઉતાર ॥ સિદ્ધાં ॥ ૧ ॥ ત્રણ રતન મુજ આપો તાતલું,
જેમ નાવે રે સંતાપ; દાન દેયંતારે પ્રભુ કોસીર કીસી, આપો
પદવી રે આપ ॥ સિદ્ધાં ॥ ૨ ॥ ચરણ અંગુઠે રે મેરૂ કંપા-
વીયો, સુરનાં મોડયાં રે માન, અષ્ટ કર્મના રે ઝગડા છતવા,
દીધાં વરસી રે દાન ॥ સિદ્ધાં ॥ ૩ ॥ શાસન નાયક શિવસુખ
પાવક, ત્રિશક્તા કુખે રતન; સિદ્ધારથનો રે વંશ દીપાવીયો,

પ્રભુજી તમે ધન્ય ધન્ય ॥ સિદ્ધાં ॥ ૪ ॥ વાચક શેખર કિતે
વિજય ગુરૂ, પામી તાસ પસાય; ધર્મ તણું એહ જિન ચોવી
શમા, વિનય વિજય ગુણ ગાય ॥ સિદ્ધાં ॥ ૫ ॥

સીમંધરસ્વામીનું સ્તવન.

સુણો ચંદાજી, સીમંધર પરમાત્મ પાસે જાને; મુખ
વિનતડી, પ્રેમ ધરીને એણી પેરે તુમ સંભળાવને. જે ત્રણ
ભુવનનો નાયક છે, જસ ચોસઠ ઈંદ્ર પાયક છે; જ્ઞાન દરિસા
જેહને ક્ષાયક છે. સુણો ॥ ૧ ॥ જેની કંચન વરણી કાયા છે
જસ ઘોરી લાંછન પાયા છે; પુંડરીગણી નગરીનો રાયા છે
સુણો ॥ ૨ ॥ આરુ પર્ષદા માંહી બિરાજે છે, જસ ચોત્રીશ
અતિશય છાજે છે; ગુણ પાંત્રીશ વાણીએ ગાજે છે. સુણો
॥ ૩ ॥ ભવિજનને તે પડિબોહે છે, તુમ અધિક શીતલ ગુણ
સોહે છે; રૂપ દેખી ભવીજન મોહે છે. સુણો ॥ ૪ ॥ તુમ
સેવા કરવા રસીયો છું, પણ ભરતમાં દૂર વસીયો છું; મહ
મોહરાય કર ફસીયો છું. સુણો ॥ ૫ ॥ પણ સાહિબ ચિત્તમ
ધરીયો છે, તુમ આણુ ખડગ કર ગ્રહીયો છે; પણ કાંઈક મુજબ
ડરીયો છે. સુણો ॥ ૬ ॥ જિન ઉત્તમ પુંઠ હવે પૂરો, કો
પદ્મવિજય થાઉં શૂરો; તો વાધે મુજ મન અતિ તુરો. સુણો
॥ ૭ ॥

શ્રી વાસુપૂજ્ય જિન-સ્તવન.

(મોતીડાની-દેશી.)

સ્વામી તુમે કાંઈ કામણ કીધું, ચિત્તડું અમારું ચોરી લીધું
સાહિબા ! વાસુપૂજ્ય જિણુંદા ! મોહના વાસુપૂજ્ય
અમે પણ તુમ શું કામણ કરશું; ભકતે ગ્રહી મન ધરમાં ધરશું સાજી

મન ધરમાં ધરીયા ધર શોભા, દેખત નિત્ય રહેશો થિર થોભા;
 મન વૈકુંઠ. અકુંઠિત લગતે, યોગી ભાષે અનુભવ યુગતે. સાંઠ
 ક્લેશે વાસતિ મન સંસાર, કલેશ રહિત મન તે ભવપાર;
 ભે વિશુદ્ધમન ધર તુમે આયા, પ્રભુ તો અમૈ નવનિધિ ઋદ્ધિ પ્રાયા. સા
 સાત રાજ અલગા જઈએઠા, પણ લગતે અમ મનમાંહિ પેઠા;
 અળગાને વળવ્યા જે રહેવું, તે ભાણા-ખડખડ દુઃખ સહેવું. સાં ૪
 ધ્યાતા ધ્યેય ધ્યાન ગુણ એકે, ભેદ છેદ કરશું હવે ટેકે;
 ખીર-નીર પરે તુમશું મલશું, વાચક જસ કહે હેને હલેશું. સાં ૫

શ્રી શાન્તિનાથ પ્રભુનું સ્તવન.

મ્હારો મુજરો લ્યોને રાજ, સાહેબ શાંતિ સલુણા. (ટેક)
 અચિરાજના નંદન તોરે, દર્શન હેતે આવ્યો;
 સમક્રિત રીઝ કરોને સ્વામિ ! ભકિત ભેટણું લાવ્યો. મ્હારોં (૧)
 દુઃખભંજન છે બિરુદ તમારું, અમને આશ તુમારી.
 તુમે નિરાગી થઈને છૂટો, શી ગતિ હોશે અમારી ? મ્હારોં (૨)
 કહેશે લોક ન તાણી કહેવું, એવડું સ્વામી આગે;
 પણ ખાળક જે ખોલી ન જાણે, તો કિમ બહાલો લાગે ? મ્હારોં (૩)
 મ્હારે તો તું સમરથ સાહિબ, તો કિમ આછું માનું;
 ચિંતામણિ જેણે ગાંઠે બાંધ્યું, તેહને કામ કિશ્યાનું ? મ્હારોં (૪)
 અધ્યાત્મ રવિ બિવ્યો મુજ ઘટ, મોહ તિમિર હર્યું જુગતે;
 વિમલવિજય વાચકનો સેવક, રામ કહે શુભ લગતે. મ્હારોં (૫)

અથ શ્રી મહિજિન (મૌન એકાદશી) સ્તવન.

(શત્રુજય ઋષભ સમોસર્યા-એ દેશી)

મૃગશિર શુદ્ધિ એકાદશી દિને જાયા રે;

ત્રિભુવન ભયો રે ઉઘોત, સેવે સુર રાયા રે. મૃગ ૦ ૧

સુખીયા થાવર નારકી, શુભ છાયા રે;
 પવન થયા અનુકૂળ, સુકાળા વાયા રે. મૃગ૦ ૨
 અનુક્રમે થોવન પામીયા, સુણી આયા રે;
 પૂરવલા પદ મિત્ર, કહી સમજાયા રે. મૃગ૦ ૩
 શુદ્ધ એકાદશી દિને, વ્રત પાયા રે;
 તેણુ દિન કેવળનાણુ, લહે જિનરાયા રે. મૃગ૦ ૪
 જ્ઞાનવિમળ મહિમાથકી, સુજસ સવાયા રે;
 મહિજિનેસર ધ્યાને, નવનિધિ પાયા રે. મૃગશિર૦ ૫

શ્રી નેમિનાથ ભગવાનનું સ્તવન.

પરમાતમ પૂરણુ કલા, પૂરણુ ગુણુ હો પૂરણુ જન આશ;
 પૂરણુ દંટે નિહાળીએ, ચિત્ત ધરીએ હો અમચી અરદાસ.

પરમાતમ૦ ૧

સર્વ દેશ ઘાતી સહુ, આઘાતી હો કરી ઘાત દયાળ !;
 વાસ ક્રિયો શિવમંદિરે, મોહે વિસરી હો ભમતો જગ બળ.

પરમાતમ૦ ૨

જગતારક પદવી લહી, તાર્યા સહિ હો અપરાધી અપાર;
 તાત ! કહો મોહે તારતાં, કિમ કીની હો ઈણુ અવસર વાર ?

પરમાતમ૦ ૩

મોહ મહામદ છાકથી, હું છકિયો હો નહિ સૂધ લગાર;
 ઉચિત સહિ ઈણુ અવસરે, સેવકની હો કરવી સંભાર.

પરમાતમ૦ ૪

મોહ ગયા ને તારશે, તિણુ વેળા હો કહાં તુમ ઉપકાર ?;
 સુખ વેળા સબજન ઘણા; દુઃખ વેળા હો વિરલા સંસાર.

પરમાતમ૦ ૫

પર તુમ દરિસણુ યોગથી, થયો હૃદયે હો અનુભવ-પ્રકાશ;
અનુભવ અભ્યાસી કરે, દુઃખદાયી હો સહુ કર્મ-વિનાશ.

પરમાતમ૦ ૬

કર્મકલંક નિવારીને, નિજ રૂપે હો રમે રમતા રામ;
લહુત અપરવ લાવથી, ઇણુ રીતે હો તુમ પદ વિશરામ.

પરમાતમ૦ ૭.

ત્રિકરણુ યોગે વિનવું, સુખદાયી હો શિવદેવીના નંદ !;
ચિદાનંદ મનમેં સદા, તુમે આપો હો પ્રભુ! નાણુ-દિણુદં !.

પરમાતમ૦ ૮

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ જિન-સ્તવન.

(રાગ-શ્રીરાગ.) [મારી દશા]

અખ મોહી ઐસી આય બની;

શ્રી શંખેસર પાસ જિનેસર, મેરે તું એક ધની.....અખ૦ ૧

તું બિનુ કોઉ ચિત્ત ન સુહાવે, આવે કોઈ ગુની.....;

મેરો મન તુજ ઉપર રસિયો, અલિ જિમ કમલ લની.....અખ૦ ૨

તુમ નામે સવિ સંકટ ચૂરે, નાગરાજ ધરની.....;

નામ જપું નિશિ વાસર તેરો, એ શુભ મુજ કરની.....અખ૦ ૩

કોપાનલ ઉપબવત દુર્જન, મથન વચન અરની.....;

નામ જપું જલધાર તિહાં તુજ, ધારોં દુઃખ હરની.....અખ૦ ૪

મિથ્યા મતિ બહુ જન હૈ જગમેં, પદ ન ધરત ધરની;....

ઉનતોં અખ તુજ ભક્તિ પ્રભાવે, ભય નહિ એક કની.....અખ૦ ૫

સજ્જન-નયન-સુધારસ-અંજન, દુરજન રવિ ભરની.....;

તુજ મૂરતિ નિરખે સો પાવે, સુખ જસ લીલ ધની.....અખ૦ ૬

પંચમીનું સ્તવન.

પંચમી તપ તુમે કરે રે પ્રાણી ! જેમ પામે નિર્મલ જ્ઞાન રે
 પહેલું જ્ઞાન ને પછી કિરિયા, નહિ કોઈ જ્ઞાન સમાન રે પંચમી ૧
 નંદીસૂત્રમાં જ્ઞાન વખાણ્યું, જ્ઞાનના પાંચ પ્રકાર રે
 મતિ શ્રુત અવધિ ને મનઃપર્યાવ, કેવલ એક ઉદાર રે. પંચમી ૨
 મતિ અઠાવીસ શ્રુત ચઉદહ વીસ, અવધિ છે અસંખ્ય પ્રકાર રે
 હોય ભેદે મનઃપર્યાવ દાખ્યું, કેવલ એક શ્રીકાર રે. પંચમી ૩
 ચંદ્ર સૂર્ય શ્રુત નક્ષત્ર તારા એકથી એક અપાર રે,
 કેવલજ્ઞાન સમું નહિ કોઈ, લોકાલોક પ્રકાશ રે. પંચમી ૪
 પારસનાથ ! પશ્ચાત્ કરીને, માહરી પૂરે ઉમેદ રે,
 સમયસુંદર કહે હું, પણ માગું, જ્ઞાનનો પાંચમો ભેદરે. પંચમી ૫

આઠમનું સ્તવન.

શ્રી રાજગૃહી શુભ ઠામ અધિક દીવાળે રે,
 વિચરંતા વીર જિજ્ઞુંહ અતિશય છાળે રે;
 ચોત્રીશ અને પાંત્રીશ વાણી ગુણ ગાળે રે,
 પધાર્યા વધામણી બય શ્રેણિક આવે રે. ૧
 તિહાં ચોસઠ સુરપતિ આવીને ત્રિગડું બનાવે રે,
 તેમાં બેસીને ઉપદેશ પ્રભુજી સુણાવે રે;
 સુર નર ને તિર્યંચ નિજ નિજ ભાસા રે,
 તિહાં સમજીને ભવી જીવ પામે સુખ ખાસા રે. ૨
 તિહાં ઈંદ્રભૂતિ ગણધાર શ્રી ગુરૂ વીરને રે,
 પૂછે અષ્ટમીનો મહિમાય કહો પ્રભુ અમને રે;
 તવ ભાષે વીર જિજ્ઞુંહ સુણા સહુ પ્રાણી રે,
 આઠમ દિન જિનનાં કહ્યાણુ ધરો ચિત્ત આણી રે. ૩

શ્રી પુણ્ય-પ્રકાશનું સ્તવન.

(દુહા.)

સકળ સિદ્ધિ-દાયક સદા, ચોવીશે જિનરાય;
 સદ્ગુરુ સ્વામિની સરસ્વતી, પ્રેમે પ્રણમું પાય. ૧.
 ત્રિભુવનપતિ ત્રિશક્તાતણો, નંદન ગુણુ-ગંભીર; શાસન-નાયક
 જગ જયો, વર્દ્ધમાન વડવીર. ૨. એક દીન વીર જિણુંદને, ચરણે
 કરી પ્રણામ; ભાવિક જીવના હિત ભણી, પૂછે ગૌતમસ્વામ. ૩.
 મુક્તિ મારગ આરાધીએ, કહો કિયુ પરે અરિહંત; સુધા સરસ તવ
 વચન રસ, ભાષે શ્રી ભગવંત ૪. અતિચાર આલોઠએ, ત્રત
 ધરીએ ગુરુશાખ; જીવ ખમાવો સચલ જે, યોની ચૈરાશી
 લાખ. ૫. વિધિશું વળી વોસિરાવિએ, પાપસ્થાનક અઢાર; ચાર
 શરણુ નિત્ય અનુસરો, નિંદો દુરિત આચાર. ૬. શુભ કરણી
 અનુમોદીએ, ભાવ ભલો મન આણુ; અણુસણુ અવસર આદરી,
 નવપદ જયો સુખણુ. ૭. શુભગતિ આરાધનતણા, એ છે દશ
 અધિકાર; ચિત્ત આણીને આદરો, જેમ પામો ભવ પાર. ૮.

દાળ ૧ લી.

(કુમતિ એ જાંડી કીહાં રાખી.—એ દેશી.)

જ્ઞાન દરિસણુ ચારિત્ર તપ વીરજ, એ પાંચે આચાર;
 એહ તણુ ઇહ ભવ પરભવના, આલોઠએ અતિચાર રે, પ્રાણી !
 જ્ઞાન ભણો ગુણુ ખાણી; વીર વહે એમ વાણી રે. પ્રાણી ! જ્ઞાં ૧
 [એ આંકણી]. ગુરુ ઓળવીએ નહીં ગુરુ વિનયે, કાળે ધરી બહુ
 માન; સૂત્ર અર્થ કુલય કરી સુધાં, ભણીએ વહી ઉપધાન રે.
 પ્રાણી ! જ્ઞાન૦ ૨. જ્ઞાનોપગરણુ પાટી પોથી, ડવણી નોકારવાલી;

તેહુતણી ક્ષીધી આશાતના, જ્ઞાનભક્તિ ન સંભાલી રે. પ્રાણી!
 જ્ઞાન૦ ૩. ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી, 'જ્ઞાન' વિરાધ્યું જેહ; આ ભવ
 પરભવ વળીરે ભવોભવ, મિચ્છામિદુક્કડં તેહરે. પ્રાણી! જ્ઞાન૦ ૪.
 પ્રાણી! સમક્તિ લ્યો શુદ્ધ જાણી, વીર વદે એમ વાણીરે. પ્રાણી!
 સમ૦. જ્ઞાનવચને શંકા નવિ ક્ષીળે, નવિ પરમત અલિલાખ;
 સાધુતણી નિંદા પરિહરજે, ક્ષણ સંદેહ મ રાખરે. પ્રાણી!
 સમ૦ ૫. મૂઠપણું છડો પર-શંસા, ગુણવંતને આહરીએ; સાહ-
 મ્મીને ધર્મે કરી થીરતા, ભક્તિ પ્રભાવના કરીએરે. પ્રાણી!
 સમ૦ ૬. સંઘ ચૈત્ય પ્રાસાદતણો જે, અવર્ણવાદ મન
 કળ્યે; દ્રવ્ય દેવકો જે વિણસાડ્યો, વિણસંતા ઉવેળ્યે રે.
 પ્રાણી! સમ૦ ૭. ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી, 'સમક્તિ' ખંડ્યું
 જેહ; આ ભવ પરભવ વળીરે ભવોભવ, મિચ્છામિ દુક્કડં તેહરે
 પ્રાણી! સમ૦ ૮. પ્રાણી! ચારિત્ર લ્યો ચિત્ત આણી. પંચ સમિતિ
 ત્રણ ગુપ્તિ વિરાધી, આઠે પ્રવચન માય; સાધુ તણે ધર્મે
 પ્રમાદે, અશુદ્ધ વચન મન કાય રે. પ્રાણી! ચારિ૦ ૯. શ્રાવકને ધર્મે
 સામાયિક, પોસહમાં મન વાળી; જે જ્યણાપૂર્વક એ આઠે,
 પ્રવચન માય ન પાળી રે. પ્રાણી! ચારિ૦ ૧૦ ઇત્યાદિક વિપરીત-
 પણાથી, 'ચારિત્ર' ડોળ્યું જેહ; આ ભવ પરભવ વળીરે ભવોભવ,
 મિચ્છામિ દુક્કડં તેહરે. પ્રાણી! ચારિ૦ ૧૧. ખારે ભેદે તપ નવિ
 ક્ષીધો, છતે યોગે નિજ શક્તે; ધર્મે મન વચ કયા વીરજ, નવિ
 ફેરવીયું લગતેરે. પ્રાણી! ચારિ૦ ૧૨. 'તપ' 'વીરજ' આચાર
 એણી પરે, વિવિધ વિરાધ્યાં જેહ; આ ભવ પરભવ વળીરે
 ભવોભવ, મિચ્છામિ દુક્કડં તેહરે, પ્રાણી! ચારિ૦ ૧૩. વળીય
 વિશેષે ચારિત્રકેરા, અતિચાર આલોધએ; વીર જિણેસર વચણ
 સુણીને, પાપ મલ સવિ ધોઇએ રે. પ્રાણી! ચારિ૦ ૧૪.

ઢાળ ૨ જી.

[પામી સુચુર પસાય-એ દેશી.]

પૃથ્વી પ.ણી તેઉ વાઉ વનસ્પતિ, એ પાંચે થાવર કહ્યાએ; કરી કરસણ આરંલ ખેત્ર જે ખેડીયાં, કુવા તળાવ ખણાવીયાએ (૧). ઘર આરંલ અનેક ટાંકાં લોંચરાં, મેડી માલ ચણાવીઆએ, લીંપણુ ગુંપણુ કાજ, એણીપરે પરપરે પૃથ્વીકાય વિરાધીયાએ (૨). ધોયણુ નાહણુ પાણી, ઝીલણુ અપ્કાય, છેતિ ધોતિ કરી દુહવ્યાએ; ભાડીગર કુંભાર, લોહ સોવનગરા, ભાડભુંબ લીહા-લાગરાએ (૩). તાપણુ સેકણુ કાજ, વસ્ત્ર નિખારણુ, રંગણુ રાંધણુ રસવતીએ; એણીપરે કર્માદાન, પરપરે કેળવી, તેઉ વાઉ વિરાધીયાએ (૪). વાડી વન આરામ, વાવી વનસ્પતિ, પાન ફળ ફૂલ ચુંટીયાંએ, પોંક પાપડી શાક, શેકયાં સુકવ્યાં, છેઘાં છુંઘાં આથીયાંએ (૫). અળશી ને એરંડ, ઘાલી ઘાલીને, ઘણા તિલાદિક પીલીયાએ; ઘાલી કોલુમાંહે, પીલી સેલડી કંદમૂળ ફળ વેચીયાંએ (૬). એમ 'એઇંદ્રિય' જીવ, હણ્યા હણાવીયા, હણુતાં જે અનુમોદિયાએ; આ ભવ પરભવ જેહ, વળીય ભવોભવે, તે મુજ મિચ્છામિ દુક્કડંએ (૭). કૃમી સ(ક)રમીયા કીડા, ગાડર ગંડોલા, ઇંચળ પોરા અલશીયાંએ; વાળા જળો ચુડેલ, વિચલિત રસતણા, વળી અથાણાં પ્રમુખનાંએ (૮). એમ 'એઇંદ્રિય' જીવ, જે મેં દુહવ્યા, તે મુજ મિચ્છામિ દુક્કડંએ (૯). ઉધેહી, જૂ લીખ, માંકડ મંકેડા, ચાંચડ કીડી કુંથુઆએ; ગદ્ગહિઆં ઘીમેલ, કાનખજુરીયા, ગીંગોડા ધનેરીયાંએ (૧૦). એમ 'તેઇંદ્રિ' જીવ, જે મેં દુહવ્યા, તે મુજ મિચ્છામિ દુક્કડંએ (૧૧). માખી મચ્છર ડાંસ,

મસા પતંગીયાં, કંસારી કોલિયાવડાએ; ઠીંકણુ વિંછુ તીડ,
 ભમરા ભમરીઓ, કોતાં બગ ખડમાંકડીએ. એમ 'ચોરિંદ્રિય'
 જીવ, જે મેં દુહવ્યા, તે મુજ મિચ્છામિ દુક્કડ'એ (૧૨). જળમાં
 નાખી જળ, જળચર દુહવ્યાં, વનમાં મૃગ સંતાપીયાએ; પીડ્યાં
 પંખી જીવ, પાડી પાસમાં, પોપટ ઘાલ્યા પાંજરેએ; એમ 'પંચે-
 દ્રિય' જીવ. જે મેં દુહવ્યા, તે મિચ્છામિ દુક્કડ'એ. (૧૩).

ઢાળ ૩ જી.

(વાણી વાણી હિતકારીજી-એ દેશી.)

ક્રોધ લોભ ભય હાસ્યથીજી, જોડ્યાં વચન 'અસત્ય;' ક્રૂડ
 કરી ધન પારકાંજી, ક્રીધાં જેહુ 'અદત્ત'રે જિનજી૦ મિચ્છામિ
 દુક્કડ' આજ, તુમ સાખે મહારાજરે, જિનજી૦ દેઈ સારું
 કાજરે, જિનજી મિચ્છામિ દુક્કડ' આજ ૧. (એ આંકણી). દેવ
 મનુષ્ય તિર્યચનાંજી; 'મૈથુન' સેવ્યાં જેહુ; વિષયારસ ત્રપટપણેજી,
 ઘણું વિડંબ્યો દેહરે, જિનજી૦ ૨. 'પરિગ્રહની' મમતા કરીજી,
 ભવ ભવ મેલી આથ; જે જિહાંની તે તિહાં રહીજી, કોઈન
 આવે સાથરે, જિનજી૦ ૩. રચણીલોજન જે કર્યાંજી, ક્રીધાં
 ભક્ષ અભક્ષ, રસના રસની લાલચેજી, પાપ કર્યાં પ્રત્યક્ષરે.
 જિનજી૦ ૪. વ્રત લેઈ વિસારીયાંજી, વળી ભાંબ્યાં પચ્યક્રખાણુ,
 કપટ હેતુ કિરિયા કરીજી, ક્રીધાં આપ વખાણુ. જિનજી૦ ૫.
 વ્રણ ઢાલ આઠે દુહેજી, આલોયા અતિચાર; શિવગતિ આરાધન-
 તણેજી, એ 'પહેલો અધિકાર'રે જિનજી૦ ૬.

ઢાળ ૪ થી.

(સાહેલડીજી-એ દેશી.)

પંચ મહાવ્રત આદરો સાહેલડીરે, અથવા ત્યો વ્રત
 આર તો; યથાશક્તિ વ્રત આદરી. સાહેલડીરે, પાખો નિર-

તિચાર તો. (૧) વ્રત લીધા સંભારીએ, સાં હૈંડે ધરીએ વિચાર તો; શિવગતિ આરાધનતણો, સાં એ 'બીજે અધિકાર' તો. (૨). જીવ સર્વે ખમાવીએ, સાં થોનિ ચોરાશી લાખ તો; મન શુદ્ધ કરી ખામણાં, સાં કોઇશું રોષ ન રાખ તો. (૩). સર્વ મિત્ર કરી ચિંતવો, સાં કોઈ ન બણો શત્રુ તો; રાગ દ્વેષ એમ પરિહરો, સાં કીજે જન્મ પવિત્ર તો. (૪). સ્વામિ સંઘ ખમાવીએ, સાં જે ઉપની અપ્રીત તો; સજ્જન કુટુંબ કરી ખામણાં, સાં એ જિનશાસન રીત તો. (૫). ખમીએ ને ખમાવીએ સાં એહજ ધર્મનો સાર તો; શિવગતિ આરાધન-તણો, સાં એ 'ત્રીજે અધિકાર' તો. (૬). મૃષાવાદ હિંસા ચોરી સાં ધન-મુરછા મૈથુન તો; ક્રોધ માન માયા તૃષ્ણા, સાં પ્રેમ દ્વેષ પૈશુન્ય તો. (૭). નિંદા કલહ ન કીજીએ, સાં કૂટો ન દીજે આળ તો; રતિ અરતિ મિથ્યા તણે, સાં માયા મોહ જંબળ તો. (૮). ત્રિવિધ ત્રિવિધ વોસરાવીએ, સાં પાપ-સ્થાનક અઢાર તો; શિવગતિ આરાધનતણો, સાં એ 'ચોથો અધિકાર' તો. (૯).

ઢાળ પ મી.

(૯વે નિમુણો ધણાં આવીયાએ-એ દેશી.)

જનમ જરા મરણે કરી એ, એ સંસાર અસાર તો; કર્યાં કર્મ સહુ અનુભવે એ, કોઈ ન રાખણહાર તો. (૧). શરણ એક અરિહંતનું એ, શરણ સિદ્ધ ભગવંત તો; શરણ ધર્મ શ્રી જૈનનો એ, સાધુ શરણ ગુણવંત તે (૨). અવર મોહ સવિ પરિહરી એ, ચાર શરણ ચિત્ત ધાર તો; શિવગતિ આરાધનપણો એ, એ 'પાંચમો અધિકાર' તો. (૩). આ ભવ પરભવ જે કર્યાં એ, પાપ કર્મ કેઈ લાખ તો; આત્મસાએ તે

નિંદીએ એ, પડિક્કમીએ ગુરુ સાખ તો. (૪). મિથ્યામતિ વર્તા-
વિયાએ, જે ભાષ્યાં ઉત્સૂત્ર તો; કુમતિ કદાચહુને વશે એ, જે
ઉથાપ્યાં સૂત્ર તો. (૫). ઘડ્યાં ઘડાવ્યાં જે ઘણુંએ, ઘંટી
હુળ હુથિઆર તો; ભવ ભવ મેલી મૂકીયાંએ, કરતાં જીવ
સંહાર તો. (૬). પાપ કરીને પોપીયા એ, જનમ જનમ પરિવાર
તો; જનમાંતર પહોંત્યા પછી એ, કોઈએ ન કીધી સાર તો,
(૭). આ ભવ પરભવ જે કર્યાં એ, એમ અધિકરણુ અનેક તો;
ત્રિવિધે ત્રિવિધે વોસરાવીએ એ, આણી હૃદય વિવેક તો. (૮).
દુષ્ટત-નિંદા એમ કરીએ, પાપ કરો પરિહાર તો; શિવગતિ
આરાધનતણો એ, એ 'છકો અધિકાર' તો. (૯).

ઠાળ ૬ ફી.

(આથે તું જોયને જીવડા, -એ દેશી.)

ધન ધન તે દિન માહરો; જીહાં કીધો ધર્મ; દાન શીયળ
તપ ભાવના, ટાળ્યાં દુષ્ટત કર્મ. ધન ૧. શેત્રુંજાદિક તીર્થની,
જે કીધી જાત્ર; જીગતે જિનવર પૂજ્યા, વળી પોપ્યાં પાત્ર.
ધન ૨. પુસ્તક જ્ઞાન લખાવીયાં, જિનઘર જિન-ચૈત્ય; સંઘ
ચતુર્વિધ સાચવ્યા, એ સાતે ખેત્ર. ધન ૩. પડિક્કમણુ સુપરે
કર્યાં અનુકંપાદન; સાધુ સૂરિ ઉવજ્જયને, દીધાં જહુમાન,
ધન ૪. ધર્મ જાન અનુમોહિએ, એમ વારોવાર; શિવગતિ
આરાધનતણો, એ 'સાતમો અધિકાર.' ધન ૫. ભાવ ભલો
મન આણીએ, ચિત્ત આણી ઠામ; સમતા ભાવે ભાવીએ, એ
આતમરામ. ધન ૬. સુખ દુઃખ કારણુ જીવને, કોઈ અવર
ન હોય; કર્મ આપે જે આચર્યાં, ભોગવીએ સોચ. ધન ૭.
સમતા વિષુ જે અનુસરે, પ્રાણી પુણ્યનું કામ; છાર ઉપર તે
લી'પણુ', ઝાંખર ચિત્રામ ધન ૮. ભાવ ભલી પરે ભાવીએ, એ
ધર્મનોસર; શિવગતિ આરાધનતણો, એ 'આઠમો અધિકાર' ધન ૯.

ઢાળ ૭ મી.

(રેવતગિરિ હુઆં, પ્રભુનાં ત્રણ કલ્યાણક-એ દેશી.)

હુવે અવસર જાણી, કરી સંલેખણ સાર; અણસણ આદરિયે, પચ્ચક્રી ચારે આહાર; લલુતા સવિ મૂકી, છાંડી મમતા અંગ, એ આતમ ખેલે, સમતા જ્ઞાન તરંગ. (૧). ગતિ ચારે ક્રીધાં, આહાર અનંત નિઃશંક; પણ તૃપ્તિ ન પામ્યો, જીવ લાલચીઓ રંક; દુલહો એ વળી વળી, અણસણનો પરિણામ; એહુથી પામીજે, શિવપદ સુરપદ ઠામ. (૨). ધન ધના શાલિભદ્ર. ખંધો મેઘકુમાર; અણસણ આરાધી, પામ્યા ભવનો પાર; શિવમંદિર જાશે, કરી એક અવતાર; આરાધન-કેરો, એ 'નવમે. અધિકાર' (૩). 'દશમે અધિકારે' મહા-મંત્ર નવકાર; મનથી નવિ મૂકો, શિવસુખ ક્ષત્ર સહકર. એ જપતાં જાણે, દુર્ગતિ દોષ વિકાર સુપરે એ સમરો, ચૌદ પૂરવનો સાર. (૪). જનમાંતર જાતાં, જે પ.મે નવકાર; તે પતિક ગાળી, પ.મે સુર અવતાર; એ નવપદ સરિખો, મંત્ર ન કોઈ સાર; એહ ભવને પરભવે, સુખ સંપત્તિ દાતાર. (૫). જુઓ ભીલ ભીલડી, રાજા રાણી થાય; નવપદ મહિમાથી, રાજસિંહ મહારાય, રાણી રત્નવતી એહુ, પામ્યાં છે સુરલોગ; એક ભવ પછી લેશે, શિવવધુ સંલેગ. (૬). શ્રીમતીને એ વળી, મંત્ર કૃપ્યો તત્કાલ; કૃષ્ણીધર ક્રીટીને, પ્રગટ થઈ કૂલમાળ; શિવકુ-મરે જોગી, સોવન પુરીસો ક્રીધ; એમ એણે મંત્રે, કાજ વણાંનાં સિદ્ધ. (૭). એ દશ અધિકારે, વીર જિજ્ઞેસર ભાખ્યો; આરાધનકેરો વિધિ, જેણે ચિત્તમાંહી રાખ્યે; તેણે પાપ પખળી, ભવ ભય દૂરે નાંખ્યો; જિન વિનય કરંતાં, સુમતિ અમૃતરસ ચાખ્યો. (૮).

ઢાળ ૮ મી. (નમો ભવિ ભાવશુ-એ દેશી)

સિદ્ધારથ રાય કુળ તિલોએ, ત્રિશલા માત મહ્કાર તો; અવનિ-તળે તમે અવતર્યા એ, કરવા અમ ઉપગાર જ્યો જિન વીરજીએ. (૧). મેં અપરાધ કર્યા ઘણાએ, કહેતાં ન લહું પાર તો; તુમ ચરણે આગ્યા ભણીએ, જે તારે તો તાર. જ્યો (૨). આશ કરીને આવીયોએ, તુમ ચરણે મહારાજ તો; આગ્યાને ઉવેખશો એ, તો કેમ રહેશે લાજ. જ્યો (૩). કરમ અલુંજણ આકરોં એ, જન્મ મરણ જંબલતો; હું છું એહથી ઉભવ્યો એ, છોડવ દેવ દયાળ. જ્યો (૪). આજ મનોરથ મુજ કળ્યા એ, નાઠાં દુઃખ દંદોલ તો; તુઠ્યો જિન ચોવીસમે એ, પ્રગઠ્યાં પુણ્ય કલ્લોલ. જ્યો (૫). ભવે ભવે. વિનય તુમારડો એ, ભાવ-ભક્તિ તુમ પાય તો; દેવ દયા કરી દીજીએ, ઝોધિખીજ સુપસાય. જ્યો (૬).

કળશ.

ઇહ તરણુ તારણુ સુગતિ કારણુ, દુઃખ-નિવારણુ જગ જ્યો; શ્રી વીર જિનવર ચરણુ થુણુતાં, અધિક મન ઉલ્લટ થયો. (૧). શ્રીવિજયદેવસૂરિંદ પદ્ધર, તીરથ જંગમ એણી જગે, તપગચ્છપતિ શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ સૂરિ-તેજે ઝગમગે. (૨). શ્રી હીરવિજયસૂરિ-શિષ્ય વાચક, -કીર્તિવિજય સુરગુરૂ સમો, તસ શિષ્ય વાચક વિનયવિજયે થુણ્યો જિન ચોવીસમે. (૩). સય સત્તર સંવત ઝોગણત્રીશે (૧૭૨૯), રહી રાંદેર ચોમાસએ: વિજય દશમી વિજય કારણુ, કિયો ગુણુ અભ્યાસ એ. (૪). નરભવ આરાધન સિદ્ધ સાધન, સુકૃત લીલ વિલાસ એ; નિર્જરા હેતે સ્તવન રચિયું, નામે પુન્ય પ્રકાશ એ. (૫).

॥ પુન્ય પ્રકાશનું સ્તવન સંપૂર્ણ. ॥

બીજની થોય.

દિન સકળ મનોહર, બીજ દિવસ સુવિશેષ,
 રાય રાણા પ્રણમે, ચંદ્ર તણી જીહાં રેખ;
 તીહાં ચંદ્ર વિમાને, શાશ્વતા જિનવર જેહ,
 હું બીજ તણે દિન, પ્રણમું આણી નેહ. ૧

અલિનંદન ચંદન, શીતળ શીતળનાથ,
 અરનાથ સુમતિજિન, વાસુપુત્ર્ય શિવ સાથ;
 ઈત્યાદિક જિનવર, જન્મ જ્ઞાન નિરવાણુ,
 હું બીજ તણે દિન, પ્રણમું તે સુવિહાણુ. ૨

પરકાશ્યો બીજે દુવિધ ધર્મ ભગવંત,
 જેમ વિમળ કમળ હોય, વિપુલ નયન વિકસંત;
 આગમ અતિ અનુપમ, જિહાં નિશ્ચય વ્યવહાર,
 બીજે સવિ કીજે, પાતકનો પરિહાર. ૩

ગજગામિની^૧ કામિની, રકમળ સુકોમળ ચીર,
 ચક્રકેસરી કેશર^૩, સરસ સુગંધ શરીર;
 કર જોતી બીજે હું પ્રણમું તસ પાય,
 એમ લખિધવિજય કહે, પૂરો મનોરથ માય. ૪

પંચમીની થોય.

પ્રાવણુ શુદ્ધિ દિન પંચમીએ, જન્મ્યા નેમિ જિણુંદ તો,
 ત્યામ વરણુ તનુ^૪ શોભતું એ, મુખ શારદકોપ ચંદ તો;
 મહત્ત વરસ પ્રભુ આઉખુંએ, પ્રહ્લચારી ભગવંત તો,

૧ હાથણી જેવી ચાલવાળી. ૨ કમળ જેવાં સુકોમળ વસ્ત્રવાળી.
 ૩ કેશર જેવી સરસ સુગંધી કાયાવાળી. ૪ શરીર. ૫ શરદ પૂર્ણિમા
 પંચમી અતિ ઉત્તમ નિર્માણ-સ્વચ્છ.

અષ્ટ કરમ હેલેં હણીએ, પહોતા મુક્તિ મહંત તો. ૧
 અષ્ટપદ પર આદિ જિનએ, પહોત્યા મુક્તિ મોઝાર તો,
 વાસુપૂજ્ય ચંપાપુરીએ, નેમિ મુક્તિ ગિરનાર તો;
 પાવાપુરી નગરીમાં વળીએ, શ્રીવીરતણું નિર્વાણુ તો,
 સમેતશિખર વીશ સિદ્ધ હુઆએ, શિર વહું તેહની આંણુ તો. ૨
 નેમિનાથ જ્ઞાની હુવાએ, ભાષે સાર વચન તો,
 જીવદયા ગુણ વેલડીએ, કીજે તાસ જતન તો;
 મૃષા^૭ ન બોલો માનવીએ, ચોરી ચિત્ત નિવાર તો,
 અનંત તીર્થી^૮ કર એમ ભણેએ, પરિહરીએ પરનાર તો. ૩
 ગોમેધ નામે યજ્ઞ ભલોએ, દેવી શ્રીઅંબિકા નામ તો,
 આસન સાનિધ્ય^૯ જે કરે એ, કરે વળી ધર્મનાં કામ તો;
 તપગચ્છ નાયક ગુણનીલોએ, શ્રીવિજયસેન સૂરિરાય તો,
 ઋષભદાસ પાય સેવતાંએ, સકૂળ કરો અવતાર તો. ૪

શ્રી અષ્ટમીની થાય.

ચોવિશે જિનવર, હું પ્રણમું નિત્યમેવ;
 આઠમ દિન કરીએ, ચંદ્રપ્રભુની સેવ.
 મૂર્તિ મનમોહન, બાણે પુનમચંદ;
 દીઠે દુઃખ બાણે, પામે પરમાનંદ. ૧
 મળી ચોસઠ ઇંદ્ર, પુજે પ્રભુજીના પાય;
 ઇંદ્રાણી અપચ્છરા, કરજોડી ગુણ ગાય.
 નંદીશ્વર દ્વીપે, મળી સુરવરની કોડ;
 અઠ્ઠાઈ મહોચ્છવ, કરતા હોડાહોડ. ૨

૬ જોત જોતામાં-જલદી. ૭ અસત્ય-જૂઠું. ૮ સેવા-ચાકરી.

શત્રુજય શિખરે, જાણી લાલ અપાર;
 ચોમાસું રહીયા, ગણધર મુનિ પરિવાર.
 ભવિયણને તારે, દેધ ધર્મ ઉપદેશ;
 દૂધ સાકરથી પણ, વાણી અધિક વિશેષ. ૩
 પોસહ પડિઠ્ઠમણું, કરીએ વ્રત પચ્ચખખાણુ;
 આઠમ દિન કરીએ, અષ્ટ કર્મની હાણુ.
 અષ્ટ મંગળ થાયે, દિન દિન કોડ કલ્યાણુ;
 એમ સુખ સૂરિ કહે, જીવિત જન્મ પ્રમાણુ. ૪

એકાદશીની થોય.

એકાદશી અતિ રૂઝડી, ગોવિંદ^૧ પૂછે નેમ;
 કોણુ કારણુ એ પર્વ મોહોડું, કહો મુજશું તેમ.
 જિનવર કલ્યાણુક અતિ ઘણાં, એક સો ને પચાસ;
 તેમ કારણુ એ પર્વ મોહોડું, કરો મૌન ઉપવાસ. ૧
 અગીઆર શ્રાવક તણી પ્રતિમા, કહી તે જિનવર દેવ;
 એકાદશી એમ અધિક સેવો, વનગજ જીમ રેવ.
 ચોવીશ જિનવર સયલ સુખકર, જેસા સુરતરૂ ચંગ;
 જેમ ગંગ નિર્મલ નીર જેહવો, કરો જિનશું રંગ. ૨
 અગીઆર અંગ લખાવીએ, અગીઆર પાઠાં સાર;
 અગીઆર કવલી વીંટણાં, ઠવણી પુંજણી સાર;
 ચાખખી ચંગીર વિવિધ રંગી, શાસ્ત્રતણે અનુસાર;
 એકાદશી એમ ઉજવો, જેમ પામીએ ભવપાર. ૩
 વર કમળ નયણી કમળ વયણી^૩ કમળ સુકોળ કાય;

૧ કૃષ્ણ વાસુદેવ. ૨ રૂડી-મનોહર ૩ કમળ જેવા મુખવાળી.

ભુજ દંડ ચંડ અખંડ જેહને, સમરતાં મુખ થાય.
એકાદશી એમ મન વશી, ગણી હુર્ષ પંડિત શિશ;
શાસન દેવી વિઘ્ન નિવારો, સંઘ તણાં નિશદ્દિશ. ૪

શ્રી પર્યુષણની થાય.

(૧)

મણિરચિત સિંહાસન, ખેડા જગદાધાર;
પર્યુષણ કેરો, મહિમા અગમ અપાર.
નિજ મુખથી દાખી, સાખી સુરનર વૃંદ;
એ પર્વ પર્વમાં, જીમ તારામાં ચંદ. ૧

નાગકેતુની પરે, કલ્પસાધના ક્ષીને;
વ્રત નિયમ આખડી, ગુરૂ મુખ અધિક્ષી લીને.
દોય ભેદે પૂજા, દાન પંચ પ્રકાર;
કર પડિક્કમણાં ધર, શિયલ અખંડિત ધાર. ૨

જે ત્રિકરણ શુદ્ધે, આરાધે નવ વાર;
ભવ સાત આઠ અવ, શેષ તાસ સંસાર.
સહુ સૂત્ર શિરોમણિ, કલ્પસૂત્ર સુખકાર;
તે શ્રવણે સુણીને, સક્રુણ કરો અવતાર. ૩

સહુ ચૈત્ય જુહારી, ખમત ખામણાં ક્ષીને;
કરી સાહમીવત્સલ, કુગતિ દ્વાર પટ દીને.
અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ, ચિદાનંદ ચિત્ત લાઈ;
ઇમ કરતાં સંઘને, શાસન દેવ સહાઈ. ૪

શ્રી પર્યુષણી થોય.

(૨)

વરસ દિવસમાં અષાઠ થોમાસુ', તેમાં વળી ભાદરવો માસ,
 આઠ દિવસ અતિ ખાસ;
 પર્વ પન્નુસણ કરો ઉલ્લાસ, અઠ્ઠાઈધરનો કરવો ઉપવાસ,
 પોસહ લીને ગુરૂ પાસ;
 વડા કલ્પનો છકું કરીને, તેહ તણો વખાણુ સુણીને,
 ચૌદ સુપન વાંચીને;
 પડવેને દિન જન્મ વંચાય, ઓચ્છવ મહોચ્છવ મંગલ ગાય,
 વીર જિણેસર રાય. ૧
 બીજ દિને દીક્ષા અધિકાર, સાંજ સમય નિરવાણુ વિચાર,
 વીર તણો પરિવાર;
 ત્રીજ દિને શ્રીપાર્શ્વ વિખ્યાત, વળી નેમીસરનો અવદાત,
 વળી નવ લવની વાત;
 ચોવીશે જિન અંતર તેવીશ, આદિ જિનેશ્વર શ્રીજગદીશ,
 તાસ વખાણુ સુણીશ;
 ધવળ મંગળ ગીત ગહુંળી કરીએ, વળી પ્રભાવના નિત અનુસરીએ,
 અકૂમ તપ જય વરીએ. ૨
 આઠ દિવસ લગે અમર પળાવો, તેહ તણો પડહો વજડાવો,
 ધ્યાન ધરમ મન ભાવો;
 સંવત્સરી દિન સાર કહેવાય, સંઘ ચતુર્વિધ ભેળો થાય,
 ખારશે સૂત્ર સુણાય;
 ધિરાવલી ને સમાચારી, પટ્ટાવળી પ્રમાદ નિવારી,
 સાંભળજો નરનારી;
 આગમ સૂત્રને પ્રણુમીશ, કલ્પસૂત્રશુ' પ્રેમ ધરીશ,
 શાસ્ત્ર સર્વે સુણીશ. ૩

સત્તરભેદી જિન પૂજા રચાવો, નાટક કેરા ખેલ મચાવો,
 વિધિશું સ્નાત્ર ભણાવે
 આડંબરશું દેહરે જઈએ, સંવત્સરી પડિઠ્ઠમણું કરીએ,
 સંઘ સર્વને ખમીએ
 પારણે સાહુમીવચ્છલ કીજે, યથાશક્તિએ દાનજ દીજે,
 પુણ્ય ભંડાર ભરીજે
 શ્રી વિજયશ્લેષ સૂરિ ગણધાર, જસવન્તસાગર ગુરૂ ઉદાર,
 જિણુંદસાગર જયકાર.

શ્રી પર્યુષણની થાય.

(૩)

પુણ્યનું પોષણ પાપનું શોષણ, પર્વ પન્નુસણ પામીજી,
 કલ્પ ઘરે પધરાવો સ્વામી, નારી કહે શિર નામીજી
 કુંવર ગયવર ખંધ ચઢાવી, ઢોલ નિશાન વજડાવોજી,
 સદ્ગુરૂ સંગે ચઢતે રંગે, વીર ચરિત્ર સુણાવોજી. ૧
 પ્રથમ વખાણે ધર્મ સારથિપદ, બીજે સુપના ચારજી,
 ત્રીજે સુપન પાઠક વળી ચોથે, વીર જનમ અધિકારજી;
 પાંચેમે દીક્ષા છકું શિવપદ, સાતમે જિન ત્રેવીશજી,
 આઠમે થિરાવળી સંભળાવી, પિંડડા પુરો જગીશજી. ૨
 છકું અકુમ અકુઠ કીજે, જિનવર ચૈત્ય નમીજેજી,
 વરશી પડિઠ્ઠમણું મુનિવંદન, સંઘ સયલ ખામીજેજી;
 આઠ દિવસ લગે અમર પળાવી, દાન સુપાત્રે દીજેજી,
 ભદ્રભાહુ ગુરૂ વયણ સુણીને, જ્ઞાનસુધારસ પીજેજી. ૩
 તીરથમાં વિમલાચળ ગિરિમાં, મેરૂ મહીધર જેમજી,
 મુનિવર માંહી જિનવર મ્હોટા, પર્વ પન્નુસણ તેમજી;
 અવસર પામી સાહુમીવચ્છલ, બહુ પકવાન વડાઈજી,
 ખિમાવિજય જિન દેવી સિદ્ધાઈ, દિન દિન અધિક વધાઈજી. ૪

શ્રી સોળ સતીનો ઇંદ

આદિનાથ આદે જિનવર વંદી, સકળ મનોરથ કીજ્યો એ. પ્રભાતે
 કેડી મંગલિક કામે, સોળ સતીનાં નામ લીજ્યો એ ૧. બાળકુમારી
 જગલિતકારી, આલ્હી ભરતની બહેનડી એ. ઘટ ઘટ વ્યાપક અક્ષરરૂપે,
 સોળ સતીમાંહે જે વડી એ ૨. બાહુબલ ભગિની સતીય શિરોમણી,
 પુંદરી નામે ઋષભસુતા એ. અંક સ્વરૂપી ત્રિભુવનમાંહે, જોહ અનુપમ
 પ્રણયુતા એ ૩. ચદનબાલા બાળપણથી, શિયળવતી શુદ્ધ આવિકા એ.
 અડદના બાકુલાં વીર પ્રતિલાભ્યા, કેવલ લડી વ્રત ભાવિકા એ ૪. ઉચ્ચ-
 મેન આ ધારિણી-નંદિની, રાજમતી તેમ-વલ્લભાએ. જોયન વેશે
 કામને જીત્યો, સંજમ લેછ-દેવદુલ્હા એ ૫. પંચ ભરતારી પાંડવ નારી.
 દુપદતનયા વખાણીએ એ. એકસો આઠે ચીર પુરાણાં, શિયળ મહિમા
 તસ જાણીએ એ ૬. દશરથ નૃપતી નારી નિરૂપમ, કૌશલ્યા કુલચંદ્રિકા
 એ. શિયલ સલુણી રામ-જનેતા, પુણ્યતણી પરનાલિકા એ ૭. કૌશાંબિક
 કામે શતાનીક નામે, રાજ્ય કરે રંગ રાજ્યો એ. તસ ઘર ઘરણી મૃગા-
 વતી સતી, સુરભુવને જશ ગાજ્યો એ ૮. સુલસા સાચી શિયલે ન
 કાચી, રાચી નહી વિષયારસે એ. મુખડું જોતાં પાપ પલાયે. નામ લેતાં
 મન ઉલ્લસે એ ૯. રામ રઘુવંશી તેહની કામિની, જનકસુતા સીતા
 સતીએ. જગ સહુ જાણે ધીજ કરતાં, અનલ શીતલ થયો શિયલથી એ
 ૧૦. કાચે તાંતણે ચાલણી આંધી, કુવાથકી જળ કાઠિયું એ. કલંક
 ઉતારવા સતી સુભદ્રાએ, ચંપા આર ઉઘાડિયું એ ૧૧. સુર-નરવદિત
 શિયળ અખંડિત, શિવા શિવપદ ગામિની એ. જોહને નામે નિર્મળ
 થઇએ, બલિહારી તસ નામની એ ૧૨. હસ્તિનાગપુરે પાંડુરાયની, કુંતા
 નામે કામિની એ. પાંડવ માતા દશે દશાણ્ણની, જોહન પતિવ્રતા પદ્મિની
 એ ૧૩. શીલવતી નામે શીલવ્રત ધારિણી, ત્રિવિધે તેહને વંદીએ એ
 નામ જપંતા પાતક જાયે, દરિશણુ દુરિત નિંકદીએ એ ૧૪. નિષિધા

નગરી નસલ નિરંદની, દમયંતી તસ ગેહિની એ. સંકટ પડતાં શિયવજી રાખ્યું, ત્રિભુવન કીર્તિ જેહની એ ૧૫. અનંગઅઙ્ગિતા જગજનપૂજતા, પુષ્પચુલા ને પ્રભાવતી એ. વિશ્વવિખ્યાતા કામિતદાતા, સોળમી સતી પદ્માવતી એ ૧૬. વીરે ભાખી શાસ્ત્રે સાખી, ઉદયરત્ન ભાખે મુદા એ. વ્હાણું વાતાં જે નર ભણુશે, તે હહેશે સુખસંપદા એ ૧૭.

શ્રી મહાવીરજીન છંદ.

સેવો વીરને ચિત્તમાં નિત્ય ધારો, અરિ ક્રોધને મનથી દૂર વારો; સંતોષવૃત્તિ ધરો ચિત્તમાંહિ, રાગદ્વેષથી દૂર થાયો ઉછાંહિ ૧. પશ્ચા મોહના પાસમાં જેહ પ્રાણી, શુદ્ધ તત્ત્વની વાત તેણે ન જાણી; મનુષ્ય જન્મ પામી વૃથા કાં ગમેા છો? જૈન માર્ગ છંડી ભૂલા કાં ભમેા છો? ૨. અલોભી અમાની નિરાગી તજ્જે છો, સલોભી સમાની સરાગી ભજ્જે છો; હરિહરાદિ અન્યથી શુ રમેા છો? નદી ગંગ મૂકી ગલીમાં પડો છો ૩. કેઈ દેવ હાથે અસિ ચક્રધારા, કેઈ દેવ વાલે ગજે રૂંદમાલા; કેઈ દેવ ઉત્સર્ગે રાખે છે વામા, કેઈ દેવ સાથે રમે વૃંદ રામા ૪. કેઈ દેવ જપે લેઈ જપમાલા, કેઈ માંસભક્ષી મહા વિકરાલા; કેઈ યોગિણી ભોગણી ભોગ માગે, કેઈ રૂદ્રાણી છાગનો હોમ માગે ૫. ધશ્યા દેવ દેવીતણી આશ રાખે, તદા મુક્તિના સુખને કેમ ચાખે? જરા લોભના થોકનો પાર નાવ્યો, તદા મધના પિંદુએ મત્ર ભાવ્યો ૬. જેહ દેવલાં આપણી આશ રાખે, તેહ પિંડને મત્રશુ કેમ ચાખે; દીન હીનની ભીડ તે કેમ ભાંજે? કુટો દોલ હોયે કહો કેમ વાજે? ૭. અરે મૂઠ ભ્રાતા! ભજ્જે મોક્ષદાતા. અલોભી પ્રભુને ભજ્જે વિશ્વખ્યાતા; રત્ન ચિંતામણિ સારિખે એહ સાચો, કલકંકી કાચના પિંડશું મત રાચો ૮. મંદ્યુદ્ધિ જેહ પ્રાણી કહે છે, સત્તિ ધર્મ એકત્વ ભૂલો ભમે છે; કીલાં સર્ષવા ને કીલાં મેરુ ધીરં? કીલાં કાયરં ને કીલાં શરવીરં? ૯. કીલાં સ્વર્ણચાલં કીલાં કુંભખંડ? કીલાં ક્રાદ્રવા ને કીલાં ખીરમંડં? કીલાં ખીરસિંધુ કીલાં ક્ષાર નીરં? કીલાં કામધેનુ કીલાં છાગખીરં? ૧૦. કીલાં સત્ય વાચા કીલાં

ક વાણી? કીલાં રંકનારી કીલાં રાયરાણી? કીલાં નારકી ને કીલાં
 મોગી? કીલાં ઇંદેહી કીલાં કુદરોગી? ૧૧. કીલાં ધર્મધાતી કીલાં
 મંધારી? નમો વીર સ્વામી ભજો અન્ય વારી; જિસી સેજમાં સ્વપ્નથી
 જ્ય પામી, રાયે મંદબુદ્ધિ ધરી જોલ સ્વામી ૧૨. અધિર સુખ સંસા-
 માં મન રાયે, જના મદમાં શ્રેષ્ઠું ઇષ્ટિ છાજો; તજો મોહ માયા હરો
 ભ રોષી, સજો પુણ્ય પોષી ભજો તે અરોષી ૧૩. ગતિ ચાર સંસાર
 તપાર પામી, આવ્યા આશ ધારી પ્રભુ પાય સ્વામી; તુંડી તુંડી તુંડી
 ભુ છો નિરાગી, ભવ-ફેરની શૃખલા મોહ ભાંગી ૧૪. માનો વીરજી
 જી ને એક મોરી, દીજો દાસકું સેવના ચરણુ તેરી; પુણ્યોદય હુઆ
 રુ આજ મેરા, વિવેકે લલા મેં પ્રભુ દર્શન તેરા ૧૫.

શ્રી ગૌતમસ્વામીજીનું ગુજરાતી અષ્ટક (છંદ)

વિરજિનેશ્વરકેરો શિષ્ય, ગૌતમ નામ જ્યો નિશદિશ; જો કીજો
 તમનું ધ્યાન, તો ઘર વિલસે નવે નિધાન (૧). ગૌતમ નામે ગિરિ-
 ર ચદે, મનવાંછિત હેલા સંપજો; ગૌતમ નામે નાવે રોગ, ગૌતમ
 નામે સર્વ સંજોગ (૨). જો વૈરી વિરુઆ વંકડા, તસ નામે નાવે
 કડા; ભૂત પ્રેત નવિ મંડે પ્રાણુ, તે ગૌતમના કરું વખાણુ (૩).
 તમ નામે નિર્મળ કાય, ગૌતમ નામે વાધે આય; ગૌતમ જિનશાસન
 જુગાર, ગૌતમ નામે જ્યજ્યકાર (૪). શાલ દાલ :સુરહા ઘૂત ગોળ,
 નવાંછિત કાપડ તંબોળ; ઘરશું ઘરણી નિર્મળ ચિત્ત, ગૌતમ નામે
 ત્ર વિનીત (૫). ગૌતમ ઉદયો અવિચળ ભાણુ, ગૌતમ નામ જ્યો
 ગ જાણુ; મોટાં મંદિર મેરુ સમાન, ગૌતમ નામે સકળ વિહાણુ (૬).
 ર મયગલ ઘોડાની જોડ, વાર પહોંચે વાંછિત કોડ; મહિયલ માને
 હોટા રાય, જો તુકે ગૌતમના પાય (૭) ગૌતમ પ્રણમ્યા પાતક દુજો,
 તંમ નરની સંગત મજો; ગૌતમ નામે નિર્મળ જ્ઞાન, ગૌતમ નામે વાધે
 ન (૮). પુણ્યવંત! અવધારો સહુ, યુરુ ગૌતમના યુણુ છે બહુ; કહે
 અવણુ સમય કર જોડ, ગૌતમ તુંકે સંપત્તિ કોડ (૯).

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથનો છંદ

પાસ શંખેશ્વરા, સાર કર સેવકાં, દેવકાં એવડી વાર લાગે ? કો
કર જોડી દરબાર આગે ખડા, ઠાકુરા ચાકુરા માન માગે. પાસ
પ્રગટ થા પાસજી મેલી પડદો પરો, મોડ અસુરાણુને આપ છોડો, મુ
મહીરાણુ મંજુષમાં પેસીને, ખલકના નાથજી બંધ ખોલો પાસ
જગતમાં દેવ જગદીશ તું જગતો, એમ શું આજ જિનરાજ ઊં
મોટા દાનેશ્વરી તેહને દાખીએ, દાન દે જોહ જગ કાળ મોથે. પાસ
બીડ પડી જાદવા જોર લગી જરા, તતક્ષણે ત્રિકમે તુજ સંભાર્યો;
પ્રગટ પાતાલથી પલકમાં તેં પ્રભુ, ભક્તજન તેહનો ભવ નિવાર્યો. પાસ
ઉદ્યઆદિ અનાદિ અરિહંત તું એક છે, દીન દયાળ છે કોણ દુખે,
રત્ન કહે પ્રગટ પ્રભુ પાસજી, પામી ભવ ભંજનો એહ પૂજે. પાસ

શ્રી આહુબલિજીની સજ્જાય.

રાજતણા રે અતિ લોભીયા, ભરત આહુબલિ જૂઝે રે,
મૂઠી ઉપાડી રે મારવા, આહુબલિ પ્રતિબૂઝે રે;
વીરા મોરા ગજ થકી ઉતરો, ગજ ચડયે કેવળ ન હોય રે. વી
ઋષભદેવ તિહાં મોકલે, આહુબલિજીની પાસે રે;
બંધવ ગજ થકી ઉતરો, પ્લાલી મુંદરી એમ ભાખેરે રે. વી
લોચ કરીને ચારિત્ર લીયો, વળિ આવ્યો અભિમાન રે;
લલુ બંધવ વાંદુ નહી, કાઉસગ્ગ રહ્યા શુભ ધ્યાન રે. વી
વરસ દિવસ કાઉસગ્ગ રહ્યા, શીત તાપથી સૂકાણા રે;
પંખીડે માળા ઘાલીયા, વેલડીયે વીંટાણા રે. વી
સાધવીના વચન સુણી કરી, ચમક્યો ચિત્ત મઝાર રે;
હય ગય રથ સહુ પરિહરયા, વળી આવ્યો અહંકાર રે. વી
વેરાગે મન વાળીયું, મૂક્યો નિજ અભિમાન રે;
પગ ઉપાડ્યો રે વાંદવા, ઉપન્યું કેવળ જ્ઞાન રે. વી
પહોત્યા તે કેવળી પરપદા, આહુબલિ મુનિરાય રે;
અજરામર પદવી લડી, સંભવમુંદર વદે પાય રે. વી

મનભમરાની સજ્જાય.

- જુદ્યો મન ભમરા તું કયાં ભમ્યો, ભમિયો દિવસ ને રાત;
માયાનો આંધ્યો પ્રાણિયો, ભમે પરિમલ જાત, ભૂદ્યો ૦ ૧
- કુંભ કાચો રે કાચા કારમી, તેહનાં કરેરે જાત-નન;
વિશુસતાં વાર લાગે નહી, નિર્મળ રાખેરે મનન. ભૂદ્યો ૦ ૨
- કનાં છોરૂ કેનાં વાછરૂ, કેનાં માય ને આપ,
અંતે જાવું છે એકલું, સાથે પુન્ય ને પાપ. ભૂદ્યો ૦ ૩
- આશા કુંગર જેવડી, મરવું પગલાં રે હેડ;
ધન સંચી સંચી કાંઈ કરો, કરો દૈવની વેડ. ભૂદ્યો ૦ ૪
- ધંધો કરી ધન મેળવ્યું, લાખો ઉપર કોડ,
મરજુની વેળા માનવી, લીધો કદોરો છોડ. ભૂદ્યો ૦ ૫
- મૂરખ કહે ધન માહરૂં, ધોખે ધાન ન ખાય;
વસ્ત્ર વિના જઈ પોઠવું, લખપતિ લાકડા માંય. ભૂદ્યો ૦ ૬
- ભવસાગર દુઃખ જળ ભર્યો, તરવો છે રે તેહ;
વિચમા ભય સખજો થયો, કર્મવાયરો ને મેહ. ભૂદ્યો ૦ ૭
- લખપતિ છત્રપતિ સવિ ગયા, ગયા લાખ ખે લાખ,
ગર્વ કરી જોખે ખેસતા, સર્વ થયા બળી રાખ. ભૂદ્યો ૦ ૮
- મમલુ ધખાંતી રે રહી ગઈ, ખુજ ગઈ લાલ અંગાર;
મિરજુકો ઈખકો મટ્યો, ઊડ ચલ્યો રે લોહાર. ભૂદ્યો ૦ ૯
- વટ મારણ ચાલતાં, જાવું પેલેરે પાર;
માગળ હાટ ન વાણીયો, સંબળ લેજો રે સાર. ભૂદ્યો ૦ ૧૦
- રેદેશી પરદેશમેં, કુંજુશું કરો રે સનેહ;
માયા કાગળ ઉડ ચલ્યા, ન ગણે આંધીને મેહ. ભૂદ્યો ૦ ૧૧

કેઈ આદ્યા રે કેઈ ચાલશે, કેઈ ચાલણુહાર;
 કેઈ ખેટારે ખૂદા બાપડા, જન્યે નરક મઝાર. ભૂદ્યો૦ ૧
 જે ધર નોખત વાગતી, થાતા છત્રીશે રાગ;
 ખંડેર થઈ ખાલી પડ્યાં, ખેસણુ લાગ્યા છે કાગ. ભૂદ્યો૦ ૧
 ભમરે આવ્યો રે કમળમાં, લેવા કમળનું ફૂલ;
 કમળની વાછાયે માંહિ રહ્યો, જિમ આથમતે સૂર. ભૂદ્યો૦ ૧
 રાતનો ભુદ્યો રે માનવી, દિવસે મારગ આપ.
 દિવસનો ભુદ્યો રે માનવી, ફિર ફિર ગોથાં ખાપ. ભૂદ્યો૦ ૧
 સહયુર કહે વસ્તુ વેરિયે, જે કાંઈ આવે રે સાથ;
 આપણો લાભ ઊગારીએ, લેખું સાહિબ હાથ. ભૂદ્યો૦ ૧

અથ શ્રી સ્થૂલિભદ્રજીની સન્ન્યાય.

શ્રી સ્થૂલિભદ્ર મુનીગણ માંહે શિરદાર જે,
 ચોમાસું આવ્યા કોશ્યાઆગાર જે;
 ચિત્રામણ શાળાએ તપ જપ આદર્યો જે. ૧

ગુણીકા-આદરિયાં વ્રત આવ્યા છે અમ ગેહુ જે,
 સુંદર સુંદર ચંપક વરણી દેહુ જે;
 અમ તુમ સરિખો મેળો આ સંસારમાં જે. ૨

સ્થૂલીભદ્ર-સંસારે મેં જોયું સકળ સરૂપ જે,
 દૃષ્ટીની છાયામાં જેવું રૂપ જે;
 સુખનાની સુખલડી ભુખ ભાગે નહીં જે. ૩

ગુણીકા-ના કહેશો તો નાટક કરશું આજ જે,
 ખાર વરસની માયા છે મુનિરાજ જે;
 તે છોડી કેમ જન્યો હું આશાભરી જે. ૪

સ્થૂલીલદ્ર-આશા ભરિયો ચેતન કાળ અનાદી જો,
ભમીયો ભવમાં હીણ થયો પરમાદી જો;
ના જાણી મેં સુખની કરણી જોગની જો. ૫

ગુણીકા-જોગી તો જંગલમાં વાસો વસિયા જો,
વેશ્યાને મંદિરીયે ભોજન રસિયા જો;
તુમને દીઠા એવા સંયમ સાધતા જો. ૬

સ્થૂલીલદ્ર-સાધશું સંયમ ઇચ્છારોધ વિચારી જો,
કુરમાપુત્ર થયા નાણી ધરખારી જો;
પાણી માંહે પંકજ કોડું જાણીયે જો. ૭

ગુણીકા-જાણી એતો સઘળી તુમારી વાત જો,
મેવા મીઠા રસવંતા બહુ જાત જો;
અંખર ભુષણ નીત નીત નવલાં લાવતાં જો. ૮

સ્થૂલીલદ્ર-લાવતા તો દેતી આદરમાન જો,
કાયા જાણું સંધ્યા રંગ સમાન જો;
ઠાલી તે શું કરવી એવી પ્રીતડી જો. ૯

ગુણીકા-પ્રીતલડી કરતા તે રંગભર સેજ જો,
રમતા ને દેખાડતા ઘણું હેત જો;
રીસાણી મનાવી મુજને સાંભરે જો. ૧૦

સ્થૂલીલદ્ર-સાંભરે તો મુનિવર મનડું વાળે જો,
ઠાંકયો અગ્નિ ઉઘાડયો પરજાળે જો;
સંયમ માંહે એ છે દુષણ મોટકું જો. ૧૧

ગુણીકા-મોટકું આબુ રાજ નંદનું તેડું જો,
જાતાં ન વહે કાંઈ તુમારું મનડું જો;
મેં તો તુમને કોલ કરીને મોકલ્યા જો. ૧૨

- સ્થૂલીલદ્ર-મોકલિય તો મારગ માંહિ મળીયા બે,
 સંભૂતિ આચારજ્ઞ જ્ઞાને બળીયા બે;
 સંયમ દીધું સમકિત તેણે શીખવ્યું બે. ૧૩
- ગુણીકા-શીખવ્યું તો કહી દેખાડો અમને બે,
 ધર્મ કરતાં પુણ્ય વડેડું તમને બે
 સમતાને ઘેર આવી વેશ્યા એમ વહે બે. ૧૪
- સ્થૂલીલદ્ર-વહે મુનિવર શંકનો પરિહાર બે,
 સમકિત મુળે શ્રાવકનાં વ્રત બાર બે;
 પ્રાણ્ણતિ પાંતાદિક સ્થુલથી ઉચ્ચારે બે. ૧૫
- ગુણીકા-ઉચ્ચારે તો વીત્યું છે ચોમાસું બે,
 આણા લેઈને આવ્યા ગુરૂની પાસ બે;
 સુતનાણી કહેવાણા ચૌદ પુરવી બે. ૧૬
- સ્થૂલીલદ્ર-પુરવી થઈને તાર્યા પ્રાણી થોક બે,
 ઉન્નવળ ધ્યાને તેહ ગયા દેવલોક બે;
 ઋષભ કહે નિત્ય તેહને કરીએ વંદના બે. ૧૪

શ્રી પાંચમા આરાની સજ્જાય.

વીર કહે ગૌતમ સુણો, પાંચમા આરાના ભાવ રે;
 દુષ્પીયા પ્રાણી અતિ ધણા, સાંભળ ગૌતમ સુભાવ રે, વીર
 શહેર હોશે તે ગામડાં, ગામ હોશે સ્મશાન રે,
 વિણ ગોવાળે રે ધણ ચર, જ્ઞાન નહિ નિરવાણુ. વીર
 મુજ કેડે કુમતિ ધણા, હોશે તે નિરવાદ રે;
 જિનમતિની રૂચિ નવિ ગમે, થાપશે નિજ મતિ સાર રે. વીર
 કુમતિ ઝાઝા કદાગ્રહી, થાપશે આપણા મોલ રે.
 શાસ્ત્રમાર્ગ સવિ મૂકશે, કરશે જિનમત મોલ રે. વીર

પાખંડી ઘણા જાગશે, ભાંગશે ધર્મના પંથ રે;
 આગમ મત મરડી કરી, કરશે નવા વળી ગ્રંથ રે. વીર૦ ૫
 ચારણીની પરે ચાળશે, ધર્મ ન જાણે લેશ રે.
 આગમ શાખાને ટાળશે, આપશે નિજ ઉપદેશ રે. વીર૦ ૬
 ચોર ચરડ યહુ લાગશે, ખોલ ન પાજે ખોલ રે;
 સાધુ જન સિદ્ધાયસે, દુર્જન યહુલા મોલ રે. વીર૦ ૭
 રાજ પ્રજને હિંડશે નિરધન લોક રહે રે;
 માગ્યા ન વરસે મેહુલા, મિથ્યાત્વ હોશે યહુ થોક રે; વીર૦ ૮
 સંવત ઝોગણીશ ચૌદોતરે, હોશે કલકી સય રે;
 માતા પ્પ્રાહ્મણી જાણીએ, આપ ચંડાલ કહેવાય રે. વીર૦ ૯
 છયાસી વરસનું આઉખું, પ્રાટલીપુરમાં હોશે રે;
 તસ સુત દત્ત નામે ભલો, શ્રાવક કુળ શુભ પોષ રે. વીર૦ ૧૦
 કૌતુકી દામ ચલાવશે, ચર્મ તણાં તે જોય રે;
 ચોથ લેશે ભિક્ષા તણી, મહા આકરા કર હોય રે. વીર૦ ૧૧
 ઇન્દ્ર અવધિએ જોયતાં, દેખશે એહ સ્વરૂપ રે;
 દ્વિજ રૂપે આવી કરી, હણુશે કલકી ભૂપ રે. વીર૦ ૧૨ વીર૦ ૧૨
 એ દત્તને રાજ્ય સ્થાપી કરી, ઇન્દ્ર સુર લોકે જાય રે.
 દત્ત પાજે સદા ભેટશે, શત્રુજય ગિરિરાય રે. વીર૦ ૧૩
 પૃથ્વી જનમંડિત કરી, આપશે સુખ અપાર રે;
 દેવલોકે સુખ ભોગવે, નામે જયજયકાર રે. વીર૦ ૧૪
 પાંચ મા આરાને છેડલે, ચતુર્વિધ શ્રી સંઘ હોશે રે;
 છટ્ટો આરો ખેસતાં, જિનધર્મ પહિલો જાશે રે. વીર૦ ૧૫
 ખીજે અગતી જાશેરે, ત્રીજે રાય ન કાય રે;
 ચોથે પ્રહાર લોપના, છટ્ટે આરે તે હોય રે. વીર૦ ૧૬

હાહા—છટ્ટે આરે માનવી, યિલવાસી સવિ હોય;

વીસ વરસનું આઉખું, ષટ વરસે ગર્ભજ હોય.

સહસ ચોરાશી વર્ષ પછે, ભેગવશે ભવિ કર્મ;
 તીર્થકર હોશે ભલો શ્રેણીક, જીવ સુધર્મ. ૧૦
 તસ ગુણધર અતિ સુંદર, કુમારપાળ ભૂપાળ;
 આગમ વાણી જોઈને રચીયાં, વચણ રસાળ. ૧૧
 પાંચમા આરાના ભાવ એ, આગમે ભાખ્યા વીર;
 અંથ ખોલ વિચાર કહ્યા, સાંભળજો ભવિ ધીર. ૨૦
 ભણુતાં સમકિત સંપન્ને, મુણુતાં મંગળ માળ;
 જિનહર્ષે કહી જોડ એ, ભાખ્યા વચણ રસાળ. ૨૧

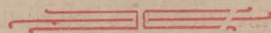
શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર મહીમા સ્તોત્ર.

સમરો મંત્ર ભલો નવકાર, એ છે ચૈદ પૂરવનો સાર;
 જેનો મહિમાનો નહિ પાર, જેનો અર્થ અનંત. ઝીદાર-સમરો
 દુઃખમાં સમરો સુખમાં સમરો સમરો દિવસને રાત;
 જીવતાં સમરો મરતાં સમરો સમરો સૌ સંગાથ-સમરો
 જોગી સમરે ભોગી સમરે સમરે રાજ રંક;
 દેવો સમરે દાનવ સમરે સમરે સૌ નિઃશંક-સમરો
 અડશઠ અક્ષર એના જાણો અડશઠ તીરથ સાર;
 આઠ સંપદાથી પરમાણો અડસિદ્ધી દાતાર-સમરો
 નવપદ એનાં નવનિધી આપે ભવો ભવનાં દુઃખ કાપે;
 વીર વચનથી હૃદયે વ્યાપે થાપે પરમાતમ પદ આપે-સમરો

સમાપ્ત.

વિરતિ ધર્મનું સ્વરૂપ.

હાંસા, જુઠ, ચોરી વિગેરે પાપો છોડવા લાયક છે એમ જગતના બધા ધર્મોવલંબીઓ માને છે તેવીજ રીતે જૈનધર્મ-વાળાઓ પણ માને છે છતાં તે તે પાપોથી કોણુ બચી શકે એ વિષયનો વિવાહ જરૂર ઉભો છે. જૈનેતર ધર્મવાળા એમ માને છે કે પાપ કરે તેને પાપ લાગે. જ્યારે જૈનધર્મની માન્યતા એવી છે કે પાપ કરે તેને તો પાપ લાગે પણ પાપથી બચી શકે? કોણુ કે જે પાપની વિરતિ કરે તે. પાપ નહિ કરવા માત્રથી પાપથી બચી શકાતું નથી, પણ પાપ નહિ કરવા સાથે પાપની વિરતિ (પચ્ચગ્ગાણુ) તે પાપથી આત્માને બચાવે છે એટલે વિરતિ (પાપનાં પચ્ચગ્ગાણુ કરે) તેજ પાપથી બચે, અને એમ જો ન માનીએ તો સ્થાવર કાયમાં રહેલા પૃથ્વીકાય વિગેરે પાંચ કાયવાળા જીવોને પાપ લાગતું જોઈએ નહિ. કારણુ કે પાપ કરવાની વૃત્તિવાળા નથી પણ પાપથી ઇચ્છા પૂર્વક વિરામ પામેલા નહી હોવાથી પાપથી બચી શકતા નથી. આ ઉપરથી એ ફલીતાર્થ નિશ્ચિત થાય છે કે વિરતિ એજ મોક્ષની વાટિકા છે, તે વિરતિ સર્વથી મુનિ ભગવંતોને હોય છે. જ્યારે દેશથી શ્રાવકોને હોય છે એટલે સર્વવિરતિધરો તે દેશવિરતિધરો એ મોક્ષમાર્ગના સાચા મુસાફર છે તે દેશવિરતિનું સંક્ષેપ સ્વરૂપ જણાવવા સાથે તે તે વ્રત ઉપરની કથાઓ ક્રમસર આપવામાં આવી છે તે વાંચી વિચારી જીવો વ્રત લેવા ઉજમાલ બનશે એ અભિલાશથી આ આ વિરતિ ધર્મનું સ્વરૂપ સંક્ષેપથી લખ્યું છે.

શ્રાવકના આરવ્રતની ટીપ

૧—અદાર દુષણરહિત શ્રીતીર્થ કર ભગવાન—કેવલી ભગવાનને જ દેવાધિદેવ તરીકે માનવા.

૨—વીતરાગની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર શુદ્ધ માર્ગ પ્રરૂપક અતે કંચન કામીનીના ત્યાગી મુનિરાજને સાચા ગુરુ તરીકે માનવા.

૩—કેવલી ભગવાને પ્રરૂપેલ ધર્મને શુદ્ધ ધર્મ તરીકે માનવો.

૧—સ્થૂલપ્રાણાતિપાત વિરમણુ (મોટી હિંસાનો ત્યાગ)

વિનાકારણુ નિરપરાધિ કોઈ પણ ત્રસ જીવને સંકલ્પ પૂર્વક મારવો નહિ, મરાવવો નહિ.

૨—સ્થૂલ મૃષાવાદ વિરમણુ (પાંચ મોટાં જીહાણાંનો ત્યાગ)

૧ કન્યાલિક—છોકરા છોકરી, દાસ દાસી વગેરે કોઈ પણ મનુષ્યના રુપ, ઉમર, ગુણ કે આદત વગેરે આખતમાં, જૂઠું ખોલવું નહિ. કોઈ સલાહ માગે તો તેને સાફ સાફ કહી દેવું કે—“ભાઈ આમાં તો તમારે જિંદગી નિભાવવાની છે માટે ઉચિત લાગે તેમ કરો.” પણ જૂઠું કંઈ કહેવું નહિ.

૨ પશુઅલિક—ચોપગા જનવરની ઉમર, દૂધ, વેતર કે આદત વગેરે આખતમાં જૂઠું ખોલવું નહીં.

૩ ભૂમ્યલિક—જમીન તથા મકાનની આખતમાં જૂઠું ખોલવું નહીં. ખેતાની જમીન કે મકાનના ફેસમાં પણ સામાને નુકસાની પહોંચાડવા ખાતર જૂઠું ખોલવું નહીં.

૪ થાપણુ—કોઈની થાપણુ જોળવવી નહીં.

૫ કુટસાક્ષી—બીજને નુકસાનમાં ઉતારે એવી જૂઠી સાક્ષી પૂરવી નહીં. હિતચુદ્ધિથી કે બીજને મોતથી બચાવવા માટે ખોટું ખોલવું પડેતો જયણા આવેશમાં કે આજીવિકા માટે જયણા.

૩—સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણુ (મોટી ચોરીનો ત્યાગ)

૧—બીજની ગાંઠ ખોલવી, ખીસું કાપવું, તાણું તોડવું, ભીંત ફેંડવી, ઉચાપત કરવી, લુટવું, ચોરીનો માલ સંઘરવો, સગીરની મિલકત જોળવવી વગેરે ચોરીનો ત્યાગ.

૪—સ્થૂલ મૈથુન વિરમણુ (સ્વદારા સંતોષ)

ધારણા પ્રમાણે શરીરથી શિયળ પાળવું.

ખેતાની પત્ની સિવાય બીજા દરેક સ્ત્રીએનો ત્યાગ.

૫—સ્થૂલ પરિચલપરિમાણ (પરિચલની મર્યાદા)

૧ થી ૭—ધન, ધાન્ય, જમીન, મકાન, ચાંદી, સોનું, જવાહીર મળીને કુલ () લાખ રૂપૈયા રાખવા.

૬--દિશા પરિમાણ (દિશાઓની મર્યાદા)

૧—ચારે બાજુ તે તે દેશના ટાપુઓ સહિત હિન્દુસ્તાન, ખલિફા, એશિયા, આફ્રિકા, આસ્ટ્રેલિયા, યુરોપ, અમેરિકામાં જળ, સ્થળ કે આકાશમાર્ગો દ્વારા જવું આવવું.

૭—ભોગોપભોગ વિરમણ

(ભોગ, ઉપભોગ અને વ્યાપારની મર્યાદા)

૧—આવીશ અલક્ષ્ય, રાત્રિભોજન, ચલિત રસ અને અનન્તકાયનો ધારણા પ્રમાણે ત્યાગ મધ, માંસ, મદિરા, માખણ ચાર મહાવિગય સાગ.

૮—અનર્થકૃત વિરમણ વ્રત.

બની શકે તેટલા પ્રમાણમાં આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન, રાજવિકથા, દેશવિકથા, સ્ત્રીવિકથા, ભોજનવિકથા; પાપોપદેશ અને હિંસક પ્રયોગોનો દોષ લગાડવો નહીં.

૯—સામાયિક વ્રત.

હંમેશાં સામાયિક કે પ્રતિક્રમણ (૧) કરવું અથવા સાલભરમાં સામાયિક પ્રતિક્રમણ બંને મળી ઓછામાં ઓછાં () કરી આપવાં, રોગાદિ કેરણે રહી જ્ય તો બીજા વર્ષે કરી આપવા, અને ત્યારે પણ ન થાય તો અનુકૂળતાએ કરી આપવાં. આદર રાખવો.

૧૦—દેશાવગાશિક વ્રત.

સાલભરમાં ઓછામાં ઓછા () દેશાવગાસિક કરવા, ખાસ રોગાદિ કેરણે રહી જ્ય તો બીજા વર્ષે અને ત્યારે પણ ન થાય તો અનુકૂળતાએ વધુ કરી આપવા.

૧૧—પૌષ્ઠ વ્રત.

સાલભરમાં આઠ પહોરી કે ચાર પહોરી () પૌષ્ઠ કરવા, રોગાદિ કેરણે રહી જ્ય તો બીજા વર્ષે અને ત્યારે પણ ન થાય તો અનુકૂળતાએ વધુ કરી આપવા.

૧૨—અતિથિસંવિભાગ વ્રત.

સાલભરમાં ઓછામાં ઓછા () અતિથિ સંવિભાગ કરી આપવો. રોગાદિ કેરણે રહી જ્ય તો બીજા વર્ષે વધુ કરી આપવો અને ત્યારે પણ ન થાય તો અનુકૂળતાએ કરી આપવો.

श्री गौतमस्वामी७नुं संस्कृत अष्टक.

- श्री छन्दमूर्तिं वसुमूर्ति-पुत्रं पृथ्वी-भद्रं गौतम-गोत्र-रत्नम्;
स्तुवन्ति देवाः सुर-मानवेन्द्राः स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 1
- श्रीवर्द्धमानात् त्रिपदीमवाभ्य, मुहूर्त-मात्रेषु कृतानि येन;
अङ्गानि पूर्वाणि यतुर्हशापि, स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 2
- श्री-वीर-नाथेन पुरा प्रणीतं, मन्त्रं मलानन्द-सुभाय यस्य;
ध्यायन्त्यमी सुरि-वराः समग्राः, स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 3
- यस्याभिधानं मुनयो-ऽपि सर्वे, गृह्णन्ति शिक्षा-भ्रमणस्य काले;
मिष्टान्न-पानाम्बर-मूर्ध्नि-कामाः, स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 4
- अष्टापदाद्रौ गगने स्व-शक्त्या, ययौ निनानां पद-वन्दनाय;
निशम्य तीर्थीतेशयं सुरेभ्यः, स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 5
- त्रिपद्य - संप्रयाशत - तापसानां, तपः-कृशानामपुनर्भावाय;
अक्षीण-क्षण्या परमान्न-दाता, स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 6
- सदक्षिणं भोजनमेव देयं, साधर्मिकं सद्य - सप्रथेति;
द्वैतस्य-वस्त्रं प्रददौ मुनीनां, स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 7
- शिवं गते भर्तारि वीर-नाथे, युग-प्रधानत्वमिहैव भूत्वा;
पद्मभिषेके विदधे सुरेन्द्रैः, स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 8
- त्रैलोक्य-पीठं परमेष्ठि-पीठं, सद्ब्रह्म-पीठं निनराज-पीठम्;
यन्नाम-योक्तं विदधाति सिद्धिं, स गौतमो यच्छतु वाञ्छितं मे. 9
- श्रीगौतमस्याष्टकमादरेण, प्रभोध - काले मुनि - पुङ्गवा ये;
पठन्ति ते सुरिपदे सदैवा, -ऽऽनन्दं लभन्ते नितरां क्रमेण. 10

વિભાગ ૩ બે.

સમ્યક્વ્રત તથા શ્રાવકના ખાર વ્રતો પર
વર્ધમાન સૂરિકૃત કથાઓ.

(સમ્યક્વ્રત ઉપર)

વિક્રમ રાજની કથા.

“પ્રાણીને અનંત લવો થાય છે તેમાં એક નરલવ જ વખ-
ણાય છે, કેમકે તેનાથી સ્વર્ગ અને મોક્ષનાં સુખો મેળવી શકાય
છે. એ નરલવ પણ પુરુષાર્થ સાધવાથી પ્રશસ્ત છે, તે વિના તો
ખીજી લવોની સંખ્યાને પૂરવારૂપ છે. તે જ પુરુષ પ્રશંસનીય છે
કે જે પુરુષાર્થને ખરાખર બળવે છે, તે જ સરોવર સૂચીય છે કે
જેમાં પાણી પુષ્કળ છે. ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ-એ ચાર
પુરુષાર્થો ક્ષેત્રમાં વિખ્યાત છે, પરંતુ તેમાં અર્થ, કામ અને
મોક્ષના કારણરૂપ તો એક ધર્મ જ છે; માટે સમસ્ત અર્થરૂપ
વૃક્ષોના ખીજરૂપ ખરેખર ધર્મ છે એમ માનીને સુસ જનોએ
ધર્મનું નિરંતર સેવન કરવું. એ ધર્મની વૃદ્ધિને માટે શુદ્ધબુદ્ધિ
ગૃહસ્થોએ ખરાખર સમજીને ખારે વ્રત સેવવાં બેઠાં. તેમાં
સર્વથકી અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અપરિચ્છ
એ સાધના પાંચ મહાવ્રત છે અને દેશથકી ગૃહસ્થોના એ પાંચ
અભુવ્રતો ગણાય, તથા દ્વિશિવ્રત, લોગોપલોગવ્રત અને અનર્થ-
દંડવિરમણવ્રત એ ત્રણ ગુણવ્રત બલુવા. તેમજ સામાયિક
દેશાવગાસિક, પૌષ્ઠ તથા અતિથિસંવિભાગ એ ચાર શિક્ષાવ્રત
હોય છે. જેમ ગુણોમાં ઔદાર્ય અને તપમાં ક્ષમા તેમ એ ખારે
વ્રતોમાં સમ્યક્ત્વ એક ભવિતરૂપ છે. સર્વજ્ઞ, સદ્ગુરુ અને

ધર્મ પર જો અંતરમાં અચલ શ્રદ્ધા હોય તો તત્ત્વજ્ઞ જનોએ આત્મહિતકારી તે સમ્યક્ત્વ સમજવું. એ સમકિતના પ્રભાવથી દેવતાઓ મનુષ્યોના દાસ બને છે અને વિક્રમ રાજાની જેમ સમસ્ત લક્ષ્મી સાંપડે છે. તે વિક્રમ રાજાનું દૃષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે—

જંબૂદ્વીપમાં પુષ્પ સમાન કુસુમપુર નામે નગર છે, બ્યાં સુવર્ણલવનોની કાંતિ કેસરા સમાન શોભતી હતી. એ નગરમાં વસુધાવધૂના તિલક સમાન હરિતિલક નામે રાજા હતો. મનોહર ગુણોથી ગૌરી સમાન તેને ગૌરી નામે રાણી હતી. લાખો માનતાઓ કરતાં તેમને અત્યંત દક્ષ તથા વધ્યત્વ દોષને ટાળનાર પુત્ર થયો. એ ગર્ભમાં હતો ત્યારે રાજાએ પરાક્રમથી શત્રુઓને હરાવ્યા તેથી માતાએ મહોત્સવ પૂર્વક તેનું વિક્રમ એવું નામ પાડ્યું. સમય આવી વિનયી અને ઉપાધ્યાયના કહેવા પ્રમાણે વર્તનારો તે અભ્યાસ કરતાં બધાં શાસ્ત્રો તથા સમસ્ત કળાઓમાં કુશળ થયો. પછી કામ-ગજના ટીકાવન સમાન તારુણ્ય પામતાં તેને રાજાએ ખત્રીશ કન્યાઓ પરણાવી. હવે ખત્રીશ વાસલવનોમાં રમણીઓ સાથે તે લોગવિલાસ કરવાને ઉત્સુક થયો તેવામાં અકસ્માત તેને વ્યાધિઓ લાગુ પડ્યા. કોઠ, ખાંસી, જ્વર શ્વાસ, સોજા, શૂલ, જલોદર, શિરપીડા, કંઠમાળ, નેત્રપીડા, વમન અને વાત (વાયુ) એ વ્યાધિઓથી તે પીડા પામ્યો. દેવ-ચક્ષાદિની માનતાઓ, બુલાબ, મંત્ર કે ઔષધક્રિયા કરતાં પણ જઈ માણસને જેમ હિતકર વાક્ય વૃથા થાય તેમ તે બધું તેને વ્યર્થ થયું. તેના નાક, હોઠ તથા હાથ-પગ સડી ગયા. પીડાથી અત્યંત દુઃખી થઈ પથારી પર પડ્યો પડ્યો તે રાતદિવસ મહાકષ્ઠથી બરાડા પાડતો હતો. એટલે તેણે પીડાની શાંતિ માટે નગરની બહાર રહેલા ધનંજય ચક્ષુને સો પાડ ચડાવવાની માનતા કરી.

એવામાં દુષ્કર્મ—તિમિરનો નાશ કરવામાં સૂર્ય સમાન વિમળકીર્તિ નામે કેવલી ક્રીડાવનમાં પધાર્યાં. એટલે બહુ જ આનંદ પામતા નાગરિકોથી પરવરેલ તથા અત્યંત ભક્તિવાળો હરિતિલક રાજા, કેવલીને વંદન કરવાને આલ્યો. તે જાણતાં સુઝા વિક્રમને પણ વિચાર થયો કે—“અહા ! લાભ થતાં જેમ લોભ વધે તેમ ઔષધ કરતાં પણ આ મારી વ્યાધિઓ વધ્યા કરે છે. પર્વતોમાં જેમ હાથીના દાંતો ભગ્ન થાય તેમ વ્યાધિઓમાં મુદ્રાયુક્ત મંત્રો, ઉગ્ર ઔષધો. તેમજ માનતાઓ બધી ભગ્ન થઈ ગઈ; માટે આ મારા સેગરૂપ સર્પો, જેના બળથી પોતાનું જીવન તેવા અજ્ઞાન રૂપી તિમિરને આજે શાંત કરું અને તે માટે જ્ઞાનથી સૂર્ય સમાન આ મુનિને સેવું.” પછી તેણે સાહસ કરીને રાજાને કહ્યું— ‘તે સમતાના સાગર મહાત્માને નમસ્કાર કરવાને મને સાથે તેડી જાઓ.’ એટલે અશ્રુકણ્ણથી મુખને મુક્તાયુક્ત કરતો રાજા તેને પાલખીમાં બેસારીને સાથે લઈ ગયો. ત્યાં કુમાર સહિત રાજાએ સુવર્ણકમળરૂપ સિંહાસન પર બેઠેલા તથા મધુર ઉપદેશ આપતા તે મુનિને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે મનુષ્યોના પાપરૂપ વિષને હરતા મહાત્માએ અમૃત સમાન વાણીથી ધર્મ સંલગ્નાઓ પછી દેશનાને અંતે વિક્રમના કહેવાથી રાજાએ મુનિને પૂછ્યું— ‘હૈ મહાત્મન ! આ કુમાર સંવંથા નિરોગી કેમ થતો નથી ?’ એટલે જાણે દંતકિરણથી મુખમાં ધર્મ સ્ફુરાય માન હોય નહિ એવા જ્ઞાનથી સંશયનો નાશ કરતા કેવલી બોલ્યા:—

“અપર વિદેહમાં રત્ન સરખા રત્નસ્થલ નામના નગરમાં કપટના સ્થાનરૂપ પૂર્વે પદ્મ નામે દુષ્ટ ક્ષત્રિય રાજા હતો. તે શિકારના વ્યસનથી વનમાં ગયો. ત્યાં કાયોત્સર્ગે રહેલા સુયશ

નામના સાધુને તેણે જોયા. ધર્મ-જ્ઞાનના વૈરી એવા તેણે ધર્મ-જ્ઞાનના આધારરૂપ સાધુના હૃદયમાં નિઃશંકપણે બાણ માર્યું. એટલે પોતાને લાગેલા અસત્યની શંકાથી મિથ્યાદુઃકૃત બોલતા તથા ધર્મના આધારવૃક્ષરૂપ મુનિ ઘાતથી વ્યાકુલ થઇને પૃથ્વી પર પડી ગયા. તે વખતે તેને ઘિઝ્ઝર આપતા, લોકોને મારતા એવા આ રાજાને મંત્રીઓએ પાપરૂપ લક્ષ્મીને ગ્રીડાશુક બનાવીને તરત પાંજરામાં પૂરી દીધો. પછી તેના પુત્ર પુંડરીકને રાજ્ય પર સ્થાપીને પ્રધાનોએ નરકે જવાને લાયક એવા તે રાજાને મુક્ત કર્યો. બાદ સુયશ મુનિરાજ પંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરતા તથા છકાય જીવેને ખમાવતા લવસપ્તમ નામે દેવ થયા. હવે સાધુએ પર અત્યંત વૈરને ધારણ કરતા તે રાજાએ, લોકથી નિંહા પામવા છતાં પણ તે નગરના ઉદ્યાનનો ત્યાગ કર્યો. એક વાર તેણે દુર્ગતિમાં પોતાના આત્મા પડતો હોય નહિ તેમ યશથી આકાશને ઉજ્જવલ કરનાર તથા ધ્યનસ્થ એવા સોમ નામના મુનિને દેહઘાતથી જમીન પર પાડ્યા. જંતુઓને ખમવી, અંગને સંભાળીને પ્રતિમએ રહેલા મુનિને તે પાતકીએ તેવી જ રીતે ઘાત કરીને પુનઃ પાડ્યા. એ પ્રમાણે વારંવાર કરતાં એવા તે રાજાને અવિજ્ઞાનથી તેના ભાવને જાણતા તે પવિત્ર સાધુએ તેને નિબ્રંછયો—‘અરે દુષ્ટ ! પોતે સંતુષ્ટ થવાને શમપ્રધાન સાધુઓને મારતા તું પાપનો ભય ન પામ્યો, તો મારા જેવાથી પણ તું ખીતો નથી ? સુયશપ્રમુખ સાધુઓએ તો તારું સહન કર્યું, પણ હું સહન કરવાનો નથી. તું તારા અભીષ્ટ દેવતાને સંભારી લે, હું તને અત્યારે જ મારવાનો છું.’ એમ કહી વીજળી જેમ વૃક્ષને ભસ્મ કરે તેમ મુનિ તેજોલેશ્યાથી તેને તરત ભસ્મ કરીને મેઘની જેમ શાંત થયા.

પોતાના પાપભારથી ઊંચે જવાને અસમર્થ રાજા અધોગતિની અવધિરૂપ સાતમી નરકે ગયો અને સોમ મુનિ તે પાપની આલોચના કરી, તીવ્ર તપ તપીને સ્વર્ગે ગયા. તે રાજાનો જીવ અપ્રતિષ્ઠાન નરકથી નીકળી સ્યંભૂરમણુ સમુદ્રમાં મત્સ્ય થયો. ત્યાંથી તે પાછો સાતમી નરકે ગયો. ત્યાંથી પાછો મત્સ્ય જ ગયો અને મરણુ પામી છઠ્ઠી નરકે ગયો. ત્યાંથી ચંડાલ સ્ત્રીનો લવ કરીને પાછો તે જ છઠ્ઠી નરકે ગયો. ત્યાંથી કુર સર્પ થઈને પાંચમી નરકે ગયો. ત્યાંથી મત્સ્યનો લવ કરીને તે જ પાંચમી નરકે ગયો. ત્યાંથી સિંહનો લવ કરીને ચોથી નરકે ગયો. ત્યાંથી જલજીવનો લવ કરી પાછો તે જ નરકે ગયો. ત્યાંથી સીંચાણુ થઈને ત્રીજી નરકે ગયો. ત્યાંથી ગીધ થઈને તે જ ત્રીજી નરકે ગયો. ત્યાંથી સર્પ થઈને પાછો બીજી નરકે ગયો. ત્યાંથી સર્પ થઈને પાછો તે જ બીજી નરકમાં ગયો. ત્યાંથી મત્સ્ય થઈને પ્રથમ નરકે ગયો. ત્યાંથી તે જીવ પક્ષી થયો. વિગલેદ્રિય, હીનેદ્રિય તિર્યાચ, હીન જાતિ મનુષ્ય અને દેવ થયો. સંસારમાં લાંબો વખત લમતાં તે સંકટો વખત નારક થયો, અને જુદી જુદી યોનિઓમાં ઘણા લવોમાં રખડ્યો. અતિગમે કષ્ટો તેમ બંધન, વધાદિકથી વ્યાકુલ થતાં તે લવો-વ ઘણી આપદાઓ પામ્યો, એ રીતે સંસારમાં અતિગહન આપદાને સહન કરતાં તેને ઘણી ઉત્સર્ષિણી અને અવસર્ષિણી તરીકે કહી. પછી અકામનિર્જરાથી કર્મ બપાવીને વસંત-રવાસી સિંહદત્ત નામના ગૃહસ્થનો પુત્ર થયો. તરુણાવસ્થામાં તપસ થઈ, આકરુ તપ તપીને અજ્ઞાન કષ્ટના ફલથી તારો થયો. ઋષિઘાત તથા પ્રવચનના દ્વેષથી થયેલા પાપને તેણે અતિગમે તીવ્ર કષ્ટોથી શોષવ્યું, અને બાકી રહેલા પાપને

લીધે હે રાજન્! આ તારો પુત્ર અસહ્ય રોગથી વ્યાપ્ત થયો છે.”

એ પ્રમાણે દુઃખકારક વાત સાંભળતાં રાજા ચક્રિત થઈને કંપી ઉઠ્યો. તે વખતે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન પામતાં વિક્રમકુમાર બોલ્યો—‘હે ભગવન્! વિવેક-દીપને પામ્યા વિના મોહાંધ-કારથી હણાયેલ અને માર્ગભ્રષ્ટ થયેલ હું પૂર્વે સંકટ-સાગરમાં પડ્યો. દરેક સ્થાને પ્રચંડ પીડાઓથી તર્જના પામતાં દૈવયોગે કિનારો પામીને હું આ રોગરૂપ પંકસંકટમાં મગ્ન થયો, માટે હે જગદ્ગુરુ! નિરાધાર એવા મને તમે હસ્તાવલંબન આપો અને હે સ્વામિન્! કરુણા કરીને અહીંથી મારો ઉદ્ધાર કરો.’ એટલે ભગવતે સમ્યક્ત્વ ગુણથી ઓતપ્રોત બાર વ્રતથી વિભૂ પિત શ્રીકૃષ્ણ ધર્મ હસ્તની જેમ વિસ્તાર્યો. ત્યારે હર્ષથી રોમાંચિત થયેલ તથા હર્ષાશ્રુથી મિશ્ર દષ્ટિ યુક્ત એવા વિક્રમે યથાવિધિ શ્રાવકધર્મનો સ્વીકાર કર્યો. રાજા પણ ભદ્રક પરિણામી થયે. ત્યારબાદ તે બન્ને-મુનિને નમીને નગરમાં ગયા, તેમ જ જ્ઞાના-મંતના સાગર તે મુનિ પણ અન્યત્ર વિહાર કરવા લાગ્યા.

હવે ધર્મવૃક્ષના મૂલરૂપ સમ્યક્ત્વમાં આદર કરતાં વિક્રમ અનુક્રમે પાપરૂપ કંઠ છેદાઈ જતાં વ્યાધિઓથી મુક્ત થયો. એટલે નવીન વિકાસ પામેલ લાવણ્યથી સર્વાંગે સૌંદર્ય વધતાં ધર્મના ભૂષણરૂપ તે મુક્તિને પણ પ્રિયતમ થઈ પડ્યો. એક વખતે રાત્રિના અંતે યજ્ઞ પ્રત્યક્ષ થઈને તેને કહ્યું—‘મારી શક્તિથી તારો રોગરહિત થયો છે. માટે મને સો પાડા આપ.’ ત્યારે વિક્રમે કહ્યું—‘પાડા માગતાં તું શરમાતો કેમ નથી? મુનિએ બોલેલ ધર્મ-ઔષધથી મારું શરીર સારું થયું છે. સાક્ષાત્ પ્રભુ યુક્ત ધર્મરૂપ ઔષધ, મહાકષ્ટથી મને પ્રાપ્ત થયું છે, તેને યજ્ઞ! જીવવધરૂપ પાપસાગરમાં તેને ક્યો સુગ્ર નાખી રી

ત્યારે યજ્ઞ જોલ્યો—‘તું યજ્ઞ બીબને આપે છે, માટે હું તારું એવું અહિત કરીશ કે જેથી તું બહુ જ સંતાપ પામીશ.’ એમ જોલીને યજ્ઞ અંતર્ધાન થતાં સુરશિરોમણિ વિ મેં જાલરાયા વિના પ્રાતઃકર્મ કર્યું.

હવે એકદા કુમાર, કલ્યાણકના મહોત્સવ પ્રસંગે અમર નિકેત નામના ઉદ્યાનની લક્ષ્મીના મુગટ સમાન બિનચૈત્યમાં ગયો. ત્યાં સ્નાત્ર, વિલેપન, પૂજા, નાટક, સ્તવન તથા ઓચ્છવર્થી ભગવંતની ભક્તિ કરી તે જેટલામાં પાછો ફર્યો, તેવામાં તે ધનંજય યજ્ઞ લોકોના ક્રીડાવનમાં તેનું સમસ્ત સૈન્યને સ્તંભાવી દીધું, અને રોપયુક્ત તથા ભયંકર ધનધોષ સહિત માયાથી યમ, અગ્નિ, રક્ષિસ તથા અધકારથી બાણે બનાવેલ હોય તેમ જ ગગનચારી કરતાં વિશેષ વેગવતી મૂર્તિ બનાવીને પેલા યજ્ઞ આક્ષેપપૂર્વક રાજકુમારને કહ્યું—‘અરે! નરાધમ! મને પાડા કેમ આપતો નથી? અને અકાળે પોતાના આયુષ્યને શામાટે સમાપ્ત કરે છે?’ એટલે કુમાર જરા હસીને જોલ્યો—‘હો યજ્ઞ! પ્રાણીઓના ઘાત-પાતકમાં હું મારી બતને નાખનાર નથી. બહુ રક્ષણ કરીને બચાવતાં પણ પ્રાણી કોઈના સ્થિર રહ્યા નથી, માટે તેની ખાતર કૃત્યાકૃત્યના કયો પુરુષ અકૃત્ય કરે? એ પ્રમાણે સાંભળતાં ક્રોધાયમાન થતા યજ્ઞે વિક્રમને પગથી ઉપાડીને સમુદ્ર જેમ તરંગને ખડક પર પછાડે તેમ તેને પછાડ્યો પછી ક્રોધાંધ યજ્ઞે મૂર્છા દૂર કરીને ફરી તેને કહ્યું—‘અરે! બાણે દેવું ન હોય તેમ મને આપવાનું કેમ હજી નથી આપતો? બીબ જીવો ઉપર કૃપા કરે છે, તો ધર્મના કારણરૂપ આ તારા પોતાના જીવ ઉપર આવી આક્રમણ કરતાં કેમ દયા કરતો નથી?’ ત્યારે ધર્મના અધારરૂપ સાહસિક કુમાર જોલ્યો—‘પોતાના એક

જીવનની ખાતર કયો ધર્મજ્ઞ સો જીવને મારે ? હે યજ્ઞ ! ધિક્કાર છે કે લાખો જીવોને મરાવતાં તને પણ અહીં માંસ-ગંધરૂપ ક્ષણ મળે છે, અને પરલવમાં નરકની પીડા મળશે, તું ધર્મથી જ દેવત્વ પામ્યો છે. પૂર્વલવ સંભાર, તો તું સુગ્ર છતાં આ પાતકમાં કેમ મૂડા માની બેઠો છે ? તારે પણ પુણ્ય-પરિણામથી, જગતના ઉદ્ધાસના કારણરૂપ વંદનાદિકથી આનંદ મેળવવો યોગ્ય છે. ’

એ રીતે વિવિધ યુક્તિભરેલી તેની યુક્તિથી માનસિક વૃત્તિ ભેદાઈ જતાં યજ્ઞ બોલ્યો.—‘ અહો ! તેં મને ઠીક પ્રતિ-બોધ આપ્યો, તે માટે હવે પ્રાણીઓના વધરૂપ પાપથી હું મસ્ત નહિ થાઉં. લોકોના પ્રણામમાત્રથી હું પ્રસન્ન થઈશ. હે વિમલાશય ! તું પણ મને પ્રણામ કર. તારા પ્રણામ માત્રથી જ હું પ્રસન્ન થઈશ. ’ ત્યારે કુમાર બોલ્યો.—‘ હે યજ્ઞ ! નમસ્કાર હાસ્યથી, વિનયથી, પ્રેમથી, પ્રભુભાવથી અને પ્રભે-દથી એમ પાંચ પ્રકારે થાય છે. વિક્રિયા બાણવામાં આવ્યા છતાં ચિત્તમાં મત્સર લાવીને ક્રિયા કરનારા જે નમસ્કાર કરે તે હાસ્ય પ્રણામ ગણાય. પુત્રો વિગેરે પિતાદિને વિનયથી જે નમે તેને સુજ્ઞ જનો વિનય પ્રણામ કહે છે. પ્રેમ-કોપયુક્ત મિત્રો કે સ્નેહીઓને પ્રસન્ન કરવા જે પ્રણામ કરવામાં આવે તે પ્રેમ પ્રણામ. માન, સન્માન અને લક્ષ્મીદાનથી શોભતા ઐહિક સ્વામીને નમસ્કાર તે પ્રભુ પ્રણામ, તેમજ સદ્ગુરુ કે વીતરાગદેવને નમસ્કાર તે ભાવનમસ્કાર કહેવાય છે, માટે વિચાર કર કે તું એમાંનાં કયા નમસ્કારને લાયક છે ? ’ આ સાલણીને યજ્ઞ બોલ્યો.—‘ હે કુમાર ! તું મને ભાવનમસ્કાર કર, કારણ કે જગતને બનાવવા, સંહારવા અને ઉદ્ધારવાના કારણરૂપ હું

દેવ છું. સંસાર-સાગરથી તારવામાં નાવ સમાન સર્વ દર્શનાના દેવતાઓ મારા અંશ જ લાગે છે, માટે મને નમસ્કાર કરવાથી હે વિક્રમ! આ દુસ્તર સંસાર-સાગર તરવો તને સરલ થઈ પડશે.' ત્યારે રાજકુમાર જરા હુસીને યોલ્યો—'હે યક્ષ! ક્રિયાના પાપથી તને બચાવ્યો, હવે વચનપાપમાં પડતો નહિ: જગતની ઉત્પત્તિ, સંહાર અને ઉદ્ધાર છે કે નહિ તે તું ખરાખર જાણતો જ નથી, અને તેથી તેમ કરવામાં તું પોતાને સમર્થ માને છે. જેમના અંગતેજથી તારી આંખો પણ અંબઈ બચ તેવા સુરેન્દ્રોથી પ્રશંસા પામેલા દેવાધિદેવોને તું તારા અંશરૂપ દર્શનીઓના દેવો કહે છે! લવસાગરમાં મત્સ્ય સમાન તું પોતે જ ચપલતાથી ઓળખાય તેમ છે. તો નમસ્કારથી મને પાર ઉતારવાનું શાથી કહે છે? માટે નિષ્ફલ વચનમાત્રથી તું વૃથા પાપ ન કર. આ લવમાં તીર્થ કર પ્રભુ વિના કોઈને હું નમસ્કાર કરવાનો નથી! એ રીતે રાજકુમારે કહેતાં તે યક્ષ વિવેક લાવીને યોલ્યો—'હે રાજપુત્ર! તારા જેવો ધીર, ધર્મી, સ્પષ્ટ વક્તા તેમજ અનુપમ આકારવાન કોઈ પુરૂષ ક્યાંય મારા જોવામાં આવ્યો નથી. તે મને વચવચનથી જીતી લીધો તેથી હું તારો કિંકર છું, અને શુદ્ધ ધર્મોપદેશ આપવાથી તું મારો સદ્ગુરુ છે. જો હું તારો શિષ્ય છું તો મને દાસને રહેવાને માટે તારા ચિત્તમાં સ્થાન આપ કે જેથી ત્યાં રહેલ તારા ગુણો મારા જાણવામાં આવે. હે વિભો! મારા ચિત્તમાં તારો વિરહ નહીં આવવા દઉં, કે જેથી એ તારો જિનસેવાનો ઉત્સવ કોઈ વાર પણ જાણી શકે. હે સ્વામિન! ઉત્કટ સંકટમાં તું મને જરૂર થાદ કરજો. સ્વામીને માટે સેવકોનો એ જ પરમ અવસર છે.' એ પ્રમાણે કહી,

તેના વિચિત્ર ચરિત્રથી ચમત્કાર પામી, કુમારની રબ લઈને
યક્ષ પોતાના સ્થાને ગયો.

હવે સવાર થતાં રાત્રિનો વૃત્તાંત બાણીને રબ તરત
કુમાર પાસે આવ્યો, અને આનંદથી આલિંગન કરી તે
કુમારને બાલસૂર્યના કિરણોથી રમણીય થયેલા નગરમાં લઈ
ગયો, એટલે દરેક રસ્તે પૌરબનો અને રમણીઓની દૃષ્ટિરૂપ
કમગોના તોરણયુક્ત નગરમાં રાજાએ તેને ઉત્સવપૂર્વક પ્રવેશ
કરાવ્યો. કેટલાક કાળ પછી વિક્રમને રાજ્યભાર સોંપીને રાજ
સ્વર્ગસ્થ થયે ત્યારે અનિત્યતાના ધ્યાનરૂપ સુધાસિંધુના તરંગોમાં
સ્નાન કરતાં વિક્રમ રાજાએ પિતાતા વિરહાગ્નિના તાપને શાંત
કર્યો, અને પિતાના શોકાગ્નિથી સુવર્ણની જેમ વિશેષ નિર્માણ
થયેલ પોતાના વિવેકને તેણે અંતઃકરણનો અલંકાર બનાવ્યો.
એટલે ન્યાયરૂપ કલ્પવૃક્ષોના બગીચાની છાયામાં બેસીને તે
વિક્રમ બિનગૃહ-ભૂષણોથી સર્વાંગે વિભૂષિત થયે. એ રાજાના
પ્રત્યથી લોકો સાત વ્યસનોથી મુક્ત થયા, સુકૃતમાં સદા
તત્પર બન્યા કેમકે પ્રબ રાજાની જેમ શૌભવા સરખી જ
તેજવાળી થાય છે.

એકદા ઉત્કટ સંનિપાતની જેમ કલિંગ દેશનો સ્વામી
યમ, તે દેશનો વિનાશ કરવા માટે અકસ્માત આવી પહોંચ્યો.
કોઈ દેવના પ્રભાવથી પ્રાપ્ત થયેલ અદ્ભુત બળ થતાં હરિણ
જેમ સિંહ પર આક્રમણ કરે, તેમ તેણે વિક્રમ પર આક્રમણ
કર્યું. એટલે સૈન્યથી છિડતી રજથી સૂર્યમંડળના તેજને
આચ્છાદિત કરતો વિક્રમ રાજ પશુ તેની સામે આવ્યો, અને

ઉચ્ચ પરાક્રમથી છલકાતા તે યમ અને વિક્રમ વચ્ચે વીરજનોનો સંહાર કરનાર સંગ્રામ શરૂ થયો. તે વખતે દેવના પ્રભાવથી બળ પામતાં યમને વિક્રમની ઉલ્કટ સેનાને છતીને તેને વિકટ સંકટમાં નાખી દીધો. એવામાં સ્મરણમાત્રથી આવેલ ધનંજય યક્ષ બંને ભુબા બાંધેલ યમને વિક્રમના ચરણ આગળ મૂકીને તેણે વિક્રમ તરફ જોયું એટલે ઉદમહીન તથા દીન થયેલા શત્રુને જોઈ દયાળુ વિક્રમે તેને બંધનમુક્ત કરીને તેના દેશમાં જવાની આજ્ઞા આપી. બાદ ગાઢ મિત્રાઈવાળા તે યક્ષનું સન્માન કરીને નમસ્કાર કરીને તેને સ્થાને જવાની અનુજ્ઞા આપીને વિક્રમ રાજ પોતાના નગર તરફ ચાલ્યો. બાદ કીર્ત્તિરૂપ ભૂષણયુક્ત તે મુખ્ય દ્વારના માર્ગે મંગલ શૃંગાસ્થી મનોહર એવી પોતાની રાજધાનીમાં આવ્યો. તે રાજના પ્રતાપે રાજ્યસંપત્તિથી શોભતા નાગરિકો, નિરંતર મહોત્સવો કરતાં, દેવોને સ્વર્ગથી પૃથ્વી પર લાવવા લાભ્યા.

હવે એક દિવસે ઉદ્યાનમાં અશ્વ ખેલાવવા જતાં રાજાએ એક ઘરમાં ઉત્સવથી ગાંડાતૂર બની ગયેલા લોકોને જોયા, અશ્વો ખેલાવી પાછાં વળતાં તેણે તે જ ઘરમાં અતિશય આક્રંદ કરતા લોકો જોયા. એટલે વિસ્મય પામતાં રાજાએ એક નોકરને તેનું કારણ પૂછતાં તેણે તપાસ કરીને રાજાને કહ્યું— ‘હે સ્વામિન્ ! આ ઘરના માલિક પુત્ર સહિત એવા એક શેઠને ત્યાં અંધને નેત્રની જેમ ગઈ કાલે પુત્રનો જન્મ થયો. ઘોડીવાર પહેલાં આપ ઉદ્યાનમાં અશ્વ ખેલાવવા જતા હતા ત્યારે એના પુત્ર-જન્મનો થતો મહોત્સવ તમે અહીં જોયો હતા, પણ દૈવયોગે અત્યારે જ તે બાળક મરણ પામ્યો. એટલે તેના વિયોગ—દુઃખની

વાટ લઈને તેનો પિતા પણ તેની પાછળ મરણ પામ્યો. તેના સંબંધીઓ બધા પુત્ર-જન્મના મહોત્સવમાં આવ્યા હતા તે બધા ઊલટા બમણાં દુઃખમાં આવી પડતાં અત્યારે આકંઠ કરી રહ્યા છે.' ત્યારે ભવ-નાટકની માયાથી કમકમાટી પામતાં રાજ્યે વ્યાકુલતા રહિત સ્થિર મનથી વિચાર કર્યો કે—

“ સંસારની વિચિત્રતા વિદ્વાનો પણ ન બાણી શકે તેવી છે; કેમ કે માણસ એક ચિંતવે છે અને બીજું થાય છે. શ્રીખના તાપથી આતુર થયેલ માણસ, શાંતિ પામવા વૃક્ષની છાયામાં આવે છે, પણ અહા! તેના પોલાણમાં રહેલ મહાસર્પ તે બિચારાને દંશે છે. અહો! શત્રુને મારવાને માટે મનુષ્ય શસ્ત્ર ઉપાડે છે, પણ કોઈ વાર દૈવયોગે તે જ શસ્ત્રથી તે હણાય છે. કોઈ પોતાના મનોરથ પ્રમાણે જે કૃણ પામે છે તે મહાવિડંબના-બળમાં નાખવા માટે વિશ્વાસ ઉપબળવારૂપ હોય છે, ‘કૃત્ત એકલું દુઃખ આપનાર એવા મારા પ્રતે વિરક્ત થઈને લોકો મુક્તિ મેળવવા ન દોડે તો ઠીક, એમ વિચારીને સંસાર પ્રાણીઓને કિંચિત્ સુખ આપે છે. સંસારમાં જે સુખની પ્રાપ્તિ મનુષ્યને થાય છે તે તો મત્સ્યોને પકડવા માટે મૂકેલ કોળી-આની પેઠે પરિણામે દુઃખદાયી જ છે. વજ્રલેપની જેમ સંસારના ભાવોમાં નિયંત્રિત મનને લોકો અંચલ કેમ કહેતા હશે? લોકાકાશને અલોકાકાશમાં નાખવાને સમર્થ જે જિનેશ્વરો છે, તેમના અવલંબનથી ચિત્તને ભવભાવથી નિવૃત્ત કરું.” એમ ચિંતવતાં વિકંભરાજ તરત જ પોતાના સ્થાને આવ્યો અને ચંદ્રસેન પુત્રને રાજ્ય પર ખેસારીને પોતે વ્રત લેવાને ઉત્સુક થયો. એવામાં જ્ઞાનથી તેના ભાવને બાણનાર તથા કરુણાના

સાગર એવા કેવલી સદ્ગુરુ ત્યાં પધાર્યા. એટલે તેમના ખખર
લાવનાર ઉઘાનપાલકને દાનથી સંતુષ્ટ કરી આનંદ પામતો
વિક્રમરાજ બગીચામાં ગયો. ત્યાં ચિરકાલના અનુરાગયુક્ત
પ્રદાને જાણે વરતો હોય તેમ કર્મેધનનો નાશ કરવામાં અગ્નિ
સમાન ગુરુને પ્રદક્ષિણા દઈ નમસ્કાર કરીને રાજાએ યથાસ્થાને
બેસીને તેમની વાણી સાંભળી. પછી સયમને માટે મુનિને
પ્રાર્થના કરીને તીર્થની પ્રલાવના કરવાને રાજા પાછો નગરમાં
ગયો. એટલે ધનંજય યક્ષની સહાયતાથી સુરાસુરને ચમત્કાર
ઉપજાવે તેવા ઉત્તમ મહોત્સવપૂર્વક યજ્ઞ કરેલ પુણ્ય-પ્રલાવ-
નાઓથી અન્ય દર્શનીઓને પણ પ્રશંસવાલાયક જિનશાસનની
સ્તુતિ કરતા તથા સિદ્ધિવધૂને લોલાવનાર રૂપવાળા તે રાજાએ
નગરમાંથી ગુરુ પાસે આવીને સંસારના શિરમાં શૂળ ઉપજા-
નાર અને જ્ઞાનવૃક્ષના મૂળરૂપ એવું ચારિત્રવ્રત અંગીકાર કર્યું.
પછી ચંદ્રસેન રાજા નમસ્કાર કરીને નગરમાં ગયા બાદ વિક્રમ
રાજર્ષિ ગુરુની સાથે વિહાર કરવા લાગ્યા. શ્રદ્ધાથી શુદ્ધ તપ
કરતાં તથા શુદ્ધ સિદ્ધાંતને લણતાં તે જ્ઞાની રાજર્ષિ ભવ્ય-
જનોને પ્રતિબોધ પમાડીને મોક્ષે ગયા.

એ પ્રમાણે વિક્રમરાજર્ષિની જેમ તત્ત્વથી સમ્યક્ત્વનું સેવન
સ્વુ કે જેથી મનુષ્ય બન્ને લોકને માટે તરત નિર્ભય થાય.

॥ ઇતિ વિક્રમ કથા ॥

૧. આણવ્રત ઉપર સૂર અને ચંદ્રની કથા..

હવે પાપ તિમિરને લેદવામાં સૂર્યસમાન ને સમ્યક્ત્વની શશિસમ શ્રાવકના બાર વ્રત આરાધવા લાયક છે. તેમાં નિરપરાધી ત્રસ જીવોની હિંસા કે અંગપીડાના રક્ષણરૂપ પ્રથમ અહિંસા નામે શ્રાવકોનું આણવ્રત છે. સુકૃત-કમળમાં હંસી-સમાન અતિનિર્મળ એ અહિંસા ભવ-મોક્ષરૂપ નીર-ક્ષીરનો વિવેક બનાવવાને સેવનીય છે. પૃથ્વી અને સ્વર્ગના ભાગોની સુખ, સંપત્તિરૂપ સોપાનપંકિતયુક્ત એ અહિંસા મેક્ષગમન પર્યાંત નિઃશ્રેણિ (નિસરણી) રૂપ છે. અહો ! સૂર અને ચંદ્રની જેમ હિંસા પ્રાણીને નિરંતર દુઃખ આપે છે. અને અહિંસા પરમપુખ આપે છે. તે દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે છે—

રૂપ, સંપત્તિ અને સુકૃતથી અમરાવતીને જીતનાર જ્યપુર નામે નગર છે. ત્યાં લક્ષ્મીના પાત્રરૂપ શત્રુજ્ય નામે રાજા હતો કે જેનો યશસાગર શત્રુઓના દુર્યશરૂપ શેવાતથી શોભતો હતો. તે રાજાને સજ્જનોને માનનીય તથા આ જગતને આનંદ પમાડનાર બાણે સૂર્ય અને ચંદ્ર હોય તેવા સૂર અને ચંદ્ર નામે બે પુત્રો હતા. શ્રેષ્ઠ ગુણોની બ્રાંતિથી જ્યેષ્ઠ પુત્ર પર અધિક સ્નેહને ધારણ કરતા રાજાએ તેને યુવરાજ પદ આપ્યું, અને ચંદ્રને તો કંઈ આજીવિકા પણ ન કરી આપી, તેથી તે રાત્રે પોતાના આવાસમાં સૂતો સૂતો ચિંતવવા લાગ્યે:—‘રાજાએ પોતે સૂરને હર્ષથી યુવરાજ બનાવ્યો. અને મને તો આજીવિકા નેટલું આપી પદ્ધતિ પણ ન કર્યો. અહો ! પિતાનો મોહ કેટલો છે ? માટે રાજાએ તિરસ્કારેલા એવા મારે અહીં રહેવું યોગ્ય

થી. યુધ્ધપતિથી અપમાન પામેલ હાથી શું યુધ્ધ (દોળા)માં
 હે છે? એમ વિચારી અત્યંત દુભાયેલો તે ચંદ્રકુમાર
 મહિ તણને રાત્રે કોઈ ન દેખે તેમ પોતાના મકાનમાંથી
 પ્રવધાનીથી ચાલી નીકળ્યો. હૃદયના ઉત્સાહથી દૂર થયેલ છે
 શેષ જોનો અને સ્વદેશનો ત્યાગ કરવાને ઇચ્છતો તે કુમાર
 કુમાર છતાં દૂર દેશાંતરમાં નીકળી ગયો. ત્યાં રત્નપત્તન નામે
 એક અદ્ભુત નગર છે, તેના ઉદ્યાનની પાસેના કોઈ વૃક્ષની
 નીચે તેણે વિસામો લીધો. ત્યાં ખડુ આનંદકારી અવાજ સાંભ-
 લતાં તેના અનુસારે આરામમાં પેસતાં તેણે સુદર્શન નામના
 મુનિને જોયા. સભામાં તત્ત્વનો ઉપદેશ આપતા તે મુનિને
 જામીને ભાવપૂર્વક તેણે તેમના મુખથી નીચે પ્રમાણે ધર્મ
 સાંભળ્યો.—‘પુણ્યવંત ગૃહસ્થોએ અપરાધી ત્રસ જીવેને પણ
 ક્ષમાવા ન જોઈએ તો નિરપરાધી જીવો કેમ હુણાય? ઇત્યાદિ
 દેશના સાંભળતાં પોતાના વચનથી તેણે ધ્યાનો જ સ્વીકાર
 કર્યો.—પ્રભો ! કોઈનો ઉપરોધ (આગ્રહ) છતાં કે શૌર્યવૃત્તિથી
 અપરાધી પ્રાણીઓને કદી મારવાં નહિ’ એમ નિશ્ચય કરી
 પુરુને નમી મહાપરાક્રમી ચંદ્રકુમાર તે જ નગરમાં જયસેન
 રાજાની સેવા કરવા લાગ્યો. ત્યાં પવિત્રતા, સત્ય, ઉચિતતા,
 ક્ષતા, દાક્ષિણ્યદિ પોતાના અદ્ભુત સેવાગુણોથી તે રાજાને
 અત્યંત પ્રિય થઈ પડ્યો.

એકદા એકાંતમાં બેસારીને રાજાએ પ્રેમપૂર્વક હસીને
 પુદ્ગલ વિવેકી તે કુમારને કહ્યું:—

“ક્ષીર સમાન નિર્મળ કીર્તિ મેળવનારા મારા વીર
 હુમટો કે જેઓ ઇંદ્ર સાથેના સંગ્રામમાં પણ ધીરજ ધરીને

જિલા રહે તેવા છે તેઓને પણ તારી દષ્ટિ તૃણ સમાન બુદ્ધિ છે. ધૈર્યરસના સાગરમાં નવીન કમલિની સમાન તારી અદષ્ટિ, ક્રિયાથી સમસ્ત ગુણોને કહેનારા તારા પૌરુષ (બળ) ને બતાવી આપે છે, માટે: હે વીરશિરોમણિ! સ્ખલના પામતુ વૈરીરૂપ શલ્ય તું મારા હૃદયમાંથી સત્વર ખેંચી કાઢ. અન્યાય રૂપ મદિરાના ઘટ સમાન, મહાપાપી તથા મારા ન્યાયરૂપ વૃક્ષને ઉખેડી નાખવાને હાથી સરીખો એવો કુંભ નામને મનુષ્ય બહારવટીયો થઈને ગર્જના કરે છે. એ દુષ્ટ મનુષ્ય સ્ત્રીઓ તેમ જ ગાયોને હરી બંધ છે અને મુનિઓને મારે છે. જ્યારે તેને સેનાથી ઘેરવામાં આવે છે ત્યારે તે યમને પણ દુર્ગમ લાગે તેવા કિલ્લામાં ભરાઈ રહે છે. મને ખુશી કરવા માટે અતુલ પરાક્રમી એવો તું તેના કિલ્લામાં ગુપ્ત રીતે દાખલ થઈ તે સૂતેલાને મારી નાખ." રાજાએ આવી રીતે કહ્યા પછી ચંદ્રે અમૃત સમાન અને સ્વીકારેલ આહુત ધર્મરૂપ મહાસાગરની ભરતી સમાન વાણીથી કહ્યું: 'હે સ્વામિન્! યુદ્ધમાં પ્રાણીઓને મારવાનું મારે પ્રત્યાખ્યાન છે, અને યુદ્ધમાં પણ જે ભયભીત થયેલા, નિરુત્સાહ અને શસ્ત્ર રહિત હોય તેવાને ન મારવાનો મારે નિયમ છે.' એ રીતે શૌર્યમય અને ધર્મમય તેના નિશ્ચયને જાણીને રાજાને અભિમાન અને હર્ષ બંને એકી સાથે પ્રગટ થયા. પછી તેણે તેને અંગરક્ષકોમાં મુખ્ય અને પ્રધાનોમાં અગ્રેસર બનાવ્યો તથા અનુક્રમે પ્રસન્ન થયેલ રાજાએ તેને બધાનો ઉપરી બનાવ્યો.

એવામાં એકદા પાપવ્યાપારમાં પ્રવીણ કુંભ બહારવટીયાએ અતુલ સૈન્યસહિત તેના દેશમાં પ્રવેશ કર્યો. એટલે સારા

સુલટો લઈને ચંદ્ર તેનો સામનો કરવાને ગયો તથા આડે માર્ગે સૈન્યોને તરત લઈને તેણે તેના કિલ્લાના માર્ગને રોકી લીધા એટલે ચંદ્રની સેનાના લયથી ભાગતા તેને આગળ ધસી આવેલા સુલટોએ અટકાવી દીધા. એવામાં આગળ, પાછળ અને બંને બાજુએ મળતા સૈન્યથી તે સર્વ દિશાઓથી ફરી વળતા દાવાનલમાં વ્યાકુલ થયેલ વનહાથી જેવો વ્યાકુલ બની ગયો એટલે તોફાની પવનમાં સપડાઈ ગયેલ કાગડાની જેમ ચોતરફ સેનાથી ઘેરાઈ ગયેલ તે કુલ કોઈ રીતે પોતાના અચાવનો માર્ગ ન પામ્યો. ત્યારે ‘મારામાં લેશ પણ શૈયર્ષ નહી’ એમ બાણે કહેતો હોય તેમ નિસાસા નાખતાં મુખમાં તૃણ લઈને તે ચંદ્રની આગળ આળોટી પડ્યો. એટલે દયાયુક્ત પ્રસન્ન હૃદયવાળા તથા ફેલાવો પામતા યશવાળા તે રાજકુમારે શામંચિત થતાં કુલને ઉઠાડીને આલિંગન કર્યું. ત્યારથી બહુ હર્ષિત થયેલ રાજા, સૂર્ય સમાન તેજસ્વી ચંદ્રને પુત્ર કરતાં અને પોતા કરતાં પણ અધિક માનવા લાગ્યો.

હવે સંપત્તિથી તૃપ્તિ ન પામતાં ચંદ્રના મોટા ભાઈ કૂરાત્મા રાજસૂરે, રાજ્યની ખાતર પિતાનો વધ કરવાનો વિચાર કર્યો. એટલે અર્ધ રાત્રે તીક્ષ્ણ શસ્ત્રો લઈ, પહેરેગીરોને છેતરી, કાળ(યમ)થી આદેશ પામેલ સર્પની જેમ તે આડે રસ્તેથી મહેલમાં પેઠો, અને આડું મુખ કરી સૂતેલ રાજા પર તેણે તીવ્ર શસ્ત્રથી ઘા કર્યો. લોભ એ પાપોનું મૂળ છે. એવામાં સામે સૂતેલ રાણીએ નાસતા એવા તેને જોયો અને ‘આ બૂની બંધ, આ ઘાતી બંધ’ એવો પોકાર કર્યો ત્યારે ઘોડતા દ્વાર-પાલોને રાજાએ કહ્યું: ‘એ ઘાતક કોણ છે તે માત્ર ઓળખી

દેખે, એને મારશો નહિ.' પછી રાજ્યએ પોતાના વિકાર પામેલ
 પુત્રને ખૂની બાણીને ઉદ્ધત થયેલા ઊંટને જેમ ટોળામાંથી
 કાઢી મૂકે તેમ તેને દેશમાંથી કાઢી મૂક્યો અને તરતજ પોતાના
 પ્રધાન પુરુષોને વેગવાન અશ્વો મારફતે મોકલીને તેણે પોતાના
 ચંદ્રકુમાર પુત્રને બોલાવ્યો. એટલે જ્યસેનની રજા લઈ આવેલ
 ચંદ્ર, પોતાના પિતાને તેવી સ્થિતિમાં જોઈને હર્ષ અને શોક
 પામ્યો. તે પુત્રને રાજ્ય પર બેસારી તે ઘાની પીડાથી સૂર
 પર મત્સર ધરતો મરણ પામીને કોઈ પર્વતમાં હાથી થયો.
 એવામાં કલંકથી શ્યામ થયેલ સૂર પણ કુકર્મથી જીવતાં અને
 દૂર દેશાંતરમાં ભમતાં ભમતાં જ્યાં પેલો હાથી ફરે છે તે
 વનમાં આવી ચડ્યો. ત્યાં પાપથી બગાડીન થઈ પલાયન કરતા
 તેને પૂર્વના વૈરથી ક્રોધાયમાન થયેલ પેલા હાથીએ મારી
 નાખ્યો, એટલે તે સૂરને જીવ તે જ વનમાં કિરાત (લીલ)
 થયો. ત્યાં શિકારથી પાપને વધારતા તેને તે જ હાથીએ મારી
 નાખ્યો, તેથી ક્રોધાંધ થયેલા તેના ભાઈઓએ તે હાથીને પણ
 મારી નાખ્યો. એટલે તે બંને તે જ વનમાં ડુકર થયા.
 ત્યાં પરસ્પર મત્સર ધરતા અને લડતા તે ત્રણ વરસની
 ઉમરવાળા બંનેને શિકારીઓએ મારી નાખ્યા. ત્યાંથી કોઈ
 બીજા વનમાં તે બંને મૃગ થયા. ત્યાં પણ પરસ્પર દ્વેષ
 કરતા તે બંનેને કોઈ લીલે મારી નાખ્યા, ત્યાંથી તે એક
 ગજયૂથમાં આળહુસ્તી થયા, અને યુદ્ધ કરતાં યૂથબ્રહ્મ થયેલા
 બંનેને લીલોએ પકડી લીધા અને અનુક્રમે તેઓ ચંદ્રરાજના
 રબાશમાં આવ્યા. ત્યાં વારંવાર લડતા તેમને મહાવતોએ
 બંધાત્કારથી અટકાવ્યા.

એવામાં કેઈ વાર ત્યાં કેવલજ્ઞાનથી દીપતા અને જ્ઞાન-
શાસનમાં ભાસ્કર સમાન સુદર્શન નામે મુનિ પધાર્યા.
એટલે તેમને નમસ્કાર કરવાને ભક્તિને ધારણ કરતો રાજા
નાગરિકોની સાથે વનમાં ગયો, અને તત્ત્વજ્ઞ મહાત્માને નમીને
રાજા ધર્મોપદેશરૂપ અમૃત પીવાને બેઠો. પછી વ્યાખ્યાનના
અંતે રાજાએ પ્રશ્ન કરતાં કેવલી મહારાજે તે બંને હાથીઓના
વૈરનું દારૂણ કારણ કહી બતાવ્યું. તે વૃત્તાંત સાંભળતાં સંસાર-
થી, વૈરાગ્ય પામી પોતાના પુત્રને રાજ્ય પર બેસારી રાજાએ
તરત દીક્ષા લીધી. પછી તપરૂપ સૂર્યના તેજથી શોભતા
તે રાજર્ષિ ઉત્કટ સુખામૃતથી પરિપૂર્ણ સ્વર્ગે ગયા.

હવે વિરોધને વધારતા તે બંને હાથી દુઃખથી પૂર્ણ પ્રથમ
નરકે ગયા. ત્યાંથી પાપયોનિમાં જન્મ પામી સંતપ્ત થતા
તે બંને અનંત લવ ભમ્યા ને ચંદ્રનો જીવ ચિરકાલ સ્વર્ગનાં
સુખો ભોગવી, મનુષ્યત્વ મેળવીને મોક્ષલક્ષ્મીનો સ્વામી થયો.
આ દષ્ટાંત સાંભળી મુક્તિસુખના કારણરૂપ અહિંસાવ્રતનો આદર
કરવો કે જેથી આત્મા મોક્ષને પામે.

॥ ઇતિ સૂર-ચંદ્ર કથા ॥

૨. સત્ય વ્રત વિષે હંસ રાજની કથા.

અહિંસારૂપ લતાને નવપદ્ધવિત કરવામાં મેઘ સમાન મૃધાવાદવિરમણવ્રત પણ લબ્યેના લાવનો અંત લાવે છે. ક્યાંય પણ અસત્ય ન બોલવું તે બીજું અભ્યુવ્રત છે. તેમાં પણ વિશેષે કરીને ભૂમિ, કન્યા, ગોધન (પશુ), થાપણુ તથા ખોટી સાક્ષી—એ પાંચ બાબતમાં તે અસત્ય ન જ બોલવું. જેનાથી પ્રાણીઓને અહિત થાય તેવું સત્ય પણ ન બોલવું. પ્રશ્ન કરનારને સુસ્ત જનોએ વચનવિસ્તારથી નિશ્ચયપૂર્વક બોધ આપવો. અસત્ય છતાં ધર્મને હિતકર થાય તેવું વચન બોલવાથી પુણ્યનો સંચય થતો હોવાથી સત્ય પણ તેની બરોબરી કરી શકતું નથી. એવી રીતનું સત્ય વચન બોલનાર રાજપુરીના સ્વામી હંસરાજ વૈલવને પામ્યો તે દષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે—

નિરંતર ધર્મમાં રમનાર અને સત્ય વચનના વ્રતવાળો હંસ રાજ એક વાર અદ્ય પરિવાર લઈને એક માસ પહોંચી શકાય એવા રત્નશૃંગ નામના પર્વત પર પર્વતોએ અંધાવેલ ચૈત્યમાં ચૈત્રી પુનમની યાત્રા ઉત્સવ પ્રસંગે ઋષભદેવપ્રભુને વંદન કરવાને ચાલ્યો. એવામાં અર્ધ રસ્તે જતાં પાછળથી એકદમ આવેલા કોઈ ચરપુરુષે વિનંતિ કરી કે—‘હે નરેશ ! તમે યાત્રાર્થે નીકળતાં દશમે દિવસે સીમાડાનો અર્જુન નામનો શત્રુ રાજ આપની નગરી પર ચડી આવ્યો છે. નાસતા ચોકીદારોને દૂર ખસેડી તથા યોદ્ધાઓને મારીને તેણે ભંડાર, ડુધીઓ અને અર્ધો સહિત રાજલવનને કબજે કરેલ છે. મયાતુર થયેલ સમસ્ત નગરને અલયદાનથી આનંદ પમાડી,

સિંહાસન પર બેસીને તેણે તરત પોતાની આજ્ઞા પ્રવર્તાવી છે. બીજા કોઈ મકાનમાં છુપાઈ ગયેલ શ્રીસુમંત્ર મંત્રીએ એટલા માટે મને તમારી પાસે મોકલ્યો છે, તો હવે જે યોગ્ય લાગે તે કરો.' એટલે પાસે રહેલા સુલટોએ લૃગુટી ચડાવતાં રાજને કહ્યું: 'હે મહાન્ ધનુર્ધર ! તેને પાછો વાળીએ. એવો તે કયો શત્રુ છે કે જે તમારી સામે હામ ભીડી શકે ?' ત્યારે દંતકાંતિરૂપ પુષ્પોથી પોતાના અકંપિત ઉરસ્થલને પૂજતા તથા મુખ પર મ્લાનિ પામ્યા સિવાય રાજએ તેમને કહ્યું કે: 'સંપત્તિ કે વિપત્તિ પણ પૂર્વકર્મના અનુસારથી પ્રાપ્ત થાય છે, છતાં તે પ્રાપ્ત થતાં મૂઠ જનો હર્ષ-શોકને વશ થયા છે. અત્યારે મહા-લાગ્યે પ્રાપ્ત થયેલ જિનયાત્રાનો પ્રસંગ મૂકી દઈને લાગ્યથી મળી શકે તેવા રાજ્યને માટે દોડવું યોગ્ય નથી, માટે હે શૂરવીરો ! એ જિનયાત્રાને સમાપ્ત કર્યા વિના હું પાછો ફરવાનો નથી, કેમકે વિધનો આવતાં પ્રારંભેલ સત્કાર્ય તણ દેવું તે અધમ જનનું લક્ષણ છે.' એમ કહીને કંપાવેલ છે કુર પાપો આદિની સેનાનો સમૂહ જેણે એવા રાજ્યે આગળ પ્રયાણ કર્યું. એટલે રાજની લક્ષ્મિ કરવામાં કંટાળેલા અને પોતપોતાના સ્વજનોને જોવાની ચિંતાથી પરિવારના લોકોએ રાજનો ત્યાગ કર્યો. જેમ જેમ તે લોકો તેને તજતા ગયા તેમ તેમ—'યાત્રા-લાગના આ લાગીદારો ઓછા થયા' એમ ધારીને રાજ પ્રમોહ પામ્યો. છેવટે એક છત્ર ધરનાર સિવાય અન્ય માણસોથી રહિત થયેલ રાજ માર્ગેષ્ઠ થતાં એકાકી કોઈ મહાઅટવીમાં આવી ચડ્યો. એટલે—'સુંદર વસ્ત્રો, અમ્થો અને આભરણો જોવાથી ઘણા લોકોમાં આવી જઈને ભીલ લોકો મને

સતાવે નહિં' એમ સમજી છત્રધરનું ઉત્તરીય વસ્ત્ર પહેરી માત્ર એક યાત્રાની બુદ્ધિથી દિશાઓમાં નજર કરતો રાજા તીર્થ લાણી ચાલ્યો. એવામાં તેના દેખતાં વાયુવેગથી ઘોડો એક ગભરાયેલો મૃગ લતાની કુંજમાં પેસી ગયો. એટલે તેની પાછળ ધનુષ્યને ફેરવતો કે.ઈ ભીલ આવ્યો. ત્યાં હરિણને ન જોવાથી તેણે રાજાને કહ્યું: 'હે સ્વામિન્! અહીં આ પાંદડાઓથી છવાયેલ નિખિડ વનમાં પગલું જોવામાં આવતું નથી તો મારા લક્ષ્યરૂપ તે મૃગ કયાં ગયો? તે મને મહેરબાની કરીને કહો.' ત્યારે રાજાને વિચાર થયો કે—'જો સત્ય કહેવા જાઉં છું મૃગનો વધ થાય છે અને નહિ તો મૃષાવાદ લાગે છે, માટે ખીજી કોઈ યુક્તિથી એને છેતરું.' એમ વિચારી રાજા બોલ્યો: 'અરે! તું મારું વૃત્તાંત પૂછે છે, તો હું માર્ગલક્ષ થવાથી અહીં આવી ચડ્યો છું. શિકારી બોલ્યો: 'અરે મૂર્ખ! મૃગ નાસીને કયાં ગયો તે કહે.' ત્યારે રાજાએ કહ્યું: 'હે મહાભાગ! મારું નામ હુંસ છે.' એટલે શિકારી ઊંચેથી બોલ્યો: 'મને મૃગનો રસ્તો બતાવ.' રાજાએ કહ્યું—'હે મિત્ર! રાજપુરીમાં મારું સ્થાન છે.' ત્યારે ભીલ ક્રોધ લાવીને બોલ્યો: 'અરે! હું કંઈ પૂછું છું અને તું બોલે છે કંઈ' રાજાએ કહ્યું: 'હે મિત્ર! હું ક્ષત્રિય છું.' ત્યારે શિકારીએ બહુ ઊંચેથી કહ્યું: 'શું મહાબધિર છે?' રાજા બોલ્યો: 'તું મને માર્ગ બતાવે તો નગરમાં જાઉં' એટલે વ્યાધે કહ્યું: 'બહેરાપણાનો વ્યાધિ તને સલામત રહો.' એમ કહી મૃગથી નિરાશ થએલ વ્યાધ ચાલ્યો ગયો, અને પુણ્યવાન રાજા હજવે હજવે ચાલ્યો. એવામાં

આગળ આવતા એક યતિને જોઈ, નમન કરી, માર્ગ મૂકીને પ્રથમની જેમ ચાલતો થયો. એટલે જાણે યમના દષ્ટિપાત હોય તેવા કોપાણુ જે લીલ આવી લયંકર લમ્ભર ચડાવતા તે રાજને કહેવા લાગ્યા: ‘આજે લાંબા વખતે શૂર પદ્માપતિ ચોરી કરવાની બુદ્ધિથી બહાર નીકળ્યો, એવામાં દૂરથી તેણે આ વનમાં એક પાખંડી મુંડાને જોયો. તેને અપશુકન જાણતાં તેણે તેને વધ કરવાને શસ્ત્ર સહિત અમને મોકલ્યા છે. જે તે ક્યાંય તારા જેવામાં આવ્યો હોય તો સત્વર કહે.’ ત્યારે રાજએ વિચાર્યું કે—‘જે હું અસત્ય બોલીશ કે મૈત્ર ધરીશ તો સીધે માર્ગે જતા યમ જેવા આ લીલ મુનિને મારશે, માટે અત્યારે અસત્ય પણ સત્ય કરતાં વધારે હિતકારક છે.’ એમ ધારીને શબ્દછળથી અસત્યરૂપ સત્ય બોલ્યો: ‘દુઃખી મુસાફરોના અપશુકન માટે તે ડાખી બાબુએથી જાય છે. તેની અદ્ભુત ગતિ હોવાથી તમને તે સહજમાં નહિ મળી શકે.’ તેના આવા વચનથી તે બંને લીલ, અસદ્ગુરુના ઉપદેશની જેમ વૃથા રસ્તે દોડ્યા.

હવે તેવા પ્રકારના વચનામૃતથી સુકૃતવૃક્ષને ધરાવનાર તથા યશ-પુષ્પોથી સુવાસિત થયેલ તે હુંસરાજ પ્રથમની જેમ આગળ ચાલ્યો. એવામાં સાંજે સૂવા માટે પુષ્પોના પડવાથી સુગંધી થયેલ છે પૃથ્વીતલનું મંડળ જ્યાં એવા વૃક્ષ નીચે તેણે વિશ્રામ લીધો. એવામાં ‘ધનના સાગરરૂપ તે સંઘ ઉપર આપણે ત્રીજે દિવસે તૂટી પડીશું; અને દરિદ્રતાના ભારને મૂકીને દ્રવ્ય-તરંગોમાં તરીશું. ધસતાં જ પ્રથમ તો કેટલાક માણસોને મારવા કે જેથી અલ્પ પરિવાર થતાં તેનો રક્ષક

લયને લીધે નાશી જાય. ' એ રીતે નજીકના લતાગુચ્છમાં ઘણા બળવાન જનોનું વચન સાંભળીને રાજા વિચારવા લાગ્યો— ' અહીં કોઈ ચોરો, દુર્જનના દુર્ગુણોની જેમ સબજન સંઘનો ઘાત કરવાને છુપાયેલા લાગે છે. દૂર જતાં આ લોકો તે ધર્મરુચિ સંઘને જરૂર ક્યાંક લૂંટશે, માટે મારે એકલાએ ક્યા ઉપાયથી બચાવ કરવો ? ' એમ ચિંતા કરતાં તેને નિદ્રા ન આવી. એવામાં દીપથી દિશાએને દીસ કરતા કેટલાક શસ્ત્રધારી યોધાએને તેણે જોયા. ત્યારે— ' આ કોઈ તસ્કર પુરુષ છે ' એમ સમજી ક્રોધથી હુંસરાળને ઉઠાડી, અને મુખ જોતાં ' આ કોઈ મહાત્મા છે. ' એમ ધારીને તેમણે તેને કહ્યું: ' કોઈ ચોરોને તે ક્યાય જોયા કે ઝોલતા સાંભળ્યા ? કારણ કે સંઘને મારવાની ઇચ્છાથી તેઓ આ રસ્તે આવ્યા છે એમ અમારા ખાતમીદારોએ અમોને ખબર આપ્યા છે. અહીંથી દશ યોજન પર શ્રીપુર નામે નામે નગર છે. ત્યાંના ગાધિ નામના જૈન રાજાએ તે ચોરોને મારવાને અમને મોકલ્યા છે, માટે જો તને ખબર હોય તો સત્વર બતાવ કે જેથી તેમને હુણીને અમે યશ તથા સંઘરક્ષાનું સુકૃત પ્રાપ્ત કરીએ. ' ત્યારે રાજા ચિંતવવા લાગ્યો કે: ' જો તેમને બતાવું તો તેમના વધનું બધું પાપ મને લાગે, અને તેમને સત્વર ન બતાવું તો એ ચોરો મરાયા વિના સંઘનો ઘાત કરતાં તે મને પાપદાયક થશે, માટે હું શું કરું ? ' એમ વિચાર કરતાં તર્ક ઉત્પન્ન થવાથી તેણે સુલટોને કહ્યું કે— ' તે ચોરોને અહીં મેં નજરે જોયા નથી. તેમની શોધ કરવાને તમારે વિલંબ કરવો યોગ્ય નથી, માટે તમે એકદમ જ્યાં સંઘ છે, ત્યાં રક્ષણ કરવાને જાઓ.

તે લોકો પણ ત્યાં જવાના છે માટે જો તમે પ્રથમ જાઓ તો તમને અદ્ભુત દીર્ઘિ અને ધર્મ જરૂર પ્રાપ્ત થાય. ’ એ પ્રમાણે તેના કહેવાથી તેઓ અમત્કાર પત્રીને સંઘ તરફ ગયા અને ચે.રેએ લતાગુચ્છમાંથી નીકળી રાજને પ્રણામ કરીને કહ્યું—‘ લતાગુચ્છમાં જોલતાં તેં અમને જાણી જ લીધા હતા, છતાં રાજસુભટોને તેં કહ્યું નહિ તેથી તું અમારો પ્રાણદાતા પિતા છે. ધર્મરૂપ શીરસાગરમાં ચાંદની સમાન તથા પાપરૂપ અંધકારને સૂર્યકાંતિ સદૃશ તારી બુદ્ધિના અમે વખાણુ કરીએ છીએ કે જેના પ્રતાપે તેં અમને અને સંઘને બચાવ્યા. ’ એમ કહીને તે પાછા ગયા અને પ્રભાત થતાં રાજ આગળ ચાલ્યો. એવામાં પાછળથી કેટલાક ઉતાવળા અસવારોએ આવીને કહ્યું—‘ હંડાએલા એવાં અમારા સ્વામીથી કરીને નાસતો ફરતો રાજપુરીનો રાજ હંસ અહીં જોવામાં આવ્યો છે? કે તેને હુણીને અમે વૈરસાગર તરીએ. ’ ત્યારે ‘ પોતાના જીવિતની ખાતર અસત્ય કોણુ જોલે? ’ એમ ધારી: ‘ તે હંસ હું પોતે છું ’ એમ કહી શસ્ત્ર ધારણુ કરીને તે સામે જિલો રહ્યો, અને ધર્મમાં માતેને ધારણુ કરતાં તેણે નમસ્કારનું સ્મરણુ કર્યું. એવામાં આકાશમાં હુંડુલિ વાગી અને પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ. તે વખતે—‘ હે સત્યવાદિન્! તું જયવંત રહે ’ એમ આનંદથી જોલતો, તે વનનો સમ્યગ્દષ્ટિ ચક્ષુ, તેની સમક્ષ આવ્યો, અને જોલ્યો કે: ‘ તારા સત્યવ્રતથી હું પ્રસન્ન થયો છું અને તારા શત્રુઓને નસાડી મૂકનારો આ વનનો હું ચક્ષુ નામે ચક્ષુ તને કહું છું કે—તારે જે તીર્થે યાત્રા કરવા જવાનું છે તે આજનો દિવસ છે, માટે આપણે જિનેશ્વરને વંદન કરવા

જઈએ. તું મારા વિમાન પર બેસ.' એમ તેના કહેવાથી રાજા આનંદથી વિમાનમાં બેઠો અને તત્કાલ તેણે પોતાને દિવ્ય અલંકારથી અલંકૃત બોલ્યો. પછી યશ અને ગુણોમાં દિવ્ય ગાંધર્વોથી ગવાતો તથા યક્ષના અર્ધાસને બેઠેલ રાજા તે જૈન-મંદિરે પહોંચ્યો. ત્યાં દિવ્ય પુષ્પો, દિવ્ય ગંધદ્રવ્યો તેમજ દિવ્ય નાટકોથી તેણે જિનયાત્રા સમાપ્ત કરી. ત્યાંથી પોતાના સ્થાને આવતાં, યક્ષે બાંધેલ શત્રુને મુક્ત કરી રાજસિંહાસન પર બેસીને તેણે નગરીને પ્રમોદિત કરી. પછી—' પૃથ્વીમાં ન મળી શકે તેવા ભોગોથી એને નિરંતર પ્રસન્ન રાખજો તથા એ ભાગ્યશાળીના વિદ્વને દૂર કરજો.' એ પ્રમાણે ચાર દેવ કિંકરોને કહી, પ્રીતિકુશળ યક્ષ, હંસની રજા લઈ, દિશાઓમાં પોતાની કાંતિને ફેલાવતો સ્વર્ગે ગયો.

અહો ! સત્યવચનનો મહિમા તો જુઓ કે હંસ રાજા, આ લોકમાં સુખ પામ્યો અને પરલોકમાં સ્વર્ગસંપત્તિ પામ્યો. માટે હે ભવ્યાત્માઓ ! મૃપાવાદરૂપ વિષનો નાશ કરવામાં સુધારસ સમાન સત્ય વચન પર સદા રક્ત થાઓ.

॥ ઇતિ હંસ રાજાની કથા ॥

૩. અસ્તેય વ્રત વિષે લક્ષ્મીપુંજની કથા.

હે સંસાર માર્ગના મુસાફર લબ્યજનો! સત્યવચનરૂપ વૃક્ષની છાયાની જેમ કલેશનો નાશ કરવાને અસ્તેય (અચોર્ય) વ્રતને આરાધો. અનામત મૂકેલ, સ્થાપન કરેલ, ઝોવાઈ ગયેલ વીસરી ગયેલ, પડી ગયેલ, તેમજ સ્થિર રહેલ પરધન ન લેવું, તે ત્રીભુજ અસ્તેય અભુવ્રત છે. અસ્તેયરૂપ ક્ષીરસાગરમાં સ્નાન કરનારા સજ્જનોને સંસારરૂપ દાવાનળ કદી તાપ ન ઉપજાવે. એ અદત્તાદાનવિરમણવ્રતમાં નિશ્ચળ નિશ્ચય કરનાર લક્ષ્મીપુંજની જેમ સર્વ અચિંતિત સંપત્તિને પામે છે. તે કથાંત આ પ્રમાણે—

નિરંતર ધર્મી જનોની ધર્મોર્મિથી નિર્મળ તથા લક્ષ્મીથી ખીબા નગરો કરતાં શ્રેષ્ઠ એવું શ્રી હસ્તિપુર નામે નગર છે. ત્યાં સર્વ નાગરિકોમાં મુખ્ય, દરિદ્ર છતાં સદ્ધર્મમાં અતિ રસિક એવો સુધર્મ નામે વણિક વસતો હતો. કેટલીક કોડીઓથી કંઈક ખરીદી, નિરંતર વિક્રય કરતાં તે થોડી ઘણી કોડીઓનો નફો મેળવતો અને વખત વીતાવતો હતો. તેની ધન્યા નામે પત્ની હતી. તે બધા કામમાં પતિના ચિત્તને અનુસરતી હતી. એકદા તેણે પ્રભાતે સ્વપ્નમાં, પર્ણે પર્ણે સ્કુરાયમાન વિવિધ વિભૂતિઓથી સુંદરંગી દેવીઓએ કરેલા ગીત, નૃત્ય અને વાદ્યોથી પ્રસન્ન થયેલ રત્ન-કમળની મધ્યમાં રહેલ, દષ્ટિના ભાગ્યાવધિરૂપ, અગણિત પુણ્યથી પ્રાપ્ત થાય તેવા સર્વ શૃંગારથી શ્રેષ્ઠ તથા જિનદેવને પૂજતી એવી શ્રીદેવી (લક્ષ્મીદેવી)થી મનોહર તથા નૃત્ય કરતા હુંસોની નિર્મળ

વિમ્બિયુક્ત એવા પદ્મદ્રુહ સરોવરને જોયું. સ્વપ્ન જોતાં જાગ્રત થઈ પ્રમોદથી રોમાંચિત થતી તેણે પતિને નિવેદન કર્યું. ત્યારે તે બોલ્યો: ‘હે પ્રિયા! કલ્યાણકારી, લક્ષ્મીવાન, મહા ગુણી, નિર્મળ હૃદયનો, જિનલક્ષ્મી એવો તને પુત્ર થશે.’ આથી પોતાને ધન્ય માનતી તેણીએ નિદ્રાને દૂર કરી રાત્રિને શેષ સમય જિનધ્યાનમાં ગાળ્યો. તે દિવસે લાલાંતરાય કર્મને હુઠાવીને ક્રય-વિક્રય કરતાં તે વણિકે ખમણે લાલ મેળવ્યો. એ રીતે વેપાર કરતાં આસ્તે આસ્તે ધન વધવાથી સુધર્મ સુખી થતો ગયો. શરદઋતુનાં વદળાંની અંદર સૂર્યની જેમ શરીરની કાંતિથી જ ધન્યાનો શુભ ગર્ભ જણાવા લાગ્યો.

સીમંત આવતાં ધનની કાળજીથી વિલક્ષ થતાં સુધર્મ પોતાના ઘરમાં પગના અંગૂઠાવતી જમીનને કોતરવા લાગ્યો. એવામાં તેણે કોતરેલ જમીનમાં સુવર્ણ અને માણિક્યથી ભરેલ ખિલ જોયું. એટલે આશ્ચર્ય અને આનંદ પામતા તેણે તે ધન દ્વારા મણિસુવર્ણમય ઈંદના આવાસ સમાન ઘર કરાવ્યું, ત્યારે રૂપ લાવણ્યમાં અપ્સરા સમાન અને દાસકર્મમાં વિનયયુક્ત દાસીઓ તેના ઘરમાં નોકરી કરવા આવી. સીમંત મહોત્સવમાં સુવર્ણાદિનું દાન આપતાં તેની આગળ ખીબ દાતારો પણ આર્થી (યાચક) જેવા થઈ ગયા. જળ કાઢતાં છતાં કૂવાની જેમ સુવર્ણ-રત્ન કહાડતાં પણ તે ખિલ સદા પૂર્ણ જ જોવામાં આવતું. તેની સંપત્તિથી આનંદિત થતી અને દોહદ થતાં જ તરત પૂર્ણ કરવામાં આવવાથી પોતાને ધન્ય માનતી ધન્યાએ સુમુહૂત સુખપૂર્વક અદ્ભુત પુત્રને જન્મ આપ્યો. એટલે મનવાંછિત દાન તથા ગીત-નૃત્યાદિથી પુત્રને જન્મ-મહોત્સવ

કરતાં શ્રેષ્ઠીએ દેવોને પણ આશ્ચર્યમુગ્ધ બનાવી દીધા. હવે કાંતિમાં પુત્રને લક્ષ્મીપુંજ સમાન બોધને તેણે મોટા આચ્છવ-પૂર્વક તેનું લક્ષ્મીપુંજ એવું નામ પાડ્યું. પછી દરેક સમયે ધર્મજ્ઞાનુસાર ઉપસ્થિત થતી વસ્તુઓને લીધે લેશ પણ ચિંતા-દુઃખ વિના કામદેવ સમાન તે બાળક વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યો. કોઈ વાર પણ કલેશ ન પામતાં, તેમ જ રૂઢન પણ ન કરતાં સદા આનંદી અને હસમુખો તે બાળક, માતૃપિતાને સુખકારી થઈ પડ્યો. પ્રતિદિન કળાઓને ગ્રહણ કરતાં ચંદ્રમા સમાન કાંતિમાન અને દષ્ટિને પ્રિય તે તરૂણાવસ્થા પામ્યો. એટલે શરીરની શોભાયુક્ત કળા તથા ગુણોથી મનોહર એવી આઠ દિશાઓમાંથી આઠ કન્યાઓ સ્વયંવરરૂપે આવી તેને પરણી. હુમેશાં રત્નોના બનાવેલા મહેલમાં રહેનારા તે ચંદ્ર-સૂર્યના સ્વરૂપને પણ જાણતો ન હતો. તેને જે જે પ્રીતિકર હતું તે તે તેણે ભોગવ્યું અને જે જે દુઃખકર હતું તેને તે જાણતો જ ન હતો. ગીત-નૃત્યાદિમાં તે રમણીઓ સાથે વિલાસ કરતાં પાંચ અનુત્તર વિમાનના દેવની જેમ જતા વખતને પણ જાણતો ન હતો.

એક વખતે—‘ આ અચિંતિત ભોગ મને શાથી પ્રાપ્ત થતા હશે ? ’ એમ સ્ત્રીના અંકમાં સૂતો થકો તે વિચારે છે એવામાં દિવ્ય કાંતિધારી દિવ્ય વસ્ત્રાભૂષણથી દેદીપ્યમાન એવો કોઈ પુરુષ આગળ આવી અંબલિ બેડીને કહેવા લાગ્યા—

“ હે ધન્યાની દુક્ષિ-સરોવરના હંસ ! વિપત્તિ રહિત અને સર્વ સંપત્તિના ભંડારરૂપ એવું મણિપુર નામે એક મોટું નગર છે. ત્યાં ગણધર નામે એક પુણ્યવાન સાર્થવાહ

છે. તે એકદા વનમાં વિશદ નામના મુનિ પાસે ગયો. તેમના મુખથી — ‘સુજનોએ ચોરીનો ત્યાગ કરવો જોઈએ, કારણ કે દ્રવ્યહરણ માણસને મરણ કરતાં પણ વધારે દુઃખ ઉપજાવે છે’ એવો ઉપદેશ સાંભળતાં તે પુણ્યાત્માએ વિદ્યાધર સલામાં અદ્વત્તાદાનવિરમણવ્રત લીધું. પોતાના નગરમાં રહેતા એક વાર વિશેષ ધન કમાવવાને કરિયાણાં લઈને ક્યાંક દેશાંતર જવા નીકળ્યે એવામાં પોતાના દેશના અંતે મહાઅટવીમાં પેસતાં તે સાર્થવાહુ અશ્વારૂઢ થઈને ક્યાંક જતો હતો તેવામાં ત્યાં શાખ સોનામહોરની એક મહિમાળા જોઈને વ્રતલંગના ભયથી તેણે તેના પર નજર પણ ન કરી. ‘શું સાથે બહુ દૂર નીકળી ગયો? કે અવાજ પણ સાંભળાતો નથી’ એમ અંતરમાં ખેદ પામતાં તેણે અશ્વ ચલાવ્યો. રસ્તે અશ્વના ખુરથી ખોદાયેલ જમીનમાં તેણે સુવર્ણકણશ જોયો, પણ વ્રતલંગના ભયથી ન લેતાં તે આગળ ચાલ્યો. તેવામાં એકદમ તેનો અશ્વ મરણ પામ્યો ત્યારે ધાપભીડ તે વિચારવા લાગ્યો કે—‘અહા! બહુ ચલાવવાથી અશ્વ મરણ પામ્યો. હવે જે કોઈ આ અશ્વને જીવાડો તેને માડું બધું ધન આપી દઉં.’ એમ ચિંતવતાં તે પગે ઉતાવળથી આગળ ચાલ્યો. માર્ગે તૃષાતુર થતાં વૃક્ષમાં આંધેલ જળથી ભરેલ તબક જોઈને તેણે વારંવાર ઊંચા અવાજે કહ્યું કે—‘આ તબક કોની છે?’ એવામાં ઔષધ જોવાને દૂર નીકળી ગયેલા મારો સ્વામી વૈદ્યની આ તબક છે, હું ખીલકુલ કહીશ નહિ મારે તું એમાંથી નિર્મળ નીર પી લે.’ એ પ્રમાણે વૃક્ષની શાખા પર રહેલ પાંજરામાંના પે.પટ્ટું વચન સાંભળી, પોતાના કાને હાથ દઈને તે શુકને

કહેવા લાગ્યો—‘તૃષા ભલે મારા પ્રાણ લઈ લે પણ અહત જળ હું પીવાનો નથી, કેમકે અહત્તાદાન તે મોટું પાપ કહેવાય છે.’ એટલે શાખા પરથી પાંજરા સહિત શુકરૂપને સંહરી, ત્રીચે ઊતરી, તેની આગળ આવીને કોઈક પુરુષ આનંદથી તેને કહેવા લાગ્યો—

“વૈતાલ્ય પર્વત પર વિપુલા નગરીનો સૂર્ય નામે હું વિદ્યાધર છું, અને તારા નગરમાં મારા તાત વિશદ મુનિને હું વંદન કરવા ગયો હતો. અસંખ્ય ધન છતાં પરદ્રવ્યના હરણમાં મુખ માનનાર મને તેમણે અસ્તેયવ્રતનું વર્ણન સંભળાવ્યું. તેમની પાસે તે અસ્તેયવ્રત લીધું છે એટલે તે વખતે હું હાસ્ય સહિત આશ્ચર્ય પામી લાંબા વિચારમાં પડી ગયો કે—‘ધનના લોભી આ સાર્થવાહો દૂર દેશમાં જાય છે, તેથી નજરે જોવામાં આવેલ પરદ્રવ્યને શું હરણ નહિ કરે? માટે આ સાર્થવાહની મારે જરૂર પરીક્ષા કરવી.’ એટલે અદૃશ્ય રહીને જોતાં મેં આજે આ પ્રસંગ ઊભો કર્યો, અને હે તરરત્ન! તને રત્નમાળા અને નિધાન ખતાવ્યા પણ કિમતી વસ્તુઓનો પણ તને લોભ નથી. મેં તારા અશ્વને મૃત્યુ પમાડ્યો અને પગે ચાલતા તૃષાતુર થયેલા તને શુકની પ્રેરણાથી શીતલ જળ ખતાવ્યું. મોટામાં મોટા પ્રાણ રક્ષણરૂપ કાર્યમાં તું અદ્ય વસ્તુના લોભથી પણ પરાલવ ન પામ્યો.” એ રીતે તેને કહીને સૂર્ય વિદ્યાધરે પોતાના ખેચરાને ખોલાવ્યા, એટલે અદૃશ્ય રહેલા તે તરત પ્રગટ થયા. તેમની મારફતે મણિમાલા, નિધાન અને અશ્વ મગાવીને સૂર્યે ખીન્નું પણ ઘણું ધન તે સાર્થવાહની પાસે મૂક્યું અને સાર્થવાહથી વિરહ પામેલ

સાથમાં તરત જ લોકને આનંદ પમાડનાર ગુણધરને તે લઈ ગયો. ત્યારે—‘આ ધન કેવું?’ એમ સાર્થવાહે તેને પૂછતાં તે બોલ્યો.—‘એમાં કંઈક માફ છે અને કંઈક કાંતુકથી લોકોનું હરણ કરેલું છે. હે રાજા! પિતાનો યોગ છતાં મેં ચોરી ન મૂકી, તે આજ તારું વ્રત બેવાથી આપમેળે મૂકી દઉં છું. એ પ્રમાણે તું મરો ગુરુ થવાથી તારી પૂજામાં આ ધન મૂક્યું છે.’ એમ બોલતા વિદ્યાધરને ગુણધરે કહ્યું—‘જેતું જેટલું ધન હરણ કર્યું છે તેને તેટલું ધન પાપ ટાળવાને આપી દે.’ એટલે તેના કથન પ્રમાણે સૂર્ય પોતાના સેવકો મારફતે કર્યું પછી વિદ્યાધરે કહ્યું—‘આ માફ ધન તું ગ્રહણ કર.’ ત્યારે સાર્થવાહે પોતાનું બધું ધન તેની આગળ મૂકીને કહ્યું— ‘આ માફ ધન પણ તું લઈ લે કારણ મેં પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે—‘આ મરા અશ્વને જે જીવાડે તેને હું બધું ધન આપું’ વળી હું દાનને લાયક પાત્ર નથી માટે તારું ધન નથી લેતો.’ એમ બોલતા સાર્થપતિને વિદ્યાધરે કહ્યું—‘આ ભવમાં તારા ઉપદેશનો બદલો મારાથી વળી શકે તેમ નથી, અને મારી મ.યાથી કરેલ કામમાં હું તારું ધન શી રીતે લઉં? તું મારું ધન લેતો નથી, તો હું તારું ધન લેતો નથી માટે હે સાર્થવાહ! આ લક્ષ્મીનો સ્વામી કોણ થશે? તે બોલ્યો: ‘ત્રણે ભુવનની લક્ષ્મીનો એક ધર્મ જ સ્વામી છે. તે ધર્મ જેને જેને લક્ષ્મી આપે છે તેની તેની તે થાય છે, માટે ચાલ વિશ્વના સ્વામીરૂપ આર્હદ્ધર્મમાં એ લક્ષ્મી વાપરીને સફલ કરાએ.’ એટલે ખેચરે આનંદથી એ વચન કબૂલ કરતાં તે બંનેએ આનંદ પામીને સાતે ક્ષેત્રમાં ધન વાપર્યું. ધર્મ આરાધવાથી તે ભવ સમાપ્ત

કરીને હે લક્ષ્મીપુંજ ! તું પ્રલાના સમૂહરૂપ તથા પુણ્યના પુંજરૂપ થયો છે અને તારી શિક્ષાથી સ્તેય (ચોરી તજીને ધનદાન કરતાં આયુ પૂર્ણ કરી પુણ્યના પ્રમાણથી હું વ્યંતર-સ્વામી થયો છું. તારી લાગ્યશક્તિથી પ્રેરાયેલ હું ગર્ભકાલથી તને સમય સમયને ઉચિત સામગ્રી સત્વર પૂરું છું.

એ પ્રમાણે વ્યંતરના વચન સાંભળતાં મૂર્છા પામી આવચેત થતાં લક્ષ્મીપુંજને આનંદકારી જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. પછી નિર્માણ ધર્મ આરાધી, અચ્યુત દેવલોકે દેવ થઈ મનુષ્યજન્મ પામીને મોક્ષલક્ષ્મીને પામ્યો. એ રીતે સમસ્ત લક્ષ્મીને પામનાર લક્ષ્મીપુંજના દૃષ્ટાંતથી હે લબ્યો ! તમે સદા અસ્તેયવ્રતની આરાધના કરો.

॥ ઇતિ અસ્તેયવ્રત ઉપર લક્ષ્મીપુંજની કથા ॥

૪. બ્રહ્મવ્રત ઉપર નાગિલની કથા.

હવે મુક્તિમાર્ગે ગમન કરતા સન્નનોને અસ્તેયવ્રતરૂપ દીપકના પ્રકાશ સમાન બ્રહ્મચર્યવ્રત છે. સ્વદારામાં સંતોષ કે પરદારાનો ત્યાગ, તે ગૃહસ્થોનું ચતુર્થ આણુવ્રત છે. જેઓ પરસ્ત્રીનો ત્યાગ કરવામાં સમર્થ છે તેમનામાં મોહાદિ દોષો સ્થાન પામતા નથી. અહો ! મુક્તિની સન્મુખ કરાવનાર બ્રહ્મવ્રત તે નાગિલની જેમ વિપદાઓનો વિનાશ કરનાર ગણાય છે. તે દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે છે:—

ભોજ રાજાની ભુજથી સર્વથા રક્ષણ કરાયેલ અને ધર્મના નિધાન સમાન મહાપુર નામે નગર છે. ત્યાં જિનસેવા તથા વિવેકથી વિકસિત હૃદયવાળો તેમજ અતિશય ધનવાન એવો લક્ષ્મણ નામે મોટો વણિક છે. તેને ભૂષણ વિના પણ જિન-ભક્તિથી વિભૂષિત, વિવેકી અને વિનીત એવી નંદા નામે પુત્રી હતી. સેંકડો સતીઓમાં મુગટ સમાન અને તરુણાવસ્થાએ પહોંચેલી એવી તેણીએ, વરની શોધ કરતા પોતાના તાતને નિઃશંકપણે કહ્યું—‘ હે તાત ! જે કાળજી રહિત, વાટ-તેલ વિનાના, તેમજ કંપે કે નાશ ન પામે તેવા દીપકને ધારણ કરશે, તે પુરુષ મને પરણશે. ’ આ પ્રમાણે તે વચન યુવકોને પ્રતિદિન સંભળાવતા શેઠને—‘ આનો અભિગ્રહ ક્યાંથી પૂરો થશે ? ’ એવી ચિંતા થઈ પડી.

એવામાં નાગિલ નામનો ધૂર્ત વનમાં ઘણી લાંઘણું કરીને સંતુષ્ટ થયેલ વિરૂપાક્ષ યક્ષ પાસે આગ્રહપૂર્વક

પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો કે—‘ નંદાએ જેવો દીવો કહ્યો છે તેવો દીવો તું મારા ઘરે બની જા. ’ યજ્ઞે એ પ્રમાણે વર આપતાં તે લક્ષમણ શેઠ પાસે ગયો અને બોલ્યો: ‘ જુગારી અને દરિદ્ર એવા મને જે તારી પુત્રી આપતો હોય તો હું તેનો અભિગ્રહ પૂરવાને સમર્થ છું. ’ ત્યારે શ્રેષ્ઠીએ કહ્યું—‘ તું ગમે તેવો હોય, પણ જે અભિગ્રહ પૂરતો હોય તો ગંગાને સાગરની જેમ હું તને મારી સુતા આપું. ’ એટલે નાગિલ બોલ્યો: ‘ તો મારા ઘરે આવીને તેવો દીવો જુઓ. ’ એમ તેના કહ્યાથી શ્રેષ્ઠીએ કુટુંબ સહિત જઈને ત્યાં જોયું, અને દરિદ્ર છતાં તેના ઘરે તેવો દીવો જોતાં શેઠ પુત્રીને પરણાવવાના ઉત્સાહથી ઘણા પ્રમોદ પામ્યો. તે વખતે તેવો દીવક જેવાથી લોકો અતિ આશ્ચર્ય પામ્યા, પણ તે વખતે નંદાને કંઈ આનંદ ન થયો. પછી શ્રેષ્ઠીએ ધનથી નાગિલનું ઘર ભરીને ઘણા જ આચ્છવ સાથે તેને પોતાની પુત્રી પરણાવી. વિવેકામૃતની વાવ સમન રમણીને પરણીને પણ નાગિલ જુગારથી અટક્યો નહિ, કેમકે વ્યસનને કાણુ સહેલાઈથી તણ શકે ? તે જુગારી જેમ જેમ ધન હારતો ગયો તેમ તેમ પુત્રીના પ્રેમને લીધે શેઠ તેને ધન પૂરતો ગયો. તે ધન હારી અને બહાર સ્ત્રીગમન કરીને પણ ઘરે આવતાં, નંદા તેની આનંદથી સેવા કરતી, પણ તે વખતે નાગિલ વિચારતો કે—‘ હું આ નંદાને ખરેખર પ્રિય તો નથી જ; કારણ કે આવો અપરાધ કર્યા છતાં પણ મારા પર તે રોષ કરતી નથી. ’

એકદા હાર પામીને જુગારીઓથી ભય પામતો તે વનમાં નાશી ગયો. ત્યાં કોઈ જ્ઞાની સાધુને જોતાં અંજલિ જોડીને

તેણે પૂછ્યું કે: ‘શું તે નંદા સારા સ્વભાવની છતાં મને હૃદયમાં કેમ ધારણ કરતી નથી?’ એમ પૂછતાં તેની ચોચતા બાણીને જ્ઞાની મુનિએ કહ્યું: ‘તે પોતે વિવેકવતી હોવાથી વિવેકી પતિને ઇચ્છે છે, અને તેવા દીપકના મિષથી તેણે તેનો વિવેક ગુણ કહી ખતાવ્યો હતો—‘કાજળ તે માયા, નવ તત્ત્વના અજ્ઞાનરૂપી વાટ, સ્નેહ (તેલ) રહિત તે પ્રેમહીન અને કંપ તે સમ્યક્ત્વનું ખંડન. તે અવગુણો વિનાના વિવેક-(દીપક)ને જે ધારણ કરે તે મારો પતિ થાઓ.’ એમ એમ દીપકના મિષથી તેણે કહ્યું, પણ તેનો અર્થ કોઈએ પૂછ્યો નહિ અને તે કાજળ રહિત વાટ, તેલ તથા વ્યય (નાશ) રહિત તેમજ કંપરહિત અદ્ભુત દીવો જ તારા ઘરે કરી દીધો. તેવો દીવો જોતાં ઉત્સાહહીન થયેલ તે સતી લજ્જાને લીધે મૌન ધરી રહી, અને અવિવેકી એવા તે તેની સાથે લગ્ન કર્યાં. તે સતી છે માટે તારા હર્ષ માટે તે ખુશમિજાજી રહે છે અને તું અવિવેકી છે તેથી તે વિવેકવતી તને હૃદયમાં ધારણ કરતી નથી. એટલે સાધુએ કહેલ વિવેચનનો તેણે વિશેષથી સ્વીકાર કર્યો અને સ્નેહને પુષ્ટિ આપનાર સ્વદારાસંતોષવ્રત તેણે ગ્રહણ કર્યું. પછી આનંદથી ઘરે આવી, સ્નાન કરી, જિનપૂજા આચરી, સુપાત્રે દાન દઈને તેણે યથાવિધિ ભોજન કર્યું. એટલે પોતાના પતિને વિવેકી જેવો જોઈને નંદા પ્રમેદ પામતી, ગંગાના નીર જેવા પવિત્ર વચનથી પતિને કહેવા લાગી: ‘હે નાથ! શીલજળથી સિંચાયેલ જિનસેવા આજ મને કૃપા કે આપને હું વિવેકી જોઉં છું.’ ત્યારે નાગિલ બોલ્યો: ‘હે તન્વી! વ્યસનને મૂકીને જે વિવેકનો મેં આદર કર્યો તેમાં ગુરુનો આદેશ મુખ્ય

કારણ છે. ' ત્યારથી સદ્ધર્મ, શીલ અને પ્રેમ એ ત્રણ ગુણોથી અત્યંત જોડાઈ ગયેલ તેમનાં ચિત્ત એકતા પામ્યાં. અસાધારણ રૂપયુક્ત, ધર્મધ્યાનમાં તત્પર, અંતરની પીડામુક્ત એવા તે બન્નેની દેહક્રાંતિ અત્યંત વધવા લાગી.

હવે કોઈ વાર ઓચ્છવને લીધે નંદા પોતાના પિતાના ઘરે ગઈ અને નાગિલ ચંદ્ર તરફ દૃષ્ટિ કરીને અગાસીમાં સૂતો. એવામાં પતિવિયોગી કોઈ વિદ્યાધરી આકાશમાર્ગે જતી હતી તે તેના રૂપથી મોહિત થઈ પાસે આવીને બોલી: ' કામાગ્નિથી તમ થયેલી હું તારે શરણે છું. હે લાવણ્યના સાગર! તું તારી ભુબલભેમાં મને નિમગ્ન કર. વિદ્યાધરશિરોમણિ એવા હંસ-રાજની હું પ્રિયા છું. કવિતાના ગીતની જેમ તેં મારા મનનું આકર્ષણ કર્યું છે. ચંડ નામના ખેચરપતિની હું લીલાવતી નામે પુત્રી છું અને તું સ્વીકારીશ એટલે સાચી લીલાવતી (વિલાસવતી) બનીશ. જો તું મારો સ્વીકાર નહિ કરે તો હું મૃત્યુનો સ્વીકાર કરીશ અને તેથી હે ધર્મજ્ઞ! શું તને સ્ત્રી-ઘાતનું પાપ નહિ લાગે? હું, મારા સ્વામી અને પિતાની વિદ્યાઓનું રહસ્ય જાણું છું, તેથી તેમને જીતીને તેમનો અધિકાર હું તને આપીશ માટે મને અંગીકાર કર. હવે મારાં વચનનો અનાદર ન કરીશ. " એમ કહીને તે કુરંગાક્ષી કંપતી કંપતી મસ્તકથી તેના ચરણનો સ્પર્શ કરવા દોડી, એટલે ' મને પરસ્ત્રીનો સ્પર્શ ન થાય ' એમ ધારીને જાણે અગ્નિથી બળતા હોય તેમ નાગિલે પોતાના પગ ખેંચી લીધા. ત્યારે ક્રોધાયમાન થતી તેણીએ આકાશમાં તમ લોહગોલક વિકુર્વિને તેને કહ્યું: ' મારી સાથે વિલાસ કર, નહિ તો આ ગોળાથી તને ભસ્મ

કરી દઈશ. 'આવા તેના લોભ વાક્યથી ન લોભાતાં અને ભીતિસ્થાનથી ભય ન પામતાં તેના મસ્તક પર સુસવાટ કરતો તે બળતો ગોળો પડ્યો. એટલે—'અરે ! આ બળ્યો, બળ્યો' એમ તે ખેચર રમણી અંતરમાં વિચારવા લાગી તેવામાં નાગિલે નમસ્કાર મંત્રનું સ્મરણ કર્યું અને આપદાઓનો સમૂહ નષ્ટ થયો. આથી લજ્જાને લીધે વિદ્યાધારી અદૃશ્ય થઈ ગઈ અને નમસ્કારના પ્રભાવથી નાગિલ રોમાંચિત થયો. પછી વિદ્યાધરીએ નંદાનું રૂપ ધરી નાગિલને છળવાનો પ્રયત્ન કર્યો. અને—'તારા વિના પિતાને ઘરે ચેન પડતું નથી' એમ બોલતી નંદા, દાસીએ દ્વાર ઉઘાડતાં અંદર આવી એટલે આકાર, ગતિ અને વચનથી તેને નંદા જાણ્યા છતાં ખેચરીના પરાલવની શંકાથી તે તેનાથી સંકુચિત થતો બોલ્યો: 'હે કમલાક્ષી ! જે તું નંદા હોય, તો સત્વર મને ભેટ અને જે અન્ય હોય તો ધર્મના પ્રભાવથી તારું સ્ખલન થાઓ.' ત્યારે ગતિ સ્ખલિત થતાં તે વિદ્યાધરી પેતાના સ્વરૂપમાં ત્યાં ઊભી રહી ગઈ. એટલે જાણે તેના ચરિત્રથી વિસ્મય પામતાં તે સ્તબ્ધ મૂર્તિ થઈને આગળ ઊભી રહી હોય તેવી જણાઈ. બાદ તેવા કપટની શંકાથી અન્ય કપટની શંકા પામતા નાગિલે શીલભંગના ભયથી લોચ કરીને પેતાની મેળે ચારિત્રવ્રત લઈ લીધું. એટલે શાસનદેવીએ આપેલ યતિવેષને ધારણ કરતો તે પેલા પ્રદીપની આગળ આવીને બોલ્યો: 'નંદાના લોભથી તને આરાધીને અદ્ભુત દીવો બનાવ્યો. હે વિરૂપાક્ષ ! હું હવે કૃતકૃત્ય થયો છું, માટે તું ચાલ્યો જા.' એવામાં દીપકમાંથી એવી વાણી થઈ કે—

‘તું ભવપર્યંત સેવનીય છે. હે પ્રભો ! રવિની જેમ મારી પ્રભાથી સ્પર્શ—દોષ થવાનો નથી.’ પછી તેવા મહાશીલથી પ્રસન્ન થયેલ તથા વિદ્યાર્થી વિકસિત વિદ્યાધરીથી પગલે પગલે ગૌરવ પામતો, તથા પ્રકારનો વૃત્તાંત બાણવાથી હુર્ષ પામતી તથા ચારિત્ર લેવાના ધ્યાનથી પાપ-કંદને ગાળતી એવી નંદા સહિત, પ્રભાતે પણ અખંડ ચળકતા દીવાથી દેદીખ્યમાન તથા આશ્ચર્ય પૂર્વક લોકોથી જોવાતો તે નાગિલ ગુરુ પાસે આવ્યો, અને નંદા સહિત વિધિપૂર્વક વ્રત લઈને તે ગુરુને સાથે મહાઅરણ્ય, આરામ, ગામ અને નગરાદિકમાં વિચરવા લાગ્યો. રાત્રે પણ તે દીવાના પ્રકાશમાં અભ્યાસ કરતાં તે નાગિલમુનિ અહ્ય દિવસોમાં જ શાસ્ત્ર જાણી ગયા. સંયમની પૂર્વે બાંધેલ આયુવાળા અને નંદા સાથેના સ્નેહવાળા હરિવર્ષ ક્ષેત્રમાં તે નાગિલમુનિ મૃત્યુ પામીને કલ્પવૃક્ષ નીચે યુગલિકપણું પામ્યા. ત્યાંથી લાઘ્યશેષને લીધે તે બંને ભોગ સુખ ભોગવી મહાવિદેહ-ક્ષેત્રમાં મનુષ્ય થઈને મોક્ષ પામ્યા, માટે હે ભવ્યો ! અદ્વૈત આનંદમાં તત્પર અને દક્ષ બનીને ધર્મવૃક્ષના એકસિંચનરૂપ ચોથા વ્રતને નાગિલ અને નંદાની જેમ ધારણ કરો.

॥ અહ્યવ્રત ઉપર નાગિલની કથા ॥

પ. પરિગ્રહ પરિમાણ પર વિદ્યાપતિની કથા

હે ધીરજનો ! એ ચાર વ્રતોના રૂપને જોવાને એક દર્પણ સમાન અને અત્યાંત નિર્મળ એવા પંચમ વ્રતને ધારણ કરે અસંતોષાદિ દોષોરૂપ સર્પ સરખા મોહનું ઝેર ઉતારવામાં અમૃત સમાન પરિગ્રહનું જે પરિમાણ તે પરિમાણ તે પાંચમું આણુવત છે. કુર સંસારરૂપ વધૂથી ડરેલા સુજ્ઞ જનને એ વ્રત-મુક્તિવધૂને મેળાપ કરાવવાના સંકેતસ્થાન સરખું એવું પરિગ્રહ પ્રમાણ વ્રતરૂપ અદ્ભુત કલ્પવૃક્ષ તે વદ્યાપતિની જેમ નિવારણ કૃયા છતાં અર્થ (સંપત્તિ) ને પણ આપે છે. હે શ્રાવકો ! તેનું વૃત્તાંત નીચે પ્રમાણે છે તે સાંભળો -

પોતાનપુર નામના નગરમાં પ્રખ્યાત અને વૈભવશાળી વિદ્યાપતિ નામે એક ધનિક વ્યાપારી વસતો હતો. જ્યોતિષી જેમ તારાઓની સંખ્યા ન જાણે તેમ તે વિદ્યાપતિ સર્વજ્ઞ પ્રભુનો સેવક હોવા છતાં પોતાના ઘરમાં રહેલી લક્ષ્મીનું પ્રમાણ જાણતો ન હતો. ઇચ્છવા લાયક ગુણોના ઉદ્દયવાળી અને જિન-શાનરૂપી કમલમાં ભ્રમર સરખા અનુરાગવાળી શૃંગારસુંદરી નામે તેની ગૃહિણી હતી. અનંતગણા લાભને ઇચ્છનાર તે સાત ક્ષેત્રોમાં ધનને વાપરતાં યથાકાલ પ્રયત્નપૂર્વક ધર્મનું પોષણ કરતો હતો. એ રીતે ધન મેળવતાં, નિત્ય ધર્મ સાધતાં, સજ્જનોના ઋણને નિવારતાં, પાપને ખપાવતાં અને સુખપૂર્વક દિવસો ગુમાવતાં એકદા તેને સ્વપ્નમાં કોઈક સ્ત્રીએ આવીને આ પ્રમાણે કહ્યું : ‘હું લક્ષ્મી, તારા ગુણોને વશ હોવાથી તને કહું, છું કે—‘દૈવયોગે ખેંચાઈને હું’ આજ પછી દશમે દિવસે તારા

ઘરમાંથી ચાલી જઈશ.' એટલે જાત્ર ત થતાં—'હું દરિદ્ર થઈ જઈશ' એમ દુઃખ પામતા વિદ્યાપતિને તેની સ્ત્રીએ અંજલિ જેડીને કહ્યું: 'સૂર્યના રથને અંધકાર લાગે. જે પૂર્વે જેવામાં કે સાંભળવામાં આવ્યું નથી, તે મલિનપણું આજ આપના મુખ પર કેમ જેવામાં આવે છે? હે સ્વામિન્! તમે સર્વ પ્રકારના સુખમાં મને સ્નેહથી ભાગીદાર બનાવી છે, તો આજે દુઃખનો ભાગ આપવામાં તમે મને કેમ છેતરો છો?' પછી પતિએ તેને સ્વપ્નનું સ્વરૂપ કહેતાં તે જરા હસતી હસતી વિવેકરૂપી અમૃતની નીક સરખી વાણી બોલી: 'મોક્ષમાર્ગે ચાલવાને પગને અટકાવનાર ચરણ-શૃંગલા સમાન, તથા ભોગાવલિકર્મના ઉદયથી ઘણા કાળ સ્થિર રહેતી એવી લક્ષ્મી સજ્જનોના હૃદયમાં શલ્યરૂપ છે. મદિરાની જેમ મદ પમાડનાર લક્ષ્મી જે જતી હોય તો ભલે જાય, પણ મદનું મર્દન કરનાર એક વિવેક જ તમારાથી અલગ ન થાયો. લક્ષ્મીનું ફલ સુપાત્રદાન છે તે તમે ઘણું મેળવ્યું છે, અને દરિદ્રાવસ્થાનું તે કરતાં અધિક ફલ જે તપ તેને ગ્રહણ કરો. મુક્તિમાર્ગને આચ્છાદિત કરનાર વાડરૂપ લક્ષ્મી જે ભાગ્યથી નષ્ટ થતી હોય, તો હે નાથ! હર્ષના સ્થાને આપને આટલું બધું દુઃખ કેમ થાય છે? અથવા તો દાસી સમાન આ લક્ષ્મી દશમે દિવસે શી રીતે જશે? હજી તો તે આપણે સ્વાધીન છે, તેટલા માટે આજે જ તેને સાત ક્ષેત્રોમાં વાવી દો. પછી પરિગ્રહ પરિમાણવ્રત 'સ્વીકારીને રહેવું' અને સંતોષથી વખત વીતાવવો.' એ પ્રમાણે પ્રિયાના વચનથી પ્રસન્ન થયેલ વિદ્યાપતિએ ક્ષણવારમાં પ્રભાતકૃત્ય કરીને બધું ધન સાત ક્ષેત્રોમાં વાવી

દીધું, અને માત્ર પોતાના દેહને ખપ પૂરતો સ્વલ્પ પરિબ્રહ્મ રાખી, ખપોરે જિનેશ્વરની પૂજા કરીને તેણે કહ્યું કે—‘એક શૃંગારસુંદરી પ્રિયા, એક શય્યા, બે વસ્ત્ર, એક પાત્ર અને ફક્ત એક દિવસના ભોજન જેટલો આંહાર, અને ખીજી પણ સ્વલ્પ કિંમતની પોતાને ઉપયોગી એક બે વસ્તુ મારી હો પણ જિનેશ્વર પ્રભુની સેવાના ઉપયોગની તો ખહુ વસ્તુ હો.’ હર્ષથી નિર્મળ આશયવાળા બુદ્ધિમાન તથા ધાર્મિક ધ્યાનમાં અગ્રેસર એવા વિદ્યાપતિ શેઠ એ રીતે પરિબ્રહ્મનું પ્રમાણ કરીને દિવસ બચીત કર્યો. પછી રાત્રે—‘ધન વિના ચાચક જનોને પ્રભાતે હું મુખ શી રીતે દેખાડીશ? માટે રાત્રે જનોના સૂતાં જ દેશાંતર ચાલ્યા જવું’—એમ શૃંગારસુંદરી સાથે વિચાર કરીને તે સૂતો, અને દેશાંતર જવાને અર્ધ-રાત્રે ઊઠતાં પોતાના ઘરમાં તેટલી જ ભરેલી લક્ષ્મી જોઈને અત્યંત આશ્ચર્ય પામતાં તેણે પોતાની પ્રિયતમાને કહ્યું— ‘દશમે દિવસે દૈવથી ખેંચાતી જશે, અને અત્યારે તો આ લક્ષ્મી આપતાં પણ મારા ઘરમાંથી નીકળતી નથી, લક્ષ્મીની સ્થિરતા કે અસ્થિરતાને માટે કૃપણતા કે દાન કંઈ કારણ-ભૂત નથી, છતાં મૂઢજનો વૃથા કૃપણતા ધારણ કરે છે. લક્ષ્મી જો દેતાં પણ ન જતી હોય તો દાનમાં જ તેને વાપરવી, અને ન આપતાં પણ સ્થિર ન રહેતી હોય, તેનું દાન જ કરવું યુક્ત છે.’

એ પ્રમાણે તે બન્ને દંપતી આશ્ચર્યમુગ્ધ બનીને વાર્તાલાપ કરે છે તેવામાં રાત્રિરૂપી વેલડીને (ખાળવામાં) દાવાનળ સરખો પીળાશ પડતા રંગવાળો સૂર્ય આકાશનું આલિંગન કરવા

લાગ્યો અર્થાત્ સૂર્યોદય થયો એટલે પ્રાતઃકૃત્ય કરી, દાનમાં લક્ષ્મી વાપરી સંપૂર્ણ પુણ્યશાળી તથા પરિશુદ્ધ પ્રમાણના પ્રત્યાખ્યાનવાળો તે વિદ્યાપતિ શેઠ (રાત્રીએ) નિદ્રાધીન થયો. એ રીતે નવ દિવસ તેણે વિના સંકોચે લક્ષ્મી દાનમાં આપતાં કલ્પવૃક્ષોની અધિષ્ઠાયક દેવીઓની પણ પ્રશંસાને પામ્યો. બાદ ' પુણ્યરૂપ જળમાં પંક સમાન અને મુક્તિમાર્ગને દૂષિત કરનાર મારી બધી લક્ષ્મી આવતી કાલે ચાલી જશે. ' એમ પ્રસન્ન મનથી તે રાત્રે સૂતો એવામાં અચાનક હુર્ષથી સુંદર દષ્ટિવાળી લક્ષ્મીદેવીએ સ્વપ્નમાં તેને કહ્યું—' હે બળથી દૈવને દુર્બલ કરનારા, અને ગર્વિષ્ઠ થયેલ તેવા દાન પુણ્યોએ તારા પ્રત્યે મને સ્થિર કરી રાખી છે. હે મતિમાન! અતિ પુણ્ય-પાપનું ફળ અહીં જ લોગવાય છે, એ સુવચનને તે સત્ય કરી બતાવ્યું છે. હવે હું કોઈ વાર તારું લવન છોડવાની નથી, માટે સુભાગ્યયોગે ઈચ્છાનુસાર ઉત્સંગમાં લઈને મને લોગવ. ' પછી નિદ્રારહિત થઈને અર્ધરાત્રે તે સ્વપ્નાની વાત પ્રિયા આગળ કહીને તે પોતાની પ્રતિજ્ઞાના ક્ષીડાસ્થિતિ સરખું નીચે મુજબ વચન કહેવા લાગ્યો કે: ' માત્ર લોગફલરૂપ લક્ષ્મી-દાનના વ્યશનથી, મુક્તિફલરૂપ તપ વિના આપણો જન્મ ચાલ્યો જશે. વળી કદાચ કોઈક દિવસે લોલલીલાથી અચળ થયેલું (આપણું) હૃદય આ પાંચમા વ્રતના વિનાશના પ્રપંચને ઉત્પન્ન કરશે, માટે ધનથી ભરેલ આ ઘરનો ત્યાગ કરીને કયાંક દેશાંતર ચાલ્યા જઈએ કે જેથી લક્ષ્મીની જન્મળથી છૂટીએ. ' એવો નિશ્ચય કરીને રાત્રે તે પોતાની સ્ત્રીની સાથે, લક્ષ્મીની ક્ષીડા કરવાના કોમળ કમળમાંથી જમરની પેઠે ઘરની બહાર

નીકળી ગયો. પોતાના કરંડીયામાં રહેલી જિનેશ્વરની પ્રતિમાને ધારણ કરતો તે પંચનમસ્કારને સંભારતાં નગરનાં દ્વાર પાસે આવ્યો. એવામાં તે નગરનો શૂર નામે રાજા શૂળથી મરણ પામતાં મંત્રીઓએ સન્ન કરેલ દિવ્યહુસ્તી તે વખતે ત્યાં આવ્યો, અને પ્રિયા સહિત તેનો તે કળશના જળથી અભિષેક કરીને હુસ્તીએ પોતાની સુંઠવતી તેને પીઠ પર બેસાર્યો. એટલે ગજરાજ પર બેઠેલા તે શેઠને તેની પોતાની ખુશી નહિં છતાં હર્ષ પામતાં મંત્રીઓ મહોત્સવપર્વક રાજમહેલમાં લઈ ગયા તે વખતે—‘લક્ષ્મીના પંકમાંથી નીકળતાં રાજ્યના મહાપંકમાં પડેલ પોતાને તે વાદળાઓથી મુક્ત થયેલ અને રાહુથી ગ્રસ્ત થયેલ ચંદ્રમા સમાન લાગ્યો.’ પછી ભદ્રાસન પર બેઠેલા તેણે અભિષેકનો નિષેધ કરતાં મંત્રીઓ બધા વિલક્ષ થઈ ગયા. એવામાં દિવ્ય આકાશવાણી થઈ કે—‘હે ભદ્ર ! તારે હજી ઘણાં ભોગાવલી કર્મ બાકી છે, માટે રાજ્યલક્ષ્મીને સ્વીકાર કરીને હર્ષિત થા.’ એ રીતે પોતાના ભાગ્યદેવતાની વાણી સાંભળતાં પ્રશંસનીય બુદ્ધિવાળા તેણે સિંહાસન ઉપર જિનપ્રતિમા સ્થાપન કરાવી અને પોતે પાદપીઠ પર બેસીને ધર્મને જાણનારા તથા પ્રસન્ન થયેલા મંત્રીઓ પ્રાસે તે બુદ્ધિશાળીએ જિનદાસ તરીકે પોતાનો અભિષેક કરાવ્યો. પછી ઉત્તમ બુદ્ધિવાળા તે શેઠે ક્ષત્ર પોતાના ઉપયોગ બેટલો પરિચ્છદ પોતા માટે રાખીને, બાકીની વસ્તુઓનો સમસ્ત સમૂહ જિનેશ્વર પ્રભુના નામ પર ચઢાવી દીધો, અને કર્ત્તવ્યને જાણનાર અને પવિત્ર મનવાળા તે શેઠ પ્રતિદિન બહુ ધન ખરચીને ત્યાં પ્રભુનો યાત્રા-ઉત્સવ કરવા લાગ્યો. લોકો પાસે કર ન લેવાં છતાં ઘણો ખર્ચ કરવા માટે

તેની લાગ્યદેવી દરરોજ રાજલવનમાં રત્નોની વૃષ્ટિ કરવા લાગી. 'આ ધર્માધીન છે' એમ ધારી તેને જીતવાને તૈયાર થએલા રાજાએને જિનના અધિષ્ઠાયક યજ્ઞોએ રોગ ઉપજાવીને નસાડી મૂક્યા. પછી તે શત્રુઓનાં સૈન્યના લયંકર પડાવને તથા તેઓની શક્તિના સ્તંભનને જાણીને હર્ષ પામતો વિદ્યાપતિ વિચારવા લાગ્યો—'અહો! ઇંદ્ર જેવા પરાક્રમી શત્રુરાજાઓ પણ ધર્મના પ્રભાવથી દુષ્ટીર્તિના સ્થાનરૂપ વિનાશને પ્રાપ્ત થયાં છે. અલ્પ પરિગ્રહને સેવતા મને ધારણ કરનાર ધર્મે, મહાપરિગ્રહી શત્રુઓને જીતવાને સહાયતા આપી, માટે સમસ્ત પરિગ્રહનો ત્યાગ કરીને એને સેવું, તો અંતરંગ શત્રુનો નાશ કરવામાં પણ મને તે જરૂર મોટી સહાય કરે.' એમ ચિંતવીને શૃંગારસુંદરીથી જન્મેલ શૃંગારસેન પુત્રને વિદ્યાપતિએ પોતાના પદે સ્થાપ્યો, અને સંયમસૂરિ નામના આચાર્ય પાસે પોતે દીક્ષા લઈને તેણે તપરૂપી અગ્નિથી પોતાના આત્માને શુદ્ધ કર્યાણુ (સુવર્ણ) મય કર્યો. પછી આયુ પૂર્ણ થતાં વિદ્યાપતિ મુનિ સ્વર્ગે ગયા અને ત્યાંથી મનુષ્ય અને દેવનાં પાંચ લવ કરીને તે પરમપદને પામ્યા, માટે લગ્ન્યાએ આ વિદ્યાપતિના દષ્ટાંતનું નિશ્ચલ મનથી મનન કરી ધર્મની ઇચ્છા રાખીને અલ્પ કે મિતપરિગ્રહનું પ્રમાણ કરવું.

॥ પરિગ્રહણપરિમાણ ઉપર વીદ્યાપતિની કથા ॥

૬. પ્રથમ ગુણવ્રત ઉપર સિંહ શ્રેષ્ઠીની કથા.

હવે દિશાઓમાં કરાતા ગમનના સંબંધમાં બાધેલ મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન ન કરવું, તે દિશિવ્રત (દિગ્વિરતિ) નામે પ્રથમ ગુણવ્રત છે. પાપરૂપ હાથીને પાડવાના વિકટ ખાડા સમાન એ વ્રત ધર્મરાજના કનકસિંહાસન સમાન છે. તે દિગ્વિરતિવ્રત ધર્મરૂપી પુષ્પના ઊંચા વૃક્ષ સમાન છે કે જે ઉપર અરૂઠ થયેલ લોકોને પાપરૂપ શ્વાપદો (વિકાળ જંગલી પશુઓ) દ્વારા લય થતો નથી. એ વ્રત ધરનાર શ્રાવક જે દિશામાં પોતાને સંકોચે છે તે સંસારને ઓળંગવાને સિંહ શ્રેષ્ઠી જેમ ઉમદા ફલના પ્રારંભવાળો થાય છે. તે શ્રેષ્ઠીનું દષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે—

વિસ્તારમાં અત્યંત મોટી અને સરલ ગુણવળા લોકોથી ભરેલી એવી વાસંતી નામે એક પ્રખ્યાત નગરી છે. ત્યાં કીર્તિપાલ નામે રાજા હતો કે કીર્તિરૂપ કન્યાઓને ક્રીડા કરવા માટે આકાશરૂપી મેદાન પણ સાંકડું થઈ પડતું હતું. રૂપલક્ષ્મીના સંસ્પર્શમાં બાણે લુપ્થ બન્યે હોય તેવા સમસ્ત શુભ્રોથી વાસિત એવો ભીમ નામે તે રાજા હતો. તે પુત્રથી તેમજ પોતાના પ્રાણી કરતાં પણ અતિ વલ્લભ એવો સિંહ નામે શ્રેષ્ઠી તે રાજાનો મિત્ર હતો. તે જનભક્તિ, જૈનશાસનનું જ્ઞાન અને જૈનધર્મનું આરાધન—એ ત્રણ શ્રેષ્ઠ અલંકારને સદા ધારણ કરતો હતો. એક વાર મનોહર સલામાં બેઠેલ અને તે શેઠના મુખ પ્રત્યે પોતાના નેત્ર સ્થાપીને રહેલ તે રાજાને છડીદારે આવીને વિનંતિ કરી કે—“હે દેવ ! કોઈ

દિવ્યાકાર પુરુષ દ્વાર પર ઊભો છે અને તે આપતા મુખરૂપી કમલ પ્રત્યે ચક્ષુને જમરરૂપ કરવાને ઇચ્છે છે. ” એટલે રાજાએ સંજ્ઞાથી અનુજ્ઞા આપતાં તેણે તરત જ તે પુરુષને સલામાં હાજર કર્યો ત્યારે નમસ્કાર કરી આસન પર બેસતાં તે સુરે રાજાને કહ્યું કે—“ હે રાજા! તમે બાણો છો કે—શત્રુઓના તેજનો લોપ કરનારો નાગપુર નગરમાં શ્રીનાગચંદ્ર નામે રાજા છે. તેને દેવાંગનાઓમાં પ્રશંસા પામેલ તથા મદન-શુકના પંજર સમાન એવી રત્નમંજરી નામે રાણી છે. તેમને કામ-રાજાની રાજધાની સમાન અને સાક્ષાત્ ગુણુની માલા સરખી ગુણુમાલા નામે પુત્રી છે. સાક્ષાત્ તેણીના શરીરમાં પ્રાપ્ત થએલી લક્ષ્મી વિક્રસ્વર કમલ, હસ્તીદ્રનાં બન્ને કુંભસ્થલો તથા ચંદ્રમામાં નિવાસ કરનારી લક્ષ્મીની હાંસી કરતી હતી. તે તરુણીને માટે વાર સંબંધી વિચાર કરતાં રાજાએ પ્રલાને માટે સૂર્યની જેમ તમારા પુત્રનો નિશ્ચય કર્યો છે. એટલા માટે તમને વિનંતિ કરવાને હે ઇશ! મારા સ્વામીએ વિશ્વાસ-પાત્ર એવા મને મુખ્ય હૂતને અહીં મોકલ્યો છે, તો હે સ્વામિન્! પોતાની સત્યપ્રભાથી મનમથના મદને મોડનાર પુત્રને માટે રતિને છૂતનારી તે કન્યાનો સ્વીકાર કરો, અને તે રાજાનો ઉત્સવનો પ્રસંગ આપવાથી, કન્યાને વરના લાભથી અને મને હૂતકર્મની સફલતાથી હે સ્વામિન્! આનંદિત કરો.”

એ પ્રમાણે હૂતના બોલ્યા બાદ આનંદ પામતા રાજાએ સિંહ શ્રેષ્ઠીના મુખ તરફ પોતાની દૃષ્ટિ નાખતાં કહ્યું કે— ‘હે બંધો! આપણા બંનેમાં કંઈ અંતર નથી, તો મારા પુત્રને લઇને નાગપુર બા અને એ સંબંધ કરી દે.’ એટલે

અવા ભયંકર અનર્થદંડથી ડરેલા સિંહે જરા મુખને નીચું કરીને રાજાને જવાબ ન આપ્યો તેથી કંઈક ક્રોધથી વિકાળ આંખોવાળો રાજા બોલ્યો—“ હે મિત્ર ! શું એ સંબંધ તને સારો લાગતો નથી કે જેથી તું જવાબ આપતો નથી ? ” એટલે ક્રોધિત રાજા તરફ નજર કરતાં સિંહ અમૃતસમાન વચનથી બોલ્યો—“ હે રાજા ! સો યોજન કરતાં વિશેષ ન જવાનો મારો નિયમ છે અને સો યોજન કરતાં દૂર છે, તો વ્રતલંગના ભયથી એ વિવાહ માટે હું જઈ શકીશ નહિ. એવાં કાર્યોમાં મારા જેવાને હુકમ કરવો યોગ્ય નથી. ” આવા તેના વચનરૂપ ઘૃત હોમાયાર્થી રાજાનો ક્રોધાનલ વધારે પ્રદીપ્ત થતાં અગ્નિની જ્વાલાની જાલ સમાન તમ વાણીથી તે બોલ્યો—

“ જ્યાં મારે જવું જોઈએ ત્યાં તને મોકલું છું. તેવું કામ પણ તને અચુક લાગે છે, તો તું કોઈ મહારાજાધિરાજ જેવો ડોળ ધરાવે છે. સો યોજન ઉપરાંત ન જવાનો જે તારો નિયમ હોય તો ઉંટવાળાઓ મારફતે હું તને એક હજાર યોજન ઉપરાંત મોકલીશ. ” આ પ્રમાણે સાંભળતાં ક્રોધને દબાવી, જરા સ્મિત કરી સુજ્ઞ શ્રેષ્ઠી સમયસૂચકતા ધારણ કરીને રાજા આગળ બોલ્યો—

“ હે સ્વામિન્ ! મારો કાંઈ અહંકાર નથી, પણ તમારો વિરહ સહન કરવાને અસમર્થ હોવાથી મેં એ જવાબ આપ્યો, પણ આપની આજ્ઞા તો મારે મુગટ છે. ”

એ પ્રમાણે તેના વચનથી સંતુષ્ટ થયેલ રાજાએ મહાસૈન્ય, મહામંત્રી અને મહાસુલટો સહિત કુમારને વિવાહને માટે મોકલ્યો. પછી રાજાએ ભિન્ન સ્વરૂપે રહેલા પોતે જ હોય નહિ એવા હૃદયને પ્રિય તે સિંહ શ્રેષ્ઠી નામના મિત્રને

ત્યાં સર્વ ક્રિયામાં મુખ્ય અધિકારી બનાવ્યો. હવે પ્રયાણ કર્યા બાદ તે સિંહશેઠે ગુપ્ત રીતે વૈરાગ્યવાળાં વચનોથી કુમારની સંસારસંબંધી વાસના તોડી નાખી એટલે મુક્તિ-વધૂના લોભથી શોભાયમાન તે કુમાર (સંસાર સંબંધી) લક્ષ્મીને તૃણ સમાન ગણવા લાગ્યો. ત્યારે કંઈક બાનાં બતાવીને દ્વિશિવતમાં રહેતાં તે શ્રેષ્ઠીએ સો યોજન કરતાં આગળ પ્રયાણ ન કરાવ્યું. હવે પ્રયાણના વિરામને પાંચ છ દિવસ થતાં પ્રધાનોએ હસતાં હસતાં કુમારને એકાંતમાં કહ્યું—“કદાચ આ સિંહશેઠે કંઈક બહાનું કાઢીને ક્યાંક પણ જો પ્રયાણ અટકાવે, તો બલાત્કારથી પ્રયાણ કરતાં પણ તમે અપરાધી નથી” એમ રાજાએ અમને પ્રયાણ વખતે ગુપ્ત શિખામણ આપી છે, માટે સિંહને હવે બાંધીને પણ આપણે શા માટે નાગપુર ન જઈએ?” એમ બોલતા પ્રધાનોને કુમારે કહ્યું—“જો આજ પ્રયાણ માટે નિર્ણય ન થાય તો આવતી કાલે તેમ કરશું” પછી એકાંતે રાજકુમારે ધર્મશિક્ષાના ગુરુ સિંહની આગળ તેના મનને અપ્રિય લાગે તેવું વચન કહ્યું. ત્યારે ધર્મરૂપી મહાસાગર પ્રતિ ચંદ્ર સરખા અને પ્રારંભેલ છે સંસાર સંબંધી શાંતિ જેણે એવા મહામતિ સિંહ શેઠે કુમારને કહ્યું—“આ શરીર પણ માઈ નથી” એમ કહી પ્રતિલેખેલા વૃક્ષની જેમ પૃથ્વીતલ પર પડી, અવયવો બધા વૃક્ષની જેમ સ્થિર રાખી, કોઈક પવિત્ર વનપ્રદેશમાં પાદપો-પગમ વ્રત ગ્રહણ કરીશ, તો તેઓ મને બાંધીને શું લઈ જશે?” એમ કહીને સિંહ શ્રેષ્ઠી સિંહની જેમ રાત્રે વનમાં આસેડે પડે. એટલે ‘મારો આધાર તમો જ છો’ એમ બોલતો

રાજકુમાર પણ તેની પાછળ ગયો. એવામાં પ્રભાતે શયનાદિમાં તે બંનેને ન જોવાથી મંત્રીઓ તેમનાં પગલાંને અનુસારે ઘણી ભૂમિ સુધી ગયા. ત્યાં દીક્ષા લઈને નિરંતર આકાશમાં ભમવાથી થાકી ગયેલા જાણે સૂર્ય અને ચંદ્ર સૂતા હોય તેમ તેઓ પાદ પોપગમ અણસણમાં સ્થિર હતા. એવી સ્થિતિમાં રહેલા તેમને કોઈ પર્વતની તળેટીમાં જોતાં વિલક્ષણ અને શ્યામમુખ થઈને મંત્રીઓએ પગે પડીને તેમને મીઠાં વચનથી કહ્યું—

“કુટુ વચનથી થયેલ અમારો અપરાધ ક્ષમા કરો. હે સ્વામીઓ તમે ભ્રેલો કે જેથી હવે આપણે સત્વર નાગપુર જઈએ. અ વૃત્તાંત જાણી કોપાયમાન થતાં રાજા દુઃખથી શ્યામ થયેલા અમને કુટુંબ સહિત ઘાણીમાં તલની જેમ પીલશે, માટે હે કૃપાસાગર ! તમે દયા કરીને સાનંદાશ્રુથી ભીની આંખે અમને જુઓ અને સ્મિતયુક્ત મુખવડે અમારી સાથે જોલો.” ઈત્યાદિ મીઠાં વચન જોલતાં પણ જ્યારે મંત્રીઓ હાર્યા ત્યારે તે વૃત્તાંત ચરપુરુષો મોકલીને તરત રાજાને જણાવ્યો. ત્યારે—“કુમારને બાંધીને પરણાવો અને સિંહશેઠને વૈરી સમજીને મારી નાખો. એમ જોલતો અને કોપાયમાન થતો રાજા પણ એકદમ વેગવાળા વાહન મારફતે ત્યાં આવ્યો. આવી વિપરીત બુદ્ધિવાળા તે રાજાએ તે બંને મહામુનિને વાઘ, સિંહાદિથી પ્રાણીઓ દીઠાં એટલે—‘મહાપ્રભાવવાળા આ બંનેને બલાતકારે પરાલવ પમાડવો શક્ય નથી, માટે એમને ભક્તિથી જ જોલાવવા’ એમ અંતરમાં વિચાર કરતો રાજા તેમની પાસે ગયો. ત્યારે શ્વાપદોએ માર્ગ આપતાં, તેમની દૃષ્ટિને જોતાં નમસ્કાર કરતા અને મધુર વચન જોલતાં રાજા સામે તેમણે નજર પણ

કરી. પછી એક મ.સના ઉપવાસને અંતે સુરાસુરથી સ્તુતિ કરાતા તે બંને શુદ્ધ ધ્યાનથી વશ થએલી મુક્તિવલ્લભાને પામ્યા. ત્યારે—‘હે મિત્ર ! એક સો યોજન કરતાં વિશેષ ન જવાનો તારો નિશ્ચય છતાં મને મૂકીને તું અસંખ્ય યોજનો દૂર મોક્ષમાં કેમ ગયો ?’ એમ આકંઠ કરતા રાજાએ સિંહ મિત્રના અને પુત્રના શરીરનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો અને પોતાના આત્માને શોકરૂપી અગ્નિમાં બાળવા લાગ્યો. પછી તેમના સત્ત્વનો દખલો દઈને સુસજ્જનોએ સમજાવતાં રાજા ધર્મબુદ્ધિ લાવીને પોતાના નગરમાં ગયો.

માટે હે ભવ્ય જનો ! જેણે પોતાના પ્રાણ તજતાં પણ સ્વીકારેલ વ્રતનો ત્યાગ ન કર્યો એવા તે સિંહ શ્રેષ્ઠીની જેમ તમે દ્વિશિવ્રતમાં પરમ પ્રીતિને ધારણ કરો.

॥ ઇતિ સિંહ શ્રેષ્ઠીની કથા ॥

૭. ભોગોપભોગવ્રતપર ધર્મનૃપની કથા.

હવે ભોગ્ય અને ઉપભોગ્ય વસ્તુનો જે પ્રમાણથી સ્વીકાર કરવો તે ભોગોપભોગ પરિમાણ નામે ળીળું ગુણવ્રત છે. એ સાતમું વ્રત, સુકૃત લક્ષ્મીના નિવાસ માટે એક કમળ સમાન છે, પણ આશ્ચર્ય એ જ કે આ લોક અને પરલોકમાં પણ તે (વ્રતરૂપી કમળ) સજ્જનોને સુવાસિત બનાવે છે. સત્તમ વ્રતની લીલાથી આહારમાં પરિમાણ કરનાર સુજ્જન, ધર્મરાજાની જેમ સંચિત થયેલ કર્મરોગથી પણ મુક્ત થાય છે. તે દષ્ટાંત આ પ્રમાણે છે:—

વિદ્યાઓમાં સિદ્ધ કરેલાં સાહિત્ય સમાન દેહીપ્યમાન તથા નગરીઓમાં મહાઋદ્ધિપૂર્ણ એવું શ્રીકમલ નામે નગર છે. ત્યાં રાજાઓમાં મુકુટ સમાન સત્ય નામે રાજા હોતો. જેની તરવારને શત્રુઓ કાળરાત્રિના આદર્શ સમાન બેતા હતા. ક્ષાત્રગુણોની જેમ તે સમસ્ત કલાપાત્રોનો આધાર હોતો, તેમજ કયા રાજાઓ તેને નમ્યા ન હતા?

એકદા—‘ હે સ્વામી! પૃથ્વી પર ખાર વરસનો દુષ્કાળ થવાનો છે ’ એમ જ્યોતિષ શાસ્ત્રના જાણકાર વિદ્વાનોએ તેની આગળ કહ્યું એટલે—‘ આ શાસ્ત્રજ્ઞોની વાણી કદી અન્યથા શ્રેષ્ઠ નહિ ’ એમ ધારી તેઓના વચનથી વાયુથી તૃણની જેમ રાજા કંપી ઊઠ્યો. પછી રૂપું, સુવર્ણ અને રત્નાદિનો વ્યય કરીને તેણે ધાન્ય અને ઘાસનો મોટો સંગ્રહ કર્યો. હવે જ્યારે સમસ્ત લોકો ચારે બાજુ ધાન્યનો સંઘરો કરવામાં જ વ્યગ્ર થવાથી દેશની અંદર થોડોઘણો દુષ્કાળનો નમૂનો દાખલ થયો. અન્નનો સંગ્રહ કરવાને અલંકારોને વેચનારા જનો તે વખતે ડાગણ માસમાં પત્રો રહિત થયેલાં વૃક્ષો જેવા દેખાતા

હતા. ‘ ધાન્ય અને ધન વિનાની મારી કેટલી પ્રબલ કયાં જશે. ’ એમ પ્રબલપતિપણથી લબ્ધ પામેલ રાજા શોકથી ચિંતાતુર થયો. એ રીતે પ્રતિદિન બળતી ચિંતાથી તમ થયેલ રાજાને હુર્ષ કરનારો આઘાઠ માસના પ્રથમ દિવસે પૂર્વનો પવન વાવા લાગ્યો. એટલે સુકાળરૂપ ફલ વૃક્ષના અંકુર સમાન, પૂર્વ દિશામાં હુર્ષ પામતા રાજાએ એક નાનું વાદળું જોયું. ઉદય પામતા ભાગ્યવાળા મનુષ્યની લક્ષ્મીની પેઠે તે વાદળી રાજાના પ્રમોદની સાથે અત્યંત વધવા લાગી. એટલે આઠે આવતા ગ્રહોને વિજ્ઞાણરૂપ અંગુલિથી તર્જના કરતો, બગલારૂપ દાંતથી જ્યોતિષીઓના વચનને હુસી કાઢતો. દર્શનથી જ દુર્ભિક્ષ-શત્રુનું લક્ષણ કરીને ગર્જના કરતો, મુશલધારાએ પડવાથી પૃથ્વીના દુઃખને ખંડિત કરતો, તથા ખંને સમુદ્રનું જળ ખેંચવામાં નળના સંચા જેવો તે મેઘ પ્રબલજનોના હુર્ષાશ્રુસમૂહની સાથે વરસવા લાગ્યો. ત્યારે જ્યોતિષીઓની હુંસી કરનાર લોકો અન્યોન્ય હાથતાલી દેતા ‘ આ વૃષ્ટિથી જ ફાલ ગયો ’ એમ બોલવા લાગ્યા. હવે વસુધાને કૃતાર્થ કરી જાણે લોકપ્રશંસાનો ભય લાગ્યો હોય તેમ મેઘ કયાંક ચાલ્યો હોય; કેમકે મહાપરોપકારીઓની એવી જ રીત હોય છે.

પછી નષ્ટ થયેલ છે ચિંતાનો સંતાપ જેનો એવા તે રાજાને બીજે દિવસે વનપાલે આવી અંજલિ જોડીને વધામણી આપી કે—“ હે સ્વામિન્ ! આપના ઉદ્યાનમાં ચાતુર્માસ કરીને રહેલા યુગંધર મુનિને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. ” એટલે વનપાલને ઈનામથી સંતુષ્ટ કરી નિષ્કપટ ભાવથી રાજા ઉદ્યાનમાં ગયો. ત્યાં ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈ, મુનિને વંદન કરી,

દેશના સાંભળીને રાજ્યે અંજલિ જોડી પ્રશ્ન કર્યો કે—
 “હે પ્રભો ! તે જ્યોતિષીયોનું ‘પૃથ્વી પર વૃષ્ટિ નહિ થાય’
 તે રીતનું વચન કેમ મિથ્યા થયું ?” ત્યારે કેવલી જોડ્યા—
 “બ્રહ્મા યોગે ખાર વરસનો દુષ્કાળ થવાનો હતો, પણ જે
 કારણથી દુષ્કાળ ન પડ્યો તેનું કારણ તેઓના જાણવામાં નહોતું
 આવ્યું. પુરિમતાલ નગરમાં એક પ્રવર નામનો પુરુષ હતો.
 તે યુવાન છતાં પોતાના કર્મયોગે મહારોગથી પરાલવ પામેલ
 હતો. રસાસ્વાદમાં લાલચુ થયેલી જિહ્વાના રસવાળો જે જે
 સ્વાદિષ્ટ આહાર લેતો તે તે તેને વિકાર ઉપજવતો. ત્યારે તેને
 વિચાર થયો કે—‘જે આહાર શરીરને અહિત કરે છે, તે
 પ્રત્યાખ્યાન કરીને તે અનાહારનું ફલ કેમ ન લઉં? સૂગથી
 દૃષ્ટિ સંકોચીને સ્ત્રીઓ મને સેવતી નથી, તે તેનો ત્યાગ કરીને
 સાક્ષાત્ મનુષ્યપણાનું ફલ કેમ ન લઉં?’ એ રીતે નિર્મલ
 બુદ્ધિવાળા પ્રવરે શ્રેષ્ઠ ગુણોવાળા ગુરુને સાક્ષીરૂપ કરીને આ
 પ્રમાણે કહ્યું—‘ધૃત આદિકવાળા પુષ્ટ, આમ્લ, મધુર અને
 ખારા આહારને હું નહિ લઉં અને ઊણોદરી વ્રતથી કડવા,
 તીખા અને તૂરા આહારને બ્રહ્મણ કરીશ. વળી સ્ત્રીમાં આસક્ત
 થયેલા પુરુષોને મુક્તિ જાણે ઈર્ષ્યાથી સામે જોતી નથી.
 તેથી ભવસાગરની અધિષ્ઠાયક દેવીઓ સમાન તે પ્રેમદાઓના
 હું પ્રત્યાખ્યાન કરું છું.’ એ રીતે વ્રત લઈ પાળતા મહા-
 પરાક્રમી એવો તે પ્રવર અનુક્રમે તે સર્વ રોગોથી મુક્ત થયો.
 સુકૃતને અસાધ્ય શું છે? આરોગ્ય પામ્યા છતાં વ્રતને ન
 મૂકતો તે ધીર અનુક્રમે ઘણી સમૃદ્ધિઓનો સ્વામી થયો. તેના
 ઘરે કામનૃત્યમાં પોતાની દૃષ્ટિને ચલવનાર અલ્પ સમૃદ્ધિવાળા
 સ્વર્ગને મૂકીને જાણે સ્વર્ગની અખસરાઓ આવી હોય તેવી

દાસીઓ વિલાસ કરતી હતી, પણ પોતાના સંયમ ગુણરૂપ આધારસ્તંભથી નિયંત્રિત થયેલા અંતઃકરણને લીધે વિષયો તેની ઇન્દ્રિયોને આકર્ષી ન શક્યા. દરરોજ અનેક માર્ગોથી તેને ધન મળતું અને સુપાત્રદાન, અનુકંપાદાન અને ઉચિતદાન એ ત્રણ માર્ગોથી તે જતું હતું.

હવે એકદા અન્નને માટે માત, પિતા અને પુત્રોને લડાવનાર અને રંકજનોને દુઃપ્રેક્ષણીય એવો દુષ્કાળ આવી પડ્યો. જ્યારે દાતારોનાં દાન ક્ષીણ થયાં ત્યારે તેનું દાન વધવા લાગ્યું, કેમકે ત્રીંભ્રજતુમાં સરોવરનું પાણી સુકાય પણ સમુદ્ર તો તરંગથી વધતો જ હોય. સંસારથી ભયભીત થતા ભવ્યો જેમ આહૂત ધર્મનો આધાર લે, તેમ દુષ્કાળથી ભય પામેલા લોકો એક તેને જ આશરે આવ્યા. તે પ્રવર શેઠ દિશાઓથી આવેલા લાખો સાધુઓને પ્રાસુક જળ, પકવાન, દહીં, દૂધ, ઘૂત વગેરે વહોરાવતો હતો. વખતના કંમથી શ્રાવકોને માખાપ તથા પુત્ર સમાન ગણીને તે પ્રતિદિન પોતાના ઘરે અસંખ્ય શ્રાવકોને જમાડતો હતો. એ રીતે અખંડ વ્રતધારી દાનના એક વ્યસનથી પ્રશંસા પામેલા તે પ્રવર શેઠ મરણ પામીને દેવલોકમાં ગયો. ત્યાં શાશ્વત જિનોની મહાયાત્રા કરવામાં નિરંતર નિર્માણ બુદ્ધિ રાખવામાં ઇંદ્ર સમાન તે દેવાયુ સમાપ્ત થતાં ચિંતવવા લાગ્યો.—‘પૃથ્વી પર જે કોઈ યુગપ્રધાન શ્રાવક હોય તેનો હું પુત્ર થાઉં કારણ કે મલિન કુળમાં ચક્રવર્તી થવું પણ ઠીક નહિ.’

હવે તારા નગરના ચિત્રશાલા નામના પરામાં વિમલા નામની સ્ત્રીના હૃદયને પ્રિય શુદ્ધબુદ્ધિ નામનો શ્રાવક છે. નિષ્કપટભાવથી ખાર વ્રત પાળતાં ઉજ્જવળ જીવનવાળા તેણે

આવા દુકાળમાં પણ અન્નનો સંગ્રહ કર્યો ન હતો. હવે તે દેવ સારા સ્વપ્નના સૂચનાથી તેની સ્ત્રીના ઉદરે આળ્યો અને તે સતીએ ગદ્ય કાલે પવિત્ર પુત્રને જન્મ આપ્યો છે. મહાભાગ્યવાન તેના જન્મે, દુષ્ટ ગ્રહોને સત્વર છૂટીને અહીંના ખાર વરસના દુષ્કાળને લાંગી નાખ્યો છે.”

એ પ્રમાણે સાંભળતાં અદ્ભુત પ્રીતિથી કેવલીને નમી, સત્વર ત્યાં જઈ રાજ્યે તે બાળકને પોતાના લલાટ પર સ્થાપીને કહ્યું કે—“ દુર્ભિક્ષમાં રૂબતા જગતનો ઉદ્ધાર કરનાર હે ધીર ! તને નમસ્કાર છે. મારા રાજ્યમાં તું જ રાજા છે, હું તો તારો કોટવાલ છું. એ રીતે દુર્ભિક્ષનો ભંગ કરનાર આ સાક્ષાત ધર્મ જ છે.” એમ વિચારી રાજ્યે તેનું ધર્મ એવું નામ પાડ્યું. પોતાના ચરપુરુષો મારફતે આ વૃત્તાંત જાણી બીજા રાજ્યોએ પણ પોતપોતાના રાજ્યમાં તરત ધર્મની આજ્ઞા વર્તાવીને વરસાદ વરસાવ્યો. તે સર્વ રાજ્યો તરફથી આવેલા વય અને કાલને ઉચિત નાના પ્રકારનાં ભેટણાંથી નિરંતર આનંદ પામતો તે બાળક વધવા લાગ્યો. સર્વ રાજ્યોની કલાવાન તથા કમળ સરખાં નેત્રવાળી પુત્રીઓ, સમુદ્ર પાસે નદીઓ બંધ તેમ પોતાની મેળે તે ધર્મને વરવાને આવી. સમસ્ત પૃથ્વીમાં પોતાની આજ્ઞા વર્તાવતાં, ગુરુભક્તિમાં તત્પર ધર્મી ધર્મકુમાર કર્મબંધ કર્યા વિના અદ્ભુત ભોગ ભોગવવા લાગ્યો. એ રીતે ભોગ ભોગવી તે યોગબળને પ્રાપ્ત થયો અને તેથી કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થવાથી મહિમાવાળો થતો તે મુક્તિને પામ્યો.

એ રીતે હે ભવ્યો ! ભાગ્યવાન ધર્મના બંને ભવના દૃષ્ટાંતથી સંપન્નના મોહનો જય કરીને સાતમા વ્રતને આરંભો.

॥ ભોગોપભોગ વ્રત પર ધર્મ નૃપની કથા ॥

૮. અનર્થદંડવિરમણવ્રત વિષે સુરસેન અને મહાસેનની કથા

હવે આર્તધ્યાન, શૈદ્રધ્યાન, શસ્ત્રો આપવાં, પાપકાર્યોનો ઉપદેશ તથા પ્રમાદ-તે અનર્થદંડ છે અને તેનો ત્યાગ તે ત્રીભું ગુણવ્રત છે. અનર્થદંડવિરમણ વ્રતને ધારણ કરનારા ધીર પુરૂષો પુણ્યસમૂહથી ઊજળા થઈને સુરસેનની જેમ મહા-ઉદયને પામે છે. તે દૃષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે છે:—

દેવપૂજના સુગંધી દ્રવ્યમાં મસ્ત બનેલા ભમરાઓના ગુંબરવથી વારંવાર પ્રશંસા પામેલા અને લક્ષ્મીથી મનોહર એવી બંધુરા નામે નગરી છે. ત્યાં પોતાના પવિત્રાચરણોથી નિર્મળ તથા પ્રચંડ વીરસેનામાં શિરોમણિ એવો શ્રીવીરસેન નામે રાજા હતો. તેના અંતરશત્રુઓને પ્રહાર કરવામાં ધર્મ રૂપી બાણોવડે આશ્ચર્ય કશવનારા એવા સુરસેન અને મહાસેન નામે બે ઉત્તમ પુત્રો હતા. લોકોએ તેમના રૂપ અને સહ-ચારીપણામાં ઉપમાન તથા ઉપમેયપણાને અને અભિધાન તથા અભિધેયતા ધારણ કરતા હતા. ઉત્તમ કાર્યોને અથવા સંત-જનોને જોવામાં ધર્મની બંને આંખ સરખા, મોહાદિના મર્દનમાં બે હાથ સરખા અને સચ્ચારિત્રમાં તેમના ચરણો સરખા તે બંને કુમાર શોભતા હતા.

એક દિવસે અકસ્માત્ મહાસેનની જીભે વિસ્મયકારી, દુઃસહ અને વિશાળ સોજો ચડી આવ્યો તેની શાંતિને માટે વૈદ્યોએ જે જે તીવ્ર ઔષધ કર્યાં પણ લોભની જેમ સોજો વધવા લાગ્યો, ‘હવે આને ધર્મ ઔષધ જ યુક્ત છે’ એમ બોલતા વૈદ્યોએ ગણિ-કાઓ નિર્ધન ચારને જેમ તજે તેમ તેને ત્યજી દીધો, એટલે

હુળવે હુળવે તે રાજકુમારની જીભ સડવા લાગી અને મશ્નિકાઓને માટે તે એક અનિવાર્ય દાનશાળા થઈ પડી. જેમ મુસાફરો કસાઈવાડાને દૂર છોડી દે તેમ તીવ્ર દુર્ગંધના સ્થાનરૂપ તેને સ્ત્રીઓને માતપિતાઓ પણ તેને તજી દીધો. તેને તેવી હાલતમાં જોઈને બ્રાતૃસ્નેહને વશ થયેલ સુરસેન દુઃસહ દુર્ગંધની દરકાર કર્યા વિના તેની પાસે રહ્યો. તે વખતે—‘જ્યાંસુધી એને આ રોગ છે ત્યાં સુધી હું કંઈ ખાનાર નથી. જે આ રોગથી એ મરણ પામે, તો મારે પણ અનશનથી મરવું.’ આવો દૃઢ નિશ્ચય કરીને તે ભાઈની આગળ બેઠો, અને મુખમાં પડતી મશ્નિકાઓને વચ્ચના છેડાવતી ઉડાવવા લાગ્યો. નમસ્કારમંત્રથી પ્રાસુક જળ મંત્રીને તેની પાસે તે મંત્ર વારંવાર સ્મરણ કરાવતાં તે જળ જીભ પર સીંચવા લાગ્યો. એ રીતે ક્ષુધાતુરને જેમ કોળીયે કોળીયે શાંતિ વળે તેમ તે જળ સિંચતાં સિંચતાં તેની વ્યથા હુળવે હુળવે વિશેષ શાંત થવા લાગી, અને બે ઘડીમાત્રમાં તો તેનું મુખ વ્યથા રહિત, ત્રણ રહિત, રોગ રહિત, ગંધ રહિત અને સુગંધી થઈ ગયું. ધર્મ પોતાનો પ્રભાવ ક્યાં નથી દર્શાવતો? વૈદ્યોએ કંટાળીને જેને મૂછી દીધો, તે રોગ ધર્મથી તરત નાશ પામ્યો, કેમકે જે અંધકાર સૂર્યથી દૂર થાય તેને દૂર કરવાને બધોત (આગીઓ) ક્યાંથી સમર્થ થાય? એટલે રાહુથી મુક્ત સૂર્યની જેમ પૂર્વની પેઠે શરીરની કાંતિવાળો અને રોગમુક્ત તેને જોઈને બધા લોકો આનંદ પામ્યા. ત્યારથી શરદઋતુમાં ચંદ્ર અને સૂર્યની જેમ વિશેષ પ્રકારે ધર્મ સાધતાં તે બંને સહોદર વધારે કાંતિમાન થયા.

એકદા તે નગરતા ઉદ્યાનમાં, આકાશમાં ચંદ્રમાની જેમ અવધિજ્ઞાનવાળા શ્રીભદ્રબાહુ આચાર્ય પધાર્યા. એટલે તે બંને

ખાંધવે એ ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈ, નમસ્કાર કરી, યથાસ્થાને બેસીને ધર્મદેશના સાંભળી. ત્યાં સુરસેને દેશનામૃત પીધા પછી ગુરુને પોતાના ભાઈની જીભના રોગનું કારણ પૂછ્યું. એટલે સંસારરૂપ દાવાનળના કલેશને હરનાર ગુરુમહારાજે આગમરૂપી ક્ષીર-સાગરના તરંગ સમાન વચનથી કહ્યું કે:—

“ વસુધાના ભૂષણરૂપ, વિશ્વમાં વિખ્યાત અને અમરાવતી સમાન શોભાયમાન મણિપુર નામે નગર છે. ત્યાં શત્રુઓના મુખને શ્યામ બનાવનાર અને આર્હત ધર્મરૂપ અમૃત-સાગરમાં સુધાકર સમાન મદન નામે સુલટ હતો. તેને તેના બન્ને હાથની પેઠે, સરખી આકૃતિવાળા, સરખી શક્તિવાળા, સરખા તેજવાળા અને સરખી સમૃદ્ધિવાળા ધીર અને વીર નામના બે પુત્રો હતા. જિનપ્રવચનના સ્વાદના આનંદરૂપી અમૃતરસમાં મગ્ન થયેલા એવા તે બન્ને, સંસારરૂપ સર્પથી ઉત્પન્ન થયેલ મોહરૂપી વિષની મૂર્છાથી ગ્રસ્ત થયા નહિ. એક વખત તે પોતાના ઉદ્યાનમાં ગયા, ત્યાં પૃથ્વી પર પડેલ અને પુરુષોથી ઘેરાયેલ પોતાના મામા વસંત નામના મુનિને તેમણે જોયા. એટલે ‘ આ શું થયું ? ’ એમ વ્યાકુલ મનથી ધીરે પૂછતાં ત્યાં એક પુરુષ અશ્રુ પાડતો બોલ્યો: ‘ પ્રતિમાએ રહેલા આ સાધુને એક દુષ્ટ સર્પ દંશીને રાજાનો અપરાધી જેમ દુર્ગમાં પેસે તેમ તે આ મહાબિલમાં પેસી ગયો છે. ’ એટલે મામાના મોહથી ક્રોધ લાવતાં ધીરનો ન્હાનો ભાઈ વીર બોલ્યો—‘ અરે ! નામદો ! નાશતા એ પાપી સર્પને તમે મારી કેમ ન નાખ્યો ? ’ ત્યારે ધીર બોલ્યો—‘ સર્પ તો પોતાના કર્મથી જીવતો ગયો, પણ હે ભલા માણસ ! જીભથી તું વૃથા પાપ શામાટે ખાંધે છે ? ’ આથી વીર પણ

ક્રોધાયમાન થતો બોલ્યો—‘ મહામુનિને દંશનાર તે દુષ્ટ સર્પને હુણુતાં પણ ધર્મ થાય છે, તો હુણુવાના વચનથી પાપ કેવું સાધુઓનું પાલન કરવું અને દુષ્ટોનો નિગ્રહ કરવો એ ક્ષત્રિયોનો ધર્મ છે. જો એ અસત્ય હોય, તો ભલે મારી જીભને પાપ લાગે. ’ એટલે તેના એ વચનને ન વિચારતાં અપાર કરુણારસથી ધીરે મણિ, મંત્ર અને ઔષધિના બલથી તે મુનીંદ્રને જીવાડ્યા. મહામુનિને જીવાડવાથી મહા આનંદના નમૂનારૂપ પ્રીતિને ધારણ કરતા સુભટના તે બંને પુત્રો લોકોમાં પ્રશંસા પામ્યા. એમ શુભ ધર્મને પાળતાં, પાતકને જલાવતાં તથા કીર્તિથી પોતાને ઉજ્જવળ કરતા તે બંને ચિરકાલ સમૃદ્ધિ પામ્યા. પછી આયુ પૂર્ણ થતાં ધીર તે સુરસેન થયો. અને તેવા વચનની આલોચના કર્યા સિવાય મરણ પામીને વીર તે આ તારો નાનો બંધુ થયો. સર્પને હુણુવાના વચન પાપને અંગે નિર્દોષ ઔષધીને જાણતા સર્વ વૈદ્યો પણ તેનો ઉપાય ન કરી શક્યા એવો જીભનો રોગ થયો. મુનિને જીવાડવાથી જ રોગ મટાડવાની લખિંધ મેળવનાર તે મહાસેનનો જીભરોગ દૂર કર્યો. ”

એ પ્રમાણે પોતાને વૃત્તાંત જાણીને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થતાં સુરસેન અને મહાસેને વિરાગ પામીને દીક્ષા લીધી અને લતાની જેમ તે વ્રતને નિર્દોષ આચારરૂપ અમૃતથી સિંચીને તે બંને ધર્મરૂપી પુષ્પથી ઉત્પન્ન થતા મુક્તિરૂપી ફલને પામ્યા; માટે હે ભવ્યો! સુરસેન અને મહાસેનના આ દૃષ્ટાંતથી દુઃખસમૂહના કારણરૂપ અનર્થદંડને સમજીને તેનો દૂરથી જ ત્યાગ કરો.

ધૃતિ અનર્થદંડવ્રતપર સુરસેન અને મહાસેનની કથા.

૯. સામાયિક વ્રત વિષે કેશરી ચોરની કથા.

હવે ઉત્તમ ધ્યાનવાળા તથા પાપકાર્ય નહિ કરનારા એવા મનુષ્યોના હૃદયમાં એક મુહૂર્ત્ત પર્યાંત જે સમભાવ રહે છે તેને સામાયિક નામે પ્રથમ શિક્ષાવ્રત કહ્યું છે. સામાયિક વ્રત પાપોર્મિને દૂર કરનાર છે, તથા યતિધર્મની લક્ષ્મીને ક્રીડા કરવાની ભૂમિકા સમાન શોભે છે. પ્રથમ શિક્ષાવ્રત તે મોક્ષલક્ષ્મીની મમતાના આરંભરૂપ, સમતાને ક્રીડા કરવાની રંગભૂમિ સમાન અને કરુણાસાગરની ઊર્મિ સદૃશ ગણવામાં આવેલ છે. કરકર્મી છતાં સામાયિક વ્રત લેનાર પુરુષ કેશરી ચોરની જેમ કર્મબંધનને તોડીને સત્વર સંસારરૂપી કેદખાનાથી મુક્ત થાય છે. તે ચોરનું દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે છે:—

કામપુર નગરમાં શત્રુઓરૂપી સર્પોના નાશ કરવામાં મયૂર સરખો અને લોકો તરફની નિંદારહિત વિજય નામે ધર્મી રાજા હતો. એકદા સિંહદત્ત નામના શ્રેષ્ઠીએ તેને નમીને કહ્યું કે ‘હે સ્વામિન્! કેશરી નામનો મારો પુત્ર, ચોરી કરવામાં આસક્ત થયો છે.’ એટલે—‘હવે જો એ મારા રાજ્યમાં રહેશે તો હું તેને મારી નાખીશ.’ એમ કહીને રાજાએ કેશરીને પોતાના દેશમાંથી કાઢી મૂક્યો. રાજાના લયથી દેશાંતર જતાં થાકી જવાથી રસ્તામાં ક્યાંક વનમાં તેણે સ્વચ્છ અને સ્વાદિષ્ટ જંગપૂર્ણ સરોવર જોયું. ત્યારે—“મારી શક્તિ હોય ત્યાંસુધી મેં ચોરીથી લાવ્યા વગરનું પાણી પણ પીધું નથી. અહો! તે આજ કરવું પડે છે. દેવી પલટાને ધિક્કાર છે.’ એમ વિચારતાં થાકી ગયેલ તે કેશરી ચોરે ત્યાં પાણી પીધું અને સ્નાન

કર્ચુ'. બાદ શ્રમરહિત થઈ બહાર નિકળતાં તે ક્રુધાતુર સરો-
વરની પાળ પર ફળોથી લચી રહેલ એક આસ્રવૃક્ષ ઉપર ચડ્યો.
તેના ફળોથી તૃપ્ત થતાં ઉન્મત્ત થયેલો તે ચિંતવવા લાગ્યો કે--
“અહા! શું આજ મારો દિવસ ચોરી વિનાનો જશે?” એમ
વિચાર કરે છે એવામાં મંત્રસિદ્ધ પાવડીયોવાળો કોઈ યોગીશ્વર
આકાશમાંથી સરોવરના કાંઠે ઊતર્યો. આકાશમાં ગમન કરતાં
સૂર્યના તાપથી તપેલ તેણે નજર ફેરવી ત્યાં પાદુકા મૂકીને
જળમાં પ્રવેશ કર્યો. એટલે ‘આ બે પાદુકા આકાશગમનમાં
સમર્થ લાગે છે, કારણ કે તે અહીં મૂકીને એ પગેવડે જ પાણીમાં
પેઠો, માટે એ ચોરી લઉં.’ એમ વિચારતાં વૃક્ષથી નીચે ઉતરી
બંને પાદુકાને પહેરીને તે કેશરી ચોર ગગનમાર્ગે ચાલતો થયો,
અને ચિંતાતુર સમયવાળા તે દિવસને કયાંક વીતાવીને, પાદુકા
પહેરીને રાત્રે તે આકાશમાર્ગે પોતાના ઘરે આવ્યો. ત્યાં ‘રાજ
પાસે ચોર તરીકે બહાર તેં મને નગરથી બહાર કઢાવ્યો
છે’ એમ કહીને તેણે દંડાવતી પોતાના પિતાને ખૂબ માર્યો.
પછી મુવેલા પિતાને તણને તે મહાન્ સમૃદ્ધિવાળા ઘરેમાં
દાખલ થયા અને ત્યાંથી સારી સારી કિંમતી વસ્તુઓ લઈને
રાત્રિના છેલ્લા પહેરે તે પાછો અગોચર વનને શોલાવનારા
તે જ સરોવર પર આવ્યો. એ રીતે અત્યંત ક્રૂર અને ચોરીમાં
લુબ્ધ નાના પ્રકારની લૂંટ ચલાવનારો તે કેશરી ચોર, તે જ
નગરમાં જઈને લૂંટફાટ કરવા લાગ્યો. સાધુ, સતી પ્રમુખ
લોકોને તે પાપી સંતાપ આપતો, તેથી તે નગરને રાત્રિ ચમના
આગમન જેવી ભયંકર થઈ પડતી. તે સ્વરૂપ બાણવામાં આવતાં
ખેદ પામતા રાજાએ નગરરક્ષકને પૂછતાં તે પણ વિલક્ષ્મતાથી

નીચું મુખ કરીને જોલ્યો—“ હે સ્વામિન્ ! દરરોજ કોઈ આકાશમાર્ગે આવીને આ નગરને લૂંટે છે, કારણ કે જમીન પર ક્યાંય ચોરનો પગ દેખાતો નથી. ” ત્યારે ચિંતાતુર રાજા, કોપથી સંતપ્ત થયેલા પોતાનાં બન્ને નેત્રને નગરરક્ષાની કરુણાના અશ્રુમાં નિમગ્ન કરતો, ‘ તપસ્વીઓના તપ કે સતીઓના શીલ-પ્રલાવથી, સંકટ આપનાર તે ચોર આજે મને દષ્ટિગોચર થાઓ ’ એમ કહી અલ્પ પરિવાર લઈને તે નગરમાં દરેક સલાઓ, જુગારખાના અને દેવાલયો તપાસવા લાગ્યો, છતાં ક્યાંય ચોરનું નામ કે નિશાન ન જોવાથી નિરાશ થયેલ રાજા નગરની બહારની ભૂમિમાં ગયો. ત્યાં વાવ, કૂવા, તળાવ વિગેરે સ્થાનોમાં તપાસ કરતાં ચોરનો પગસંચાર ક્યાંય પણ તેના જોવામાં ન આવ્યો. બાદ બપોરે વનભૂમિમાં બેઠેલા રાજાને કપૂર અને અગુરુધૂપની ગંધ આવી. તે ગંધના અનુસારે જતાં રાજા ચંડિકા દેવીના મંદિરમાં આવ્યો. ત્યાં તેણે ચંપકાદિ પુષ્પોથી પૂજિત ચંડિકા દેવીનાં દર્શન કર્યાં. એવામાં તે ધૂપ ત્યાં મૂકીને કીંમતી વસ્ત્રો પહેરેલ પૂજારી અંજલી જોડીને રાજાની સામે આવ્યો. એટલે—‘ આજે કયા ઉત્સવ માટે અને કેાણે ચંડીની આવી પૂજા કરાવી છે અને ચાંદની જેવાં આ ઊજળા વસ્ત્રો તને કેાણે આપ્યાં છે? ’ એમ રાજાએ પૂછતાં પૂજારી જોલ્યો—‘ હે સ્વામિન્ ! ગરીબ કુળમાં જન્મેલા એવા મારા પર હુમણાં જ લકિતથી ચંડિકા સંતુષ્ટ થઈ છે. જ્યારે પ્રભાતે હું પૂજા કરવા આવું છું ત્યારે દરરોજ દેવીના ચરણ આગળ રહેલ રત્ન, સુવર્ણ મને મળે છે, તેથી હું દેવીની આ પ્રમાણે ત્રિકાલ પૂજા કરું છું અને તેના પ્રસાદથી સમસ્ત

લક્ષ્મીને મેળવનાર હું અત્યારે કુબેરને પણ જીતું છું.’

તેના આવા વચનથી રાત્રે ત્યાં ચોરનું આગમન સમજીને તે સુશ રાજા દિનકૃત્યને માટે પોતાના આવાસમાં આવ્યો. પછી રાત્રે સારો પરિવાર લઈને તે ચંડિકાલવને ગયો અને સુલટોને દૂર ઊભા રાખીને પોતાને એકલો મંદિરમાં રહ્યો. અર્ધરાત્રે રાજા થાંભલાના પડખે છુપાઈ રહ્યો તેવામાં આકાશથી ઉતરી આવેલ પાદુકાસિદ્ધ તે કેશરી ચોરને તેણે જોયો. એટલે ડાબા હાથમાં એ પાદુકા લઈ ગર્ભગૃહ (ગભારાં) માં આવીને મનોહર મણિએથી તેણે ચંડિકાની પૂજા કરી, અને કહ્યું કે—‘હે સ્વામિની! સ્વેચ્છાચારી બની ચોરી કરનાર મને આ રાત્રિ, અપરિમિત ઋદ્ધિ અને આનંદ આપનાર થાઓ.’ એમ કહીને પાછો વળ્યો, તેવામાં તરવાર લઈને દરવાજે ઊભેલ રાજા—‘અરે! જીવતો નહિ જવા દઉં’ એમ કહીને ધસ્યો. એટલે સમયને જાણનાર તેણે એ પ્રમાણે ઝોલતા રાજાના લલાટ તરફ બંને પાદુકાને અસ્ત્ર બનાવીને ક્રોધથી ફેંકી. તેનો ઘાત ચૂકાવવામાં રાજા વ્યથ થયો તેવામાં તે મહાભુજ ચોર—‘આ જીવતો જાઉં છું’ એમ ઝોલતો નીકળી ગયો. ત્યારે—‘અરે! આ કેશરી ચોર જાય’ એમ રાજાની આજ્ઞા થતાં સુલટો તરત જ દૂર નાશી જતા તેની પાછળ દોડ્યા. બાદ પ્રગટ પ્રભાવવાળી તે બંને પાદુકાઓ મંત્રીને સોંપીને રાજા પણ તે ચોરના ચોરીનો માલ સંતાડવાના સ્થાને જવા માટે તે સુલટોની પાછળ ગયો.

હવે તે ચોર બહુ જ ઉતાવળથી સુલટોને દૂર મૂકીને પોતાના પગલાં છુપાવવાને ગામ કે નગરમાં છેડા પરના રસ્તે

થઈને નાશવા લાગ્યો. મનમાં ભયથી વ્યાકુલ થતાં વૈરાગ્યપૂર્વક તેને વિચાર થયો કે—‘ માઈ’ ઉગ્ર પાપ આજ નિશ્ચય પ્રગટી નીકળ્યું છે ’ એવામાં કોઈક ગામ પાસેના ઉદ્યાનમાં ઉપદેશ આપતા કોઈ મુનિના મુખથી તેણે ધ્યાનના સારરૂપ વચન શ્રદ્ધાપૂર્વક સાંભળ્યું કે—‘ દીપક કરતાં જેમ ઘર તિમિરમુક્ત થાય, તેમ ધ્યાનથી સમભાવમાં રહેલો મનુષ્ય સર્વ જગ્યાએ તરત જ પાપમુક્ત થાય છે. ’ એવાં હૃદયના મર્મસ્થાને લાગેલ તે વચનને ભાવતો અને શેમાંય ધારણ કરતો તે ચોર ત્યાં જ ઊભો રહ્યો અને સારાસાર સમસ્ત જગતની સ્તુતિ કે નિંદાથી મનને મુક્ત કરી દુરિતને લેદનાર તે મધ્યસ્થભાવમાં મગ્ન થઈ ગયો. શેષ રાત્રિ અને આખો દિવસ તે એવા સમતાભાવમાં મગ્ન થઈ ગયો કે જેથી પવિત્ર પરમાત્મામાં લીન થયેલ તેનું મન સ્થિર થયું. એટલે ઘાતિકર્મનો ક્ષય થતાં સાંજે તેને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું એવામાં સર્વત્ર તપાસ કરતો રાજા પણ ત્યાં આવ્યો. તે વખતે એક તરફ સુલટો સહિત રાજા તેને મારવાને ધસ્યો અને ખીજી બાજુ રજોહરણ લઈને દેવતાઓ તેને વાંદવાને આવ્યા. દેવતાઓએ રચેલ સુવર્ણ—કમલ પર કેવળી કેશરી મુનિ બિરાજમાન થતાં રાજા પ્રમુખ મારનારા પણ નમનારા થઈ ગયા. તે વખતે દાંતકિરણથી ચાંદનીને પ્રગટાવતાં તે મુનિએ પાપ-તિમિરને નાશ કરવામાં પૂર્ણિમા સમાન દેશના આપી.

પછી—‘હિ નાથ! તમારું એ ચરિત્ર ક્યાં અને આ કેવલજ્ઞાન ક્યાં?’ એમ રાજાએ પૂછતાં કેશરી કેવલી બોલ્યા— ‘હિ રાજન્! જન્મથી તેવાં પાપકર્મમાં રમતાં એવા મને,

મુનિના વચનથી પ્રાપ્ત થયેલ સામાયિક (સમતા) ની ભાવનાથી આ સંપત્તિ પ્રાપ્ત થઈ. અહો ! કેટિ પર વરસ કરતાં પણ જે કર્મ ન હેઠાય તે ચિત્તની સમતાથી ક્ષણવારમાં નિર્મૂલ થાય છે. ' એ પ્રમાણે શ્રવણ કરીને પ્રમોદ પામતો રાજા પોતાના નગરે ગયો અને તે મહામુનિ વસુધાને ઓધ આપતાં વિહાર કરવા લાગ્યા; માટે હે ભવ્યાત્માઓ ! પિતાનો ઘાત કરનાર અને સર્વજનોને સંતાપ ઉપજાવનાર ચોરને પણ મુક્તિ આપનાર એવા સામાયિકવ્રતનું તમે સાચા ભાવથી સેવન કરો.

॥ ઇતિ કેશરી ચોરની કથા ॥

૧૦. દેશાવકાશિક વ્રત પર સુમિત્ર મંત્રીની કથા.

હવે છઠ્ઠા દિવસમાં રાત્રે અને દિવસે પ્રમાણુનો સંક્ષેપ કરવો તે દેશાવકાશિક નામે બીજી શિક્ષાવ્રત છે. સુરા શ્રાવક શ્રદ્ધાથી જેટલામાં દેશાવકાશિક કરે છે તે વખતે તે સ્થાન ઉપરાંત અન્ય સ્થળના આત્માઓને તે અભયદાન આપે છે. એ વ્રતના પ્રભાવથી સુમિત્રની પેઠે શુદ્ધાત્માઓને આ લોક સંબંધી વિધનો નડતા નથી અને પરલોકમાં સુખ-સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. તે દષ્ટાંત આ પ્રમાણે છે.

સર્વ નગરીઓમાં મુખ્ય, પૃથ્વીના તિલક સમાન અને ચતુર્વર્ગની લક્ષ્મીયુક્ત નાગરિકોથી શોભાયમાન એવી ચંદ્રિકા નામે નગરી છે. તેમાં સેનાના મોખરે રહેલા વીર યોદ્ધાઓની પ્રખર શ્વાસોર્મિઓથી શત્રુઓને ઉડાડનાર એવો તારાપીડ નામે રાજા હતો. કીર્તિરૂપ કુસુમથી સમસ્ત જગતને સુગંધ આપનાર તથા જિનભકિતરૂપ લતાને વૃક્ષ સમાન એવો સુમિત્ર નામે તે રાજાનો મંત્રી હતો. શાસ્ત્રરૂપ મંગલદીપથી પ્રકાશિત અને ભુજસ્તંભના તોરણયુક્ત તેના હૃદયરૂપ ધામમાં ખુદ્ધિ અને પરાક્રમ બંને છુપાઈ રહ્યા હતા.

એકદા ધર્મકર્મનો તિરસ્કાર કરીને તે ઊગતી યુવાનીવાળા રાજાએ વૃદ્ધ મંત્રીને કહ્યું—“હે મંત્રિન! દેવપૂજા, પોતાના હાથે ઉત્કટ દાન આપવું અને વ્યાખ્યાનશ્રવણ ઇત્યાદિ ધર્મ કૃત્યોથી આ વૃદ્ધાવસ્થામાં તારા શરીરને વૃથા શામાટે દુઃખ દે છે? અહો! આવા નિષ્કૃળ ધર્મકર્મના કલેશથી જરાયુક્ત દેહને તારા જેવો કોણ સતત બળ્યા કરે?” એટલે મંત્રીએ

જરા હસીને રાજને કહ્યું—‘હે રાજન્! તમે પણ આવું અનુચિત કેમ બોલો છો? હું તમોને ધર્મકૃત્યોમાં બેડવા માગું છું અને હે નાથ! તમે મને ઉલટા તેમાં અટકાવવા માગો છો? શું તે ધર્મ નિષ્ક્રમ થાય છે? કે જેના પ્રસાદથી સુજાજનો નિર્વિઘ્ને સ્વર્ગ અને મોક્ષનાં પણ સુખો મેળવે છે.’ ત્યારે રાજએ કહ્યું—‘હે મંત્રીશ! વિદ્યોનો વિનાશ પૂર્વક સંપત્તિ આપનાર ધર્મનું પ્રત્યક્ષ ક્રમ બતાવ.’ એટલે મંત્રીએ કહ્યું—‘તમો સ્વામી છો, અન્ય બધા તમારા સેવકો છે એ સાક્ષાત્ ધર્મનું ફલ છે.’ ત્યારે રાજ બોલ્યો—પાષાણના બે કટકા કરીએ તો એક કટકો સોવાન (પગથિયા) રૂપ અને બીજો દેવમૂર્તિ થાય છે, તો તેના એક ભાગે શું ધર્મ કર્યો? અને બીજાએ શું અધર્મ કર્યો? માટે જગતની સારી, નરસી વ્યવસ્થા સ્વભાવથી જ સિદ્ધ છે.’ ત્યારે મંત્રીએ કહ્યું—‘પાષાણ અણુવ છે. માટે તે દ્રષ્ટાંત અહીં ન ઘટી શકે. ધર્મોની હયાતીમાં ધર્મોની સ્થાપના યોગ્ય ગણાય.’ એટલે કંઈક વિલક્ષ થઈને રાજએ હસતાં કહ્યું—‘હે મંત્રિન્! તે તારી વચનશક્તિથી મને નિરુત્તર કર્યો, પરંતુ ક્યાંક પ્રત્યક્ષ પ્રભાવ બેતાં હું નિઃસંશય ધર્મ કરીશ, અન્યથા નહિ.’ એ રીતે રાજ અને મંત્રી વચ્ચે નિત્ય થતા આલાપની પ્રજામાં અધિક પ્રસિદ્ધિ થવા લાગી.

એક દિવસે બધાં કર્યો કરીને સાંજે મંત્રી પાક્ષિક પ્રતિક્રમણ કરવાને પોતાના આવાસે આવ્યો. ત્યાં ‘આવશ્યક ક્રિયા કરતાં રાત્રે ઘરની બહાર ન જવું.’ એ રીતે દેશાવકાશિક વ્રતવાળા તથા સત્યપ્રતિજ્ઞાવાળા તે મહાપ્રધાને પ્રત્યાખ્યાન કર્યું.

પ્રતિક્રમણ સમાપ્ત થતાં શુદ્ધ શ્રદ્ધાપૂર્વક ધ્યાનમાં તત્પર રહેતાં તે નમસ્કાર મંત્રને બપ કરવા તત્પર થયો એવામાં 'કોઈ અગત્યના કામ માટે રાજા તમને બોલાવે છે' એમ પ્રતિહારીએ આવીને તેને જણાવ્યું ત્યારે—'પ્રભાત સુધી ઘરની બહાર ન નીકળવાનો મેં નિયમ લીધો છે, માટે પ્રભાતે આવીશ.' એમ કહીને તેણે પ્રતિહારીને પાછો મોકલ્યો, અને મંત્રી પોતે પરમેષ્ઠી-નમસ્કારરૂપ સુધાસિંચનના વિવેકથી મનુષ્ય જન્મરૂપ વૃક્ષને સફળ કરવા લાગ્યો. તેવામાં પ્રતિહારીએ પાછા આવીને મંત્રીને કહ્યું કે—'તમારા કહેવાથી પોતાની આજ્ઞાનો લોપ થતાં રાજા વધારે કોપાયમાન થયો છે; અને કહ્યું છે કે—'કપટથી અતિ વિચિત્ર બુદ્ધિવાળો તે મંત્રીશ્વર જે અહીં ન આવતો હોય, તે તેના સમસ્ત અધિકાર પણાની ઐશ્વર્ય મુદ્રા માગી લેવી' એમ કહીને મને મોકલ્યો છે.' આ પ્રમાણે સાંભળતાં સચિવે તરત જ કુલટા દાસીની જેમ પોતાની મુદ્રા મોકલાવી દીધી. મુદ્રા લઈને પ્રતિહારી ગયો, એટલે કલ્યાણના, ભંડારરૂપ મંત્રી રાજ્યચિંતારૂપ શલ્યનો નાશ થવાથી ધર્મમાં વિશેષ દૃઢ થયો. તે વખતે પ્રતિહારી કૌતુકથી તે મુદ્રા પોતાના હાથમાં પહેરીને 'હું મંત્રી થયો' એમ હસતો હસતો પોતાના પદ્મતિ-ઓમાં બોલ્યો ત્યારે—'હૈ મંત્રિશિરોમણિ ! હજવે હજવે પધારો' એમ હસમુખા પુરૂષોથી ઘેરાયેલ તે ત્યાંથી ચાલ્યો. એવામાં દેવયોગે તરવાર તાણીને ઊભેલા કેટલાક સુભટોએ તેને મારીને યમધામમાં પહોંચાડી દીધો. ત્યારે કેટલાક તેના નિર્ભય સુભટોએ શત્રુઓને માર્યાં. એવામાં—'છડીદાર મરાયો મરાયો' એવો

મોટો કોલાહલ થઈ પડ્યો તે સાંભળતાં વધારે કોપાયમાન થયેલ રાજા જ્વાલા સરખા ઘણાં વચનો મોટેથી બોલવા લાગ્યો— આ અમારા કાર્યને કરનાર પ્રતિહારીને મહામાયાવી તે મંત્રી એ જ મરાવ્યો લાગે છે, માટે એ માયાવી વૃદ્ધનું શિર મારા હાથે છેદીને જો ઉછાળું તો મારા મનને શાંતિ થાય.’ એમ જાણેથી બોલતો અને ક્રોધી સુભટોથી ઉત્કટ થયેલ રાજા જ્વાલા પ્રતિહારનો ઘાત કરનારા સુભટો ઘાયલ થઈને પડ્યા હતા ત્યાં આવ્યો, અને— ‘આ મંત્રીના સેવકો નથી, પણ કોઈ પરદેશી જેવા જણાય છે’ એમ ધારી રાજાએ તેમને દીવાથી જોઈને પૂછ્યું: ‘તમે કોણ છો? અને આ પ્રતિહારીને શા માટે માર્યા?’ એટલે મરવાની આણી પર આવેલા અને ક્રોધથી હોઠને પીસતા તે લકંગા લોકો બોલ્યા— ‘હે રાજા! અમને શું પૂછો છો? દુષ્ટ દૈવને પૂછો કે જેણે અમારા સ્વામીનો મનોરથ વ્યર્થ કર્યો. ધારાવાસ નગરના સ્વામી શૂરસેને મોટા મનોરથથી સુમિત્ર મંત્રીનો ઘાત કરવાને અમને મોકલ્યા, કારણ કે એ સુમિત્ર મંત્રી દર વરસે અમારા સ્વામીને દંડે છે અને અમારા સ્વામીના શત્રુ એવા તમને સર્વદા અત્યંત પોષે છે. સ્વામીની આજ્ઞાથી આજે અમોએ અહીં મંત્રીનો રસ્તો રોક્યો હતો પણ સિંહના જાળમાં શીયાળ ન ફસાય તેમ તે અમારા હાથમાં ક્યાંથી સપડાય?’ એમ પોતાનો આશય પ્રગટ કરતાં વિકટ આવેશમાં આવી ગયેલ તે ચારે ઘાતકી સુભટો ત્યાં જ પંચત્વ (મરણ) પામ્યા.

હવે રાજા પશ્ચાત્તાપપૂર્વક ઉત્તમ નાગરિકો સહિત મંત્રી-ગૃહે જઈને મંત્રીને ખમાવવા લાગ્યો અને તેની ભુજ પકડીને

બોલ્યો કે—‘ મેં અલ્પમતિએ મનુષ્યોમાં કલ્પવૃક્ષ સમા તમારા માટે જે અશુભ ચિતવ્યું, તે મારો અપરાધ તમો ક્ષમા કરો. જે તમે આજે આ વ્રત ન લીધું હોત, તો આપ જીવતા ન રહેત અને તમારા વિના આ માઝં મોટું રાજ્ય પણ વૈભવશાળી થઈ શકે તેમ નથી; માટે આજ લાંબા વખતે અતુલ્ય કલ્યાણકારી તથા પાપનો નાશ કરનાર પુણ્યકર્મનું ફળ મેં પ્રત્યક્ષ જોયું. તમોએ કરેલ આ વ્રતથી તમારા સુકૃત અને જીવિતને પોષણ મળ્યું અને મારા દુષ્કૃત અને દુર્યંશનું શોષણ થયું, માટે હે સાત્ત્વિક ! મારો અપરાધ ક્ષમા કરો અને પ્રસન્ન થઈને જોસો. વળી હે તાત ! મને ધર્મમાં જોડી આ સંસારસાગરથી સત્વર પાર ઉતારો. ’ ત્યારે પ્રધાન બોલ્યો— ‘ હે રાજન્ ! ખરેખર મારો અપરાધ નથી કેમકે હવે તમોએ પશ્ચાત્તાપપૂર્વક ધર્મબુદ્ધિને ધારણ કરી છે. ’ બાદ પાછી મેળવેલ છે મુદ્રા જેણે એવા તે મંત્રીની પ્રેરણાથી રાજાએ પૂર્ણચંદ્ર ગુરુની પાસે ગૃહસ્થ ધર્મનો સ્વીકાર કર્યો. એવામાં મંત્રીથી ડરતો, પોતાના કંઠે કુઠાર રાખીને રાજાઓની લક્ષ્મીથી વિભૂષિત શૂરસેન રાજા પણ ત્યાં આવ્યો. મંત્રીએ બતાવેલ દેવપૂજા, દાન, સુધ્યાન, તેમ જ રથયાત્રાદિ સત્કર્મથી રાજાએ પોતાનો જન્મ પાવન કર્યો. રાજાના રાજ્યમાં એવો કોઈ બાળક કે ચંડાલ પણ ન રહ્યો કે જેણે આહંધર્મનો આદર ન કર્યો હોય. એ રીતે મંત્રીની જેમ રાજા પણ વિશુદ્ધ બુદ્ધિથી ધર્મ આરાધી, મહાવિદેહમાં મનુષ્ય જન્મ પામીને મોક્ષે ગયો; માટે હે ભલ્યો ! આ સુમિત્રરૂપ દીપકના દષ્ટાંત—પ્રકાશથી દેશાવકાશિક વ્રત—માર્ગમાં તમે સુખપૂર્વક ગમન કરો.

ધૃતિ દેશાવકાશિકવ્રત પર સુમિત્ર મંત્રીની કથા.

૧૧. પૌષધવ્રત પર મિત્રાનંદ મંત્રીની કથા.

હવે કુવ્યાપાર, સ્નાનાદિનો ત્યાગ, બ્રહ્મચર્યનું પાલન અને તપ એ પૌષધવ્રત નામે ત્રીણું શિક્ષાવ્રત છે. વળી તે પૌષધવ્રતને શુદ્ધ દીક્ષિત મુનિના ચારિત્રની પેઠે અહોરાત્ર કે સમસ્તરાત્રિ પર્યાંત જિતેન્દ્રિય ભવ્યો આચરે છે. સંસારરૂપી સર્પના મદનો નાશ કરવામાં પોષ માસ સરણું પૌષધવ્રત મિત્રાનંદ મંત્રીની જેમ આપત્તિના તાપનો નાશ કરે છે. તે દૃષ્ટાંત આ પ્રમાણે છે:—

ધર્મથી નિર્મલ, અત્યંત અર્થ (ધન) થી શોભાયમાન તથા કામદેવની ચપલતા સમાન મનોહર એવું પુષ્પપુર નામે નગર છે. ત્યાં શત્રુ રાજાઓને યુદ્ધના સુધાસત્ર સમાન તથા પોતાના તેજથી સૂર્યને જીતનાર એવો ભાનુ નામે રાજા હતો. તેનો મિત્રાનંદ નામે પ્રધાન હતો કે જે બૃહસ્પતિને પણ પોતાનો છાત્ર બનાવે તેવી બુદ્ધિનો ભંડાર હતો.

એક દિવસે સભામાં રાજા અને પ્રધાન વચ્ચે પુણ્ય અને વ્યવસાય (પુરુષાર્થ) ના સ્થાપનમાં કલહ થયો. એટલે રાજાએ કોપાયમાન થઈને પ્રધાનને કહ્યું—‘ જો તારે પુણ્ય જ પ્રમાણુ છે અને વ્યવસાય પ્રમાણુ ન હોય તો પુણ્યબલથી ગર્વિષ્ઠ અને મત્સરને વધારતો તું તારા પોતાના પુણ્ય-મહાત્મ્યથી આવી મારી રાજ્ય-સમૃદ્ધિને ત્રહણુ કર. નગર-માંથી જો કોઈ તારી પાછળ આવશે તો આ મારી તૃષાતુર તરવાર તેના કંઠનું શોણિત પીશે. હે તુચ્છમતિ ! હવે સત્વર ચાલ્યો જા અને તારૂં વચન પૂર્ણ કર. ઘરે જતો નહિ અહીંથીજ

અન્યત્ર ચાલ્યો જા. ' એ પ્રમાણે રાજાની આજ્ઞા જાણીને તે મંત્રીશ્વર મનમાં દૃઢતા લાવીને એકલો દેશાંતર તરફ ચાલ્યો. પ્રથમ પગે ચાલવાથી સંકટ થતાં પણ અદ્ભુત ઉદમી અને નગરાજ (ગિરીન્દ્ર) સમાન ઉન્નત એવો તે નગરથી બહાર નીકળી ગયો, અને ચાલતાં ચાલતાં બપોરે તે અતુલ પુણ્યાત્મા બહુજ શ્રમિત થયો, તેવામાં ચંદ્રમાની કૃળાઓથી જાણે બનાવેલ એવું એક તેણે સરોવર જોયું. લોલ લહરીરૂપ હસ્તોને ધારણ કરનાર તે સરોવર તૃપિતજનોને યોલાવવા માટે કમળોના મિષથી ગુન્તવર કરતા ભ્રમરોયુક્ત કરોડો મુખોને ધારણ કરતું હતું. ત્યાં સ્નાન-પાન કરીને તે પાળ પર વૃક્ષની નીચે બેઠો એવામાં એકદમ આકાશથી ઉતરી આવેલ એક પુરુષને તેણે પોતાની સામે જોયો, અને ' આ મણિ સંધ્યા-કાળે તને વાંછેત સૈન્ય આપશે અને પછી પણ તેની પૂજા કરતાં તને ઘણી લક્ષ્મી આપશે. ' એમ કહીને ' શું શું ? ' એમ મંત્રી પૂછતો હતો ત્યાં તે ચિંતામણિ તેના હાથમાં મૂકીને તે દિવ્ય પુરુષ આકાશમાં ચાલ્યો ગયો. પછી રોમાંચિત શરીરવાળો તે મંત્રી કમળોથી મણિની પૂજા કરીને સાંજે સૈન્ય રચી તે નગર તરફ ગયો, અને હાથી, અશ્વો તથા થોના અવાજમાં મિશ્ર થતાં રણવાદના રણકાર સહિત મિત્રાનંદે તે લશ્કરથી નગરને ઘેરી લીધું. એટલે ' નગરને કોણે ઘેરો ઘાલ્યો છે ? ' તે જાણવાને રાજાએ ખાતમીદારોને મોકલ્યા. તેમને જોઈને પ્રધાને કહ્યું : " જીજ્ઞાના ગર્વથી ભાગ્યનો તિરસ્કાર કરનાર રાજાને તમે હું કહું તે પ્રમાણે જઈને કહો કે ' પુણ્યથી સૈન્યને મેળવીને મિત્રા-

નંદ આવ્યો છે, અને તું તો તારા પરાક્રમથી વિશ્વને દબાવનાર છે, માટે યુદ્ધ કરવાને બહાર આવ'. ” એમ કહીને શીરપાવ આપીને પ્રધાને તેમને પાછા મોકલ્યા. એટલે તેમણે જઈને અધું યથાર્થ રાજાને નિવેદન કર્યું. ત્યારે રાજા સ્વસ્થ થઈ, કેટલાક લોકોને સાથે લઈને જ્યાં મિત્રાનંદ પોતે બેઠો હતો ત્યાં આવ્યો. એટલે મંત્રી રાજાને જોઈને સામે બિલો થયો કારણ કે સજ્જનોનો ઈષ્ટજનો પ્રત્યે દર્શન પર્યંત જ વિરોધ હોય છે. પછી રાજાને પ્રણામ કરીને તેને સુવર્ણાસન પર બેસાર્યો, ત્યારે પ્રધાનને બલાત્કારથી પોતાના અર્ધ આસન પર બેસારીને રાજા બોલ્યો : ‘ શૌર્યાદિ વ્યવસાયથી પણ પુણ્યજ શ્રેષ્ઠ છે, કારણ કે પુણ્યવંતો પાસે વ્યવસાયીજનો કિંકર થઈને રહે છે. આવા પ્રકારની સેના એ તારો કોઈ મહાન્ ભાગ્યોદય છે, કે જેથી કરીને હું તારો સ્વામી છતાં તારી આગળ કિંકર સમાન લાગું છું; પરંતુ આટલી બધી વિભૂતિ તને મળી ક્યાંથી ? ’ એમ રાજાએ પૂછતાં મંત્રીએ પોતાનો વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો. પછી આશ્ચર્યથી મુગ્ધ બનેલા લોકોથી જોવાયેલા તે રાજાએ મિત્રાનંદ સહિત આનંદપૂર્વક નગરમાં પ્રવેશ કર્યો. મણિના મહાત્મ્યથી ઉદ્દમ કે લક્ષ્મીથી અધિક ફલિત થયેલ તે રાજા સાથેની મંત્રીની મિત્રાઈ આશ્ચર્યકારક રીતે વધવા લાગી.

એકદા ભાનુરાજા સાથે મંત્રી સભામાં બેઠેલો છે એવામાં વનપાલકે નજીકમાં આવીને ધર્મજ્ઞ મંત્રીને વિનંતિ કરી કે : “ હે સ્વામિન્ ! આજે હું વધામણી આપું છું કે—સાક્ષાત્ ધર્મ સમાન સુમંધર નામના જ્ઞાની મુનિ આપના કીડાવનમાં

પધાર્યા છે.” એટલે પ્રીતિથી તેને પોતાના અંગનાં આભૂષણો આપીને તરત જ તે રાજની સાથે ઉદ્યાનમાં ગયો. ત્યાં નેત્રામૃત સમાન મુનિને નમીને તે રાજ તથા મંત્રી કર્ણામૃતતુલ્ય તેમની વાણી સાંભળવા બેઠા. પછી દેશનાને અંતે રાજએ મુનીશ્વરને પૂછ્યું કે ‘લાગ્યશાળી મંત્રીને વિપત્તિ-સમયે પણ સંપત્તિ કેમ પ્રાપ્ત થઈ?’ ત્યારે મુનિ બોલ્યા કે:—

“લાગ્યશાળીઓના ભારથી નીચે આવી પડી હોય નહિ એવી અમરાવતી સમાન વૈભવયુક્ત પદ્મનેત્રા નામે એક વિખ્યાત નગરી છે. ત્યાં આદિત્ય નામે રાજ હતો. તેના પ્રસાદના પાત્રરૂપ અને જ્ઞાનધર્મમાં ધુરંધર એવો સુદત્ત નામે ધનવાન શેઠ હતો. તે એકદા પાપરોગના ઔષધ સમાન પૌષધ લઈને અત્યંત શાંત મનથી રાત્રે પોતાના મકાનમાં રહ્યો. એવામાં અવસ્વાપિની વિદ્યાને જાણુનાર તથા ઘણા ચેરોના પરિવાર સાથે કોઈ તસ્કરનાયક તેના ઘરમાં પેઠો. એટલે ચેરે સ્મરણ કરતાં તે વિદ્યાદ્વારા ત્યાં બધા લોકોને મૂર્ચ્છિત કર્યા પણ નસ્મકાર મંત્રનું ધ્યાન ધરનાર સુદત્ત ઉપર તે વિદ્યાએ અસર કરી નહિ. તેથી એકાંતમાં રહેલ તથા પોતાને જોતા એવા તે શેઠને નહિ જાણતા તે ચેરોએ હર્ષિત થઈને તેના ઘરમાંનું બધું ધન લીધું. તે સમયે તેઓ તરત પટારા ભાંગવા લાગ્યા, કપાટો તોડી પાડવા લાગ્યા અને દ્રવ્યની આતર ભૂમિગૃહ (ભોંયરા) પણ શોધી કાઢવા લાગ્યા. અહો! આવો ઉત્પાત થયા છતાં ધર્મના આલંબનમાં નિયત્રિત થયેલ તે મહાત્માનું મન ધ્યાનથી ચલાયમાન ન થયું. વળી તેઓ આવ્યા પહેલાં, આવીને ધન લેતાં; અને તેઓ ચાલ્યા ગયા છતાં તે શેઠના ધ્યાનમાં કોઈપણ

રીતે સ્ખલના ન થઈ. હવે પ્રભાતે જાત્ર તથા લોકો ધનનાશનો શોચ કરવા લાગ્યા, અને શ્રેષ્ઠી પૌષ્ઠ પારીને પોતાના દિન-કૃત્યોમાં લાગ્યો. પછી વ્યાપાર કરતાં અનુક્રમે ભાવ્યથેગે તેને ફરી પણ બહુ ધન પ્રાપ્ત થયું.

હવે એકદા અવસ્થાપિની વિધાને જાણનાર તે તસ્કરનાયક, તે ચોરીના માલમાંથી એક હાર વેચવાને તે જ નગરીમાં આવ્યો. ત્યાં ધન નામના વણિકપુત્રે શેઠનો તે હાર ઓળખીને ચોરને કોટવાલના હવાલે કર્યો. તે જાણી દયાળુ શેઠ ત્યાં આવ્યો અને પોતાના વણિકપુત્ર (વાણોતર) ને દબાવીને તેણે કોટવાલને કહ્યું : ‘ આ ધનને કંઈ ખબર જ નથી, કેમકે ચોરી થયા પહેલાં જ મેં આ મહાશયને મૂલ્ય લઈને એ હાર વેચાતો આપેલ છે, માટે એના પર ચોરીનો આરોપ ન લાવતાં એને છોડી મૂકો. રોહિણીના યોગ માત્રથી શું સૂર્ય ચંદ્રમાની જેમ કલાંકિત થાય ? ’ ત્યારે ‘ આ ખાર વ્રતધારી સુદત્ત શેઠ અસત્ય ન બોલે ’ એમ વિચારી કોટવાલે ચોરને છોડી મૂક્યો. ‘ અસત્ય છતાં જેનાથી પ્રાણીનું હિત થાય તે સત્ય છે ’ એમ ધારીને શ્રેષ્ઠીએ અસત્ય બોલીને પણ તે ચોરને છોડાવ્યો. પછી શ્રેષ્ઠીએ તેને જમાડી, જે સારાં વસ્ત્ર આપી ‘ હવે અકૃત્યનો વિચાર ન કરજે ’ એમ ઘોષ આપી તેને વિદાય કર્યો. હવે શ્રેષ્ઠીના ઉપકાર અને ઉપદેશથી મન પીગળતાં ‘ અકૃત્ય શું હશે ? ’ એમ જાણવાને ઇચ્છતાં તે તસ્કરે જતાં જતાં નગરની બહારના ભૂમિભાગમાં ધર્મોપદેશ આપતા શુભ્રપ્રભ નામના મુનિરાજને જોયા. તેમની દેશના સાંભળી કૃત્યાકૃત્યનો વિવેક જાણવામાં આવતાં તે દક્ષ ચોરે મુનિ પાસે દીક્ષા લીધી, અને શુદ્ધ

ચારિત્ર પાળીને તે સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થયો. સુદત્ત મરણ પામીને આ તરે પ્રધાન થયો. છે. સંપત્તિ હુરાયા છતાં જોણે પોતાનું પૌષધવ્રત ન ભાંગ્યું, તેથી એ અહીં પગલે પગલે વિવિધ પ્રકારની સંપત્તિ પામે છે. હવે દેવ થયેલ તે ચોરે ઉપકાર યાદ કરતાં અવસર પામી ચિંતામાં આવી પડેલા મંત્રીને રત્ન આપ્યું.” ત્યારે રાજાએ પૂછ્યું : “હે પ્રભો ! મંત્રી તે દેવને જોઈ શકશે ?” મુનિ બોલ્યા : “જીવિતના અંતે મંત્રીને મોક્ષના સાધનરૂપ તેનું દર્શન થશે, કેમકે તે વખતે નંદીશ્વરદ્વીપમાં જિનેશ્વરોને નમસ્કાર કરવા ઇચ્છા છતાં, સમયજ્ઞ દેવે લાવેલ વિમાનમાં બેસીને ત્યાં જતાં, શુદ્ધ ધ્યાનમાં લીન થતાં હે રાજા ! અંત-કૃતકેવલી થઈને લવણસમુદ્રની ઉપર જ તે મોક્ષે જશે.” એ પ્રમાણે મુનિની વાણી સાંભળતા રાજા વિગેરે સર્વે ધર્મ-બુદ્ધિ ધારણ કરતાં આનંદ પામીને પોતપોતાના સ્થાને ગયા; માટે ભળ્યો ! એ પૂર્વ પુણ્યની પૂર્ણ ઋદ્ધિયુક્ત મિત્રાનંદ મંત્રીના દૃષ્ટાંતથી ભવનો શોષ કરવાને પૌષધવ્રત ધારણ કરો.

॥ ઇતિ પૌષધ વ્રત ઉપર મિત્રાનંદ મંત્રીની કથા. ॥

૧૨. અતિથિસંવિભાગ વ્રત વિષે સુમિત્રાની કથા!

હવે મુનિને ચતુર્વિધ આહાર, વસ્ત્ર, પાત્ર અને વસતિ (ઉપાશ્રય)નું દાન તે અતિથિ સંવિભાગ નામે યોથું ક્ષિક્ષા-વ્રત છે. શ્રદ્ધાપૂર્વક એક ભાગે સેવતાં પણ એ બારમું વ્રત સુમિત્રાની જેમ ભવ્યોને અધિક ઉન્નતિ આપે છે. તે દૃષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે છે:—

પૃથ્વીના ભૂષણરૂપ અને લક્ષ્મીમાં અમરાવતી સમાન વસંતપુર નામે નગર છે. ત્યાં પરાક્રમથી દિશાઓને જીતનાર, પૃથ્વી પર ઈંદ્ર સમાન અને ક્ષત્રિયશિરોમણિ એવો વિક્રમ નામે રાજા હતો. તેનો વસુ નામે પ્રધાન હતો કે જેની બુદ્ધિના સમૂહરૂપી વિકસિત કમળ પર રાજ્યલક્ષ્મી હમેશાં સુખપૂર્વક રહેતી હતી. તે રાજાને જિનધર્મમાં ધુરંધર તથા કલ્યાણના નિધાનરૂપ એવો જિનદાસ નામે શ્રેષ્ઠી બહુ પ્રિય હતો. તેણે સુર્વણ, રત્નો એટલાં બધાં ઉપાર્જન કર્યાં હતાં કે જેનાથી પૃથ્વી પર બીજા મેરુ અને રોહણાચલ ઊભા થઈ શકે. કુબેર તો માત્ર ધનના અધ્યક્ષ તરીકે ખ્યાતિને લાયક છે, પરંતુ આ જિનદાસ તો ધન આપનારો છે એમ યાચકોનો સમૂહ તેની સ્તુતિ કરતો હતો. તે વ્યાપારી કાશીનિવાસી ધન સાર્થવાહની રત્નાવતી નામે પુત્રીને પરણ્યો હતો. લક્ષ્મીધર નામે એક બ્રાહ્મણ તે જિનદાસનો પરમ મિત્ર અને જ્ઞાતાની જેમ વિદ્વાસપાત્ર હતો. તે રાજાને, પ્રધાન, સ્ત્રી, પુત્ર કે અન્ય કંઈ જિનદાસ સમાન પ્રિય ન હતું. ‘રાજા કેઈ દિવસે આ મિત્રને પ્રધાનપદ

આપશે ' એમ ધારીને રાજમંત્રીએ તેને મારવાનો વિચાર કર્યો પરંતુ પોતાની ચતુરાઈથી પરના મનને જાણનાર જિનદાસે તેના નેત્ર અને વચનવિકારથી તેનો વિરુદ્ધ વિચાર જાણી લીધો, એટલે રાજની રજા ભઈ તીર્થયાત્રાના મિષથી રત્નવતી પત્નીને તેના પીયર મોકલી દીધી.

હવે ચોરના મિષથી તેને પકડવાને સાવધાન રહીને રાત્રે મંત્રીએ પોતાના સેવકો મારફતે તેનો ગૃહમાર્ગ શોધી રાખ્યો. તે જાણી નોકરના વેષમાં તે જિનદાસ શેઠ લક્ષ્મીધરની સાથે કીંમતી રત્નો લઈને નગરની બહાર નીકળી ગયો, અને રસ્તાની ખબર ન હોવાથી સતત આગળ ચાલતાં તૃષાતુર થઈને તે કોઈક અરણ્યમાં જઈ ચડ્યો. ત્યાં ગભરાઈ ગયેલા તેણે પોતાના જીવિતવ્યની જેમ વસ્ત્રે ઝાંધેલ રત્નો મિત્રના હાથમાં સોંપ્યા. પછી કોઈક કૂવામાં જળ જોવા જતાં રત્નના લોભથી તે બ્રાહ્મણે તેને ધક્કો મારીને કૂવામાં નાખી દીધો. જીવતા માણસનો વિશ્વાસ કેવો ? તે કૂવામાં પડતાં તેણે—‘ આ કોણ છે ? ’ એવું વચન સાંભળ્યું. એટલે અવાજપરથી પોતાની રત્નાવતી પ્રિયાને ઓળખીને તે બોલ્યો : “ અરે પ્રિયા ! તું પણ આ કૂપમાં ક્યાંથી પડી ? તારો તે પરિવાર ક્યાં છે ? અહા ! વિધિની વિડંબનાને ધિક્કાર છે ! ” પોતાના પતિને દુર્દશામાં છતાં પાસે આવેલ જોઈને તેણીને નેત્રમાં દુઃખ અને હર્ષના આંસુ એટી સાથે ભરાઈ આવ્યાં. ત્યાં પણ પતિદર્શનથી પોતાના આત્માને ધન્ય માનતી તે સતીશિરોમણિ રત્નવતી બોલી : “ આ અટવીમાં ચોરેએ બધું લૂંટી લેતાં પ્રમસ્ત પરિવાર ભયને લીધે ક્યાંક ભાગી ગયો. તે ચોરો મારા

ભોગમાં લુપ્થ થયા એવામાં હું આ કૂવામાં પડી, કારણ કે શીલખંડન કરતાં સ્ત્રીઓને મરવું સારું. કૃતાંત (યમ) ના મુખ સમાન આ કૂવામાં પડ્યા છતાં હે પ્રિય ! તમારું મુખ જોવાના ભોગાવલિ કર્મને લીધે જીવતી રહી છું. હવે તમે આ કૂવામાં શી રીતે પડ્યા ? અને વિરોધથી તે દ્વેષી પ્રધાને શું કર્યું ? તે કહો, ” ત્યારે જિનદાસે કહ્યું : ‘ મંત્રી જ્યારે મારવાને તૈયાર થયો, એટલે રાત્રે એકલો હું નોકરના વેષે ઘરની બહાર નીકળી ગયો; અને નિરંતર ચાલતાં આ જંગલમાં આવ્યો. અહીં તૃષાતુર થતાં આ કૂવામાં પાણી જોવા આવતાં પગ લથડવાથી પડી ગયો. ’ તે વખતે મિત્રની દુષ્ટતા ન પ્રકાશતા તેના અપૂર્વ સત્ત્વથી નિર્જાળ કૂવામાં પણ સરવાણી-ઓથી નાભી સુધી પાણી આવી ગયું. એટલે સ્વેદ, ખેદ અને તૃષ્ણાથી આકુળ થયેલા તે બંને ક્ષીર જોવા નીરથી પરમ પ્રીતિ પામ્યા. એવામાં કોઈએ પાણી કાઢવાને દોરડીઓ બાંધીને તે કૂપમાં પુણ્યકુંભ સમાન કુંભ (ઘડો) નાખ્યો. ત્યારે અંદર કુંભને પકડી રાખવાથી ખબર પડતાં તે બુદ્ધિમાને લોકોને એકઠા કરીને મૃત્યુના મુખમાંથી જેમ તેમ કૂવામાંથી તે બંનેને બહાર ખેંચી કાઢ્યા. જેવા તે બહાર નીકળ્યા તેવામાં આગળ મોટો સાર્થ ઊભો હતો, એટલે— ‘ કૂપમાંથી જોડલું નીકળ્યું ’ એમ તેણે કોલાહલ કરી મૂક્યો. તેના શબ્દથી કૌતુક પામેલ સાર્થવાહ પણ તરત ત્યાં આવ્યો અને પતિ સહિત પોતાની પુત્રીને જોતાં તે મનમાં આશ્ચર્ય પામ્યો. જિનદાસ પણ તે ધન સાર્થવાહને જોઈને— ‘ આ મારા સસરા છે ’ એમ જાણી આશ્ચર્ય પામી નમ્યો. રત્નવતી પણ બહુ પ્રીતથી પિતાને પગે

પડી અને ‘અહો ! લાગ્યની કેવી ખૂબી છે ?’ એમ મનમાં ચિંતવવા લાગી. પછી—‘આ તે શું થયું ?’ એમ સાર્થવાહી પછતાં, જિનદાસે આદિથી અંત પર્યાન્ત પોતાનો વૃત્તાંત નિવેદન કર્યો. પછી સ્વજનોના પરસ્પર સમાગમથી દુઃખને વિસારીને સંતુષ્ટ થતા તે બધા તંખૂમાં બેઠા. એવામાં તે વિચિત્ર ચરિત્ર, જાણે સૂર્યે જઈને કહેલ હોય તેમ સંધ્યા વખતે તેમને જોવાના કૌતકથી અંદ્રમાનો ઉદય થયો. તે વખતે રાત્રે જિનદાસ જળ-પાત્ર લઈને ઘણા વૃક્ષોને અંતરે દેહુચિંતાને માટે ગયો. ત્યાં કોઈ સૂતેલ પુરૂષને ચાંદનીમાં જોઈ તેની આગળ જતાં તે લક્ષ્મીધર મૃત્યુ પામેલો માલૂમ પડ્યો. ઘાયલ થયા વિના જ તેને મૃત્યુ પામેલો જોઈને મિત્રવત્સલ જિનદાસ તેને સર્પદંશથી મરણ પામેલ સમજીને બહુ દુઃખ પામ્યો. પછી તેની પાસેથી પોતાના મણિઓ લેતાં તેમાંથી નાગમણિ લઈ, તેના સ્પર્શેલા જળથી તેણે તેને જીવતો કર્યો. ઉપકારીપર ઉપકાર કરનારા પુરૂષોને પૃથ્વી ધારણ કરે છે, પરંતુ જે અપકારી પર ઉપકાર કરે છે, તે પુરુષ તો ધરાને પણ ધારણ કરે છે. લક્ષ્મી-ધર જીવતો થતાં આગળ રહેલ જિનદાસને જોઈને લજ્જાથી મુખ નમાવીને નમી પડ્યો એટલે મહાત્મા જિનદાસે તેને પ્રેમામૃતના તરંગ સમાન વાણીમાં કહ્યું: “પગ સરી જવાથી ફૂવામાં પડી જતાં મને તે તજ દીધો એમાં તું શા માટે શરમાય છે? પોતાના સ્વજનની પાછળ શું કોઈ મરે છે? આ મહા-અરણ્યમાં હમણાં જ મને ધન સાર્થવાહી મળ્યા છે. હું હવે કાશી જઈશ અને તું તારા ઘર લાણી બન.’ એમ કહીને લજ્જા પામતા વિપ્રને તેણે વિદાય કર્યો અને પોતે પણ સાર્થવાહીની સાથે જ વાણારસી ગયો.

હવે લક્ષ્મીધર જેટલામાં વસંતપુરમાં ગયો તેટલામાં જિનદાસના વિયોગથી રાજા દુઃખિત થઈ ગયો હતો, તે લક્ષ્મીધરના જાણવામાં આવતાં રાજા આગળ જઈને તેણે જિનદાસ અને મંત્રીનું સ્વરૂપ નિવેદન કર્યું. તે સાંભળી—‘આને જિનદાસના દેખતાં મારવો’ એમ વિચારી ક્રોધથી રાજાએ મંત્રીને કેદખાનામાં નાખી દીધો. પછી વેગવાળા ઉંટ પર ખેસી એ સુલટ સહિત રાજા પોતે ગુપ્ત રીતે જિનદાસને તેડવા કાશીએ ગયો. એટલે—‘તેને જ મંત્રી કરવો’ એમ વચન લઈને ધર્મબુદ્ધિવાળો તે જિનદાસ પોતાની સ્ત્રી સહિત રાજાની સાથે વસંતપુરમાં આવ્યો. ત્યાં રાજા થકી સર્વ ઐશ્વર્ય પામીને પણ તેણે તે અપકારી પ્રધાનને મંત્રીપણું આપી દીધું. ઉપકારી જનો દ્વેષ રાખતા નથી.

હવે એકદા વનપાલે આવીને રાજાને વધામણી આપી કે— ‘વનમાં તપ કરતાં શંકરર્ષિને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે.’ એટલે તેને તુષ્ટિદાન આપીને જિનદાસની સાથે વિક્રમરાજા વનમાં ગયો, કારણ કે તેવા જનો ધર્મમાં અગ્રેસર હોય છે. ત્યાં મુનિને નમી ઉપદેશ સાંભળીને રાજાએ કહ્યું કે: ‘હે પ્રભો! મારા જિનદાસ મિત્ર પર વિપત્તિ સહિત સંપદા કેમ થઈ? ત્યારે જ્ઞાનામૃત સાગરના તરંગ સમાન પવિત્ર વાણીથી તે મહાત્મા ખોલ્યા કે—

“કાંશાંખીમાં દત્ત નામે માતાની લક્ષ્મી કરનારો એક ધનવાન વણિક હતો. તેની સુમિત્રા નામે માતા અને જયા નામે સ્ત્રી હતી. એક દિવસે સુમિત્રાએ—‘દાન એ જ ગૃહસ્થોનો મુખ્ય ધર્મ છે.’ એમ પોતાના ગુરૂની સાંભળેલ વાણી પુત્રને

કહી સંભળાવી. પેતાની માતાનું મન દાનમાં પ્રેમાળ બહુને પત્ની સહિત તે બુદ્ધિમાને આનંદથી માતાને નમીને વિનંતિ કરી કે—‘હે માત! સુપાત્ર કે દીન જનોને તું પોતે યથાવિધિ ધન ધાન્ય આપ્યા કરજે. તારા પ્રસાદથી ઘરમાં કંઈ ખોટ નથી.’ એટલે નિયમથી સારા લાભ સમજીને તેણે અભિગ્રહ લીધો કે—‘પ્રતિદિન હું સ્વેચ્છાએ વિધિપૂર્વક દાન આપીને ભોજન કરીશ.’ પછી પુત્ર અને પુત્રવધૂએ અનુમોદેલાં, પોતાના વાંછિતને આનંદપૂર્વક પૂરતી તેણે કેટલોક કાળ વ્યતીત કર્યો.

એકદા દેવજો (જ્યોતિષીઓ) ના કહ્યા પ્રમાણે વરસાદ વિના સર્વત્ર અત્યંત લયંકર દુષ્કાળ વર્તી રહ્યો. ત્યારે જ્યાએ દત્તને કહ્યું—‘મૂળમાં આ દુષ્કાળ પણ લયંકર છે અને તમારું ઘર બાળ-બચ્ચાઓથી પૂર્ણ છે, માટે હે કુંડુંબના આધારભૂત સ્વામિન્! હવે તમારી માતાને દાન આપતા અટકાવો.’ એટલે તેણે તરત જ માતાને દાન આપતા અટકાવી, કેમકે સ્ત્રીને વશ થયેલા પુરૂષો નિઃસત્ત્વપણાને પણ સ્વીકારે છે. બાદ સુમિત્રાએ પેતાના નિયમને સંભારીને મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે—‘ભોજન જેટલું પણ દાન આપ્યા વિના પ્રાણાંતે પણ હું ભોજન કરવાની નથી. આઠ દિવસના ઉપવાસના અંતે દુર્યશની શંકાથી જ્યાએ તે સત્ત્વનિધાન સુમિત્રાનો વૃત્તાંત દત્તને કહી સંભળાવ્યો ત્યારે પોતાના બંધુઓ સહિત દત્તે ઘણી જ આજીજી કરતાં નવમે દિવસે જમવા એકેલી સુમિત્રા ચિંતવવા લાગી—‘ભોજન ત્યાગનું કારણ પુત્ર પોતે બાણે છે, મારા હાથે કંઈ દાન કરાવતો નથી; માટે મારા દુષ્કર્મની લીલાને ચિહ્નકાર છે. આ મારું કિંચિત ભોજન જો અત્યારે કોઈને આપું તો મારો

નિયમ પ્રશંસનીય થય અને મારા પુત્રોનો પણ અપયશ ન થાય.' આ પ્રમાણે તે વિચાર કરે છે. તેવામાં એકદમ જાણે સાક્ષાત્ પોતાની પુણ્યરાશિ હોય તેમ ઘરે આવેલ મુનિને તેણે જોયા. એટલે—'હે મહાત્મન! વિશુદ્ધ આહાર લેતાં મારા પર અનુગ્રહ કરો.' એમ જોલતાં તેણે હુર્ષાસ્તુ પર્વક મુનિને પ્રતિલાભ્યા. ત્યારે સુગંધી જળ અને પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરતી શાસન દેવી જોલી કે: 'માસોપવાસી સાધુને પારણું કરાવ્યું' તેથી તું ધન્ય છે માટે તારા સાત્ત્વિક દાનથી વૃષ્ટિને અટકાવનારા ગ્રહો શાંત થયા છે અને આ દિવ્ય ગર્જરવથી હુર્લિક્ષનો નાશ કરનાર મેઘ વરસ્યો છે.' પછી રાજા અને નાગરિકોએ અક્ષતપાત્રો લઈને ત્યાં ઓચ્છવ કરતાં જ્યાં સહિત દત્તે નમસ્કાર કરીને માતાને ખમાવી, તેમજ તે બધા શુદ્ધ શ્રદ્ધાથી સતત ધર્મ આચરવા લાગ્યા. ત્યાં આયુ પૂર્ણ કરીને સુમિત્રાનો આત્મા તું અહીં રાજા થયો છે, દત્તનો આત્મા જિનદાસ અને જ્યાનો જીવ રત્નવતી થયો. દાનને અટકાવવાથી તારા મિત્રને માટે લક્ષ્મી એકવાર આંતરો કરી ગઈ!

એ પ્રમાણે સાંભળીને, પૂર્વભવ યાદ કરીને તથા ગુરુને નમીને રાજા વિગેરે બધા ધર્મધ્યાનમાં તત્પર થઈને મહોદય (મોક્ષ) ને પામ્યા. માટે હે ભવ્યો! આ સુમિત્રાનું દષ્ટાંત સાંભળતાં કલ્યાણના સ્થાનરૂપ અતિથિસંવિભાગ વ્રતને સાચા ભાવથી આરાધો.

ધૃતિ સુમિત્રાની કથા સમાપ્તા.

૧૭. રાત્રિભોજનનો આદર અને ત્યાગ સંગ્રામે હંસ અને કેશવની કથા:—

“ વસુધાઈપી વનિતાના કુંડલ સમાન તથા મોતીની માળા જેવા આકારવાળા કિલ્લાના ઘેરાવાથી શોભતું એવું કુંડિનપુર નામે નગર છે. ત્યાં પોતાના યશથી ધરાને ધવલિત (શ્વેત) બનાવનાર તથા નવું દ્રવ્ય ઉપાજન કરનારાઓમાં શિરોમણિ એવો યશોધન નામનો ગૃહસ્થ હતો. ભુવનને આનંદ પમાડવામાં ચંદન સમાન અને રંભાની કુક્ષિરૂપ કમળમાં શ્રી (લક્ષ્મી) હંસ સદૃશ એવા હંસ અને કેશવ નામે તેને બે પુત્રો હતા. એક વખત વનમાં જતાં તેમણે ધર્મઘોષ ગુરુની દેશનામાં રાત્રિભોજન કરવામાં રહેલા દોષો સાંભળ્યા. એ બોધ સ્વીકારતાં કાર્યના સારાસારને બાણનારા તેમણે ગુરુને સાક્ષી રાખીને હર્ષપૂર્વક રાત્રિભોજન ત્યાગનો નિયમ લીધો. પછી ઘરે જઈને તેમણે બપોરે ભોજન કર્યું અને દિવસના અષ્ટમે ભાગે માતા પાસે વાળુ માગ્યું. ત્યારે માતા બોલી—‘હે વત્સો! અત્યારે શું જમશો? તમને તો દૂધ બહુ ભાવે છે અને તે તો રાત્રે મોડેથી મળશે, માટે ઉતાવળા કેમ થયા છે?’ એ પ્રમાણે માતાનું વચન સાંભળી તે બંનેએ સાચી વાત કહી જણાવ્યું કે—‘હે માતા! રાત્રિભોજન ન કરવાનો અમે નિયમ લીધો છે.’ આ તેમનું વચન સાંભળી ગર્ભ-શ્રીમંત યશોધને રોષપૂર્વક અંતરમાં વિચાર કર્યો કે—‘નિશ્ચય કોઈ ધૂર્તે મારા પુત્રોને છેતર્યા છે, તેથી કુલપરંપરાથી ચાલ્યા આવતા રાત્રિભોજનનો એમણે ત્યાગ કર્યો છે; માટે એ બંનેને બે ત્રણ દિવસ સુધી ભૂખ્યા રાખીને રાત્રિભોજન ત્યાગનો કદાચહુ અવશ્ય

મૂકાવીશ.’ એમ ચિંતવતા તેણે શાળ લેવાને આવેલ રંભાને ‘બંને પુત્રોને તારે ભોજન ન આપવું’ એમ કહી ગુમ રીતે અટકાવી. એટલે પતિની આજ્ઞાથી રંભાએ આવીને તે બંનેને કહ્યું કે—‘હજી રસોઈ તૈયાર થઈ નથી અને પકવાનાદિ કંઈ વસ્તુ નથી, માટે હવે તમે (તમારા) પિતાની સાથે રાત્રે ભોજન કરજો, કેમકે જેઓ પિતાના પગલે ચાલે તે જ કુલીન પુત્રો ગણાય છે.’ ત્યારે તે હસીને બોલ્યા—‘હિ માત! સુપુત્રો પિતાના સન્માર્ગે તો ચાલે, પરંતુ તાત બે કૂવામાં પડતો હોય, તો તેઓ પણ શું કૂવામાં પડે?’ એટલે માતા બોલી—‘તો હે પુત્રો! અત્યારે તમે ભોજન પામી શકશો નહીં’ આથી તે બંને મૌન ધરીને ખૂદાર ચાલ્યા ગયા. જગતને પ્રિય એવું પોતાના પુત્રોનું વચન મિથ્યાદષ્ટિ શ્રેષ્ઠીને, જ્વરાત્તને જેમ ધી તેમ વિશેષ પ્રકારે દોષ ઉપભવનાર થઈ પડ્યું. એટલે તેણે—પુત્રોને તારે રાત્રે જ ભોજન આપવું’ એ રીતે અત્યંત સોગંદ-પૂર્વક રંભાને જણાવ્યું.

પછી રાત્રે તે બંને ઘરે આવ્યા ત્યારે માતાએ ભોજનને માટે બોલાવ્યા, પરંતુ મહાસત્વથી ચક્રવર્તી સમાન એવા તેમણે તે વખતે ભોજન ન કર્યું. એટલે બીજે દિવસે શઠ જનોમાં અગ્રેસર તે શ્રેષ્ઠીએ વિશદ આશયવાલા એવા તે બંનેને કોઈ મોટા લેવડદેવડના વેપારમાં બેડી દીધાં. તેમણે લાલની ઈચ્છાથી એવી રીતે વેપાર કર્યો કે તે કર્મ કરતાં આખો દિવસ તેમનો પસાર થઈ ગયો. એટલે રાત્રે ઘેર આવતાં અભિગ્રહમાં આગ્રહી એવા તે બંને ભોજન કર્યા વિના સૂઈ ગયા. એવી રીતે પિતાએ આનંદપૂર્વક તેમને વ્યવહારમાં બેડ્યા, એટલે

પ્રથમની જેમ રાત્રે લોજન કર્યા વિના તેમણે પાંચ રાત્રિ કહાડી. પછી છઠ્ઠે દિવસે સૂર્યાસ્ત થતાં તે ઘરે આવ્યા ત્યારે યશોધને વિનયથી તેમને કોમળ વચન કહ્યું—‘પુત્રો! જે મને સુખકારી છે, તમને પણ તે જ ઇષ્ટ હોવું જોઈએ, એવી ખાત્રી હોવાથી હું તમને કંઈક કહું તે પ્રમાણે કરો—’ તમારા રાત્રિલોજનના ત્યાગની મને ખબર ન હતી, તેથી મેં તમને આવા વધારે કલેશવાળા કામમાં જોડ્યા. તમે રાત્રે લોજન કરતા નથી, તેથી તમારી માતા પણ જન્મતી નથી. આજે તેનો મહા મહેનતે છઠ્ઠો ઉપવાસ થયો, તેથી કુસુમ જેવી કોમળ એવી તમારી છ મહિનાની ખેડને સ્તનપાન (ધાવણ) મળ્યું નથી. જુઓ. આજે તે કેટલી બધી મ્લાન (કરમાઈ) ગઈ છે? આ બાલિકાની મ્લાનત.—દુખળ પણું જોઈ તેનું કારણ પૂછતાં આ લોકે ‘તમે લોજન કરતા નથી.’ એવું મને કારણ જણાવે છે; માટે હે દયાના નિધાન! હવે તમે લોજન કરો કે જેથી તમારી માતા પણ જન્મે. અને તેથી આ બાલિકાને પિત્તાદિકની કંઈ વ્યથા ન થાય. વળી ખુદ જનો રાત્રિના પ્રથમ અર્ધ પ્રહરને પ્રદોષ (સંધ્યા કહે છે, અને છેવટના અર્ધ પ્રહરને પ્રત્યૂષ (સવાર) કહે છે. તેથી તે ત્રિયામા તરીકે વિખ્યાત થઈ છે, માટે અત્યારે લોજન કરતાં તમને રાત્રિ-લોજનનો દોષ નહિ લાગે; કારણ કે બે ઘડી રાત્રિ પણ હજી ગઈ નથી.’ એ રીતે પિતાના વચનથી ભેદાયેલ, ક્રુધાથી વ્યાકુલ થયેલ તથા કલેશથી જેનો આવેશ (વેગ) હણાઈ ગયો છે એવા હુંસે કેશવના સુખ તરફ જોયું. ત્યારે પોતાના જ્યેષ્ઠ બંધુને કર્તાવ્યમાં કાયર સમજીને કેશવે કષ્ટદાયક પિતાને

કહ્યું—‘હે તાત ! જે કૃત્યથી તમોને સુખ ઉપજે તે હું કરું અને જેનાથી મારા પાતકનો નાશ થાય તે શું તમને સુખકારી ન થાય ? વળી માતા વિગેરેનું જે વાસ્તવ્ય છે તે ધર્મકર્મમાં શલ્ય (વિઘ્ન) રૂપ છે. બધા પોતપોતાના કર્મનું ફલ ભોગવે છે, કોઈને માટે કોણ પાપ કરે ? દિવસની શરૂઆતમાં અને અંતે એક મુહૂર્ત તો રાત્રિની ત્રણ કલાક હોવાથી રાત્રિ સમાન જ છે માટે તે વખતે પણ ન જમવું જોઈએ, ત્યારે હમણા તો રાત્રિ જ છે, તો હે પિતાજી ! તમારે હવે વારંવાર મને એ પ્રમાણે ન કહેવું. આ કામ કરતાં ભવથી તાપ પામેલ મને ક્યાં શાંતિ મળવાની છે ?’ ત્યારે પાપના પોષક તેના પિતાએ ક્રોધ કરીને તેને કહ્યું—‘જે તું મારું વચન ઉલ્લંઘવા ઇચ્છે છે તો મારી દષ્ટિથી દૂર થા.’ એટલે સર્પોથી ભરેલ શુદ્ધ સમાન તે ઘરથકી સંસારના કારણરૂપ મમતાને તણને કેશવ ખહાર નીકળી ગયા. તેની પાછળ જતા હંસને મહાકળે પણ પકડી, બહુ પ્રકારે લલચાવીને યશોધને તેને જમવા બેસાડ્યો. હવે તેવા જ આવેશમાં ગામ, નગર, પર્વત અને આરામ (બગીચો) વિગેરેને ઓળંગતો તે કેશવ સાતમે દિવસે એક રસ્તે ચલ્યો. ત્યાં કોઈ અટવીમાં ભમતાં મધ્યરાત્રે ઘણા યાત્રિકો જ્યાં એકત્ર થયા છે એવા એક યક્ષમંદિરને તોણે જોયું. તે યક્ષગૃહમાં યાત્રિક જનો ભોજન તૈયાર કરી ખુશી થતા તેઓ કેશવને હર્ષપૂર્વક કહેવા લાગ્યા—‘હે મુસાફર ! આવ, આવ. આ ભોજન ગ્રહણ કર અને અમને પુણ્ય પ્રાપ્ત કરાવ. પારણા શરૂઆત કરતાં અમે અતિથિની બહુ તપાસ કરીએ છીએ. ત્યારે પુણ્યની પરંપરાને વધારનાર કેશવ બોલ્યો—‘અહો

જેનું રાત્રે પારણું કરવું પડે એ વ્રત તે કેવા પ્રકારનું ?
 એટલે તેઓ બોલ્યા—‘પુણ્યના પાત્રરૂપ આ માણવ નામે
 દક્ષ યાજ્ઞની આજે યાત્રા કરતાં આનંદ થાય છે. દિવસે ઉપવાસ
 કરી મધ્યરાત્રે અતિથિને આદરપૂર્વક ભોજન કરાવી પારણું
 કરવાથી પુણ્ય થાય છે, માટે એવો ઉપવાસ કરનારા અને
 પારણાને માટે તૈયાર થયેલા એવા અમારા અકસ્માત આવી
 ચડેલ તું અતિથિ થા.’ ત્યારે કેશવ બોલ્યા—‘આ પાપકારી
 પારણામાં હું જમનાર નથી. ‘રાત્રે ભોજન ન થાય’ એમ
 જે કહ્યું છે તે યુક્ત જ છે કારણ કે આવા ઉપવાસમાં ગુણ
 તો ચણોઠી જેટલો થાય કે ન થાય, પરંતુ રાત્રે ભોજન કરતાં
 દોષ તો પર્વત કરતાં પણ અધિક લાગે. જેમાં રાત્રે આ
 પ્રમાણે ભોજન કરવામાં આવે તે ખરી રીતે તો ઉપવાસ જ
 ન ગણાય કારણ કે રાત્રિદિવસ ભોજન ન કરવું તે ઉપવાસ,
 એમ શાસ્ત્રોમાં કહેલ છે. જે દુષ્ટ બુદ્ધિવાળા જનો ધર્મશાસ્ત્રથી
 વિરુદ્ધ તપ કરે છે. તે ધૂર્તો અસત્યથી ધન મેળવનારની
 જેમ દુર્ગતિમાં જાય છે.” આ પ્રમાણે કેશવે કહ્યું ત્યારે
 યાત્રિકો બોલ્યા—‘આ દેવના વ્રતનો વિધિ જ આવો છે. શાસ્ત્રોક્ત
 વચને લઈને પણ એની વિચારણા ન કરવી. આજે તો જરૂર
 કોઈ અતિથિને જમાડીને જ ભોજન કરવાનું છે. તેની તપાસ
 કરવામાં રાત્રિ ઘણી વ્યતિત થઈ ગઈ છે, માટે હવે સત્વર તું
 અમારા આ પારણામાં અગ્રેસર થા.’ એમ કહી ઊઠીને તે બધા
 તેના હાથે-પગે લાગ્યા. એટલે પુણ્યવાન કેશવે તે બધાની
 અવગણના કરી. તે જ વખતે યજ્ઞની મૂર્તિમાંથી ભીષ્મ (ભય-
 કર) અગ્રવાળો એક પુરુષ નીકળ્યો; અને એ કેશવ પ્રતિ

ખોલ્યો કે—‘અરે! મારા ધર્મને દૂષિત કરે છે! મારા ભક્તોની અવગણના કરે છે! હુવે તરત જમી લે, નહિ તો તારા મસ્તકના સો કટકા કરી નાખીશ.’ એ રીતે રૂક્ષ અને તીક્ષ્ણ વાણીથી કેશવને દબાવીને વિકરાલ દષ્ટિવાળા તેણે તરત જ પોતાનો મુદ્દગર ઉગામ્યો. ત્યારે કેશવ હસ્તાં હસ્તાં ખોલ્યો—
 ‘હે યક્ષ! મને શા માટે ડરાવે છે? ભવાંતરના ઉદ્ભવેલ ભાગ્યને લીધે મને મરણનો ભય નથી.’ એટલે યક્ષ આકાશમાં રહી પોતાના કિંકરોને કહેવા લાગ્યો—‘આના ધર્મગુરુને પકડી લાવીને એની નજર આગળ મારી નાખો.’ ત્યારે આકાશમાં ત્રાબુક અને પાશ ધરનારા તેના ચાકરોએ પકડેલ અને આર્તનાદ કરતા હોવા ધર્મઘોષ ઋષિને કેશવે જોયા. ત્યારે—‘તું હુમણા તારા શિષ્યને ભોજન કરાવ, નહિ તો શઠ એવા તને ખલાતકારથી મારી નાખીશ.’ એમ યક્ષે ગુરુને કહ્યું એટલે મુનિએ કેશવને કહ્યું કે ‘દેવ, ગુરૂ અને સંઘની રક્ષા માટે વિદ્વાન પુરૂષ અકૃત્ય પણ કરી લે. હે વત્સ! આ કૂર લોકો તારા ગુરૂને મારી ન નાખે માટે રાત્રિભોજન કર.’ આ પ્રમાણે સાંભળી કેશવને વિચાર થઈ પડ્યો કે—‘જે ગુરૂ ધર્મ વ્યાખ્યાનમાં પણ અન્ય પ્રસંગ લઈને વિધિ ખતાવે છે, તે સાત્ત્વિક, મરણના ભયને લીધે મને પાપમાં અનુમતિ કેમ આપે? માટે નિશ્ચય એ મારા ગુરુ નથી, પણ આ કપટીની માયા છે.’ એમ સમજીને કેશવ મૌન રહ્યો. એટલે ક્રોધથી વિકરાળ લોચન કરીને યક્ષ મુનિ પર મુદ્દગર ઉગામીને કેશવને કહેવા લાગ્યો—‘ભોજન કર, નહિ તો તારા ગુરૂને મારી નાખીશ.’ ત્યારે કેશવ ખોલ્યો—‘અરે કપટી! એ મારા ગુરૂ નથી. તે

તો ઉત્તમ ચારિત્રના પાત્ર હોવાથી તારા જેવાને વશ પણ ન થાય.' કેશવે આમ કહ્યું એવામાં 'હું તારો ગુરુ છું. હે કર્તવ્યસાગર! તું ભોજન કરીને માફ રક્ષણ કર!' એ રીતે કડપાંત કરતા મુનિ તેના મુદ્દગરના ઘાતથી નીચે પડ્યા. પછી મરણ પામેલ તેને જોતા કેશવની આગળ આવીને મુદ્દગરને મમાવવાથી ભીષણ લાગતા યજ્ઞે કહ્યું કે—'હવે જો તું ભોજન કર, તો તારા ગુરુને તરત જીવતો કડે તથા ઘણી કાદ્દિ અને મોટું રાજ્ય તને આપું; નહિ તો આ મુદ્દગરના ઘાતથી નિર્વિધને આકાશમાં ગમન કરે તેમ ચમસદનના માર્ગને તને પરિષ્ક બનાવીશ.' ત્યારે દાંતના કિરણોના મિષ્ટજોનેના સત્ત્વ ગુણ સાક્ષાત્ થાય છે તથા પુણ્યરૂપ સુધાસિંધુના હુંસ સમાન એવો કેશવ હસ્તો હસ્તો બોલ્યો—'આ મારા ગુરુ નથી. વળી મુવેલાને જો તું જીવતા કરી શકતો હોય, તો આ તારા મક્તોના બધા પૂર્વજોને જીવતા કર. જો તું રાજ્ય આપવામાં સમર્થ હોય, તો આ તારા ભક્તોને કેમ રાજ્ય નથી બનાવતો? અને મૃત્યુથી શું ખીવરાવે છે? જે નિયત હોય તેનાથી ભય કેવો?' એ પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞાપાલનમાં પ્રવીણ એવા કેશવે આલિંગન લઈને હર્ષિત અને રોમાંચિત થઈ પેલો યજ્ઞ તેને કહેવા લાગ્યો—'હે બુદ્ધિના લંડાર! મિત્ર! તને ધન્ય છે. આ તારો ગુરુ નથી. વળી મુવેલાને હું જીવતા કરી શકતો નથી અને રાજ્ય પણ કેઈને આપી શકતો નથી.' એ પ્રમાણે યજ્ઞે દ્ર બોલતો હતો તેવામાં યજ્ઞનો કિકર હાસ્યપૂર્વક તરત ઊઠ્યો અને સાધુવેષનો ત્યાગ કરીને આકાશમાં ચાલ્યો ગયો. આ વિચિત્ર માયાથી વિસ્મય પામતાં જેના લોચન અને

મુખ વિકસિત થયા છે તથા પર્વત જેવા દૃઢ મનવાળા એવા કેશવને યજ્ઞ પોતે કહેવા લાગ્યો—‘ તું સાત ઉપવાસથી બિન્ન થયો છે અને રસ્તે ચાલવાથી થાકી ગયો છે, માટે રાત્રે અહીં વિસામો લઈ પ્રભાતે આ લોકોની સાથે પારણું કરવું.’ એમ કહીને યજ્ઞ પોતાની શક્તિથી બનાવેલ શય્યા તેને ખતાવી. એટલે આખાદીમાં જેમ યજ્ઞસમૂહ આવી મળે તેમ કેશવે તે શય્યામાં વિસામો લીધો. પછી યજ્ઞે આદેશ કરેલા યાત્રિક જનોએ જેના ચરણ (પગ) દાખ્યા છે, અને દિવસે દિવસે જેના સુકૃત પ્રગટ થતા બચ છે એવા કેશવે નિદ્રા લીધી.

હવે પ્રભાત થતાં ‘ નિદ્રાનો ત્યાગ કરો’ એમ યજ્ઞે પ્રત્યક્ષ થઈને જેના લોચનમાં હજી નિદ્રા ઘેરાયેલી છે એવા કેશવને કહ્યું. એટલે નિદ્રાનો ત્યાગ કરી, દિનથી ઉજ્જવળ થયેલ જગતને તથા સૂર્યથી વિભૂષિત આકાશને બોધને કેશવ વિચારવા લાગ્યો—‘ રાત્રિના છેલ્લા પહોરે સૂતેલ હોવા છતાં નિત્ય કર્મમાં નિષ્ઠાવાળો હું બ્રાહ્મ મુહૂર્તમાં પ્રતિદિન નિદ્રાનો ત્યાગ કરું છું અને આજે તો અર્ધ રાત્રે સૂતેલ છતાં અર્ધ પહોર દિવસ ચડતાં પણ હું પોતે નિદ્રા રહિત ન થયો એ શું ? વળી આજે દિવસે પણ મારી આંખો બહુ નિદ્રાવશ કેમ છે ? અને વિકસિત કમળ જેવો સુગંધી શ્વાસવાયુ પણ હજી કેમ જણાતો નથી ?’ એ પ્રમાણે શંકા કરતા કેશવને યજ્ઞે કહ્યું— ‘ હવે વર્કિતાને મૂકી પ્રભાતકૃત્યો કરી, હે વસુધાવલ્લભ ! જલદી પારણું કર.’ એટલે તે બોલ્યો—“ હે યજ્ઞ ! તારી કપટબળથી હું ડગાઉં તેમ નથી. હજી રાત ઘણી છે, આ દિવસનો પ્રકાશ તે તારી માંચાથી બનાવ્યો છે.’ એમ બોલતા કેશવના શિર

પર આકાશમાંથી પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ. અને 'હે ધીમન્ ! તું જ્યવંત રહે' એવી આકાશમાં વાણી થઈ. એવામાં કોઈક તેજસ્વી દેવને યોતાની સન્મુખ તેણે જોયો. પણ યક્ષ, યક્ષમંદિર કે યક્ષના ભક્તો કોઈ પણ તે વનમાં જોવામાં ન આવ્યા. પછી હાસ્યકિરણરૂપ કુસુમ શ્રેણીના શૃંગારની સુગંધપૂર્વક મુખ-લક્ષ્મીથી પ્રીતિ બતાવતો તે દેવ બોલ્યો—'પુણ્યવંત જનોમાં રત્ન સમાન અને નિર્દોષ ગુણ યુક્ત એવો એક તું જ છે. તારા જેવાના જન્મથી જ આ વસુંધરા રત્નગર્ભા થઈ છે. હવે સત્વના સમૂહથી જેનું અંતર શ્રમ (થાક) રહિત છે એવા હે ભદ્ર ! હું જે કહું છું તે સાંભળઃ—'યોતાની સભામાં ઈંદ્રે તારી પ્રગટ રીતે પ્રશંસા કરી કે—'અહો ! જેનું તારુણ્ય તાબું છે, જે પુણ્યવાન અને સુખમાં ઉછરેલો છે તેવો યશોધન વણિકનો પુત્ર અને મનુષ્યોમાં ઉત્તમ એવો કેશવ કોટિ કલેશ-દુઃખો પડે અને દેવો ચલાયમાન કરવા આવે તો પણ પર્વત સમાન અચલ મન રાખીને રાત્રિભોજનના ત્યાગથી તે કદી ચલાયમાન થાય તેવો નથી.' તે વખતે કાનને તપેલા સીસા સમાન એ વચન સાંભળતાં સ્વભાવથી જ, ભવથી માંડીને મુખને ઉચિત દેવપણામાં અન્યની પ્રશંસાથી દુઃખિત થયેલ, સર્વ બલયુક્ત એવો વહ્નિ નામે હું મહર્ષિક દેવ તારી પરીક્ષા કરવાને અહીં આવેલ છું. ત્રણ લોકને ચલાયમાન કરવાની જખરજસ્ત શકિતને ધારણ કરનાર એવો હું તને નિયમથી એક રોમ માત્ર પણ ચલાવી ન શક્યો, તો તારા જેવો વીર પુરુષ કોણ છે ? અગ્નિથી તમ થયા છતાં સુવર્ણ જેમ વધારે તેજસ્વી થાય તેમ હે બ્રાત ! તું મૂલ અને ઉત્તર ગુણોમાં

અગ્રેસર થયો. યજ્ઞાદિનો દેખાવ બતાવીને તને ક્ષોભ પમાડવાનો મેં જે કાંઈ પ્રયત્ન કર્યો તે મારા પર કૃપા કરીને મારા તે સાહસને ક્ષમા તું કરજે. હવે મારી પાસે કંઈક માગી લે. તારા જેવાની યાચના પણ કયાંથી ? તારા અંગનો સ્પર્શ પામેલ જળ રોગીને છાંટતાં તે તરત નિરોગી થશે, અને વળી આતુર થઈને તું કોઈ વાર કંઈ પણ ચિંતવીશ તે તને તરત પ્રાપ્ત થશે. પુણ્યવંત જનોને શું દુર્લભ હોય : હવે તને કોઈ નગરની પાસે મૂકી દઉં, કારણ કે લેશમાત્ર પગે ચાલવું, તે તારા જેવાને વધારે કલેશકારી છે.” એમ કહીને પોતાના તેજથી દિશાઓને પ્રકાશિત કરતો તે દેવ અદસ્ય થયો અને કેશવે પોતાને કોઈ નગરની સમીપે આવેલ જોયો.

હવે પ્રભાતે સૂર્યોદય થતાં પ્રાતઃક્રિયા કરીને કેશવ નગર જેવાને ચાલ્યો, ત્યાં મેઘ સમાન ગંભીર ધર્મ-આખ્યાનની ત્રાણીથી આકર્ષાયેલ કેશવે એક સુંદર બગીચામાં સૂર નામના આચાર્યને જોયા અને વંદન કર્યું. તેમના દેશનારૂપ અમૃતથી પોતાના કર્ણને તૃપ્ત કરી જેની (ધર્મની) વાસના વ્યક્ત થઈ છે એવો કેશવ ત્યાં થોડા આસને બેઠો, બાદ સાકેતપુર નગરના ધનંજય રાજાએ દેશનાને અંતે આચાર્યને ઉલ્લાસથી નમીને વિનંતી કરી કે—“ હે ભગવન્ ! જરા (જુદાવસ્થા) થી પરાભૂત એવા મને ત્રત લેવાની લાંબા વખતથી ઈચ્છા છે, પરંતુ પુત્ર વિના માંડે રાજ્ય કેને સોંપવું ? આ કારણથી બહુ દુઃખિત છું. આજે જાણે સાક્ષાત્ મારા પુણ્ય હોય એવા કોઈ દિવ્ય શાંત પુરુષે પ્રભાતે મને સ્વપ્નામાં કહ્યું કે— ‘ પ્રભાતે દેશાંતરથી આવીને તારા ગુરુની આગળ જે બેઠો

પ્રથમ તે યોગ્ય પુરુષને તારૂં રાજ્ય આપીને તું તારા મનોરથ પૂર્ણ કરજે. પછી જાત્ર તથા પ્રભાત કૃત્યથી પરવારીને હું અહીં આવ્યો, અને આકૃતિથી સત્કુલને ઝાળખાવનાર એવા આ નજીક બેઠેલા પુરુષને મેં જોયો. ” પછી જ્ઞાની ગુરુએ પુણ્યાત્મા કેશવનો સત્રિભોજનન ત્યાગના નિશ્ચયરૂપ આમોદ (સુગંધ) થી સુંદર એવો વૃત્તાંત રાજાને કહી સાંભળાવ્યો. ત્યારે રાજાએ પૂછ્યું—‘ મને એની જાણ કેણે કરી ? ’ એટલે ગુરુ બોલ્યા—‘ એના સત્કર્મથી સંતુષ્ટ થયેલ વહી નામના દેવે તને જાણાવ્યું છે. ? ’

એ પ્રમાણે સાંભળી, ગુરુને નમસ્કાર કરી અધિક સત્વશાળી અને પ્રસન્ન થયેલ રાજાએ કેશવ સહિત નગરમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં મોટા ઉત્સવપૂર્વક રાજાએ કેશવને પોતાના રાજ્ય પર ખેસાર્યો અને પોતે સૂર ગુરુની પાસે તે જ વખતે દીક્ષા લીધી. પછી વિવેકી કેશવ પ્રધાનો સહિત ધ્વજઓથી શણગારેલા નગરના ચૈત્યોમાં દેવવંદન કરવા ગયો. ત્યારબાદ અસાધારણ મંગલ કાર્યો કરનાર તથા શુદ્ધ ખુદ્ધિવાળા કેશવે દુઃસ્થિત જનોને દાન આપીને પોતાના મહેલમાં પાસણું કર્યું. હવે પોતાના પ્રતાપથી જેણે સીમાડાના રાજાઓને તાબે કર્યા છે અને જેની ન્યાયનિપુણતાથી મંત્રીઓ સંતુષ્ટ થયા છે એવો કેશવ પ્રજાનું પાલન કરતાં રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો.

એક દિવસે કેશવ રાજાને પિતાને મળવાની ઉત્કંઠા થતાં તે ગવાક્ષ પર બેઠો. એવામાં જમીન પર માર્ગે ચાલતા અને થાકી ગયેલ પોતાના પિતા યશોધનને તેણે જોયો. એટલે નોકરચાકરો જેની પાછળ દોડી રહ્યા છે એવા રાજાએ તરત

મહેલથી નીચે ઉતરીને પિતાના ચરણમાં પ્રણામ કર્યા અને પ્રીતિને લીધે સંતાપ પામતાં કહ્યું— ‘હે તાત ! પૂર્વે અતુલ સંપત્તિશાળી હોવા છતાં અત્યારે રંક જેવા કેમ થઈ ગયા છો ? ’ ત્યારે પોતાના પુત્રને મળેલ રાજપદવીથી સંતુષ્ટતાં દુઃખના આંસુ પાડતા યશોધને પોતાના ઘરની બધા વાત કહી સંભળાવી:— ‘હે ધીમન્ ! તારા ગયા પછી હું સને જમવા બેસાર્યો, પણ અર્ધ ભોજન કરતાં તે ચકરી ખાઈને નીચે પડી ગયો. એટલે ‘આ શું ? ’ એમ બોલતી તેની માતા દૂરથી દીવો લઈ આવી, તો તે ભોજનમાં વિષ અને ભારવટીઆ ઉપર સર્પ જેવામાં આવ્યો. ત્યારે સાક્ષાત્ ઉદાહરણથી તને ધર્મજ્ઞ માનતા આખા કુટુંબે દિશાઓને ગળવી મૂકે એવો મહાઆકંઠ કર્યો. એટલે આકંઠથી એકઠા થયેલા લોક મધ્યે રહેલ એક વિષવૈદ્યે માંત્રિકાને બોલાવવામાં તત્પર એવા મને કહ્યું કે— ‘આ સર્પના વિષથી કાયા તૂટી અને ગળી જતાં આ માત્ર એક જ મહિનો જીવી શકશે. ’ પછી લોકોને વિસર્જન કરીને તારા મોટા ભાઈને શય્યા પર સુવાર્યો અને તેનું સ્વરૂપ જાણવાને પાંચ દિવસ હું ઘરે રહ્યો. એટલે રોમે રોમે છિદ્ર પડતાં તેને મુવેલો સમજીને તને જોવાને માટે હું ઘરથી ખુદાર નીકળી પડ્યો અને ભાગ્યયોગે તું મારા જોવામાં આવ્યો. એને વિષ ચડવાના દિવસથી વસુધા પર ભમતાં મને એક માસ પ્રણી થયો, તેથી તારો મોટો ભાઈ મરણ પામ્યો હશે અથવા મરવાની તૈયારીમાં હશે. ” “ અહા ! હું હુણ્યો ! આ મારા નગરથી તે નગર સો યોજન દૂર છે તેથી આજ હું ત્યાં તરત કેમ જઈ શકું ? અને જીવતા બાંધવનું મુખ કેમ નિહાળી શકું ? ” એ પ્રમાણે તેના વૃત્તાંતથી આર્ત થઈ શોક કરતા કેશવ રાજાએ પોતાના તાત અને પરિવાર સાહત